

Honderd jaar Heidebloempje Essen - Een Spiegel van Vlaanderen

Wim Besters, Tom Bevers, Rudi Smout, Guy Van den Broek

Voorwoord

Dankzij de euforische bui van Rudi Smout, wordt zijn in De Spycker gepubliceerde studie over 90 jaar Heidebloempje - 50 jaar KSA.KSJ, thans gevolgd door 100 jaar Heidebloempje - "Een spiegel van Vlaanderen".

Het is helemaal niet eenvoudig bij deze gedegen historie van 100 jaar jeugdleven in Essen een "ten geleide" te schrijven en daarbij objectief te blijven. Men neme erbij dat deze inleiding werd geschreven terwijl voortdurend reeds ver weggedoken herinneringen opnieuw naar boven kwamen. Bij lezing van het manuscript was heel de tijd ook de heimwee erbij naar de mooie tijd van een "jeugd die kan vechten en dromen, (die) staat rond de leeuw en het kruis" naar Anton Van Wilderodes woord. Men neme het erbij. Tenzij door Wim Besters, Tom Bevers, Rudi Smout en Guy Van den Broek gewoon een objectief relaas werd neergeschreven: het Heidebloempje, een spiegel van Essen, de Noorderkempen én Vlaanderen. Die studentenbeweging, authentiek Vlaams én authentiek Essens. Eén van de stichters was Jan Peeters. Essenser kan toch niet!

Ik ken geen boek dat zo diep graaft naar het verleden van een Essense vereniging, dat zo duidelijk door rijke informatie gestaafd de evolutie van deze beweging aangeeft. Evolutie, door Van Dale omschreven als "zich geleidelijk ontwikkelen". Hoe dichter bij het heden, hoe omvangrijker en al komt men daardoor al eens gevaarlijk dicht bij subjectieve meningen, dit boek mag voor standaardwerk doorgaan van 100 jaar jeugdleven in Essen, vanuit een standpunt van cultuur en vorming, pedagogische aanpak, sociologische belangrijkheid. De heemkunde van de mens!

Het boek zegt veel over Essen en haar geschiedenis. Het Essense establishment was Vlaams! Ook in dit boek wordt aangetoond dat deze gemeenschap nooit diep verdeeld was, zelfs niet in de jongste tijd. Hier bestond altijd een nogal vanzelfsprekende collectiviteitsgedachte. Is in dit verband het door de auteurs gebruikte woord 'elitair', niet al te elitair? Essen was blijkbaar extravertter dan men wel eens wil erkennen. Het Heidebloempje kon zich meer dan handhaven, complexloos zelfs en gewoon doorgaan al "zingend 't vrije lied".

De auteurs hebben, met volgehouden geduld, zorgvuldig beschreven wat in en rondom het Heidebloempje veranderde en bewaard gebleven is. Binnen de Vlaamse Beweging, waar het AKVS en het Heidebloempje - zowat de laatste AKVS-afdeling in Vlaanderen - militeerde is de verandering zo groot en zo vanzelfsprekend, dat het tegendeel van inertie en passiviteit zou getuigen. Zo was het Heidebloempje natuurlijk niet. Tot vandaag blijft de pit bewaard. De aanpak is gewijzigd en Essen, gelukkig geen eiland, ontsnapte niet aan de grote bewegingen, zoals die van 1968.

Zekerheden vielen weg, andere opvattingen werden gemeengoed. De gedachten werden allicht controversiëler, maar zij bleven vrij! Eigenheid én openheid! Dat hoort bij elke volkse opvatting, wil ze niet steriel worden. Een volk en een cultuur hebben vensters op de wereld nodig. Het Heidebloempje gooide reeds in een vroeg stadium, met grote regelmaat de ramen open. En daarbij bleef het wezenlijke onaangetast. De vormingsgedachte was een constante. Dat blijkt uit getuigenissen van Jef Goossenaerts, waar hij verwijst naar persoonlijke ontwikkeling, taalkundig, godsdienstig en maatschappelijk. En eerbied voor andersdenkenden. Getuigenissen, die dateren van 1904! Wat blijft, kan rustig met de kern-uitspraak van Manu Ruys "Taal, stam, trots" worden omschreven. Taal en cultuur, het hoeft geen betoog. "Stam" is geen etnisch begrip, veeleer de beschrijving van een Essens middenveld, dat ver afblijft van standen en een enge standsmentaliteit. En de trots te behoren tot een groep, het is de rode draad doorheen het boek, zoals Rilke die omschrijft: "Wees fier, ik draag de vlag".

Dit is tenslotte een boek over mensen. Ooit gaf Emiel Verhaeren een boek de volgende opdracht: "Opedragen aan de man, die ik vroeger was". Velen die dit boek lezen, zullen daarin dezelfde opdracht plaatsen. Vroeger was het anders, vroeger was ik anders. Of toch niet? Oud-bondsleider Pol Van Doren schreef over zijn afscheid van het Heidebloempje het volgende: "Mijn laatste kampvuur zal me eeuwig bijblijven. Tot slot zongen we 'O Heer, d'avond is neergekomen'. We zaten met z'n allen hand in hand. Ik keek rond naar al die zingende gezichten. Ik besefte dat dit het einde van een KSA-er was. Ik bewoog m'n lippen, maar er kwam geen geluid". Het hadden ook de afscheidswaarden, toen, veel vroeger, van Herman Suykerbuyk kunnen zijn.

Herman Suykerbuyk
ondervoorzitter van het Vlaams Parlement
burgemeester van Essen 1965-1995
bondsleider 1951-1954

Inleiding

Een historiek van de historiek.

Een portie gezonde nieuwsgierigheid en de afbraakplannen voor de KSJ-barak waren in het werkjaar 1985-1986 voor Rudi Smout de aanleiding om op de zolder van die barak eens te snuisteren in een kist vol oude papieren. Al snel bleek dat het hier het archief van de eigen bond betrof. Op een document dook meteen 1937 als stichtingsjaar van KSA Heidebloempje op. Een verrassing van formaat, en een reden te meer om verder te zoeken. Het onvermoede jubelfeest van 50 jaar KSA./KSJ Essen was immers niet ver meer af.

Bij het doornemen, ordenen en verwerken van het archief moest KSJ helaas vaststellen dat vele zaken waren teloorgegaan door ondermeer de vochtigheid, de eetlust van vele generaties muizen, periodes waarin geen archief werd bijgehouden en de stookwoede van leiding en leden. Door verder te grasduinen ontdekte KSJ dat niet 1937 het stichtingsjaar was, maar wel 1897. Gelukkig kon de viering tijdig omgedoopt worden tot '90 jaar Heidebloempje, 50 jaar KSA/KSJ'. Dat jubileumjaar stond bol van de activiteiten waaronder de restauratie van de KSA-vlag uit 1954 en de publicatie van een door Rudi Smout geschreven 60-tal bladzijden tellende bondsgeschiedenis in het jaarboek 1988 van de Essense Heemkundige Kring. In een euforische beu beloofde de auteur destijds dat deze eerste synthese maar een voorbode zou zijn voor de geschiedschrijving van 100 jaar Heidebloempje in 1997.

En zo geschiede. Reeds in januari 1993 werd een Stichting in het leven geroepen met als leden Wim Besters, Tom Bevers, Rudi Smout en Guy Van den Broek. Etienne Vandevoorde zou de werkzaamheden op afstand volgen. Het doel was dubbel: het uitgeven van een verantwoord en leesbaar jubileumboek, en het op touw zetten van een boeiende tentoonstelling met een academische zitting. Van meetafaan werd de lat erg hoog gelegd door het systematisch doorworstelen van diverse archieven, het afnemen van vele interviews aan de hand van een gedetailleerde vragenlijst, het verwerken van al deze informatie in een uitgebreide brontekst, het schrijven en corrigeren van de eerste teksten, het zoeken naar geschikt foto- en illustratiemateriaal, het verzamelen van de nodige fondsen voor het project, enzovoort.

Ondertussen vloog de tijd voorbij en werd het meer en meer duidelijk dat het Heidebloempje wellicht één van de oudste, nog bestaande erfgenamen van de Vlaamse studentenbeweging is!

De Stichting wil langs deze weg iedereen bedanken die op de één of andere manier een steentje (of steen) heeft bijgedragen bij het totstandkomen van dit boek. In het bijzonder willen we onze sponsors vermelden en een anonieme schenker van wie we jaarlijks een fors geldbedrag ontvingen, wat niet alleen een financiële maar zeker ook een grote morele steun betekende.

De twee belangrijkste geschiedkundige bronnen mogen we hier niet onvermeld laten: voor de geschiedenis van de studentenbond 't Heidebloempje was het indrukwekkende werk 'Bloei en Ondergang van het AKVS' van Louis Vos onontbeerlijk, voor de latere periode was het foto-gedenkboek 'Bewogen Beweging' van Luc Schokkaert en Luc Vints een grote steun.

Voor het gedenkboek opteerde de Stichting 100 jaar Heidebloempje voor een ruime tekst waarin de algemene verhaallijn centraal zou staan. De vier auteurs schreven elk een deel: Rudi Smout (1897-1944), Wim Besters (1944-1961), Guy Van den Broek (1961-1981) en Tom Bevers (1981-1996), maar nemen wel samen de verantwoordelijkheid voor het geheel. Een groot aantal kaderteksten gaf de gelegenheid om wat dieper in detail te treden, of om een welomlijnd overzicht te schetsen. Het gaat niet om een loutere bondsgeschiedenis, want de betrachting was om de beweging in een breder kader te vatten. Natuurlijk werd alles vanuit het gezichtsveld van het Heidebloempje bekeken.

We beoogden een verzorgd boek da tal van nieuwe feiten en interpretaties aanbrengt, vloeiend leest en rijkelijk wordt geïllustreerd. Daar het archief voor sommige periodes grote hiaten vertoonde - vooral in verband met de studentenbond - kon weliswaar geen volledig beeld van de beweging gemaakt worden. Bovendien steunt het werk gedeeltelijk op mondelinge getuigenissen uit een veelal ver verleden en beleefd door erg jonge mensen. Onvermijdelijk zullen sommige betrokkenen bepaalde zaken misschien anders beleefd hebben, of het zich anders herinneren. De auteurs hebben gepoogd om een zo objectief mogelijk beeld van het Heidebloempje op te hangen. Maar een geschiedenis schrijven betekent noodzakelijk interpreteren, een nieuw licht op voorbijgebeurtenissen werpen, lijnen trekken die in de werkelijkheid niet zichtbaar waren.

Hoewel van het benoemen van de personen op de foto's veel werk is gemaakt, is het onvermijdelijk dat daarbij vergissingen zijn gebeurd. Ook is het mogelijk dat een aantal namen verkeerd zijn gespeld. Daarvoor bij voorbaat onze verontschuldiging.

Nu laten we het aan u over, beste lezer, om na het lezen te oordelen of de Stichting in haar opzet geslaagd is. Alvast veel leesplezier.

Deel I: HET HEIDEBLOEMPJE HAALT VLAAMSE INSPIRATIE IN HOOGSTRATEN 1897-1918

De oprichting van de studentenbond het Heidebloempje in de Noorderkempen in 1897 kaderde volledig in de katholieke en Vlaamse studentenbeweging, die sinds 1870 vooral vanuit West-Vlaanderen de Vlaamse colleges overspoelde. De impuls ging uit van mensen als Guido Gezelle, Hugo Verriest en Albrecht Rodenbach. Het was een tijd waarin het middelbaar onderwijs in Vlaanderen nog volledig in het Frans gebeurde. Het was ook de tijd van het 'signe', dat werd doorgegeven aan scholieren die stiekem Vlaams spraken op school. De Vlaamse scholieren voelden deze bevoogding scherp aan.

Toonaangevende scholen voor die tijd in de provincie Antwerpen waren Mechelen en Hoogstraten in de Noorderkempen. In Hoogstraten ging de elite van de Essense en Kalmthoutse scholieren op school. Zij proefden de tijdsgeest, die in het teken stond van de ontvoogding. Jef Van Rosendaal en Jan Peeters uit Essen, en even later Jef Goossenaerts uit Achterbroek bleken bijzonder gevoelig voor deze Vlaamse strijd. Onder hun impuls werd het Heidebloempje in 1897 opgericht. De bedoeling van de beweging was overduidelijk: "In Vlaanderen Vlaamsch!".

De groep leidde de eerste jaren een sluimerend bestaan, wat gezien de onderdrukking op school en door de geestelijke overheid van de Vlaamse strijd niet zo verwonderlijk was. In 1904 trad het Heidebloempje, onder het voorzitterschap van Jef Goossenaerts, meer onder de schijnwerpers. De uitstraling van de jonge dynamische studentenbond naar de gemeenschap toe, gebeurde vooral via toneelopvoeringen, zowel in Essen als in Kalmthout. 't Heidebloempje verwierf aanzien in de streek en ook daarbuiten, wat zich uitte in de aankoop van een eigen zeer mooie vlag van de hand van Joe English

HOOFDSTUK I: Vliegt de Blauwvoet 1897-1904

Die eerste jaren haalden de studenten hun Vlaamse inspiratie vooral uit tijdschriften als 'De Student', meestal nog clandestien. Zijn Vlaamsgezindheid uiten, zeker op school en tegenover de geestelijkheid, bleek geen sinecure. Die bijkomende handicap maakte het idealisme van de eerste stichters als Jef Van Rosendaal en Jef Goossenaerts enkel groter.

1.1. Blauwvoeterij

De oprichting van het studentengilde 't Heidebloempje is onafscheidelijk verbonden met het ontstaan van de Vlaamse studentenbeweging. De geschiedenis van deze Vlaamse studentenbeweging begon rond de jaren 1870. Haar ontstaan werd zowel bevorderd door internationale als nationale factoren. De paus had een beroep gedaan op katholieke jongeren uit Europa om zijn pauselijke staten te verdedigen tegen de Italiaanse nationalist, die de eenheid van Italië wilden bekomen. Er was toen een militante zoeavenbeweging ontstaan die bij Vlaamse scholieren weerklank vond. In West-Vlaanderen entte zich dit nieuwe katholieke elan op de beweging voor het behoud en de herleving van de eigen West-Vlaamse aard. De verscherpte partijtegenstellingen tussen katholieken en liberalen op nationaal vlak versterkte nog het appel op de katholieke schooljeugd. Die verbond een strijdend anti-liberalisme met Vlaamsgezindheid

Het was Guido Gezelle, leraar aan het kleinseminarie van Roeselare, die het vuur aan de lont stak. Zijn leerlingen, vooral Hugo Verriest, gaven later zijn boodschap 'Wees Vlaming dien God Vlaming schiep' aan de volgende generatie door.

Twee Roeselaarse oud-leerlingen begonnen met een strijdend godsdienstige en Vlaamsgezinde 'Almanak voor de leerende jeugd van Vlaanderen', de voorloper van het driemaandelijkse studententijdschrift 'De Vlaamsche Vlagge'. Ook ontstonden er een vijftiental Vlaamse (leerlingen-)spelersgilden in de provincie. Ze brachten toneelstukken die aan het volk de grootheid en de godsdienstzin van het Vlaanderen van weleer toonden. Een ander belangrijk propagandamiddel was het zingen van Vlaamsgezinde liederen.

Zo ontstond de Blauwvoeterij, met als voornaamste woordvoerders Albrecht Rodenbach en Pol de Mont. Een eerste poging om te komen tot een overkoepelend Vlaams studentenverbond in 1877 werd geen groot succes. In de jaren 1880 namen de leerlingen van het aartsbisdom het roer over. In 1881 begonnen Mechelse seminaristen met de uitgave van het driemaandelijks tijdschrift 'De Student'.

In 1883 werd de eerst en belangrijkste taalwet op het middelbaar onderwijs uitgevaardigd, die voorzag in een vernederlandsing van vijf vakken. Dit vormde voor de Antwerpse leerlingen Pauwels en Henderickx een spoorslag om voor de vernederlandsing van het katholiek onderwijs te ijveren, dat niet onder de bepalingen van de wet viel. Zij begonnen met de organisatie van grootste studielanddagen; volksvergaderingen waarop in een soort meetingstijl Vlaamsgezinde onderwerpen werden behandeld door jongeren en vooraanstaande figuren uit de Vlaamse Beweging.

Zo was in 1890 de tijd rijp om voor de tweede maal een nationale organisatie, het Katholiek Vlaams Studentenverbond, te stichten. Dit was voor enkele bisschoppen het sein om in te grijpen zodat deze overkoepelende werking niet kon volgehouden worden, al bleven de plaatselijke bonden wel verder vergaderen. De provincie Antwerpen telde in 1888-1891 vijftien plaatselijke studentenbonden: Stabroek, Ekeren, Antwerpen, Zandhoven, Kontich, Boom, Puurs, Lier, Duffel, Mechelen (St. Rombouts), Mechelen (katholieke normaalschool), Heist-op-den-Berg, Geel, Mol en Turnhout.

In de Noorderkempen waren nog geen studentenbonden actief. Scholieren uit deze streek kwamen op het kleinseminarie van Hoogstraten in aanraking met de Vlaamse studentenbeweging.

1.2. Kleinseminarie Hoogstraten

Jongens uit de Noorderkempen die het geluk hadden verder te mogen studeren liepen meestal school in het kleinseminarie van Hoogstraten. Daar kwamen ze in contact met de Vlaamse beweging.

Leerlingen van dit kleinseminarie hadden hun Vlaamse sporen verdiend. Zo was er reeds in 1872 een Vlaamsgezinde leerlingenkring actief, en vanaf 1879-1880 de gilde 'De Vlaamsche Jongens'. Hoogstraatse studenten waren present op de 'landdag ter stichting' in 1877, op de goudwedag te Puurs in 1878 en de gewestdag te Merksem in 1882. Ook het tijdschrift 'De Student' vond aanvankelijk het meest respons in de kleinseminaries van Mechelen en Hoogstraten.

Maar het klimaat verslechterde, ook in Hoogstraten. Door de scherpere toon in 'De Student' mochten de leerlingen van Hoogstraten zich vanaf 1883-1884 niet meer abonneren. Leraars durfden niet meer een Vlaamse dichtbundel van een oud-collega bij hun leerlingen aanbevelen. De beweegreden om de Vlaamsgezinde scholierenbeweging een halt toe te roepen was vooral dat ze te nauw verbonden was met de politieke taalstrijd.

Eind september 1894 kwam Jef Goossenaerts naar Hoogstraten. Als 12-jarige knaap zag hij niet meteen zoveel Vlaamsgezindheid. Er werd nog wel gesproken over de jonge Vlaamse dichters Karel de Kort en August Laporta. En er hing nog een sfeer van verzet in de lucht toen men was gaan eisen dat er in plaats van één uur, twee uren Vlaams 'ex professo' zouden gegeven worden per week. De tucht lag toen overhoop, en ondanks het feit dat de gezagvolle superior Verbist elke avond 'op stoel' kwam en donderde, bleef ze overhoop liggen totdat uit Mechelen het bericht kwam dat twee uren waren toegestaan. Verder hadden een paar leerlingen de naam Vlaamsgezind te zijn, o.a. Gaspar de Puydt en Jef Van Rosendaal. En het gebeurde dat de groten uit de retorica of poësis één of ander lied lieten galmen. Eens gebeurde zelfs iets dat in de die dagen nogal gevaarlijk was. In elke compagnie -die de leerlingen uit een bepaalde streek groepeerde- was namelijk een chef en tegen het einde van het schooljaar trad die af. Toen Jan Peeters uit Essen het heft aan zijn opvolger zou overlaten, sprak hij het afscheidswoord uit in het Vlaams. "Die dag haalde 'n Essenaar aldus het stoutste stuk uit waarvan ik in mijn eerste jaren te Hoogstraten geweten heb", aldus Goossenaerts.

Jef Goossenaerts kwam al snel in botsing met het anti-Vlaamse schoolklimaat. De lessen werden in het Frans gegeven en ook onder elkaar moest Frans gesproken worden. Goossenaerts verstond letterlijk niets dan de twee uurtjes 'pastoorvloms' per week, het uurtje catechismus in 18de eeuwse taal, en de cijfers op het bord! Wie betrapte werd op het spreken van zijn Vlaamse moedertaal kreeg het 'signe' of 'signum', een velletje papier waarwan een geldboete gekoppeld zat, en waarmee men de prijs van goed gedrag kon verspelen. Wat er bijkwam, was al even onprettig. Alleen die 'très regulier' gebleven waren tot op het einde van de maand werden allen als eerste geklasseerd, en hij die 'régulier' was fungeerde als laatste van de klas. Zo is het bij Goossenaerts voorgevallen dat op zijn maandelijks bulletin in de vijfde eens stond: "Latin: 1 sur 43 élèves; Conduite: 43 sur 4 élèves".

Dat rapport was uitsluitend Frans, en zijn ouders waren deze taal niet machtig. De reactie van de hardwerkende boer tegenover zoonlief was voorspelbaar: "Begint ie weer?"

Bovendien hadden de meeste studenten geen geld zodat onmiddellijk getracht werd om in de speeltijd een andere leerling van de klas, desnoods op geniepig wijze, het 'signe' aan te smeren. Een onpedagogisch en asoicaal verklikingsysteem.

De nog jonge en naïeve Goossenaerts schreef op de eerste bladzijde van zijn eerste schrijfboek 'van Vlaams' het volgende:

"In Vlaanderen Vlaamsch" (gevolgd door negen uitroeptekens)
"Leve de Vlaamsche Leeuw" (zestien uitroeptekens)
"Wat walsch is, valsch is, slaat al dood!" (vier andere uitroeptekens)
En daaronder: "Devoir"

Daartegenover staat een kaart van België, met een golvende streep er dwars doorheen en onder de kaart: "Vlaanderen, begrepen de streek waar men Vlaamsch spreekt".

Hij begreep niet dat men hem kwam waarschuwen dat hij zich daarmee problemen op de hals kon halen.

Na een incident omdat hij op het kleinseminarie geen Vlaamse bladen mochten gelezen worden, begonnen Frans Van Cauwelaert en Jef Goossenaerts met het verspreiden van 'De Student', waarvan oud-leerling Laporta de hoofdredacteur werd. Met Pasen 1897 had men 125 abonnees.

1.3. Stichting van het Heidebloempje

Leerlingen, die afkomstig waren van een zelfde streek, werden in het kleinseminarie in compagnies ondergebracht. Elke compagnie had een naam. Zo werd de compagnie van de studenten uit Essen en Kalmthout 'De Kezen' genoemd. Deze 'Kezen' stichtten in de paasvakantie van 1897 het Heidebloempje! De stichtingsvergadering vond plaats in de herberg 'De Graaf van Mansfeld' van de ouders van medeleerling Florimond Vervoort te Nieuwmoer, het huidige café 'Den Engel'.

Dat deze vergadering te Nieuwmoer doorging was niet toevallig. De pastoor was er namelijk een Witheer uit Tongerlo, en de studenten voelden zich bij hem veiliger dan bij de geestelijken die rechtstreeks bij Mechelen betrokken waren. Zodoende was Nieuwmoer het dorp waar de leden van de pas opgerichte studentenbond min of meer vrij hun Vlaamsgezinde activiteiten konden ontplooiën. En daarom gaven de leden van het Heidebloempje Nieuwmoer de naam 'Vrijdorp'!

Jef Van Rosendaal (retorica) werd voorzitter, Aloïs Van Meel (vierde) secretaris, en Jef Goossenaerts penningmeester. In een later artikel vermeldt Jef Goossenaerts nog Jan Peeters uit Essen als medestichter.

Goossenaerts wist niet meer wat er op die eerste vergadering werd afgehandeld, maar in een oude nota vond hij dat ze na de vergadering toen -en wellicht geregeld- over Nieuwmoer zijn getrokken, al zingend: 'De Vlaamse Leeuw', 'De Zwarte Leeuw', 'De Vreemdeling heeft gezworen' en misschien 'Kent gij de streek'. De leden van 't Heidebloempje waren echter veelal op school actief, meestal ondergronds.

Maar in dat kleinseminarie van Hoogstraten was het niet altijd de tijd van de 'catacomben', en zeker niet op 16 juni 1897. Het ontbijt was voorbij. Elk was in zijn compagnie ergens aan de vier zijden van het meer dan 100 meter lange en 40 meter brede speelplein. Wat nooit gebeurd was en gewoon ondenkbaar was, gebeurde: niemand wandelde. Liefs 560 jongens stonden te gapen naar een tiental medeleerlingen die, tegen alle reglementen en tradities in, midden op de koer bleven staan en uitgedost waren met hun allerbeste pak ter ere van Sint-Ludgardis, patroonheilige van Vlaanderen. Deze tien studenten kregen enkel een kruisje achter hun naam, maar werden wel gewaarschuwd om op 11 juli niet te herbeginnen of ze zouden 'vliegen'.

Toch vonden de scholieren een manier om iedereen te verschalken. Ze maakten namelijk deel uit van de Congregatie van O.L.Vrouw, en men mocht altijd een naamloos briefje voor 'bijzondere inzichten' in de bus van de directeur stoppen. Op het briefje van Goossenaerts stond: "Gebeden gevraagd voor de zieleliefenis van die Vlamingen die in den slag van de Gulden Sporen gesneuveld waren -d'r waren er gelukkig niet veel- en misschien nog in 't vagevuur niet uit waren".

Aan de actuele Vlaamse strijd zullen de leden niet onverschillig zijn voorbijgegaan. Want juist in die jaren (1896-18967) woedde de strijd voor en tegen de Gelijkheidswet, die het Frans en het Nederlands een gelijke plaats in de wetgeving moest garanderen. De oorlog tussen Boer en Brit in Zuid-Afrika maakte daarenboven gans het seminarie, uitgezonderd enkele verfranse Brusselaars, stambewust. E.H. Spaeninckx volgde de ongelijke strijd met de passie van een geestdrifteling en met de schrandereheid van een strateeg. Hij las er alles over. En elke avond, tijdens de speeltijd in de refter, riep hij Jef Goossenaerts bij zich, en vertelde, en vertelde. Op zijn beurt berichtte Goossenaerts alles aan zijn medeleerlingen. Dat was nog niet alles.

De superior had de gewoonte de gebeden na de mis geregeld in het Vlaams te lezen, doch toen de kardinaal eens de prijsuitdeling voor kwam zitten, las hij ze in het Frans. Toen hebben tweehonderd jongens in volle kapel gemommeld. Kort daarop verscheen in een Brussels liberaal dagblad 'L'étoile Belge' een stukje over 'La Piété au Séminaire'. Zo waren tijd en geest, waarin de leden van het jonge Heidebloempje werkten.

Enkele voortrekkers van de bond vonden we terug op een foto uit 1901. Voor deze foto waren de vijf bestuursleden speciaal naar Antwerpen gespoord. Het bestuur bestond uit:

-	Louis	Van	Heybeeck,	gestorven	als	rustend	pastoor	te	Heppen
-		Louis		Maes,		vroeg			overleden
-				Jef					Goossenaerts
-	Corneel		Brughmans,	overleden	als	pastoor	te		Ramsel
-	Flor Van Rosendaal								

Soms vermeldt men dat het Heidebloempje de studentenbond was voor Essen, Kalmthout en Wuustwezel. Zeer misschien gold dit voor de eerste jaren, omdat de studentenbond voor Wuustwezel en omstreken pas omstreeks 1906 boven de doopvont werd gehouden. Misschien gaat het hier om een verkeerde interpretatie. Jef Goossenaerts werd geboren op de hoeve de Vlijmink te Achterbroek, dat parochiaal bij Kalmthout hoorde, maar administratief bij Wuustwezel.

1.4. Naar een algemeen studentenverbond

Langzaam werden de omstandigheden gunstiger om opnieuw te kunnen komen tot een overkoepelende studentenorganisatie. In 1895 werd het organiseren van een gouddag in de provincie Antwerpen opnieuw toegestaan, en zowel in Oost-Vlaanderen

als Limburg werd een goubond samengesteld. In 1898 volgde de oprichting van de zelfstandige Brabantse goubond en een jaar later werd een landelijke studentenvergadering belegd te Mechelen.

De snelle aangroei van plaatselijke bonden omstreeks 1900 en de oprichting van een Vlaams Verbond te Leuven in 1902, maakte de beweging rijp in 1903 om te komen tot een bundeling van de goubonden in een Algemeen Katholiek Vlaams Studentenverbond (AKVS). Dit AKVS kwam tot stand door de voormalige schoolgenoot van Goossenaets en latere staatsminister en kamervoorzitter Frans Van Cauwelaert, en door Leo Van Puyvelde.

HOOFDSTUK 2: Het Heidebloempje groeit 1904-1918

De studentenbond 't Heidebloempje was zoals alle bonden vrij goed georganiseerd. De vorming van de leden stond centraal. Eén van de voornaamste uitlaatkleppen voor de studenten zelf en naar een breed publiek toe waren de toneelopvoeringen. Op dat vlak verwierf de bond een goede naam. Het creëerde tevens een goede band met de bevolking. De studenten, toch een elitaire groep, zeker in het begin van deze eeuw in de Noorderkempen, werden door de mensen niet als volksvreemd ervaren, intengedeel.

2.1. Vraagtekens omtrent een jaartal

1904 moet voor het Heidebloempje een bijzonder jaar geweest zijn, want het siert de vlag van 1914. In het verleden werden daarover verschillende veronderstellingen geopperd.

Zou men, jaren later, 1904 als stichtingsjaar gezien hebben, want weinigen wisten van 1897? Trad het Heidebloempje in 1904 uit de clandestiniteit, en werd het 'geduld' te Essen en Kalmthout? Of gaat het om een heroprichting? Ook nu blijft het gissen.

In 'De Student' (nr. half-oogst 1905) lezen we het volgende: "Te Esschen werd een nieuwe bond opgericht, het Heidebloempje onder voorzitterschap van de heer Goossenaerts." En in een document (17/12/1904) van het algemeen bestuur van het AKVS te Leuven staat: "H. Goossenaerts schrijft dat er in zijn kring 19 leden zijn. De voorzitter stelt voor nog 2 veranderingen aan de standregelen toe te brengen: het aantal aanwezigen is te klein." Deze op het eerste gezicht tegenstrijdige jaartallen hoeven elkaar niet per se tegen te spreken. De aankondiging in het driemaandelijks tijdschrift 'De Student' zal waarschijnlijk niet zo actueel geweest zijn, en handelde wellicht over het jaar 1904. Dan toch een heroprichting? Toeval of niet: van de periode tussen 1901 en 1904 hebben we geen berichtgeving.

Maar misschien was het geen echte heroprichting. Jef Goossenaerts was voorzitter en actief in de hogere regionen. Bij de stichting van de Brabantse studentenbonden in 1904 bracht Goossenaerts een gewaardeerde studie over Stijn Streuvels en sprak hij op de Antwerpse goudvlag van 1904 te Lier over 'Taalzuivering'. Op 1 maart 1905 was Jef Goossenaerts aanwezig op de bestuursvergadering in Leuven. Hieruit mag blijken dat de Essense voorzitter op z'n minst goede contacten onderhield met het algemeen bestuur van het AKVS dat pas was opgericht. In 1904 ging de Antwerpse goubond van start. Vandaar de mogelijkheid dat de voorzitter de werking van 't Heidebloempje meer afstemde op de richtlijnen van bovenaf, bijvoorbeeld door het aanpassen van de statuten. Waarschijnlijk sloot 't Heidebloempje zich dat jaar bij het AKVS aan. Opvallend is dat in datzelfde jaar 1904 het schrijfboek van de voorzitter begint. Zo werd de studentengilde een andere, hernieuwde bond, of met de woorden van Goossenaerts kende de gilde "veeleer een schone uitbreiding".

De volgende generaties zullen het precieze verloop niet meer gekend hebben, en aanzagen foutief 1904 als stichtingsjaar. Deze misvatting werd nog versterkt door dit jaartal op de vlag stond, door het schrijfboek van de voorzitter dat in 1904 een start nam, en door de oorlog, die een breuk met het verleden betekende.

2.2. Standregelen en organisatie

Zoals het elke goede organisatie past werd vrij snel een reglement, wet of standregelen opgemaakt, die herhaaldelijk werden aangepast (bijvoorbeeld in 1922 en omstreeks 1922). De standregelen handelden over de organisatie, de vergaderingen, het toneel, de leden, de doelstellingen, ... We zullen een aantal onderdelen nader bekijken. Ondanks deze standregelen was de studentenbond zeker niet overgeorganiseerd. Het feit dat 't Heidebloempje aan de bierton tot stand kwam, wijst op een zekere ongedwongenheid.

Vooreerst was 't Heidebloempje een vakantiebond, wat inhield dat enkel tijdens de schoolvakanties werd vergaderd. Dit type van bond kwam het meest voor. Daarnaast bestonden er collegebonden, die alleen tijdens het schooljaar een werking hadden (meestal internaatsbonden), en permanente bonden, die zowel tijdens het schooljaar als in de vakanties actief waren. In het aartsbisdom duurde destijds de grote vakantie van 1 augustus tot 31 september.

De studentenbond was als volgt georganiseerd:

Men had een voorzitter, ondervoorzitter, schrijver en schatbewaarder. Hun taken werden als volgt omschreven: "De voorzitter wakte met zorg op het stipt onderhouden van den regel. Daarom weze hij een man van onberispelijk gedrag, voorzien met een stalen overtuiging en hebbende in zich de noodige bekwaamheid tot het leiden naar hooger van de hem toevertrouwde jongens. Hij bepale ook met de andere bestuursleden de datums der vergaderingen. De ondervoorzitter sta den voorzitter trouw ter zijde in zijne moeilijke taak; hij vervange hem in geval van afwezigheid. De schrijver make met zorg zijn verslag op, teekene uitgaven, inkomsten en boeten zorgvuldig op en geve er eens in 't jaar verslag van aan 't bestuur. Vlaamsche bladen en tijdschriften houde hij zonder omwegen op de hoogte van de handelingen van den bond. Voor elke vergadering wordt ook door hem een uitnodiging gestuurd naar alle leden en eereleden. De schatbewaarder bewaart de geldelijke inkomsten en staat er borg voor; hij int de boeken waarvan het lijstje hem door de schrijver na elke vergadering overhandigd wordt; hij teekene nauwkeurig uitgaven en inkomsten op, geve er verslag over ééns in 't jaar aan het bestuur dat de juistheid zijner berekening bekrachtigt."

Zeer democratisch moest jaarlijks de helft van het bestuur herkozen worden. De helft van de leden moest aanwezig zijn wilde de verkiezing geldig zijn. Met een uitgewerkt boetesysteem probeerde men te weinig geëngageerde leden op andere gedachten te brengen. Art.14 stelde dat hij die éénmaal zonder reden wegbleef, een boete moest betalen van 0,25 fr. Kwam men meer dan een kwartier te laat, dan kostte dan 0,15 fr. Die cijfers werden meermaals aangepast. Maar we weten toch wel dat er tussen reglement en praktijk een hele afstand ligt.

2.3. Uitgalmingen.

Volgens het reglement dienden er vier vergaderingen per jaar te zijn, waar het telkens gezellig moest wezen. De vergaderdag was voor de meeste leden de beste vakantiedag. Een oud-lid vertelde dat hij te voet van Kalmthout naar Essen kwam om de vergadering bij te wonen.

Over het doen en laten op een vergadering zei Jef Goossenaerts het volgende: "Elk moest wat doen of kwam al eens aan de beurt met een eigen gemaakt opstel, met een voor te dragen stuk, enzovoort. Ikzelf heb, toen ik voorzitter was, niet het minst met behulp van een Vlaams blad, zeer geregeld een vrij uitgebreide mededeling gedaan over al het nieuwe dat inzake wetenschap, schilder- en beeldhouwkunst, letterkunde en muziek, en dergelijke dingen uit Vlaanderen en Nederland te verzamelen en aan leergierige knapen voor te dissen was. Over partijpolitiek werd nooit gesproken. Vreemde sprekers kwamen nooit".

Onder de hoofding 'De Gulden Lijst' in het boek van de voorzitter stonden de 'uitgalmingen'. Hoewel deze schrift in de jaren zoek is geraakt, konden we een aantal titels van spreekbeurten achterhalen. Het valt op dat veel spreekbeurten handelden over kerk en godsdienst ('De Kruisvaarten', 'Lourdes en de wetenschap', 'Het Middeleeuws Geestelijke Lied', 'De onverschilligheid inzake godsdienst', 'De hervorming van de kerkzang').

Daarnaast was er ruime aandacht voor de Vlaamse Beweging ('De Vervlaamsing van het onderwijs', 'Vlaams in het leger', 'Over Geschiedenis', 'Het Vlaams onderwijs in België', de Studentenbeweging ('Het Heidebloempje'), voor taal en literatuur ('Conscience'), maar ook voor humor ('Vieze Gust'), voor sociale en geestelijke armoede van het volk ('Sociale kwestie', 'Drankbestrijding') en voor andere zaken ('Kunst en Tendens', 'De Vrijmetselarij', 'De Amerikaanse Trusts').

We kunnen ons zo een vergadering als volgt voorstellen. Achter de met een Leeuwendvlag omhangen tafel stond de gelegenheidsspreker voor een vol zaaltje met studenten die op hun college maandenlang Frans gesproken hadden. Die 'uitgalmingen' zullen overweldigend geweest zijn, ent zoals de klassieke afsluiter 'De Vlaamse Leeuw'. Dit was een generatie die getuigde van strijdwil.

Deze vergaderingen vonden afwisselend plaats in Essen en in Kalmthout, op diverse locaties: in de herberg De Graaf van Mansfeld te Nieuwmoer, bij familie van Goossenaerts op het Handelaar, in Hotel Van den Kerkhof (huidige De Linden), en na de eerste jaren ten huize van gemeentesecretaris Van Meel op de Heuvel, misschien soms wel in de patronagezaal van Kapellen, en op een uitnodiging voor een vergadering was de uitverkoren locatie 'De Zoeten Inval'.

2.4. 'Hij wou eens burgemeester worden'

Naast de vergaderdagen werd er tijd vrijgemaakt voor toneel. Artikel 26 van de standregelen vermeldt: "Om beter tot ons doel te geraken: ons eigen volmaakting en ons volk verheffen zal de bond elk jaar een tooneelavond inrichten. De leden zullen hierbij de grootste bereidwilligheid toonen en de gaven die de Heer hun schonk, met vreugde ten dienste van den toneelbestuurder stellen".

Het toneelgebeuren begon in 1910 met het bijbelspel 'De verloren zoon'. "We speelden letterlijk voor een eivolle zaal", vermeldt het verslagboek. Op 7 en 8 september 1913 organiseerden de studenten een avondfeest met het volgende programma: een openingsstuk op de piano, het lied 'De Noordzee', opvoering van het drama 'Neo', Hullebroeckliederen, na de pauze het blijspel 'Hij wou eens burgemeester worden', om af te sluiten met de 'Vlaamse Leeuw'. Citaat uit dat verslagboek: "Machtig succes. Niet enkel te Esschen, ook te Calmthout staan we in goeden geur".

De opbrengst kon dienen voor de eigen werking, maar ging meestal naar goede doelen, in hoofdzaak naar de missiewerken van oud-leden.

Voor toneelstukken diende een gepaste zaal gevonden te worden: het avondfeest van 1913 ging in zaal 'Patronaat' te Kalmthout door. Maar waar werd in Essen gespeeld? In open lucht? Van het Gildenhuis was nog lang geen sprake, maar omtrent de eeuwwisseling bestond er wel een lokaal bekend onder de benaming 'Patronage', gelegen op de plaats waar later de melkerij gebouwd werd (huidige Melkerijstraat). Daar waren er vrije bijeenkomsten voor de mannelijke jeugd en werden er toneelvoorstellingen gegeven.

Naast het toneel zette de bond in 1912 een Hullebroeckavond op touw te Kalmthout. Bovendien hadden de leden van 't Heidebloempje, via schoolgenoot Theodoor Van Tichelen, contact met een groep studenten uit de Polder. Zij kwamen geregeld naar de vergaderingen van het Heidebloempje, en brachten dan het 'Lied van de Wiegelo'. Een tegenbezoek volgde.

Onder meer uit deze activiteiten, uit het regelmatig publiceren van verslagen van activiteiten in 'De Student' en uit de titel van de lezing van Leo Oppermans 'Heidebloempje is wel niet in volle bloei, maar 't leeft toch!', blijkt dat 't Heidebloempje behoorlijk functioneerde. Dat bleek alvast in 1914. Dan moet het Heidebloempje voorzeker tot een gilde met naam en waardigheid uitgegroeid zijn. Het bewijs is de eigen, wondermooie vlag van de hand van Joe English. Het moet van het bestuur een grote inspanning geleverd hebben. Waarschijnlijk is de idee te danken geweest aan de toenmalige voorzitter Frans Aerden.

2.5. Leden

In studentenbonden kwamen scholieren, seminaristen en studenten met elkaar in contact. Zeker in een vakantiebond zoals 't Heidebloempje konden de leden zich ongedwongen ontspannen en allerlei initiatieven ontplooien. Oud-leden bleven als ereleden hun bond steunen.

In de provincie Antwerpen telde de meerderheid van de bonden tussen de 30 en 50 leden. Over ledenaantallen van 't Heidebloempje beschikken we niet, buiten de vermelding van 19 leden in 1904. Maar af te leiden uit het ruime activiteitsaanbod, en het bekomen van een eigen vaandel, kunnen we toch wel zeggen dat het de bond meestal goed ging. Buiten de stichters en het bestuur van 1901 vonden we volgende (soms onvolledige) namen van leden terug: De Bruyne, Ch. Van Dijck, Jan Van Hees, Feyt, E.H. Collet, Frans Aerden, Leo Oppermans, Flor Van Thillo, Edw. Van Thillo, Jan Van Loon, Du Caigny, Van Geen, Alfons Hens.

Meestal waren de collegestudenten het talrijkst. Het waren zij die nieuw bloed en beweging in de bond brachten. Daarnaast waren er seminaristen, normalisten en universiteitsstudenten die vraagstukken uit de bredere samenleving in de bond bespraken. Zo brachten de ouderen de wereld van de volwassenen wat dichterbij. Bovendien waren zij dikwijls de steunpilaar bij grotere projecten zoals toneelopvoeringen.

2.6. Een breed opvoedingsveld

Uit één van de getuigenissen van Jef Goossenaerts, en uit de keuze van spreekbeurten, kunnen we de doelstellingen van de Vlaamse studentenbeweging al duidelijk aflezen. Deze worden bevestigd door volgende standregels:

- Persoonlijke ontwikkeling door eigen taal. Niet in laatste instantie ook op godsdienstig en maatschappelijk gebied. Geloofsverdediging was er uitdrukkelijk bij. Daartoe maakten ze eigen opstellen
- Beschaafd Nederlands spreken en schrijven
- De Volkstaal optekenen.
- Verslag uitbrengen over de gang van de Vlaamse Beweging, allereerst wat het culturele betreft. "Door het verspreiden van goede Vlaamse dagbladen en tijdschriften de Vlaamsche Beweging met haar rechten en eischen aan het volk doen kennen; waar het niet anders kan geschieden, het volk door eigen woord en daad de toestand leren kennen. ... Andersdenkenden steeds met de meeste eerbied behandelen en hen door deftige spraak en waardige daad trachten tot het goede te brengen".
- Leren voordragen en spreken. Artikel 22 van de standregelen stelt dat de werken (verhandelingen, opstellen en dergelijke) met de meeste zorg dienen gemaakt: "Men gedenke dat dit een oefening is om later des te beter in het publiek als verdediger onzer rechten op te treden".
- Stelselmatig nieuwe liederen bijleren.

We mogen concluderen dat de studentenbeweging van bij haar ontstaan de nadruk legde op vorming: wetenschappelijke, taal- en letterkundige ontwikkeling, geloofsverdediging en karaktervorming. Ook de sociale en geestelijke ellende van het volk waren een bijzonder aandachtspunt. De studentenbeweging moest de jongeren de mogelijkheid geven om zich te ontplooien en zich voor te bereiden op een taak in de maatschappij. Dit breed opvoedingsprogramma stond volledig in functie van de nationale Vlaamse heropstanding.

2.7. Omgeving

Volgens Goossenaerts konden de 'studentjes' bij de bevolking op veel sympathie rekenen. Ze werden beschouwd als de elite van de dorpsjeugd. Toekomstige priesters hadden op iedereen zeker nog een voetje voor. Aanvankelijk wist de burgerlijke overheid van de Vlaamse werking niets, net als de parochiale geestelijkheid. Daags voor het vertrek naar Hoogstraten ging met de plaatselijke gelegenheid altijd nog even groeten, maar men repte over die Vlaamse handelingen met geen woord.

Intussen vreesde men wel dat de vakantiewerkzaamheden toch op het seminarie bekend zouden geraken. Zo kwam, zolang Jef Goossenaerts te Hoogstraten was, zijn nummer van 'De Student' met de post nooit bij hem op de hoeve toe, maar wel bij een vriend. Het is een keer uitgelekt dat Jef abonnee was, maar men kon niets bewijzen. Gelukkig dat er te Essen en te Kalmthout geen geestelijke leraar of subregent was, alvast niet voor Hoogstraten. Ook geen leraar of subregent uit een ander bisschoppelijk college kwam hier zijn vakantie doorbrengen. Van hun medeleerlingen had men niets te vrezen, of ze seminarist waren of niet. Na de eerste jaren trad men wat onvervaarder naar buiten met vooral de toneelopvoeringen, al bleef het steeds uitkijken.

2.8. Een ommekeer

Vanaf 1912 maakte de Vlaamse studentenbeweging een bocht. Sommigen vonden dat het brede programma al te zeer de aandacht van de Vlaamse strijd afleidde. Concrete resultaten op wetgevend vlak voor de Vlaamse beweging bleven maar uit. Daarom wilden sommigen meer de Vlaamse actiepunten propageren.

Dit verschil in overtuiging had geen negatieve invloed op de organisatie van de studentenbeweging. In het laatste vooroorlogse jaar waren er bij het AKVS circa 120 bonden aangesloten. Gouw Antwerpen telde 28 bonden met 1.087 aangesloten leden.

Door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog ontstond een totaal nieuwe situatie.

In het voorzittersboek van het Heidebloempje, bij de jaarlijst van het bestuur zijn tussen 1913 en 1919 twee zware lijnen getrokken en daartussen staat 'oorlog'. Of ondergronds vergaderd werd is ons niet bekend. Verschillende leden o.a. Collet en Van Geen hebben de loopgravenoorlog meegemaakt. Eén lid van 't Heidebloempje is er gebleven: Jan Van Hees uit Achterbroek, de schrijver van de bond en seminarist te Mechelen. Op 24 oktober 1918, in de laatste dagen van de strijd, is hij gevallen naast Bellem. In andere gemeenten had de studentengilde gedurende de oorlogsjaren voor de leden een sociale functie: hij werd buiten de schooltijd een belangrijk kader voor ontspanning, vriendschap en zelfvorming.

Deel II: DEEL II STUDENTENBOND VAART ONAFHANKELIJKE VLAAMSE KOERS 1918-1944

Onmiddellijk na de Eerste Wereldoorlog laaiden de Vlaamse gevoelens bij de studenten en het AKVS in het bijzonder hoog op. Die radicalisering van de Vlaamse standpunten ging in de Noorderkempen niet onopgemerkt voorbij. Het Heidebloempje gaf duidelijk mee de toon aan. Daarbij werkte de clerus zowel in Hoogstraten -nog altijd de inspiratiebron van de bonden en ook in Essen pastoor-deken Raeymaekers aanvankelijk niet tegen, integendeel. De Vlaamse gevoelens kregen vrij spel en dat culmineerde in de organisatie van een erg geslaagde gewestdag op 23 augustus 1923. De bond beleefde een ongekende bloeiperiode, en besloot zich in twee te splitsen: een afdeling te Essen en een afdeling te Kalmthout.

De Vlaamse radicalisering van het AKVS zinde de kerk steeds minder en de tegenactie kwam op gang. De Katholieke Actie werd gestart en kreeg langzaam maar zeker de meeste AKVS-bonden in heel Vlaanderen in zijn greep. Het katholieke aspect moest stilaan de Vlaamse overtuiging als eerste prioriteit verdringen. Het Heidebloempje in Essen bleef evenwel nog jaren een harde Vlaamse lijn aanhouden, al stelde de bond zich meer onafhankelijk van het gouvbestuur op. Zoals Flor Grammens deed in Brussel, werden ook in Essen met de kalkborstel Franse opschriften bestreden. De Essense studenten waren present op de IJzerbedevaart. In de eigen gemeente bleef het Heidebloempje geliefd en zette de beweging de rijke traditie van toneel spelen verder.

De militante K.A.-beweging die sinds 1931 vanuit het aartsbisdom zijn opgang maakte, kreeg amper vat op Essen. 't Heidebloempje bleef zijn inspiratie vinden in de Rodenbach-romantiek en de Blauwvoeterij. Het werd echter steeds moeilijker om aan de druk vanuit de K.A. te weerstaan. Essen vond een werkbare oplossing voor het dilemma door een duale structuur in te richten.

't Heidebloempje mocht in 1938 de gowdag organiseren. Liefst 500 Kempische studenten verbroederden te Essen. De dag was magistraal geleid, daarover waren vriend en vijand, en vooral de pers achteraf, het roerend eens. De medestichter, en toen al Vlaamse voorman, Jef Goossenaerts kwam er spreken. Deze algemene studentensamenkomst was de laatste grote krachtenbundeling van de studentenbonden in de Noorderkempen.

Tegen de herhaaldelijke pogingen vanuit de clerus om de Katholieke Actie te laten primeren op het Vlaamse bewustzijn moest ook studentenbond 't Heidebloempje het tijdens de Tweede Wereldoorlog afleggen. De machtsovername door KSA op de studentenbond was niet langer tegen te houden. Sommige leden verlieten het Heidebloempje, dat vele decennia lang de Vlaamse belangen had gediend -op een manier de jong gestorven Albrecht Rodenbach en de nog zeer levendige Jef Goossenaerts meer dan waard.

HOOFDSTUK 3:

In de ban van het Vlaams-nationalisme 1918-1924

Vlak na de Eerste Wereldoorlog had het Vlaams-nationalisme de Vlaamse studenten, en ook de voorvechters in Essen en Kalmthout, in hun greep. Het AKVS telde 223 bonden en zo'n 7.000 leden, en was daarmee de grootste jeugdbeweging in Vlaanderen. 't Heidebloempje verkeerde in volle bloei en men besloot de bond per gemeente op te splitsen. Van de leden werd ook in Essen enthousiasme en engagement voor het Vlaamse ideaal geëist. De lauwaards werden uitgesloten. Essen trok in 1923 de gewestdag naar zich toe. Dit gebeuren groeide uit tot een zeer geslaagde dag met een brede uitstraling.

3.1. Een Vlaams-nationale zwenking

Onmiddellijk na de oorlog begon het AKVS met nieuwe moed. De vlaggen wapperden opnieuw, en de bonden kwamen op gouw- en gewestdagen in contact met prominenten uit de Frontbeweging. In de colleges werd de vlam voor Vlaanderen door vele Vlaamsgezinde leerkrachten aangewakkerd. Leuzen als 'Alles voor Vlaanderen-Vlaanderen voor Kristus' (AVV-VVK) en 'Zelfbestuur' werden meer en meer gemeengoed.

Het waren voor de Vlaamsgezinde studenten bewogen jaren: het neerschieten van de progressieve Vlaams-nationalistische student van den Reeck bij een 11-julibetoging, de veroordeling van Dosfel (bij de studenten zeer populair), de vraag naar amnestie voor de activisten, het optreden van de aartsbisschop tegen de petitie voor de vernederlandsing van het katholiek middelbaar onderwijs, de fel afgeslankte plannen voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit, ...

Dit alles had een grote impact op de Vlaamse studentenbeweging. Teleurgesteld in velen begon het AKVS een eigen, meer radicale Vlaams-nationale koers te varen. En het AKVS had succes. Met 223 bonden, 5 gowen, 25 gewesten in 1923-1924 was het AKVS veruit de sterkste jeugdbeweging in Vlaanderen. Het aantal leden werd op zo'n 7.000 geschat. In de gouw Antwerpen was tenminste 33% van de collegestudenten bij een studentenbond aangesloten! De periode 1919-1924 was in alle opzichten voor het AKVS een tijd van grote bloei.

3.2. Gouw Antwerpen

De Antwerpse gouw telde, mede door snel werk te maken van een goede organisatie, heel wat leden en bonden. Deze kwamen bijeen op de gowddagen. Aanvankelijk waren er 2 per jaar geprogrammeerd, maar in 1921 besloot het bestuur dat één gowddag tijdens de paasvakantie volstond. In de grote vakantie waren er immers de land- en de gewestdagen.

Het voorstel tot oprichten van gewestbonden stamde uit 1920. Het Antwerps gowdbestuur hoopte dat de gewestwerking de plaatselijke werking zou stimuleren, in het bijzonder door meer praktische samenwerking bij toneelavonden of vervoer naar de gowddag. Op de gowddag van 1921 werden verdergaande voorstellen gedaan, maar de aanwezige bondsvoorzitters hadden schrik een stuk zelfstandigheid te moeten prijsgeven. Ze hielden het liever bij een pragmatische samenwerking tussen bonden uit dezelfde streek, zonder apart gewestbestuur. Op de gowddag te Geel (1922) werd de definitieve gewestindeling dan toch goedgekeurd.

3.3. Gewest Hoogstraten

Gouw Antwerpen werd verdeeld in verschillende gewesten: Hoogstraten, Turnhout, Wijnegem, Antwerpen, Duffel en Boom. Het Heidebloempje werd ondergebracht in het gewest Hoogstraten.

Door de definitieve gewestindeling kende die gewestbond van Hoogstraten een inkrimping omdat Ekeren-Kapellen bij Wijnegem en Merksplas bij Turnhout kwam. De gewestwerking kwam er erg laat op gang. In 1920 was er wat verbroedering geweest tussen Oostmalle, Loenhout en Hoogstraten, zonder al te veel resultaat, wellicht ook wegens het wegdeemsteren van Hoogstraten.

De gewestdag van 31 augustus 1922 te Wuustwezel kreeg niet voldoende belangstelling, maar in 1923 kwam de doorbraak met gewestdagen te Meerle, Essen en Oostmalle, en een gowddag te Wuustwezel, al ondervond deze laatste weerstand van pastoor Verheyden van Sterbos-Wuustwezel. Er volgde een discrete bemiddeling door pastoor-deken Raeymaekers van Essen (!) en door volksvertegenwoordiger baron de Kerckhove d'Exaerde. Uiteindelijk kon de gowddag doorgang vinden als tegemoet gekomen wed aan twee voorwaarden: geen propaganda voor de Frontpartij en alles moest zich in de katholieke volkszaal afspelen. De gowddag vond plaats op 5 april 1923 met als sprekers pater Callewaert (kanselrede), F. Buelens, A. D'Haese en Dr. Moller uit Tilburg. Er waren 700 aanwezigen, waaronder een 25-tal Essenaren. Het AKVS-orgaan 'De Blauwvoet' vond dit de "beste gowddag sinds studentenheugnis".

3.4. Splitsing

Het einde van de Eerste Wereldoorlog betekende voor het Heidebloempje een nieuwe start. Ontstuimig in het spoor van de Vlaamse Beweging, die toen onweerstaanbaar doorbrak, volgden de studenten. Dit waren de jaren van strijd, opstandigheid, romantiek, en van degelijke werking.

Een verslag uit het verslagboek van afdeling Kalmthout laat er geen twijfel over bestaan dat het Heidebloempje bloeide: "'t Heidebloempje was weelderig opgegroeid, en de talrijke vruchten die de vergaderingen hadden afgeworpen waren verheugend... Bijzonder na den oorlog springt de werkzaamheid en offervaardigheid onzer leden in 't oog en hunne stiptheid om op de vergaderingen aanwezig te zijn, is een klaar bewijs dat onze studenten gevoeld hadden, dat het op de vergadering is dat ze aangename uren doorbrengen - des te aangener, omdat ze zich tevreden gevoelden over den vervulden plicht - dat ze wisten dat het op de bijeenkomst is dat ze kracht en ijver putten, om veertien dagen lang op eigen hand aan eigen volmaking te arbeiden, om dan de vrucht van hun werk broederlijk te komen meedeelen. Die zucht naar werk, bij onze leden waargenomen - vooral naar vruchtbaar en duurzaam werk - deed uitzien naar doeltreffender middelen... Om aan onze leden de gelegenheid te geven, meer voor te komen, om in de gelegenheid te zijn een studie aan te vatten, die tot kennis leidt, en van de kennis, tot de liefde, tot de Vlaamsche Beweging, die hun gansch leven zal bij blijven werd er op 19 april 1922 te Esschen besloten, dat voortaan de gemeenten Calmpthout en Esschen, ieder op zijn eigen zou werken. Dat de H. Lutgaarde, de onderneming - en den goeden wil, voor ons 'Heidebloempje' gelieve te zegenen - opdat ieder van ons, reeds nu, maar vooral later, het zijne bijdrage, om Vlaanderen dichter bij Christus te brengen."

Een goede verstaander heeft begrepen dat door de goede werking en het stijgend aantal leden de studenten besloten om het Heidebloempje op te splitsen per gemeente: één studentenbond voor Essen en één voor Kalmthout. Artikel 32 en 33 uit de gewijzigde standregelen voegen daar nog aan toe: "dat voortaan de gemeenten Esschen en Calmpthout (uitg. Calmpth. Hoek) ieder hun bond zullen hebben die op zichzelf bestaan en werken zal, beide onder eenzelfde vaandel dat bij hen hoofdvandrig te Esschen zal bewaard blijven, beide dezelfde titel voerend 'Het Heidebloempje' en strijdend volgens dezelfde standregels. Jaarlijks, gedurende het zomerverlof, zal beurtelings te Esschen en te Calmpthout een broedervergadering gehouden worden. Op 28 april 1922 werd de eerste Kalmthoutse vergadering belegd. Het was vrij uitzonderlijk dat een studentenbond werd opgesplitst.

De eerste broedervergadering werd wellicht op de gevoelige plaat vastgelegd. Op 16 augustus 1922 trok fotograaf Alfons Ruys de leden van de studentenbond. Volgens Fons Tirelirens betrof het hier de laatste gemeenschappelijke lichte van Essen en

Kalmthout. Maar als het dateren van de foto juist was, dan werd de foto echter genomen na de splitsing. Waarschijnlijk werden de leden dus tijdens de eerste broedervergadering van Essen en Kalmthout gefotografeerd. We tellen 29 studenten (blijkbaar ontbraken de jongsten) waarvan later er niet minder dan 11 priester of missionaris zouden worden!

3.5. Vlaamse hoogdagen

Essen liet zich deze jaren niet onbetuigd. De bond was in de ban van een sterk Vlaams-nationalisme. Dat was niet zo verwonderlijk. De meeste leden liepen school te Hoogstraten, en het kleinseminarie had in de twintiger jaren het meest Vlaamsgezinde leerkrachtenkorps van het aartsbisdom (de provincies Antwerpen en Brabant).

In Essen heerste een gunstig klimaat. Van pastoor-deken Raeymaekers viel niet veel te vrezen, integendeel. Bovendien konden in de gemeente andere Vlaamsgezinde organisaties ongehinderd werken. In de eerste plaats de 'Gilde Vlaams Katholiek Leven', het latere Davidsfonds. Enkele jaren later zal het oud-lid van het Heidebloempje, de alom geprezen regisseur van deze vereniging zijn. Voorts was er in Essen de VOS (Vlaamse Oud-Strijders). Begin jaren twintig waren er zelfs twee afdelingen. De afdeling van Statie met Alfons Vermeulen en Vic Peeters noemden zich de ware Vossen. De andere afdeling met voorzitter Emiel Dierickxsens (na de Tweede Wereldoorlog burgemeester van Essen - zijn 4 zonen zouden allen lid worden van het Heidebloempje), Walter Mous en Henri Naulaerts wijzigden daarop hun naam in V.O.S.K.E., wat stond voor Vlaamse Oud-Strijders Vereniging Esschen.

Blijkbaar was er geen of alleszins weinig tegenkanting vanwege de ouders. Velen van hen moesten werken onder het verlot, "maar als het vergadering van de studenten was, dan mocht het laat worden" aldus een oud-lid. Voorts mocht men voor het bijwonen van gewest- en gowdagen de enige fiets van het gezin gebruiken. Zo kwamen na een studentendag in de Kempen de leden van het Heidebloempje per fiets (in de tijd van de carbuurlantaarns) te middernacht op de Heuvel aan, waar ze aan de pomp ten afscheid de Vlaamse Leeuw zongen. "Dat was méér dan nachtlawaai, daar stak een stuk ontroerend idealisme in".

De radicale standpunten van het Algemeen Bestuur over bijvoorbeeld het amnestieprobleem en 'Gent' bereikten de Essense studenten via de gewest- en gowdagen, en langs het A.K.V.S.-tijdschrift 'De Blauwvoet'. Mede daardoor kwam het dat de bonden uit de Noorderkempen het meest van alle open stonden voor het nationalisme. De Algemene Vergadering, inmiddels vastgesteld op zeven per jaar, moeten hoogfeesten van Vlaams enthousiasme geweest zijn. Titels van spreekbeurten spreken boekdelen: 'Storm op zee', 'Cyriel Verschaeve', 'Waar toe studenten bewegen', Hugo Verriest', 'Rodenbach', 'Studentenverbond', 'Guido Gezelle', 'Katholieke Vlaamsche Jeugdbeweging', 'Nationalisme', 'Katholieke Vlaamsche Landsbond en de meningsverschillen tusschen Kath. Vlamingen', 'Waarom wij onze taal vereeren', voorlezing uit 'Voor mijn volk in nood' (leven en werk van Joe English aan den IJzer), 'Over Vlaamsche werking', 'Leven van Conscience', ... Er werden boeken aangekocht om het nationalisme beter te kunnen bestuderen. Natuurlijk bleven andere thema's niet onaangeroerd.

3.6. Lauwaards uitgesloten

Na de splitsing had het Heidebloempje te Essen het even moeilijk om de succesvolle werking voort te zetten. Een crisis wenkte. De Essense schrijver was erg misnoegd dat een aantal leden de studentenbond niet ernstig genoeg namen. Hij schreef: "Den 11e april (1923) vergaderde 'Heidebloempje' te Esschen. ... Het hield erom of we hadden niet vergaderd dien dag. 'n 5-tal leden waren niet gekomen, waarvan twee op 't dagorde prijkten. Frans Bernaards die moest spreken over Rodenbach voor de 4e maal a.u.b. en die er 'n handje van weg heeft niet te komen als er daden hoeven gesteld. De kerel was ook vaandrig maar volbracht heel slecht zijn plicht. Na 'n paar vermaningen hebben we hem uit de gilde gesloten. Deden we goed? Eenige anderen moeten misschien dezelfde weg opgaan. Ze komen als ze goesting hebben en als ze niets moeten, want dan zijn ze niet te spreken. Is het niet beter die lauwaards hun ontslag te geven, zoo zullen we niet meer op hun bouwen en zullen de vergaderingen niet meer dreigen te mislukken? Dan kunnen we uitsluitend aan de overige werken, die van goeden wil zijn die naar de verwezenlijking van hun katholiek ideaal streven en waarvan we iets mogen verwachten. Niettegenstaande dat alles werd vergaderd 'n half uur over tijd. ... Het gild stortte 10 fr. voor de kinderen Borms. Ons gild is arm, we hopen dus na de grote vakantie meer te geven. Het besloot ook de door 'De Blauwvoet' aangeduide boeken aan te koopen. 'n Nieuwe vaandrig werd ook gekozen: Flor Besters. Na eenige woorden van aanmoediging, na 'n dreunende Vlaamsche Leeuw dansten de leeuwen uiteen. Bouw op ons, wij zullen standvastig getrouw aan ons ideaal houden en streven spijs allen en alles. 'Hou ende trou' dat zweren wij onderling. Heidebloempje zal bloeien spijs de lauwaards en al zal het misschien weinige kelkbloempjes tellen".

Het zomerverslag belichtte een ander aspect, en klonk hoopvol: "Waarlijk Esschen is weer wakker, en groeit en bloeit! We waren een dutje aan 't nemen. Verleden jaar hadden we geen toneelstuk op kunnen voeren (bij gebrek aan een behoorlijke zaal) wat anders een probaat middel schijnt om de jongeren in 't gelid te houden; daarbij wat weinig voeling tusschen ouderen en jongeren: de grooten werkten zeer veel, maar dan hadden de jongeren geen beurt, zodat hun ontwikkeling belemmerd werd; later hadden de grooten de gelegenheid niet meer hun krachten ten onze diensten te stellen en zoo geraakten we de sukkelbaan op. ... Het ledenaantal zonk, zonk, tot men eindelijk met de laatste Paaschvakantie draalde te vergaderen of niet! ... Toen heeft het bestuur de handen aan 't werk geslaan, indachtig 'geen woorden, maar daden': elk bestuurslid bracht een flink werk te berde. De uitslag bleef niet achter; jongeren komen gestadig bij, alhoewel eenige ouderen niet schijnen te weten dat er zoo iets als een studentenbond bestaat. Alhoewel ons gild slechts een kleine twintig leden telt konden al de voorbereidende werken niet voorgelezen worden. Verhandelingen getuigen zeker van de ernst en de werkzaamheid van 't gild. Gedurende dit verlot heeft de bond een liederenavond op touw gezet. Nu heeft het gild besloten dat voortaan meer werken voor de jongeren moeten

gemaakt, b.v. over het 'waarom', het 'hoe', enz. van de Vlaamsche Beweging, alhoewel er soms bruisende geestdrift is, mangelt het nog aan dieper inzicht in den Vlaamschen strijd".

Zo slecht verging het de bond dus niet. Bovendien manifesteerde Essen zich voor het eerst in het gewest, en pakte de bond opnieuw met toneel uit. In 1922 was er geen geschikte zaal voorhanden, maar met als promotor deken Jan Raeymaekers verrees in 1923 naast de vakschool een nieuw Gildenhuis, met Janus Van Dongen als gerant.

Meteen maakte het Heidebloempje van deze gelegenheid gebruik. Zo stonden de leden van de bond op 16 en 23 september 1923, respectievelijk in het Gildenhuis van Essen en Wildert, op de scène voor een avondfeest met 'De Hellas' en de 'Moord te Nijlen'. "Beide prachtig geslaagde feesten", volgens het verslagboek. Het volgende jaar konden de toeschouwers genieten van 'Martin de Kruier' en 'Gouden Trientje'.

3.7. Gewestdag te Essen

't Heidebloempje Essen zocht toenadering tot het gewest. De bond was voor het eerst present op een gewestdag. Zo trok een 10-koppige delegatie op 3 april 1923 naar de gewestdag te Meerle. Eén van haar leden, Clement Moens, mocht er zelfs spreken over de 'Vlaamse wetten'. Een gewestbestuur werd verkozen met voorzitter Renaat Van Thillo (Wuustwezel), ondervoorzitter Th. De Clerck (Wortel), eerste schrijver Piet Gommers (Meerle), tweede schrijver Florent Sterkens (Rijkevorsel) en schatbewaarder Gust(aaf) Van Dijk (Essen).

Enkele maanden later, op 23 augustus 1923 om precies te zijn, mocht Essen al zelf gastheer zijn. Stoetsgewijs komende van de Heuvel trok de zingende groep door de Nieuwstraat naar de kerk aan de grens. Na een plechtig lof hield Z.E.H. Jan Raeymaekers een warm sermoen om daarna de vlag te wijden. Terug langs de Nieuwstraat en de Heidestraat - nu Stationsstraat - trokken ze nog blijer zingend naar het nieuwe Gildenhuis, met de terreinen waar later het Sint-Jozefinstituut zou komen. Amaat Dumon, hoofdsteller van 'Ons Leven' was de eerste spreker van de feestvergadering. Hij sprak over het 'Hogeschoolvraagstuk' en bracht de studenten op de hoogte van het noodlottige verloop van het 'Gent of niets'. De stichter van de gewestbond, Remi Sterkens, deed een uiteenzetting over de 'Groot Nederlandsche toenadering'. 'Nieuwe Lente' van Arthur Meulemans werd op meesterlijke wijze door Jos Peeters uitgevoerd. Het Essens gild, met medewerking van Jos Van Dijk en Floris Van der Mueren, sloot deze welgelukte dag af met een kunstavond.

Fotograaf Bernaards vereeuwigde deze gewestdag. Op de bovenste banken zien we links de seminaristen in toog, rechts de hoogstudenten met de Leuvense petten, en vooraan de jonge studenten. Volgens Flor Besters zaten de vier voorzitters van de AKVS-bonden vooraan, samen met de stichter van de gewestbond, Remi Sterkens (Rijkevorsel). Als we de namen vergelijken met deze van het gewestbestuur, dan bestaat er een grote kans dat het eerder om het gewestbestuur gaat (en misschien waren ze ook wel voorzitter van hun bond). Dat zou meteen verklaren waarom de voorzitter van Kalmthout, Alfons Uytdevilligen (5) in de groep staat en niet vooraan. Links en rechts staan de vaandrigs: Achiel Sterkens (34) van Rijkevorsel-Oostmalle, Leo Fraeters (36) van Kalmthout, Karel Verellen (33) van Wuustwezel en Pol Van Bragt (82) van Essen.

Flor Besters had het initiatief genomen om al de aanwezige studenten te benoemen. Het werd een meer dan verdienstelijke poging. Wel hebben we van verschillende getuigen vernomen dat er fouten zijn gebeurd. Emiel Deckers heeft later een aantal correcties aangebracht. We publiceren deze gecorrigeerde lijst, met nog een aantal vraagtekens, en misschien nog enkele vergissingen.

De toenadering en het engagement van Essen in het gewest Hoogstraten zijn duidelijke aanwijzingen dat de bond zich sterk met het AKVS verbonden voelde. Toen Staf Van Dijk ontslag nam als voorzitter was zijn laatste woord: "Trouw aan het AKVS!". Illustratief is tevens de aanwezigheid van 't Heidebloempje op de gowdag 1923 te Wuustwezel, en op de landdag in september 1924 te Lier.

HOOFDSTUK 4:

Studenten schuwen de confrontatie niet 1924-1931

De kerk volgde de radicalisering van de studentenbeweging niet en poogde via een Katholieke Actie het Vlaams-nationalisme te onderdrukken. In de Noorderkempen hadden ze daar evenwel geen oren naar, en bleef het Vlaams-nationalisme tegen alle richtlijnen van de kerk in, zegevierend. Zo werd bijvoorbeeld in Essen, in navolging van Flor Grammens, een Franstalig verkeersbord overschilderd. Bovendien bleven de studenten de IJzerbedevaart trouw bezoeken.

4.1. Weg met België

In de jaren 1924-1925 ging het AKVS meer in een anti-Belgische richting. Voor het AKVS wad dat de enige vorm van Vlaamsgezindheid, en de organisatie probeerde de plaatselijke bonden ervan te overtuigen. Hier dreigde het isolement tussen basis en de top. Verder wilde de AKVS-leiding meer dan ooit haar onafhankelijkheid tegenover de bisschoppen en het kerkelijk gezag handhaven.

Al snel kwam er reactie in het aartsbisdom. Kardinaal Mercier verbood de collegeleerlingen deel te nemen aan gewest-, gouw- en landdagen, maar ook aan de activiteiten van de plaatselijke bonden die onder leiding van universiteitsstudenten stonden. Verschillende bonden losten dat probleem op door eenvoudig een bestuurswisseling door te voeren: de universitaire stonden bestuurszetel af aan collegeleerlingen.

Door het verbod waren er in minder Antwerpse en Brabantse AKVS-ers op de landdag 1925 te Brugge dan normaal, al trokken sommigen zich er niets van aan. De landdag, die deel uitmaakte van de viering van vijftig jaar 'Vlaamsche Vlagge'; was een uitgesproken Vlaams-nationalistische manifestatie. De meerderheid van de gewone leden vonden het bisschoppelijk ingrijpen onbegrijpelijk en onrechtvaardig. Waarom moesten de universiteitsstudenten, die met hart en ziel voor hun jeugdbeweging werkten, als 'gevaarlijke afvalligen' worden bestempeld? Vooral seminaristen kwamen in gewetensnood. Hoever kon hun trouw aan de studentenbeweging gaan zonder de gehoorzaamheid aan de kerkelijke oversten te verwaarlozen?

4.2. Essen hanteert de kalkborstel

Hoe de toestand in Essen gevolgd werd, kunnen we aan de hand van onze beperkte informatie niet met zekerheid zeggen. Een belangrijk gegeven was dat de Essense bond eindelijk iemand in het gouwbestuur had. Gustaaf Van Dijck was in 1925-1926 en 1926-1927 opgeklommen tot schatbewaarder van de Antwerpse gouw. De afstand tussen Essen en de gouw was dus niet te groot. We weten niet of Essenaren de Brugse landdag bijwoonden, maar zowel de afdeling Essen als Kalmthout waren erbij op de gowdag 1925 te Antwerpen. De Essense delegatie bestond uit Gustaaf Van Dijck, Jos Peeters, Jos Ribbens, Staf Van de Wijngaert, Jan Andriessen, Jozef Van Roosendaal, Florent Besters, Pol Van Bragt, Pol Van Gils, Jan Denissen en Alfons Bernaards. De onkosten bedroegen 5 fr. per persoon, en 4,95 fr. per man voor bier! In Antwerpen sprak o.m. hun oud-lid Jef Goossenaerts over 'De Taalgrens'. Hij berichtte over de wantoestanden in de dorpen nabij die grens.

Het jaar daarop in Herentals was Essen opnieuw van de partij. Door de tegenwerking waren er maar een 300 studenten aanwezig. Daar maakten de Essenaren mee dat de studenten de kerk, een mis en de feestzalen geweigerd werden. Op de gowdag van 1927 te Heist-op-den-Berg was volgens Emiel Deckers, ondanks de moeilijkheden, één priester aanwezig, de E.H. Frans Weyts, proost van de bond van Retie, later ere-pastoor en ere-rector te Kalmthout. In 1928 maakte Essen de reis naar de gowdag te Lier.

Zoals eerder gezegd, waren de studenten van het kleinseminarie te Hoogstraten heel Vlaamsgezind. De leden die eventueel school liepen in het Essense college te Rouwmoer hoefden ook niets te vrezen. Het lidmaatschap van het AKVS was volledig vrij. Een oud-leerling verklaarde dat ze niet konden begrijpen waarom in andere colleges 'De Blauwvoet' niet mocht gelezen worden.

Toeval of niet, in 1925 vond in Essen een bestuursverkiezing plaats. Wordt hier door een bestuurswisseling het bisschoppelijk verbod omzeild, of ging het gewoon om een jaarlijkse verkiezing? Alleszins ging het de bond voor de wind. Uit een verslag konden we opmaken dat Essen meer leden telde dan de vorige jaren, en dan vooral collegescholieren. Op de vergaderingen stond Vlaanderen centraal: 'Vlaanderen economische ontwikkeling' (samenvatting boek Lodewijk De Raet) en 'Voorlezing over Noodzakelijkheid en Doel van de Vl. Beweging' door E.H. Jos Peeters, 'Wat kunnen we als goede Katholieke Vlamingen voor de Vlaamsche beweging doen?' door Jos Ribbens, 'Geschiedenis van ons Vlaamsch volk' door E.H. Van Dijck, 'Het waarom onzer beweging', ...

De Essense bond bleef ook toneel spelen, o.a. de stukken 'Hoe een jong Monniksken bij Maria ter feeste ging', en 'Van wien de neef'. Soms was het spannend. Twee studenten - trawanten van Flor Grammens - hanteerden tijdens een uitstap in Essen de kalkborstel. Werklui waren de steenweg aan het opmaken en hadden daarom een bordje geplaatst waarop 'Travaux' stond. Dat woord werd netjes met kalk overstreken. De rijkswacht kwam er aan te pas. Van de werklui konden ze vernemen dat twee jonge mannen met een witte stofjas de daders waren. Met die schaarse aanduidingen gingen de dienaren der wet op zoek. En ondertussen reden onze twee studenten door Essen ... in overjas! Of op de Grammensavond in het lokaal Hotel Van den Kerkhof (met rijkswacht in burgerkledij!), waar studenten met liederen colporteerden en een omhaling deden voor zijn actie met als resultaat 467 fr., wat tot 500 fr. werd aangevuld.

Erratalijst 2002: De genoemde Grammensavond situeert zich pas na de winter van 1936.

Voor de periode 1924-1928 was er duidelijk geen breuk tussen Essen en de gouw. De anti-Belgische koers van het AKVS verbrak de relatie niet.

4.3. Omliggende bonden

Van het gewest Hoogstraten was geen sprake meer, men sprak van het gewest 'Noorder-Kempen'. In een verslag van de bond van Meer-Meerle-Minderhout lezen we dat de gewestvergadering van 1925 niet kon doorgaan omdat de pastoor van Loenhout de kerk en de zaal weigerde. Vier Kalmthoutse studenten woonden dat jaar toch een gewestvergadering bij, waar ondermeer werd besloten dat de gewestbonden elkaar zouden uitnodigen voor de bondsvergaderingen. Ook in 1926 en 1927 vond er een gewestvergadering plaats. Op de gewestdag van 1926 bracht E.H. Van Gestel de kanselrede en feestredenaar E.H. Van Dijck

sprak over Hugo Verriest. "Prachtig werk. ... De ouderen waren flink opgekomen", lezen we in 'De Blauwvoet'. Toch was al duidelijk dat de gewestwerking over haar hoogtepunt heen was.

Bij de bonden uit de buurt schonk zeker Brecht-Loenhout-Wuustwezel klare wijn. In een vergadering (1925) zette Karel Verellen klaar en duidelijk uiteen dat zelfstandigheid de enige redding is voor het katholieke Vlaanderen, terwijl R. Van Thillo over de wantoestanden te Leuven sprak. Het bestuursprobleem was al een tijdje opgelost: vanaf 1921 werd het bestuur uit collegestudenten gekozen, maar aanvullend werden 3 raasleden aangeduid uit hoogstudenten en seminaristen.

Volgens Frans Wagemans werd de Hoogstraatse studentengilde in 1924-1925 heropgericht, maar van aansluiting bij het AKVS was geen sprake meer. De facto bleef wel de lijn van het AKVS aangehouden.

Kalmthout maakte tussen 1925 en 1927 een zwakke periode door, en er gingen zelfs vragen op om opnieuw met Essen te fusioneren! "Daarna, zoo bepaalt de E.H. voorzitter, zal er iets gerept worden over de vereeniging met de studentenbond van Esschen". Dan gaf de schrijver zijn mening: "dit bijeenvoegen ware een bekentenis van zwakheid - bekentenis des te moeilijk om afleggen, dat wij twee volle jaren zelfstandig bleven - al was het wankelend - zonder leden en zonder bestuur. Moet nu het gebouw ineens storten, nu wij reeds de bouwmeesters gaan vinden om het flink te stutten. Dat ware onlogisch". De schrijver won het pleit: afdeling Kalmthout bleef op eigen benen staan! In de periode april-december 1928 werd er gediscuteerd over de te volgen lijn. Het Blauwvoetartikel waarin de Vlaamse jeugd wordt aangezet om actief en sterk op te treden in de katholieke jeugdbeweging werd algemeen bij stilzwijgendheid goedgekeurd. 11 leden betaalden reeds hun lidkaart, de anderen werden hiervoor aangespoord.

4.4. Oprichting KSA

Omdat de geestelijke overheid meer en meer haar greep op de schooljeugd begon te verliezen, beraamden zij een tegenzet. Zo werden vanaf 1927 in seminariekringen discussies gevoerd over het stichten van een beweging voor studenten, uiteraard onder bisschoppelijk gezag. Paus Pius XI deed in dezelfde zin een oproep. In Vlaanderen gebeurde dat in 1927-1928, waar dit in Wallonië al eerder was gebeurd. Het werd geen nieuwe, wel een overkoepelende organisatie, namelijk het Jeugdverbond voor Katholieke Actie (J.V.K.A.) met een afdeling studenten. Een J.V.K.A.-bijeenkomst in 1928 te Mechelen wordt beschouwd als de (betwistbare) stichtingsdatum van KSA.

In het aartsbisdom kon de traditionele studentenbeweging zich het langst handhaven. Dat was mee het gevolg van de meer tolerante houding en van het uitblijven van een KSA-structuur op overkoepelend niveau, zodat de studentenbonden er enkel met plaatselijke tegenwerking hadden af te rekenen. Voor 1932 zou er eigenlijk geen werk gemaakt worden van een K.A. voor de studerende jeugd. Schijnbaar talmde aartsbisschop Van Roey omdat hij eerder aan een nationale dan aan een Vlaamse oplossing dacht. Zo kon het AKVS in Antwerpen en Brabant zonder veel problemen voortwerken, en ook een pragmatische, op verzoening afgestemde koers volgen. De tegenkanting kwam veelal van de plaatselijke geestelijke overheid.

4.5. Het AKVS verliest zijn greep

Zo ondervond de gouddag 1931 te Turnhout felle tegenwerking. Terwijl op die dag de groep studenten op de Grote Markt aangroeide, bleef de poort van de kerk gesloten. In groep trokken daarop de aanwezigen naar de jezuïetenkerk, waar ze echter door de rector en een politiemann werden buitengezet. Toen hebben 700 studenten op de Grote Markt de 'Psalm van Rodenbach' met hortende stem afgedreund.

Maar even belangrijk was dat in de periode 1928-1931 zijn band met de plaatselijke bonden begon te verliezen, zeker wat betreft de gilden uit de Noorderkempen. In 'De Blauwvoet' volgen enkele berispingen: "Het gewest Noorder-Kempen blijft koppig, dito passief" en "Gewest Noorder-Kempen 1928-1929: Is daar nog 'n Vlaamse studenten aksie? Bestaat daar nog 'n vlaamse stud. 'Kamp'. Wie rust ... roest! Studenten, voor Vlaanderen en Kristus, vooruit voor al wat goed is!" In 1929 verzocht het gouvbestuur of Kalmthout de herinrichting van het gewest 'Noorder-Kempen' op zich wilde nemen. Dat bracht geen zoden aan de dijk want 'De Blauwvoet' vervolgde: "Toch ware wat levendiger belangstelling voor de gouvwerking gewenst, bezonder vanwege de bonden uit de Noorder-Kempen. Na 't Kerstverlof verwachtten we 'n flink relaas".

Volgens Frans Wagemans waren er contacten tussen de bonden van Hoogstraten, Rijkevorsel, Meerle-Minderhout en Wortel-Merksplas. Dit bleef hoofdzakelijk beperkt tot het bijwonen van mekaars toneelvoorstellingen. 'Wees U Zelf' Brecht-Loenhout-Wuustwezel zag in 1929 haar uiterlijke werking door de lokale geestelijkheid gefnuikt. (Errata 2002: 1929 met 1925 zijn). Een toneelstuk, geschreven door een oud-lid, mocht niet worden opgevoerd. In datzelfde jaar zag de gilde zich alsnog verplicht om een bestuurswijziging door te voeren ten voordele van collegeerlingen en seminaristen. Ondanks dit alles bleef binnen de gilde een sterk gevoel van solidariteit en waren de opkomsten zeer goed. In 1931 vierde de bond haar 25-jarig bestaan, en natuurlijk mocht de vlag van het Heidebloempje bij die viering niet ontbreken.

In het kleinseminarie van Hoogstraten was er nog geen sprake van vervolging van leerlingen omwille van hun AKVS-lidmaatschap, maar dit zou niet lang meer op zich laten wachten.

4.6. Broedervergaderingen

Essen haakte waarschijnlijk in deze jaren meer en meer af, en volgde volgens oud-leden een autonome koers, in de lijn van het oude AKVS. De bond behield een degelijke werking met proost Van Dijk en voorzitter Jan Denissen, zonder vermelding te worden gehinderd door de parochieherders.

Tijdens het paasverlof 1929 werden twee vergaderingen belegd met telkens ruim 20 aanwezigen. "Met vuur en geestdrift werden de Vlaamsche liederen uitgegalmd en met belangstelling werd geluisterd naar de werken". Het gild droeg 50 fr. bij voor het IJzermonument, en men ondersteunde de studentenbroeders van Kalmthout door hen 200 fr. te lenen.

De broedervergaderingen tussen de beide afdelingen kenden een groot succes. Op 29 juli 1929 verzamelden al de Heidebloempjes te Kalmthout met ondermeer spreekbeurten van Jan Van Loon (Essen), Frans Van den Bergh (Kalmthout), E.H. Jan Denissen (Essen), Louis Van Loon (Essen). Onderpastoor Aerden bracht een bezoek en zei: "het doet me zo'n deugd al die studentenjeugd nogmaals samen te zien". De Kalmthoutse voorzitter E.P. Van Aert, die op missie naar China vertrok, sprak het afscheidswoord.

Op 30 april 1930 was Essen gastheer voor een 'Gezelle-dag'. In juli 1930, april 1931 (Rodenbachvergadering) en september 1931 (afscheid E.P. Louis Van den Berg) werd er nogmaals samengekomen. Ondertussen was Aloïs Konings de Essense voorzitter geworden. Hun Vlaamse standpunten trouw trokken de Essense studenten met de vlag naar de IJzerbedevaart van 1930, die dat jaar met pamfletten vanuit een vliegtuig op hatelijke wijze werd verstoord.

Afdeling Essen bleef toneelspelen met ondermeer 'Verzoening', 'Jan en alleman', 'De dode te paard', 'Smidje Smee(?)', 'De klucht van meester Patelin' (zie foto bij het begin van dit deel) ... Dat bracht heel wat geld in het bakje, dat meestal bestemd was voor de missie van een oud-lid, en soms gedeeltelijk voor de eigen werking. De vertoning van 12 augustus 1928 bracht 1.178,5 fr. op! Omgerekend naar nu betekent dat een bedrag van 17.000 fr. Maar ook het feest vieren werd voorzeker niet vergeten. Zo bedroegen de kosten van het teerfeest 386,25 fr.

Het verslag van de gemeenschappelijke Rodenbach-vergadering (1931) verwoordt op schitterende wijze de bezieling, de overtuiging, het romantische, maar ook strijdbare katholiek Vlaams ideaal van de Essense en Kalmthoutse studenten (zie kader).

HOOFDSTUK 5:

Alles voor Vlaanderen - Vlaanderen voor Kristus 1931 - 1940

Via een zuivere militante Katholieke Actie versterkte de clerus langzaam maar zeker haar greep op de Vlaamse studenten, ten nadele van het onafhankelijke AKVS. De Essense proost Jef Franken sr. laveerde evenwel het Heidebloempje tussen de kerk en de idealen van het oude AKVS. Stilaan sippelden meer jeugdbewegingselementen in de bond binnen, en verschoof de nadruk naar het meer ongevaarlijke cultureel flamingantisme, zoals volksopvoeding. In die richting paste de Essense passie voor toneelspelen wonderwel, zodat de studenten zowat jaarlijks vol overgave het volk vergastte op toneelavonden. De goudvlag in 1938, waar 500 Vlaamse studenten toestroomden, was de bekroning op een jaren volgehouden Vlaamse beleving. Stichter en toen stilaan al Vlaamse voorman Jef Goossenaerts liet zijn eerste liefde, het Heidebloempje, ook niet los en woonde de festiviteiten mee.

5.1. De ondergang

In de loop van de jaren dertig had het AKVS alsmear meer zijn impact op de Vlaamse studentenjeugd verloren. Het conflict met de kerkelijke overheid en de tweestrijd met de K.A.-bewegingen hadden het steeds meer terrein doen verliezen. Het was een strijd die het AKVS niet kon winnen. Bovendien verlieten de meest radicale studenten de beweging en werden lid van het Verdinaso.

In deze periode was er de ontdekking van een aantal nieuwe, frisse jeugdbewegingsvormen, die later tot het klassieke beeld van de jeugdbeweging zijn gaan horen: kamperen, wandelen in openlucht, kampvuur, uniformen, ... Van de student werd verwacht dat hij ten dienste van het volk stond, en dat hij zou streven naar een natuurlijk, sober leven.

Na 1933 trok het Vlaamsch Nationaal Verbond (V.N.V.) bij het AKVS leden weg. Geldproblemen en persoonlijke tegenstellingen leidden omstreeks 1935 tot een uitzichtloze situatie. Sinds de lente 1935 men meer en meer van het AKDS, zijnde het Algemeen Katholiek Diets Studentenverbond. Volgens de volkse standpunten zette het AKDS zijn rangen open voor niet-studerenden, dus voor 'volksjongens'. Tegelijk werd 'katholiek' uit de naam geschrapt, om toetreding van volksgenoten uit het Noorden mogelijk te maken. Tenslotte wijzigde men de naam in Diets Jeugdverbond (D.J.V.). Aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog omvatte het D.J.V. amper 10 groepen, waaronder één in Amsterdam, en bereikte niet meer dan 200 studenten.

5.2. Zuivere en militante K.A.-beweging.

Later dan in de andere gouden begon de Katholieke Actie (K.A.) in het aartsbisdom aan haar opgang. Pas in 1931-1932 werd gestart met een J.V.K.A.-werking, en werd E.H. P. Vaes als gouvbestuur aangesteld. KSA diende zich aanvankelijk aan als een zuivere en militante K.A.-beweging, waarbij de vergadering met studiekring, gebeden, zang en declamaties centraal stond. Het doel was om de ganse maatschappij te herkerstenen. KSA-er werd men door veel gebed en studie, en volledige gehoorzaamheid aan het bisschoppelijk gezag. Uit de overgewaarde geest van de studentenbonden streefde KSA naar het vormen van een Vlaamse elite.

De Antwerpse gouv verzamelde voor het eerst haar troepen op de goudvrouwen van Turnhout (1933) en Boom (1934). Volgens 'De Blauwvoet' had Mgr. Van Roey in 1935 besloten KSA op te splitsen in twee takken: "in de eigenlijke KSA mag men zich nog slechts louter met K.A. bezig houden; doch daarnevens, alhoewel onafhankelijk daarvan, mag een studentenbond bestaan voor de Vlaamse aktie; van dezen bond mogen de seminaristen geen lid zijn." Hier kwam men duidelijk op het terrein van de onafhankelijke studentenbonden met de bedoeling om deze bonden in te palmen.

Na verloop van tijd werd ook in de K.A. meer jeugdbewegingselementen opgenomen. In het kampjaar 1938-1939 verscheen de 'Keure'. Deze bepaalde de organisatie van de Antwerpse KSA heel nauwkeurig. In vele colleges werden ijverig leerlingen gerekruteerd, en de nog bestaande AKVS-werking werd verder beknot of verboden.

5.3. Tegenkating op scholen

In het kleinseminarie van Hoogstraten werden vanaf 1932 KSA-vergaderingen gehouden, al kon de beweging de eerste jaren op niet veel belangstelling rekenen. In het jaar 1932-1933 werd het verboden om nog deel te nemen aan AKVS-bijeenkomsten. In 1934 mochten de Blauwvoetagenda's niet meer verkocht worden in de katholieke scholen en de kleinseminaries. Het kleinseminarie van Hoogstraten bleef openlijk tolerant tot 1934. Vanaf dat jaar werden het lidmaatschap evenals de AKVS-publicaties verboden, en verdween het AKVS in de clandestiniteit. In het jaarverslag van 1936 maakt het AKDS gewag van een werking op het kleinseminarie; van een groep volksjongens te Wuustwezel, en een werking in het college van de Redemptoristen te Essen, al stond deze werking te Essen niet in contact met de gouvleiding.

Volgens pater Vercammen heeft het college te Rouwmoer haar Vlaamse strepen verdiend. Zo zou het college in 1931 als eerste van het land Nederlandstalige gehomologeerde diploma's afgeleverd hebben! In dat college was in de jaren 1935-1936 een KSA-beweging ontstaan. Getuige Fernand Roose verklaarde dat 2 studenten werden weggezonden omdat ze propaganda voerden voor het AKVS/AKDS. "Alle discussies werden verboden. Dit geschiedde op 22 november 1935". Eind 1936 werd de relatie met de nieuwe, meer Vlaamsgezinde overste beter en mochten de studenten 'De Blauwvoet' thuis ontvangen. De AKDS-werking op het college bleef bestaan, en KSA was volgens Roose op sterven na dood.

5.4. Verschillende pogingen tot samenwerking

Meer en meer studentenbonden volgden een eigen koers. Een aantal bonden stuurden nog wel een bestuursfiche naar de gouv, maar bleven meer afzijdig van de gouvactiviteiten. Deze afwezigheid gold zeker voor de Kempen. "Ook in de Kempen moet de edelmoedige, strijdende jeugdgedachte ingang vinden! Ook daar hoort er fris en krachtig leven", aldus de gouvvoorzitter 'De Blauwvoet'. Bij deze opmerking bleef het niet: "werking in de Kempen in 't algemeen zeer, zeer lauw" en "Waar blijft de Noorder-Kempen?"

Deze oude studentenbonden, los van het AKVS en buiten KSA, waren de echte erfgenamen van het oude AKVS. Noodgedwongen werkten zij zonder een overkoepelende organisatie.

Er waren wel plaatselijke initiatieven. De Hoogstraatse gilde 'Zoo Woord Zoo Daad' bereidde een algemene studentendag voor. In Mechelen en Hoogstraten was de seminariëleiding hiervan op de hoogte. Er werd echter een voorwaarde gesteld: de feestredenaar moest Frans Van Cauwelaert zijn. Volgens Paul Bilcke was dat "een koud stortbad voor ons, want wij aanzagen - terecht of onterecht - deze staatsman als een Vlaams 'minimalist'. Maar het was mijn laatste trimester van de retorica en onder de druk der omstandigheden moesten we wel toegeven". Op 10 augustus 1933 ging deze algemene studentendag door te Hoogstraten met een misviering en een openluchtvergadering in het begijnhof, met volgende sprekers: de voorzitter van Hoogstraten E.H. Jef Van den Heuvel, Z.E.P. Boon (college Essen), Z.E.P. Aerts, en de heer Frans Van Cauwelaert.

Wat later vonden te Brasschaat leidersdagen plaats. "Wij gaan terug de studentenbeweging inrichten. Wij moeten eene studentenbeweging hebben naast, doch in goede verstandhouding met de K.A.-beweging. Terug organiseren in gewesten. Terug een centraal bestuur. Daarom zullen we in Brecht bijeenkomen en ons standpunt onderling aflijnen. Een eerste proef zal de gewestdag van Brasschaat onder 't groot verlot zijn." Ging het hier om de prille aanzet van het Rodenbachverbond, was het een manier tot reorganisatie van het AKVS/AKDS, of betrof het een andere poging om te komen tot een nieuwe structuur?

De start werd niet gemist, want op 30 augustus 1934 ging zoals gepland een algemene studentendag door te Brasschaat, waarop volgens de Kalmthoutse verslaggever zeker de bonden van Kalmthout, Essen, Schoten, Deurne, Ekeren, Merksem en Brasschaat aanwezig waren. De bijeenkomst in Brecht ging door op 27 april 1935. Jef Jacobs: "Men wilde de hernieuwingsgedachte die over heel Vlaanderen waait gaan vastleggen in een heel nieuwe studentenbeweging, die zou uitrijzen niet uit de puinen der oude, maar doordeseemd zou zijn van de geest der oude studentenbeweging. ... Men wil terug gaan naar de wegen van Rodenbach." En verder "...besluiten we dat onze beweging zal zijn Volksch - Natuur - en Dietsch -." Opvallend is dat men dezelfde 3 basiselementen als het AKDS vooropstelt. Hij besloot: "Het gebed en de Vlaamsche Leeuw sloten deze goed gevulde vergadering, die een nieuwe mijlpaal wilde zijn in de geschiedenis der Vlaamsche studentenbeweging, maar die door andere latere omstandigheden die niet geworden is."

Nog een poging tot bundeling, was er op de eerste mei 1935 te Lier. Men had gehoord dat het 'Jong-Volksche Front' actief was in West-Vlaanderen, werkend naast KSA en door de bisschoppen erkend. Voor de enen was dit J.V.F. een mantelorganisatie van KSA, volgens anderen een nieuwe studentenbond die een compromis tussen beide partijen zocht. Dit Jong-Volksche Front heeft niet lang standgehouden. Wederom volgens de Kalmthoutse schrijver van dienst waren zo'n zestig studentenbonden samen gekomen om te luisteren naar de ideeën van E.H. Roosens. Volgens E.H. Roosens moest de nieuwe studentenbeweging romantisch-strijdend zijn, een volkskarakter dragen, de Groot-Nederlandse gedachte nastreven zonder te vervallen in anti-belgicisme, en tuchtvol. "Vanuit Brasschaat dat de hoofdplaats wordt van de studentenrepubliek zullen we de provincie in rep en roer zetten en zo zullen we trachten samen te koppelen met het Jong-Volksche Front, zullen we Limburg trachten wakker te schudden en we staan weer voor één eenheidsfront. Daverend handgeklap bewijst dat E.H. Roosens werkelijk heeft ingezien waar we naartoe moeten en hier past een wel een woordje van hulde aan de 'Max', ofte E.H. Roosens, die de ziel geworden is van onze studentenbeweging hier in 't gewest." Er volgde nog een gewestvergadering te Stabroek in augustus of september 1935.

5.5. Bondwerking in Essen en Kalmthout

Essen had in 1932-1933 geen AJVS-bestuursfiche ingevuld. De bond had zich al losgemaakt van deze organisatie, en vooral door haar erg diplomatische proost Jef Franken sr. bleef het Heidebloempje Essen toch in de voetsporen van het oude AKVS. Dit hield niet in dat men zich isoleerde: Essen was op verschillende gewestdagen present, en onderhield goede contacten met Kalmthout.

Er waren talrijke broedervergaderingen: 10 augustus 1933 over Ruusbroec, een priester-studentendag in 1933, eind groot verlof 1933 werd vooral Dosfel besproken, en 'het driemanschap der IJzer-tragedie De Gruyter-Verschaeve-Dr. Van de Perre' prijkte op 18 september 1935 op de dagorde.

Voor de afdeling Kalmthout was het eveneens een bewogen tijd. Op 13 augustus 1933 begon ze met een knapenbond voor de jongste leden met Jef Platteau als voorzitter. Of Essen ooit een knapenbond heeft gehad is erg twijfelachtig. De notitie "schrijfboek knapengilde 4 fr." (1925-1926) uit het kasboek kan anders doen vermoeden. Getuigen gaven aan dat zeker in de jaren '30 in Essen geen knapenbond actief was. De activiteiten waren er voor jong en oud. De Kalmthoutse bond stuurde voor 1932-1933 nog wel een fiche in. In de paasvakantie 1933 werd er hevig gediscuteerd over de verhouding J.V.K.A. - AKVS. Na een lange en woelige bespreking werd het volgend besluit genomen: "onze bond blijft voor het oogenblik zooals hij is. Wij als leden moeten in ons de twee gedachten Katholiek en Vlaamsch op een harmonische wijze ineensmelten. Blijf Vlaming, door en door en blijf vooral Katholiek. Begrijp vooral onze leuze alles voor Vlaanderen, dus Vlaamsche Aktie, Vlaanderen voor Kristus, Katholieke Aktie." Kalmthout volgde met andere woorden ook haar eigen weg, al deed het AKVS-gouwbestuur een jaar later een ernstige poging om de bond, of zelfs een nieuwe Kalmthoutse bond, via Jef Jacobs, opnieuw voor haar te winnen. Evenwel zonder veel resultaat. Kalmthout ging ook niet in op de lokroep van het Verdinaso, want op de vergadering van 23 augustus 1934 keurde de bond de Dinaso's streng af. Pas enkele jaren later, uit een AKDS-verslag van 1938, lezen we dat in Kalmthout "de aksie pas ontstaan is: zeer goede vooruitzichten, hier ook wordt de oprichting van een knapenschap voorzien. Leider: H. De Kort." Hierover vonden we evenwel geen enkele vermelding in het Kalmthoutse verslagboek.

5.6. K.A. te Essen

Wellicht vanaf 1935, misschien zelfs vroeger, was binnen het Heidebloempje een K.A. ontstaan. Eén van de pioniers zou Kamiel Elst geweest zijn. Kamiel Elst zag in het Jong-Volksche Front dé gedroomde tussenoplossing. Hij colporteerde hun tijdschrift. Later werd hij een echte KSA-man.

Het lijkt erop dat de bond van Essen min of meer op de wijze georganiseerd was zoals Mgr. Van Roey het toegestaan had: naast elkaar een katholieke en Vlaamse bond. De Vlaamse bond werd aangeduid met K.V.S. (Katholieke Vlaamse Studentenbond). Volgens oud-lid Herman Peeters was er samenhangigheid tussen studentenbond en KSA. De structuur was hetzelfde, maar de innerlijke werking was verschillend. De studentenbond had volgens hem oog voor zowel de economische heropleving van Vlaanderen, als voor het culturele Vlaamse erfgoed. Bij de studentenbond stond het volksgevoel voorop: 'ons volk, van 't volk, voor 't volk'. KSA was bijna uitsluitend zuiver katholieke actie. Een andere tijdsgenoot, pater Fons Costermans, kon dit beeld min of meer bevestigen. "De bonden bestonden broederlijk naast elkaar, de ene keer was het vergadering van de studentenbond met het Vlaamse aspect, de volgende keer een KSA-bijeenkomst met het katholieke aspect. De leden waren nagenoeg dezelfde. Het waren voornamelijk seminaristen en collegeleerlingen, weinig normalisten of

hoogstudenten". In Essen zouden dus de seminaristen wel de activiteiten van het K.V.S. bijgewoond hebben. Etienne Vandevorde verwoordde het zo: "De ene groep legde de nadruk op 'Alles voor Vlaanderen', terwijl anderen eerder 'Vlaanderen voor Kristus' beklemdoonden." De studentenbond behield wel de bovenhand.

In de praktijk bleek een scheidingslijn niet gemakkelijk te trekken. Jef Franken sr. was proost voor beide. De bevolking bleef trouwens spreken van 'den studentenbond'. Een moeilijk te ontwarren knoop, zeker meer dan 50 jaar later, en dit zonder al te veel geschreven bronnen.

5.7. Een ruimer activiteitenveld

De werking van het Heidebloempje werd verruimd, vanzelfsprekend veelal in de katholieke sfeer. In december kwam er een kerstulde, met daarna een aanbidding voor de kribbe in de kerk. En zoals in zoveel bonden nam de traditie van de jaarlijkse driekoningenstoet een aanvang. "Het was omstreeks 1934 zeer klein begonnen met een triporteur in de sneeuw", aldus Herman Peeters. Later kwamen er een ezel en paarden aan te pas. Er bestaan verschillende versies van een verhaal dat ooit zelfs een echte kameel zou meegelopen zijn! Tijdens de stoet trokken de studenten verkleed door de gemeente om geld op te halen voor de missies van oud-leden. Alleen te Hoek waren ze niet welkom omdat de pastoor daar vond dat alles wat van Essen-Centrum kwam slecht was. Daar was een filmzaal, waren er socialisten, daar deugde niets! Deze traditie van de driekoningenstoet zal in Essen stand houden tot begin jaren zestig!

Verder hield de bond regelmatig een priesterdag, wat ondermeer betekende dat men alle missen verzorgde. Met de opbrengst van een toneel heeft men eens alle groene misgewaden voor de O.L.V.-kerk aangekocht. En op de K.A.-vergaderingen stond uiteraard het geloof centraal.

De 'studentenbondvergaderingen' bleven Vlaamse onderwerpen aanroeren: een Breugel-conferentie op 10 april 1937 met E.H. Lens en de broedervergadering over Vondel op 6 september 1937. Het cultureel flamingantisme van de Vereniging voor Beschaafde Omgangstaal (V.B.O.) in het kleinseminarie te Hoogstraten zal ongetwijfeld een impact gehad op het Heidebloempje gehad hebben. Deze V.B.O. was werkzaam van begin 1938 tot 1944. Van de zeven voorzitters waren er liefst 3 lid van het Heidebloempje: Marinus de Jong, Louis Bartelen en Etienne Vandevorde. En in 1942 werd Jan Denissen, oud-voorzitter van het Heidebloempje, proost. "Uit de verslagen van de vergaderingen, de voordrachten, de geestdriftige speeches blijkt hoezeer de sfeer doordrongen was van Rodenbach-romantiek en Blauwvoeterij.", lezen we in het jubileumboek "150 jaar Klein Seminarie te Hoogstraten".

Naast de katholieke doelstelling en het cultureel flamingantisme werden sport en lichaamsbeweging in de werking opgenomen. Deze nieuwe activiteiten eisten, ondanks enkele bedenkingen, al vlug een belangrijke plaats op. "Mochten alle leiders eens inzien dat langs de sport om, maar langs de goede om, onze jongens zoo gemakkelijk voor iets te winnen zijn", halen we uit een verslag van 1937. Zo werd op de gewestdagen al eens een loopwedstrijd ingelast. Belangrijker op dit vlak was de inrichting van een soort gewestelijke voetbalcompetitie door het KSA-gewest. Door het KSA-gewestblad 'XP Imperat' krijgen we hiervan een goed beeld: "In samenwerking met de Katholieke Vlaamse studentenbonden uit ons gewest worden voetbalontmoetingen ingericht tusschen de verschillende bonden, en mogelijk ook verbroederingsdagen." Inschrijven gebeurde bij Kamiel Elst, seminarist te Essen en lid van het Heidebloempje. Essen had in die jaren een geduchte voetbalploeg die in deze gewestelijke competitie meermaals uitblonk. Zo was het niet verwonderlijk dat voetbal in 't Heidebloempje een belangrijke plaats begon op te eisen.

Kampvuren en andere vormen van 'openluchtlevens' konden rekenen op een grote belangstelling. Een belevenis was de gezamenlijke boottocht van Essen en Kalmthout op krabbenvangst te Lillo. Daarnaast hielden de Essense studenten stevige trektochten zoals net over de grens naar 'Heike, en fietsten ze langsheen de kerken van Noord-Brabant. Fons Costermans herinnerde zich nog een fietstocht richting Scherpenheuven, en /of Diest. Men bracht de nacht door in het Berkenven nabij Geel. Emiel Deckers moest de groep 's nachts aanmanen om wat stiller te zijn.

De bond onderhield goede maar geen hechte contacten met de plaatselijke K.A.J. en B.J.B.-beweging. Voor de meisjes was er in het Heidebloempje nog geen plaats, maar ze mochten af en toe een handje toesteken bij de activiteiten, bijvoorbeeld door het smeren van boterhammen en het zetten van koffie.

Ondanks deze nieuwe impulsen in de werking bleef de Essense bond toch heel wat tijd spenderen aan toneelspelen en de voorbereiding ervan. Zo werd de deelname aan de Vlaams kermis op de speelplaats van de Broederschool een vast gegeven. De studenten speelden met tussenpozen steeds hetzelfde korte toneelstukje. Maar dit was niet het grote werk.

5.8. In de ban van culturele vernieuwing

Toneel was volksverheffend, was goed voor de ontwikkeling van de spelers, en bracht animo in de bond. Bovendien was de studentenbeweging, ook te Essen, door het toneel in contact getreden met een culturele vernieuwingsbeweging. Het expressionisme dat langzaam aan de oppervlakte kwam gedurende de Eerste Wereldoorlog vond nu in brede kring gehoor. Van

louter praatspel zou het toneel meer kijkspel moeten worden, waarin tekst, gebaar, decor, muziek, acteur en publiek zouden moeten opgaan in een groot totaalgebeuren.

Voor een betere communicatie met het publiek werd bijvoorbeeld het decor erg functioneel, veelal met geometrische grondvormen. Het Essens toneelstuk werd in deze zin zeker beïnvloed door pater Jozef Boon van het college. Zo schreef deze man in 'Tooneellevens' het artikel 'Wij aan de grens': "Er is modernisering en deze is niet gebeurd in den schoot der oude kringen, wel door jongeren: studenten, jeugdgroepen (arbeiders en boeren) en Davidsfondsafdelingen, ..." Bovendien mochten de Essense toneelgezelschappen de moderne scène-inrichtingen van de pater en de Gilde Vlaams Katholiek Leven gebruiken, en was er persoonlijk contact. "Hoe thans hier op het dorp met pratikabels en gordijnen en kleurbelichting gewerkt wordt, zal wel op weinige plaatsen zoo algemeen zijn ... Onder de vele kringen meen ik toch dat de studentenbond die in September opvoerde, een eerste les is voor het dorp: zij dachten en iedereen scheen er mee akkoord, dat ze de minderwaardigen waren: een paar herhalingen, elk van vijf uur hard werk, heeft hen en ook de toeschouwers tot het besef gebracht van degelijk kunnen indien ze maar met strenge tucht en vlam werkten: en ik weet nog hoe ik ze aanzette leven in het dorp te brengen: ze hebben een mooie priesterroepingsdag in het dorp gehouden met preek en optochten; 's avonds een volle zaal, wat ze nooit gekend hebben, en opvoering van enthousiasme en degelijk kunnen."

't Heidebloempje bracht zowat jaarlijks toneel: 'Toen Fonske en Mitke den Hemel bezochten' en 'De schamele straatzanger en 't mirakuleuze Lieve Vrouwke' (1934), 'Marten de Haas' (1935?), waarvan foto's verschenen in 'Tooneellevens', 'De Dievenbende' en 'De Kerstmis van broeder Thomas en de drie Rovers' van broeder Gummarus (1936), 'Ferdinand Verbiest' van C. Verschaeve (1937) en 'Reinaert de Vos' (1938).

Een uitgebreide, doch niet zo positieve kritiek op 'De Kerstmis van broeder Thomas' van een zekere 'H' vonden we terug in 'Tooneellevens': "Deze opvoering bereikte op verre na de schoonheid niet, welke we sporadisch kregen op de eerste speelavond. Het decor was bepaald een vergissing. Soberheid, schone soberheid werd bedoeld, maar we moesten bestatigen: zwarte armoe... De scène-bouw eerder een kompleks van kriskras-lijnen dan wel een stemmingsvol, dienstbaar speelkader, ... De belichting: Assepoes! ... Daar waar twee, drie spelers door overvloedige gebaren het sprekend personae na-apen denk ik niet langer aan toneelspeelkunst, Regisseur, benaderen we daar niet het schouwspel uit een circus? De taaluitspraak der spelers was zeer goed. Lofwaardig evenzoo de typeering der rovers. ... Er werd ook veel goed gemaakt door figuur en aangevoeld spel van Vader Frans (Arie Meeusen). De grootste vreugde van den avond kregen we echter van broeder Thomas (Jef Deckers) die met grote natuurlikheid en eenvoud zijn rol vervulde. Zijn doolage doorheen de barre sneeuwavond op zoek naar de rovers, heeft hij opgevoerd tot innige bewegelijkheid. Proficiat! ... De onnozelheid van het slottaferaal draagt ook de schuld dat de zang van het schone, aloude kerstkantiek 'Herderkens, Hij is geboren' zijn uitwerking miste. Wat zongen die kereltjes evenwel heerlik! Basta! Wat voorbij is, is voorbij. We hopen en verwachten het herstel."

5.9. Polder en Kempen, en Rodenbachverbond

Het Heidebloempje trok zowel naar manifestaties van KSA als van de studentenbonden. Een groot voordeel voor de K.A.-bewegingen uit de streek, en dus ook voor de Essense K.A., was dat zij konden rekenen op het stilaan zeer goed georganiseerde KSA-gewest Polder en Kempen. Dat gewest werkte zeer degelijk met een eigen gewestblad 'XP Imperat' (vanaf 1936), een gewestelijke voetbalcompetitie (met K.V.S.), gewestdagen, een jaarlijkse mariabedevaart waar Essen soms de zang verzorgde, de aanstelling van een definitief gewestbestuur (1937) en het veelvuldig doorbrieven van directieven. Kamiel Elst was ondertussen KSA-gewestleider geworden. Het Heidebloempje was bovendien aanwezig op de KSA-gouwdagen te Lier (1936 en 1937) en te Mechelen (1938). De KSA-gouwestudiedagen van 1938 gingen te Essen door.

Daartegenover kon de Essense studentenbond niet rekenen op een koepelorganisatie, en de pogingen in 1937 en 1938 van seminaristen en Leuvense studenten (waaronder Herman Wagemans uit Hoogstraten) om te komen tot een overkoepelend 'Rodenbach-Verbond' dat vanuit Leuven zou worden geleid, stootten op een het verzet van de kerkelijke overheid. Toch slaagde men er wel in een aantal gewestdagen te houden in de Antwerpse Kempen, waaronder in september 1937 te Retie. De plaatselijke bond 'Willen is Kunnen' vertolkte het toneelstuk 'De Hemelnar' (B.F. Rath) op de Sint-Maartensberg in open lucht. De geest van de oude studentenbeweging herleefde in het opwaaien van de talrijke bondsvlaggen. Natuurlijk waren de leden van het Heidebloempje present.

Maakte de gewestvergadering van 26 augustus 1937 te 's Gravenwezel, beschreven in het Kalmthouts verslagboek, hiervan ook deel uit, of was het een exponent van een andere organisatiepoging die we voorheen al beschreven? Reden om dit aan te nemen is dat ook hier sprake is van "eere-gewestproost E.H. Rosens". Of misschien was deze dag, net zoals de gewestdag in augustus 1938 te Ravels gewoon een plaatselijk initiatief.

5.10. Algemene studentendag 1938

De laatste grote samenkomst van de studentenbonden voor de streek (en misschien voor Vlaanderen?) ging in 1938 te Essen door. Met een algemene studentendag vierde 't Heidebloempje namelijk haar veertigjarig bestaan. Dit staat evenwel niet helemaal in overeenstemming met 1897 als stichtingsjaar. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat in 1937 de bond van Retie al met de gouwdag uitpakte, en zodoende de Essense kans verkeken was. Het zou echter ook kunnen dat deze studentensamenkomst juist inspirerend heeft gewerkt. Dat mogen we misschien afleiden uit het tijdstip van de briefwisseling

tussen Albert Peeters van het Heidebloempje en Jef Goossenaerts omtrent de stichting en geschiedenis van de bond, zijnde het najaar van 1937. In elk geval was het een buitenkans voor het Heidebloempje. De gemeente Essen in het noorden van de provincie Antwerpen lag geografisch gezien immers zeker niet ideaal voor zo'n organisatie.

Herman Peeters wees ons op enkele moeilijkheden. Volgens hem mochten aanvankelijk de seminaristen van het bisdom niet deelnemen aan de goudwed. Proost Jef Franken sr. en Emiel Deckers zouden deze zaak gaan bepleiten zijn, zodat toch toestemming bekomen werd. Bovendien moest de keuze van sprekers ook voorgelegd worden. Het wantrouwen van de geestelijke overheid werd extra gevoed door het feit dat de Essense voorzitter van de studentenbond, Albert Van Loon, een hoogstudent was. Dat in deze jaren een hoogstudent voorzitter was van een studentenbond was heel ongewoon. Hoogstudenten konden zich onafhankelijker, en dus gevaarlijker, opstellen. De voorbereiding werd zeer grondig aangepakt, getuige de erg gedetailleerde overzichtslijst van de taken, waaruit we tevens mogen afleiden dat een aantal Kalmthoutse studenten hun steentje bijdroegen.

De studentendag werd op het programma als volgt aangekondigd: "Wij hebben er alles toe bijgedragen om dezen dag te doen uitgroeien tot een VERBROEDERINGS-DAG van alle Katholieke Vlaamsche studenten, opdat gij zoudt getuigen dat Vlaanderen tenminste nog één is in zijn STUDENTENVOLK: één in leuze, één in ideaal, één in Katholieke Vlaamsche trouw!"

Om de sfeer zo goed mogelijk weer te geven drukken we bijna integraal het toenmalige krantenartikel af.

Het artikel sprak van vijfhonderd studenten. Wij konden aan de hand van foto's 14 vlaggen onderscheiden, zowel van K.V.S. als KSA. Zeker van de partij waren uiteraard de twee afdelingen van het Heidebloempje (Kalmthout met zo'n 40 studenten), de bond van Meer-Meerle-Minderhout, en 'Zoo Woord Zoo Daad' van Hoogstraten. De Gilde 'Vlaamsch en Volksch' uit Mol stuurde een felicitatie-telegram. Volgens Herman Peeters was ook de bond uit Merchtem aanwezig. De studentenbond van Vilvoorde liet weten dat zij door een toneelfeest verstek moest laten gaan.

Het feestpodium was prachtig versierd met heidebloempjes die de naam van de bond en het AVV-VVK-teken vormden. De toespraak van J. Goossenaerts verscheen op 3 september 1938 in 'De Gazet Van Esschen', een katholiek-vlaams volksweekblad voor Essen en omliggende.

Op het andere, zeer modern ogend podium speelde het Heidebloempje 'Reinaert de Vos' van Paul de Mont. Inspiratie hiervoor kwam er lang Fons Costermans en Rik Meeusen die reeds in het jezuïetencollege te Turnhout in dit toneelstuk hadden geacteerd. De Essense acteurs werden door Naulaerts gegrimeerd. 's Avonds werd deze erg geslaagde dag afgesloten met een kampvuur. De zondag volgend op de goudwed brachten de studenten nogmaals dit stuk in combinatie met een priesterdag.

Dit was voor de streek de laatste keer dat de studentenbonden zo massaal verzamelden. De geplande 'algemeene, katholieke, Vlaamsche Studentendag' van 29 augustus 1939 te Hoogstraten werd volgens Herman Wagemans door oorlogsdreiging in laatste instantie afgelast.

5.11. Oorlogsdreiging

De studentendag was voor de studentenbond een mooi orgelpunt. De werking van 't Heidebloempje ging gewoon door, al bleek het nu met de studentenbond wat minder goed te gaan. Albert Van Loon zou, naar eigen zeggen, contact hebben gezocht met Aloïs Van Hooydonck, voorzitter van de Kalmthoutse studentenbond, om door samen te gaan de krachten te bundelen. Het mocht niet zijn. De studentenbond van Kalmthout had sinds 1936 ook af te rekenen met een KSA-afdeling. Aan de hand van zijn toespraak van 11 augustus 1939 mogen we aannemen dat Aloïs Van Hooydonck met veel spijt werd gedwongen zijn ontslag te geven. Daar stopt meteen de verslaggeving van de Kalmthoutse studentenbond.

De Essense studentenbond slaagde er op 20 april 1939 nog in een welgelukte bijeenkomst voor leden en oud-leden op het getouw te zetten. Op 17 augustus 1939 woonden de leden de lijkplechtigheden bij van Jef Deckers, lid van het Heidebloempje. Tot aan de oorlog bleef, net zoals in andere Antwerpse en Brabantse studentenbonden, de werking doorgaan.

De Essense KSA-afdeling was actief. Zo won de bond de gewestwimpel, en verzorgde ze de zang op de gewestdag te Koningshof in april 1940.

HOOFDSTUK 6: KSA neemt de fakkel over 1940-1944

Tijdens de Tweede Wereldoorlog bloedde de Essense studentenbond stilaan dood en nam de KSA-beweging het initiatief over.

Essen had langer weerstand geboden aan die kerkelijke druk dan menig andere bond in Vlaanderen, en toen uiteindelijk Leon Deckers definitief tot KSA-leider werd benoemd door dienstdoende proost Louis Bartelen, was dit voor een aantal leden het

sein om de bond te verlaten. Meteen was de baan vrij voor de uitbouw van een heuse jeugdbeweging, KSA Heidebloempje Essen.

6.1. Einde Essense studentenbond

Verschillende getuigenissen bevestigen ons dat de oorlog eigenlijk het einde van de Essense studentenbond betekende. Haar werking stelde gedurende de eerste maanden van de oorlog niet veel meer voor, in tegenstelling tot deze van de KSA-beweging. Over hoe aan deze meer dan 40-jarige traditie een eind kwam lopen de meningen uiteen. Dat het een langdurig en verwarrend proces is geweest en er moeilijk een juist tijdstip op te kleven valt staat buiten kijf. We overlopen enkele belangrijke bronnen.

In het eigen tijdschrift 'Wij Bouwen' (januari? 1941) werd het zo geformuleerd: "Tot Paschen verleden jaar was 't bij ons uitsluitend de Vlaamsche beweging. Waarom die? Om de voordeelen. Vroeger was die er om haar rechten krachtdadig op te eischen. Nu prangt die noodzakelijkheid niet meer. ... Nu zijn we bij de KSA. Let op! al de vorige voordelen - ten slotte redenen - blijven bestaan. Kom erbij." Hieruit zouden we kunnen concluderen dat in de kerstvakantie 1940-1941 de ganse bond de overstap naar KSA maakte. Maar volgend citaat uit datzelfde nummer scheidt weer verwarring: "Het Heidebloempje is een Katholiek Vlaamsch Studentenverbond, aangesloten bij de KSA Antwerpen." Het Heidebloempje zou desondanks nog de twee zijn: K.V.S. en KSA. Adriaan Claessens beleefde het als jonge knaap zo: "In de zomer van 1942 kwam ik voor het eerst naar de vergadering van het Heidebloempje. Louis Bartelen, diensdoende proost, voerde het woord. Hij stelde Leon Deckers als KSA-leider aan. Een aantal leden zoals zijn broer Frans Bartelen, Victor Van Nueten, Louis Nagels, Jos Smeyers, ... konden met de machtsovername van KSA niet akkoord gaan. Zij waren pro studentenbond. De vergadering ging met ruzie uit elkaar. Dit was volgens mij het definitieve einde van de Essense studentenbond."

Samenvattend (uit alle getuigenissen) komen we tot de volgende hypothese: het was Louis Bartelen die het Heidebloempje langzaam maar zeker herstructureerde naar een KSA-bond, totdat uiteindelijk de K.A.-beweging het Heidebloempje geheel overnam. Leon Deckers werd KSA-leider. De sympathisanten van de studentenbond, een vriendengroepje rond Jos Smeyers, zouden op zichzelf wat zijn blijven samenkomen. Het archief, waaronder de 2 dikke verslagboeken en een uitgebreide schets van de goudwag, bleef bij de familie Smeyers. Door het bombardement van 21 oktober 1944 kwam Jos Smeyers om, en ging een deel van het archief van het Heidebloempje verloren.

6.2. Het vendel treedt aan

De oorlog heeft de werking van KSA Essen niet lang doen stilliggen, want onder het groot verlof 1940 ontmoetten zij hun KSA-broers van Kalmthout al op het voetbalterrein. Ook de KSA-gewestleiding riep op om vlug opnieuw met de werking te starten.

Zo ging men in Essen snel van start met de verdere uitbouw van de K.A.-beweging aan de hand van de 'Keure'. Die Keure was bepalend voor de organisatie van elke KSA-bond. De grote man achter deze hervorming van het Heidebloempje was ongetwijfeld Louis (Lode) Bartelen. Hij bracht zo orde en tucht in de nog jonge jeugdbeweging. Het Heidebloempje werd een kameraadschap wat in de praktijk betekende dat enkel in de vakantieperiodes werd gewerkt. De bond telde twee secties. De ene sectie waren de Klaroeners, al snel Knapen genoemd. Zij waren de jongste leden en zaten in de eerste drie jaren van de humaniora. De Kerels, later de Hernieuwers geheten, zaten in 'de derde, tweede of de eerste' van de humaniora. Aan het hoofd van elke sectie stond respectievelijk de Knapen- en Hernieuwerleider, met de Knapen- en Hernieuwerproost. Deze vier vormden samen met de propagandaleider, de penningmeester, en de bondsleider (of kameraadschapsleider) het bestuur of de bondsstaf. Louis Bartelen, Etienne Vandevoorde en Leon Deckers waren tijdens deze oorlogsjaren de bondsleiders, terwijl Jan Denissen, Emiel Deckers en Louis Bartelen het proostschap op zich namen. Elke sectie was op zijn beurt ingedeeld in vendels met aan het hoofd een vendelleider of gids. Terwijl bij de studentenbond de leden allemaal samen vergaderden, vonden nu ook vergaderingen per sectie of zelfs per vendel plaats. Alvorens men lid kon worden of naar een hogere sectie wilde overgaan, werd men aan een aantal proeven onderworpen. De Klaroenerproef omvatte volgende onderdelen: kennen van de symbolen (wet-gebed-groot), het beleven van de wet, kennis van de organisatie, vijf liederen kunnen zingen (Evviva, Vlaamse Leeuw, Kerels der Noordzee, Nu een lied, Hier staan tot afscheid). De Hernieuwerproef was een uitbreiding van de vorige.

Bleven deze regels dode letter? Soms wel, maar niet altijd. In augustus 1941 bereidden de leden van 't Heidebloempje zich ernstig op de proeven voor: "IJverig leeren we de wet en gebeden en liederen en vooral beleven we de wet. Juist gelijk Sint-Jan, maar in mindere mate: wij bereiden ons voor om opgenomen te worden in het 'heir' der KSA". Als men slaagde mocht men het KSA-uniform dragen: een gele foulard met een blauw hemd, later met epauletten op de schouders, en links op de borst een XP. Leon Deckers probeerde daar ook een korte broek aan toe te voegen, maar de meeste leden droegen liever een lang exemplaar.

Omdat er tijdens de bezetting nood aan ontspanning was boden de leden zichzelf aan. Het ledenaantal schommelde tussen de 30 en 40.

6.3. Eerste kamp

Het katholieke aspect was erg nadrukkelijk aanwezig. Een mooi voorbeeldje van geloofsbeleving: "Allemaal leggen we de proeven af, naar Christus; door de wet te beleven (de wet = de 10 geboden) wordt ons genadeleven rijker, we stijgen naar Christus; en na die proeven zetten we te zamen die éénen stap naar de rangen van de KSA, een deel van het K.A.-leger, we scharen ons nauwer bij de bisschoppen en priesters in hun apostolaat die enkel Christus' werk - de zaligmaking - voortzetten en zoo gaan wij; naar Christus; die katholieke actie zullen we dan voeren om ons zelf en al de mensen naar den Hemel te krijgen: naar Christus."

Het pad van het cultureel flamingantisme werd niet geheel verlaten. In 1942 feliciteerde de bond haar jarige stichter Jef Goossenaerts met volgende groet: "...dat uw verlangen voldaan wordt; dat onze bond Katholiek-Vlaamsch zou blijven. Hij is 't gebleven (onderlijnd)." Ook de tekst van het eigen bondslied 'Het Heidebloempje' bewijst dit. Etienne Vandevoorde schreef ze op 6 april 1942 op bestaande Duitse marsmuziek.

Het Heidebloempje had een eigen blad, 'Wij Bouwen'. Het oudste exemplaar (met nr.1) uit ons archief stamt uit 1941. Het begin van een nieuwe mooie traditie. 'Wij Bouwen' zal het liefst 25 jaar volhouden. In deze oorlogsjaren zal 'Wij Bouwen' niet zo dikwijls zijn verschenen.

De aloude traditie van het toneel spelen werd verder gezet. Al tijdens de kerstvakantie van 1940 voerden de studenten 'Waar de ster bleef stille staan' (Felix Timmermans) op. Een heropvoering kwam er met Pasen 1941. De voorstellingen vonden op Mariaberg plaats, omdat het Gildenhuis door de Duitsers bezet werd. 'Radijs' (1943) kende een fenomenaal succes, en werd dan ook tweemaal voor een bomvolle zaal gespeeld.

Doorheen de jaren werden een aantal vaardigheden uitgebouwd tot diensten:

- d.o.l. of dienst openluchtlevens (kamp, erfacht, natuurkennis)
- d.l.o. of dienst lichamelijke opvoeding (atletiek en spel)
- d.l.s. of dienst lekenspel (zang, voordrachten en toneel).

Hieruit kan men afleiden dat het Heidebloempje naar een echte jeugdbeweging evolueerde. Geliefd was de kampdag tijdens welke de studenten de wijde wereld introkken en zelf hun potje kookten. Zulk een kampdag werd in de zomer van 1943 op Rouwmoer georganiseerd voor de oudste leden, in volle oorlogstijd, en ... in uniform! Jongere leden zoals Janus Claessens, René Konings en Stan Raeymakers moesten postvatten langs de weg, en waarschuwen de anderen met een toeter als er Duitsers aankwamen. Dergelijke kampdagen vonden nadien af en toe plaats, ondermeer bij Boden (Horendonk) en bij Claessens (Heikant).

Het eerste echte kamp werd in 1944 gehouden nabij het Stappersven. Er werd geslapen in een stal, niet op strozakken, maar gewoon op het stro. Vanaf de kampplaats ging men nuchter naar de mis bij de paters (zo'n 20 minuten stappen), om nadien, nog steeds nuchter, te voet naar het kamp bij het Stappersven te trekken (nog wat verder)! Er werd gekookt in het bos en Adriaan Claessens was foerier. In het ven speelde men waterpolo. Men sprak van een uitstekend kamp, met als enig negatief punt 'het nudisme' op de laatste dag. Vanuit het Stappersven kon men het namaakdorp, met kerk en al, van de Duitsers zien.

De tijdsomstandigheden drukten een duidelijke stempel op de bond. Tucht en orde waren zeer belangrijk! De leiding hechtte veel belang aan het uniform en verwachtte een degelijke vierkantsformatie, hoewel deze niet altijd zoals gewenst verliep. De mannen van Essen konden bovendien marcheren als de beste, daar kwamen zelfs dorpsgenoten naar kijken. De driekoningenstoet van 1941 mocht van de Duitse bezetter doorgang vinden ten bate van Winterhulp. 't Heidebloempje onderhield contacten met andere KSA-bonden. In september 1941 hield men een bonte avond met de KSA-broers van Kalmthout. "Esschen overtrof in quantiteit en qualiteit maar Kalmthout mocht er zijn.", aldus het verslagboek van KSA Kalmthout.

Het gewest Polder en Kempen bleef gedegen werken met veel directieven, leiderskringen (veelal in Brasschaat), gewestdagen, inspecties van bonden, ... KSA had de toekomst voor zich.

Deel III: KSA HEIDEBLOEMPJE: VOOR CHRISTUS EN VLAANDEREN... TROUW! 1944-1960

De sterk gepropageerde Katholieke Actie van de jaren dertig had zich tijdens de oorlogsjaren weten te bestendigen. Van het AKVS was geen sprake meer. De meeste Vlaamse studentenbonden hadden zich aangesloten bij de Katholieke Studenten Actie, zo ook het Heidebloempje. Met het einde van de oorlog wachtte onze Essense studenten een zware taak. Niet alleen het land was aan heropbouw toe, ook het Heidebloempje moest zich als KSA-beweging opnieuw organiseren. Ten tijde van de studentenbond had Vlaanderen als doelstelling steeds de eerste plaats ingenomen. Met de opkomst van de Katholieke Actie werd het jeugdig idealisme in de eerste plaats ingezet ten dienste van de kerk. Het was nu aan de Essense studenten om op de oude Vlaamse fundamenten van het Heidebloempje een nieuwe KSA te bouwen, zonder ontrouw te plegen over het ene, noch het andere.

HOOFDSTUK 7: DE HEROPBOUW 1944-1949

Met de oorlogsjaren kende het KSA-leven naar buiten toe een sluimerend bestaan. Intern was het echter een periode van het op punt stellen van de organisatie, zowel op nationaal als op lokaal vlak. In 1943 werd de Interdioscesane Federatie KSA Jong-Vlaanderen boven de doopvont gehouden. Dit om tot meer éénvormigheid te komen binnen de Katholieke Studenten Actie. Tot op dat ogenblik had elk bisdom, met elk haar K.A.-bezieler, haar eigen accenten gelegd binnen de studentenbeweging. Vanuit de discussie of de werking ervan diende uitgebouwd rond 'zuiver Katholieke Actie' of 'het Samen Jong Zijn' ontstond uiteindelijk een eigen methodiek, waarin de uitbouw van een jeugdbeweging centraal stond. Activiteiten als volksdansen, kaart- en kompastechieken, trektochten, liederen, sport en spel kwamen veel meer op de voorgrond en hierrond werd nationaal een hele dienstenwerking opgesteld.

7.1. De bevrijding

In het Heidebloempje was het niet anders. Vanuit de studentenbond werd op de K.A.-kar gesprongen (of wijfelend gekropen) en met de begeesting van ondermeer Louis Bartelen werd het Heidebloempje omgevormd tot een KSA welke pastte in de gouwstructuren, zoals Vaast Leysen ze voor Antwerpen had uitgetekend. Daar het Heidebloempje enkele een vakantiewerking kende tijdens kerst-, paas- en groot verlov werd ze ondergebracht bij de kameraadschappen. De meeste studenten waren eveneens lid van de collegebond op de plaats waar ze school liepen. Het overgrote deel van de Essense studenten trok voor verdere studies naar het kleinseminarie van Hoogstraten en was daar lid van KSA Mater Dei Hoogstraten.

De oorlog en haar naweën hadden echter ook sporen nagelaten op de doelstellingen van KSA. In die tijd maakte het gerecht, opgehitst door de bevolking, fel jacht op collaborateurs. Ondermeer hierdoor werd in de bond vooral het accent gelegd op de katholieke actie en verdween de Vlaamse strijd even op de achtergrond. Door een uitgesproken Vlaams karakter ten toon te spreiden tijdens de oorlogsjaren werd men nadien al snel als 'zwarte' aanzien. Sommige bewegingen werden zo verdacht van nazistische sympathieën. Dankzij de scherpe pleidooien van haar stichter Dubois bleef KSA op nationaal vlak van deze repressiegolf gespaard. Zo had ook het Heidebloempje dankzij haar vele verdiensten niet af te rekenen met problemen van die aard. In onze gemeente trokken de studenten zodoende met een wagen mee op in de vredesstoet van 18 mei 1945 en maakten een karikatuur van de overwonnen Duitse leiders. Ferdie Schrooyen speelde Hitler, de rol van Hess was voor Leon Deckers, Germain Van den Bulck kroop in de huid van Goering. Terwijl Jef Kerstens koetsier van dienst was, zorgde Frans Bastiaensens voor de muzikale begeleiding.

Maar ook in Essen werd in het Heidebloempje bijna puur de katholieke actie gepredikt. Op 5 augustus 1945 werd een hoogmis opgedragen voor alle weggevoerden vanwege K.A.-groepen, dit zowel in Essen Centrum als op Horendonk en Wildert. Einde augustus meldde het verslagboek: "Er wordt weer sinds een week geregeld misgediend te Esschen, mis van 7.30u. Houd vol!".

De oorlog had diepe wonden geslagen, ook binnen de rangen van het Heidebloempje. Tijdens een zwaar luchtbombardement van de geallieerden op 21 oktober 1944 werd om half vier in de namiddag het Heuvelplein en de omliggende huizen weggevaagd. Hierbij vielen vele slachtoffers, ondermeer ook Jos Smeyers, als 25-jarige een oudgediende van het Heidebloempje die zelfs nog even voorzitter was geweest. De verslagboeken van het Heidebloempje bleven eveneens achter in dit inferno. Eéntje werd er nadien teruggevonden, maar is jammer genoeg in de loop van de tijd opnieuw zoek geraakt.

7.2. Een nieuw begin

De bevrijding van Essen had een zware tol geëist, het was nu zaak alles terug opgebouwd en georganiseerd te krijgen. In het eerste bondsstafverslag (26 november 1944) van het nieuwe verslagboek lezen we: "Kas is leeg, 1800 fr. uitgedeeld aan meest geteisterde studenten". Om de gesneuvelde leden van het Heidebloempje te gedenken werd besloten een toneelvoorstelling op te voeren in de zaal van Mariaberg. De opbrengst zou eveneens naar de getroffen studenten gaan. Op 23 december nodigde men de kinderen uit. De volwassen kwamen op 24 en 26 december aan de beurt. Na enkele plezierige opwarmertjes zoals 'Jantje en de pruimen' en 'Ik moet vader worden' volgde het grote werk met 'De nieuwe kerstmis' geschreven door broeder Gummarus. Op de spelerslijst lezen we naast Ferdie Schrooyen, Leon Deckers en Norbert Peeters als broeders, ook nog de namen van Vic Van Nueten, Louis Nagels en Toon Nelen (woonwagenmannen); Hugo Deckers, Julien Vandevoorde en Miel De Schepper

(zangertjes); Leo Geysen (Gieleke); Stan De Schepper (Janeke); Willy Van Leeuwen en Mathieu Nelen (rechercheurs); Jan Loos, Flor Van Meel, Michel Meeusen, Staf Van Weereld en René Konings speelden de vijf kerkgangers. Het decor werd opgebouwd door Frans Bartelen en Jef Dierickxsens, terwijl Vincent Rommens de regie voor zijn rekening nam.

De opvoering kreeg een apart cachet doordat enkele weken van te voren (17 november) een V2-bom insloeg bij boer Van Loon op Hondenberg, waardoor alle ruiten in de zaal van Mariaberg sneuvelden en de elektriciteit uitviel. Men spijkerde de ramen dicht met karton en vier scheepslantaarns deden dienst als verlichting.

Met het einde van de oorlog kreeg men meer kans om met de KSA-werking naar buiten te treden. Zo werden ondermeer affiches verkocht. Zowel koningsaffiches als "Wij herbouwen het land"-exemplaren gingen van de hand.

Het ledenaantal kreeg een positieve impuls. Op korte tijd groeide het Heidebloempje aan tot een vijftigtal leden. Met volle ijver en een nieuw elan werd aan de verdere uitbouw gewerkt. De vendelwerking kreeg terug vaste voet aan de grond. De Knapen werden aanvankelijk onderverdeeld in Wikingers, Blauwvoeten en Witte Kaproenen. Half augustus 1945 waren zij reeds uitgebreid tot de vendels Wikingers, Witte Kaproenen, Breydel en Brigands. Bij de Hernieuwers telden we op dat moment drie vendels.

Het groepsblad 'Wij Bouwen' was blijven verschijnen tijdens de oorlogsjaren en men ging volop op zoek naar nieuwe medewerkers: "Periode 1 februari - 1 april 1945. Wij Bouwen 6 en 7 is met veel moeite klaar gemaakt en verzonden. Mocht het overal welkom zijn en niet aanzien worden als flauwekul of een ernstige zedenpreek! N.B. Tevergeefs werd er telkens, reeds 2 maal dus, op medewerking gerekend en dringend erom gevraagd. Tot nog toe ... niets", wist het verslagboek te melden. Er was ook sprake van 'Hier de nieuwe jeugd' als blad. De juiste oorsprong en het doelpubliek konden we echter niet terugvinden. Misschien was het blad meer gericht op de Knapen, terwijl 'Wij Bouwen' oorspronkelijk voor de Hernieuwers was? Feit is dat op een gegeven ogenblik (december 1945) beide namen op één en hetzelfde voorblad verschenen en men voortaan van het bondsblad 'Wij Bouwen' zou spreken. De nationale tijdschriften 'De Knape' en 'Hernieuwen', voor de gelegenheid in een nieuw kleedje gestoken, vonden eveneens regelmatig hun weg naar de leden.

Verskillende leiderskringen van gewest 'Polder en Kempen' werden bijgewoond. Ondermeer op het kasteel te Vriesdonck op 11 en 12 augustus 1945, waar KSA Essen het kampvuur organiseerde. En dat ze het er nog niet zo slecht van afbrachten tijdens die dagen blijkt uit volgende woorden: "We hebben de overtuiging opgedaan dat Esschen nog bijna het best marcheert van heel 't gewest, terwijl we zelf niet voort kunnen thuis en trachten moedeloos te worden".

De teneur die onder vorig citaat doorklonk had, naast de vele praktische en organisatorische uitdagingen waar men voor stond, veel te maken met het zoeken naar welke koers het Heidebloempje juist moest varen. Men zocht nog steeds naar een goed evenwicht tussen het Vlaamse karakter van de vooroorlogse studentenbond en de vanuit het bisdom fel gepromote Katholieke Actie. In die dagen wisselde de leidersploeg dan ook dikwijls meningen uit. Dit leidde vaak tot diepgaande gesprekken of eindeloze discussies op de bondsstaven. Het verslagboek geeft als evaluatie van 1945 dan ook: "Het jaar 1945 was voor onze KSA een slecht jaar. Het was 'boven of onder'. We hangen er boven en we zullen ons dit jaar omhoogwerken tot op het hoogste. Excelsior! Maar woorden zijn niet genoeg, er moeten ook daden zijn, daarom: Paraat ... ter daad!"

7.3. Kamperen is een mooie zomersport...

De 'steeds-hoger'-kreet verwees in het kampjargon naar 'steeds verder'. De jeugdbewegingsmethoden hadden hun ingang gevonden bij het Heidebloempje, wat resulteerde in de eerste kampdagen. Tijdens de oorlogsjaren vonden deze plaats op Essens grondgebied. Eénmaal de Tweede Wereldoorlog naar de geschiedenisboeken wed verwezen met de kapitulatie van Japan op 15 augustus, kon men zijn grenzen al eens verruimen. Dit resulteerde in 1945 in twee kampen, een 'klein' en een 'groot'. KSA hield van 17 tot en met 19 augustus haar kampdagen bij de familie Boden op Horendonk. Leon Deckers, alias 'den Tjon' kreeg daar de goede sfeer erin met zijn ochtendlied: "Ontwaakt gij luie slapers, den Tjon die is al op!". Leon Deckers was op dat moment trouwens dé man van het Heidebloempje. In zijn functie van bondsleider en de manier waarop hij het Heidebloempje als KSA mee op het nieuwe spoor zette wekte veel aanzien op bij de leden.

Van 28 augustus tot 2 september werd een nieuw, groot, kamp op poten gezet, ditmaal in Oelegem. Een veertigtal vrolijke en levenslustige jongelui (kampleiding, Hernieuwers en Knapen) zetten een stapje in de wereld. Een week voordien hadden Germain Van den Bulck en Frans Bartelen met de harmonica nog reclame gemaakt voor het Heidebloempje in de Essense straten. Een omhaling tijdens een kampvuur ter ere van Henri Meeusen, een oud-student die net zijn eerste mis had gedaan, bracht 215 fr. in het kamplaatje.

Zulke kampvuren vonden meestal plaats op de werf van Costermans.

En toen brak de dag van vertrek aan. "Het grote avontuur" werd om 6u15 aangevat met een mis en koffietafel op Mariaberg. Vervolgens nam men, beladen met potten, pannen en ijzeren kisten, trein en tram tot in Schilde. De laatste vijf kilometer werden marcherend afgelegd met daarbij de nodige dosis competitiegeest zoals mag blijken uit het verslagboek van die tijd: "We hadden ons verdeeld in Hernieuwers en Knapen. Voor de eersten was 't een flinke training. Maar voor de Knapen was 't een

lastige tocht. Gejeemier ontbrak natuurlijk niet; maar er waren er toch ook eenigen bij die flink doorstapten en anderen verweten of opmonterden. Maar Jan Van Dijk was toch te zwaar geladen en moest achterblijven met als gezelschap Louis Peeters. De Hernieuwers schoten ons voorbij, maar plots begonnen sommige Knapen ook den stal te ruiken en rukten zich los van de groep en ... ze liepen te ver ... en moesten terugkeren".

Eénmaal op de kampplaats aangekomen in het bos zorgde de kampwet, "een meesterstuk van een wettekst", voor de nodige tucht en orde. Leon Deckers en Vincent Van Meel hadden op voorkamp reeds vendelhoeken, keuken, refter, vlaggemast en formatieterrein opgesteld en ingericht. De nodige karweien als hout rapen, vendelwerk en hudo's bouwen werden door de leden afgehaspeld, waarna het tijd was voor de "vlaggehijsch" en openingsformatie. Elke dag had men een ander wachtwoord, van 'Ik dien', over 'Broer ... kameraad!' en 'En toch ... schijnt de zon!', tot 'AVV ... VVK' en 'Wij ... bouwen!'. Als activiteiten stonden ondermeer de dagelijkse mis, een avondmars, het kampvuur en een zwempartij in het kanaal op het programma. Voor dat laatste had Leon een touw over het kanaal gespannen, zodat ook de niet-zwemmers tot aan de overkant konden geraken. Bij de omkleedpartijen voor en na het zwemmen kwam soms een heel ritueel aan te pas. Ludo Matheusen herinnert het zich nog levendig: "Als er kon gezwommen worden en het terrein was open en vlak, zonder bosjes of iets dergelijks, dan ging het er in de latere jaren veertig zo aan toe: Men ging allen op een rij staan naast elkaar en kleedde zich uit tot op een bepaald stadium. Dan, op het fluitsignaal, verwisselden we allen tegelijk van broek naar zwembroek. Zo was de mentaliteit toen en we leefden er zonder problemen mee". De sporen van de oorlog waren nog niet geheel verdwenen op dit kamp. Alle deelnemers dienden namelijk voedselbonnen mee te nemen omdat men anders niet aan de nodige proviand kon geraken.

7.4. Tucht!

De andere activiteiten doorheen het werkjaar kenden een wisselend succes. Het was allemaal nog een beetje zoeken en aftasten. De ene keer kloeg men over de geringe opkomst of de bezadigde sfeer. Een andere keer werd er (soms iets té) enthousiast ingevlogen. Tuchtmaatregelen drongen zich soms dan ook op. Zo ook na de viering van Louis Bartelen op 7 september 1945. Herman Suykerbuyk beleefde het als volgt: "...Dergelijke kordaatheid was trouwens één van mijn eerste ervaringen in het Heidebloempje. Er werd in de boomgaard van de familie Loos in de Nieuwstraat (nu ergens ter hoogte van de parking Aldi) een gezellig samenzijn met alle leden gehouden. Mooi weer, goed humeur, maar dat belette niet dat de toenmalige proost E.H. Bartelen - de man is al jaren en veel te vroeg overleden - zijn woordje moest zeggen. En dan moest er gezwegen en geluisterd worden. Voor meerderen was dat moeilijk, men kon in die boomgaard de appels zo van de bomen plukken. En één ging te ver. Livinus Peeters, jong gestorven, scheen de aanstoker te zijn voor een onschuldige lachpartij. Proost Bartelen schoot in grote koleire en sloot Livinus voor altijd uit de bond. En onmiddellijk. Hij mocht zelfs zijn stuk appelvla dat op zijn bord lag niet meer opeten". Samen met Livinus werden nog een aantal andere Knapen weggestuurd en geschorst tot Kerstmis of Pasen. Het gevolg was dat in september er nog slechts negen Knapen overbleven.

'De Studentengild', want zo bleef men als vereniging bekend in Essen, hield zich in de vakantieperiodes bezig met banrondes van uiteenlopende aard. De dank- en eremissen met opbouw van de bijhorende erebogen waren legio. Marcheren vormde een essentieel onderdeel, waar veel zorg aan besteed werd. Men deed aan dienstbetoon (bijvoorbeeld helpen verhuizen), vergaderde in de bossen van Horendonk, deed dans- en zangoefeningen, organiseerde een voetbalmatch, ... De activiteiten werden telkens aangekondigd met behulp van een geel verwittigingskaartje.

De eerste naoorlogse banrondes vonden veelal plaats bij Schrooyen of bij Deckers thuis. Begin augustus 1945 kreeg men van de gemeente enkele lokalen ter beschikking in het Lazaret. Deze werden in dank aangenomen. De 'als roodbekende jeugd' moest voortaan met lede ogen aanzien hoe de studenten af en toe door 'hun' straat kwamen gemarcheerd of een ietwat gewijzigde versie zongen van 'Jan, de mosselman'.

Op nationaal vlak had men binnen KSA ondertussen een verjonging doorgevoerd. Het recreatieve en speelse dat in de beweging was gebracht trok de leeftijdsgrens naar beneden. De Jongknappen hadden als jongste ban het levenslicht gezien omstreeks het einde van de oorlog. De Jonghernieuwersban kreeg vanaf 1947-1948 haar plaatsje tussen Knapen en Hernieuwers. In Essen was het allemaal nog niet zo ver en hield men het nog even bij Knapen en Hernieuwers. Toch zag men ook hier in dat de Knapenwerking verder uitgediept diende te worden. In het voorjaar van '46 werd naarstig gewerkt aan een 'Heidebloempje'proef om de jongsten een waardige intrede te bezorgen in het kameraadschap van Essen. Er werd tevens veel aandacht besteed aan de overgangsproeven van de ene naar de andere ban. Een aantal liederen diende gekend te zijn, net als de KSA-wetten.

Het uniform, dat tijdens de oorlog niet in het openbaar mocht gedragen worden, werd in ere hersteld. Het blauw hemd met gele das deden terug hun intrede in het openbare leven, al dan niet let een XP-teken erop genaaid. De korte broeken (voor velen nog des duivels in die tijd) lieten iets langer op zich wachten. Al droeg Leon Deckers er reeds eentje op het Stappersvenkamp.

7.5. Jeugd in beweging

Het succes van het kamp te Oelegem werd het jaar daarop nog eens dunnetjes overgedaan. Ditmaal koos men Westmalle als bestemming. Daar had men ook twee pas aangekochte tenten bij van het Amerikaanse leger, één van de laatste wapenfeiten van Leon Deckers voor het Heidebloempje. Jan Theuns had inmiddels het bondsleiderschap overgenomen van 'den Tjon'. Jan had wegens omstandigheden echter nooit het leidersbrevet gehaald bij de gouw. Toen de gouwleiding daar achter kwam tijdens een kampinspectie besloot men na onderling overleg Adriaan Claessens, die wel een brevet in zijn bezit had, op papier aan te

stellen als kampleider. Ludo Matheusen herinnert zich nog levendig hoe zij als jonge Knapen erin geluïd werden om toch maar compassie te hebben en goed zorg te dragen voor hun leiding. Deze laatsten hadden met opzet 'heimweebriefjes' achtergelaten op de zelfgemaakte wc: "Hoe kun je zo onvoorzichtig zijn om zo'n klad op de hudo te laten liggen?".

In 1947 was er geen kamp, waarschijnlijk omdat men het te druk had met repeteren voor het toneel. Uit het verslagboek blijkt namelijk dat er toen een intensieve vakantiewerking was. Naast zangstonde, een avondvergadering in de Horendonkse Heide en menige uitwisselingen met kamperende groepen, werd de opvoering van 'Radèske', een kwajongenspel in drie bedrijven, onder het waakzame regisseursoog van Louis Nagels voorbereid. In september werden hiervan meerdere voorstellingen gegeven, zowel voor de verschillende Essense scholen als voor het gewone publiek.

Een jaar later werd de kampdraad terug opgepikt met een bivak te Lichtaart. Adriaan, 'Janus', Claessens had ondertussen het bondsleiderschap van Jan Theuns overgenomen. In die tijd kookte men zijn potje buiten op een open vuurtje. Op een dag regende het echter pijpenstelen. Men besloot dan maar binnen, op de kampplaats zelf, te koken. De leiding vond dit veel praktischer dan steeds met potten en pannen te moeten sleuren en dus werd voortaan steeds op de kampplaats zelf gekookt. Een ware omwenteling in het kampleven! Een verademing ook voor de fourier, de men die de koopwaren in het dorp ging halen en naar de plaats waar gekookt werd bracht. Hij was de enige persoon die tijdens de kampdagen in contact kwam met de buitenwereld en kon nu al eens in het geniep een pintje gaan drinken in het plaatselijke café. Lichtaart was tevens het kamp dat er geen Essense proost meeging. Louis Bartelen had zijn intensieve werkzaamheden als proost voor het Heidebloempje in het werkjaar 1946-1947 gestaakt omdat hij het te druk had in het college van Lier. Zodoende werd het kamp '48 mee begeleid door Remi Lens, oud-leraar van het kleinseminarie van Hoogstraten en toenmalig onderpastoor te Vosselaar, nabij Lichtaart.

7.6. Op kruissnelheid.

Stilaan had het Heidebloempje haar evenwicht teruggevonden en de beweging draaide nu op kruissnelheid. De driekoningenstoet werd, net als het kerstfeestje, een jaarlijkse traditie. In de stoet van eind 1946 lukte het Heidebloempje zelfs een ware stunt. Mits gaaf en gezond terug te brengen mocht men van expediteur Van Roten een echte kameel meenemen in de optocht. Het dier was eigendom van een circus en stond in de quarantainestallen te wachten tot alle grensformaliteiten in orde waren. De KSA-jongens lieten zo'n buitenkans uiteraard niet schieten. De opbrengst ging elk jaar naar een goed doel. In 1945 was dat bijvoorbeeld pater Costermans, een voormalig lid van het Heidebloempje. Drie jaar later trok men zingend van deur tot deur ten voordele van Palestina. Eénmaal was men iets te ver gegaan in zijn jong enthousiasme. Adriaan Claessens en Herman Suykerbuyk hadden een microwagen met muziek geïnstalleerd. Daarmee werd postgevat voor de kerk van Hoek. Toen de misgangers buitenkwamen werd de muziek aangezet en stond de ganse stoet daar. Pastoor Soons van Hoek was in alle staten door dit initiatief van de studenten. Adriaan Claessens is naderhand dan ook bij deken Verbist moeten komen om verantwoording af te leggen.

Daarnaast was er tijdens de kerstvakantie ook het kerstfeestje. Dat werd al even traditiegetrouw opgevuld met het zingen van kerstliederen, gevolgd door koffiëkoeken en vlaaien en een overdracht van bijvoorbeeld Fons Costermans, over het missiewerk in de Congo. Tenslotte sloot men af met een tombola.

Het katholieke aspect bleef steeds de bovenhand houden in de werking van het Heidebloempje. Daar zorgde ondermeer het woordje van de deken wel voor dat hij af en toe kwam spreken tijdens de slotformatie. De actiepunten die hij meegaf waren ondermeer dagelijkse mis en communie, vooraan in de kerk gaan zitten en stipt de vergaderingen bijwonen. Op 9 september 1945 ging KSA dan ook mee in de processie. Ruim een maand later was men present bij de inhuldiging van de nieuwe pastoor van St.-Antonius, E.H. De Decker, oud-lid van het Heidebloempje.

Eén van de vaste activiteiten was deelnemen aan de Sint-Jan-Berchmansbedevaart die elk jaar half augustus gehouden werd. Vele malen reed een afvaardiging van Essen richting Diest. In 1947 ging de fietstocht via 'De Pot van Keizer Karel' in Olen en overnachtte men in de abdij van Tongerlo, om vervolgens via Averbode en Scherpenheuvel over het Berchmanspad in een lange blauwe KSA-sliert Diest te bereiken.

Op 16 april van datzelfde jaar wilden zes KSA-ers een bezoek brengen aan de trappistenabdij van Zundert. Michel Meeusen, Adriaan Claessens, Julien Vandevoorde, Frans Kerstens, René Konings en Constant Gommeren trokken te voet via de lange Schouw de grens over. Eénmaal de 500 meter verboden strook over vroege ze verschillende malen de weg. Ons zestal werd richting Achtmaal gestuurd. De kronkelde wegeltjes volgden elkaar op. Toen ze vlakbij de grens twee torentjes ontwaarden tussen de bomen, dachten ze eindelijk het einddoel in zicht te hebben. Eénmaal er aangekomen bleek echter dat ze voor het juvenaat der Lazaristen stonden, zo'n anderhalf uur uit de richting. Onze dappere stappers namen toen de bus naar het tien kilometer verderop gelegen Zundert en bereikten uiteindelijk toch nog de trappistenabdij. Een blik op de kaart achteraf leerde dat ze die dag meer dan vijftig kilometer hadden gestapt.

Toch kreeg ook het politieke kader af en toe wat aandacht. Zo besprak men met Allerzielen 1945 het koningsdebat en besliste eind april 1946 het Wikingersvendel haar naam te veranderen in Leopold III-vendel.

Zangstonde of spreekbeurten met daar aansluitend een discussie houden omtrent uiteenlopende thema's was een typische banronde voor de Hernieuwers. Sport en spel hoorden uiteraard ook bij de favoriete bezigheden. Tijdens de zomervakantie werd er regelmatig verbreed met KSA-groepen die in Essen op kamp waren. Tijdens de zomer van 1947 gebeurde dit frequent, daar de Essense bond dat jaar zelf niet op kamp trok. Zo woonde men op 30 juli na een bosspel in de Horendonkse Heide het kampvuur bij van KSA St.-Michiel Leuven, welke bij Boden bivakkeerden. Dit leverde een 2-0 overwinning op voor het Heidebloempje tijdens de voetbalmatch. Jan Goorden scoorde beide treffers. KSA Ruisbroek had bij Claessens op Heikant haar intrek genomen. Toen stropers een ruitje van de boerderij hadden stukgeschoten moest Adriaan de gemoederen bedaren. Hij legde uit dat dit van stropers was die met een lichtbak op konijnen jaagden. De Ruisbroekenaren kenden echter geen lichtbak en uiteindelijk werd besloten er een nachtspel rond te bouwen in een aanpalende weide. Enkele leden van het Heidebloempje waaronder Guido Tireliren en Jan Theuns, hadden zich als stropers vermomd en sprongen plots tevoorschijn. Er brak grote paniek uit in de groep en eentje had zo'n angst dat ie dwars door de prikkeldraad terug richting boerderij liep.

Adriaan Claessens en Etienne Vandevoorde hadden ondertussen de redactionele taken voor 'Wij Bouwen' op zich genomen. Adriaan typte de teksten uit in het Sint-Jozefseminarie in Mechelen en Etienne, die toen in het grootseminarie van Mechelen zat, zorgde dat het boekje gestencild en verzonden werd. 'Wij Bouwen' werd gretig gelezen, ook door de minder fervente leden. In het septembernummer van 1948 spreekt men bij het (her)verschijnen van 'Wij Bouwen' van terug één blad voor alle leden. Van 'Hier de Nieuwe Jeugd' was geen sprake meer. Op financieel vlak was het echter steeds kantje boordje. De drukkosten durfden al eens tegenslagen (vooral de verwitingskaartjes). De viering van 50 jaar Heidebloempje in 1947 kon, ondanks de goede voornemens in het begin, dan ook geen doorgang vinden vanwege de zo goed als lege kas.

7.7. Gouw en gewest

Ook op de hogere echelons was Essen present. De samenwerking met gewest en gouw verliepen naar behoren en men nam regelmatig deel aan leiders-, gewest- en gowdagen. Omdat het organiseren van een gowdag, kort na de oorlog, nog iets te hoog gegrepen was, werd vanuit de gouw een bondsschouw in eigen gemeente geïnstrueerd. Het Heidebloempje trad op 5 april 1945 naar buiten met haar studentendag.

Een jaartje later kon het wel en werd op 25 april een groots opgezette gowdag georganiseerd in Mechelen. Het was tevens de twintigste verjaardag van de bisschopswijding van kardinaal Van Roey. "...Klaroenen schetterden en landsknechttrommels bondsden. Hernieuwers die photos of filmen maakten, liepen koortsachtig langs de gelederen heen. Wij stapten voort en zongen uit volle borst. Langs puinen gingen we, door drukke straten. Veel volk was er niet om naar ons te zien, maar dat hadden we ook niet nodig. Voorbij het aartsbisschoppelijk paleis ging het, waar Zijne Eminentie ons, zijn troepen, schouwde. Dan ging het terug naar het Klein Seminarie naar de feestzaal. Stampvol was ze en gelukkig waren wij die op de eerste rijen stonden. Spreekbeurten door Bert Aerts oud-gowwleider van Limburg. Hulde aan de koning en de vlaggen; Symbool van ons ideaal. Turnoefeningen door Jongvlamingen van Hoogstraten en tenslotte de machtige woorden van onze kardinaal. Wie daar de feestzaal heeft verlaten zonder vurig te staan voor de idealen van KSA Jong Vlaanderen is voor mijn part een bloemzak. ..."

In 1947 werd eveneens de gowdag bijgewoond. Dit keer vond ze plaats in Lier op 10 april. In het Lyrastadion moest elk gewest iets naar voren brengen. Polder en Kempen vormde de letters P en K onder het zingen van het eigen gewestlied. Het refrein klonk als volgt:

"Polder	en	Kempen,	marsjeert	vooraan		
De	vaandels	hoog	trommels	geheven		
Hooft	hoe	de	strijd	onze	trommels	slaan
Dat Vlaand'ren moet herleven".						

In het tornooi behaalde het gewest also de blauwe wimpel, welke aan de gewestvlag bevestigd werd. De naamgeving van het gewest was soms onderwerp van parafrasering. De ene keer werd Polder en Kempen omgedoopt tot 'Kolder en Pempen'. Een andere keer klonk het 'Kelder en Pompen'. Het werkjaar '48-'49 ging de gowdag door te Turnhout, maar een Essense delegatie was er waarschijnlijk niet aanwezig..

Op nationaal vlak had men inmiddels een KSA-film samengesteld. 'Jongens, die een vlag kunnen dragen' werd op 1 mei 1947 voor de eerste maal vertoond. Men mocht ook regelmatig inspectie verwachten van hogerop. Zo stonden mensen van het gewest reeds een week na de gowdag van Lier in Essen. Guido Tireliren herinnerde zich een inspectie van het gewest toen hij gewoon lid was. Een struisgebouwde figuur stapte in de formatie op hem af en vroeg: "Waarom zijt gij lid van de KSA?" Guido antwoordde parmantig met luide stem: "Om goed opgevoed te worden!". Om te spelen kon men natuurlijk niet zeggen, maar dacht men er wel bij.

Ook de leidersdagen werden goed bijgewoond, zonder brevet was men immers geen erkend leider. Adriaan Claessens behaalde zo zijn leidersbrevet in Opdorp. Vanaf 1947 had KSA voor haar leiderscursussen een eigen heem, Hertogenburg geheten, ter beschikking in Wespelaar. Leuk detail was dat in die tijd het heem beheerd werd door Essenaar Verreth, al had hij verder niets met KSA te maken.

Die kampen moesten vooraf degelijk voorbereid worden. Hiervoor kocht men een kampboekje bij de gouw waarin elke dag zorgvuldig, van uur tot uur, uitgewerkt werd. Er moesten tevens twee extra regendagen uitgetekend worden. Het boekje werd naar de gouw in Antwerpen gestuurd voor goedkeuring. Keurde men de activiteiten niet goed dan ging het kamp niet door.

HOOFDSTUK 8: JONGVLAMINGEN TREDEDEN AAN 1949-1956

Het Heidebloempje had dankzij figuren als Bartelen en Deckers de oorlog weten te overleven. Zij maakten tevens de overgang naar KSA mogelijk. Jan Theuns en Adriaan Claessens gingen op de ingeslagen weg voort en de studentenbeweging werd stilaan omgebouwd tot een jeugdbeweging. Na een periode van zoeken en opbouwen zou de rust weerkeren. KSA Heidebloempje zou een stabiele werking gaan kennen. Het was nu aan de leidersgeneratie van de jaren vijftig om die stabiliteit om te zetten in groei.

8.1. Ridders van een nieuwe tijd

De K.A.-idealen werden doorheen de jaren sterk geconcretiseerd. Hierbij vormde de verdere uitbouw van een modelorganisatie met een eigen identiteit het ultieme doel. Het openluchtlevens werd op nationaal vlak nog meer uitgewerkt. Dat dit alles gebeurde met strikte richtlijnen, ondermeer wat uniform betreft, stond buiten kijf. De elitevorming werd een fundamenteel onderdeel van de werking.

KSA had als bedoeling idealisten en strijders te vormen die plichtsbewustzijn, dienstvaardigheid, offerbereidheid en zuiverheid hoog in het vaandel droegen. Vanuit de verschillende provincies werd een kernwerking op poten gezet die voor de nodige vorming moest zorgen. Knapen konden het tot schildknaap brengen en Hernieuwers tot ridder. Ook verscheidene Essense jongeren volgden de opleidingen. Dit gebeurde meestal wel vanuit de collegebond waarin ze lid waren. Adriaan Claessens had het, net als Ludo Matheusen, zo tot aspirant-ridder gebracht. De laatste proeven voor het ridderschap zelf had hij wegens omstandigheden nooit kunnen afleggen. Michel Meeusen en Julien Vandevoorde daarentegen wel. Zij werden als Hernieuwers van Mater Dei Hoogstraten tot ridder geslagen in het werkjaar '48-'49. De proeven bestonden ondermeer uit het geven van voordrachten over Vlaamse geschiedenis en cultuur.

In het najaar van 1948 nam Guido Tireliren op jonge leeftijd het bondsleiderschap over van Adriaan Claessens. Hij zat toen in de derde en besloot meteen een leiderscursus te volgen op Hertogenburg. Het was een leerrijke cursus, waar tucht hoog aangeschreven stond. Tijdens de formatie ging het er zo strikt aan toe dat deze soms een vol uur in beslag nam. Het proostschap kreeg een nieuw elan met Etienne Vandevoorde.. Hij werd, als seminarist, dienstdoende proost van KSA Heidebloempje. Tevens nam hij de pen ter hand om het verslagboek aan te vullen.

Eind jaren veertig telde men een vijftig- tot zestigtal leden bij het Heidebloempje. Allen gingen school op een college en kwamen meestal uit de burgerij, hoewel ook de boerenmidden hun bijdrage deden. Aan ledenwerving werd niet echt gedaan. Men was student en lid van KSA op het college. In de vakanties werd de K.A.-beleving automatisch voortgezet in het Essense kameraadschap. Stilaan werd het quasi-monopolie van Hoogstraatse studenten doorbroken. Guido Tireliren zat bijvoorbeeld in Aalst (al was daar geen collegebond), Herman Suykerbuyk had zijn schoolboeken eerst in Turnhout en pas later in Hoogstraten liggen en Francis De Schepper liep tijdens zijn bondsleiderschap als hoogstudent school op Sint-Ignatius, de latere UFSIA

Het gebruik van de lokalen in het Lazaret waren reeds onder het bondsleiderschap van Adriaan Claessens voltooid verleden tijd geworden. De gemeente had noodlokalen nodig om haar eigen administratie onder te brengen. Het oude gemeentehuis was immers verwoest en diensten voor rantsoenering, summiere herstellingen, oorlogsschade, .. werden achtereenvolgens ondergebracht in de lokalen van de vakschool, het huis Vermeulen en tenslotte het Lazaret. De vergaderingen van het Heidebloempje vonden nu voornamelijk plaats in en rond het Gildenhuis in de Stationsstraat met de aanpalende speelplaats van de Broederschool als toemaatje.

8.2. Vendelwerking

Guido Tireliren hechtte veel belang aan de vendelwerking tijdens zijn drie jaren als bondsleider en bouwde deze verder uit. Elk vendel ging in Essen op zoek naar een eigen lokaaltje. Zijn vendel vond bijvoorbeeld onderdak in een werkatelier van de familie Suykerbuyk in de Nieuwstraat (ter hoogte van de huidige apotheker Deboutte). Regelmatig werden op eigen initiatief van de vendels activiteiten, zoals een fietstochtje naar de duinen, georganiseerd. Dit betekende dat vele zaken op een informele manier afgehandeld werden. Men was een vriendenclubje dat tijdens de vakanties blij was elkaar weer te zien. Het Heidebloempje groeide stilaan naar een jeugdbeweging met pleinspelen, zang, tochten en potje koken in het bos. Dat betekende echter niet dat de bondswerking zoals ze in de voorgaande jaren georganiseerd werd totaal verkommerde. Formele bondsstaven met veelal de proost als één van de aanwezigen werden regelmatig gehouden. Het Heidebloempje was nog steeds een beweging waarvoor men naar buiten kwam als ze door de straten marcheerde. Het historisch besef kwam ondermeer tot uiting in het gebruik van de eigen stempel. Men gebruikte nog steeds deze van de Studentenbond en schreef er zelf KSA bij. Het terugvinden in 1950 van het tweede KSA-verslagboek, dat enkele jaren een winterslaap had gehouden, weekte emoties los. "Op een mooie lentedag

met druilerige wolken en zware windrukken, werd dit verslagboek 'gevonden'. Tussen oude rommel in werd een schat ontdekt, en dadelijk rezen mooie droombeelden van zoete herinneringen en blijde verwachtingen op".

Voordrachten en spreekbeurten geven gebeurden minder frequent, maar klassiekers als driekoningenstoet, eremissen bijwonen van oud-leden en kerstfeestje bleven hun plaats behouden op de activiteitenkalender. Een kalender waarop ook meermaals het woord voetbal was terug te vinden. Het jaarlijkse treffen tussen het Heidebloempje en KSA Sint-Paulus Kalmthout groeide telkens weer uit tot een pittig duel. Het verslagboek schrijft op datum van maandag 2 april 1951 het volgende: "Kalmthout bracht de grote ploeg niet mee, kwestie van niet te verliezen tegen Essen. Onze Knapen verweerden zich flink, de ploeg werd versterkt dor K.V. Wely, waardoor de verdediging af was en waar we dan ook verschillende staaltjes goede voetbal zagen. Niet alleen van Kalmthout die wonnen met 3-1, maar ook van onze voorlijn waarin Looske en consoorten niet misstaan. Enfin, onze ploeg komt er, de schandelijke kloppingen van 13-1 en 10-1 in vorige jaren ten spijt". Ook Meerle en Roosendaal werden regelmatig partij gegeven. De ploeg moest trouwens volledig samengesteld zijn uit studenten. Toen KSA Essen voor een partij nog een mannetje te kort kwam, zocht men uiteindelijk zijn toevlucht tot spoorwegaarbeider Staf Theuns. Men gaf hem de titel van derdejaars dokter in de geneeskunde en het Heidebloempje kon zonder problemen aan de voetbalmatch beginnen. Tijdens de wedstrijd liep één van de voetballers echter een kwetsuur op, waarop de tegenstanders de hulp inriepen van de 'dokter in spe'. In het Essense elftal brak even het angstzweet uit. Theuns viel echter niet uit zijn rol en even later kon de wedstrijd gewoon verder afgewerkt worden.

8.3. De grens over

De kampen groeiden telkens uit tot een hoogtepunt binnen de werking van het Heidebloempje. In de zomer van 1949 vond men met de hele bond onderdak in de gemeenteschool van Sint-Joris-Weert. Een jaar later trok men naar Langdorp. De koningskwestie was toen op haar hoogtepunt en in heel de provincie Brabant werd de staat van beleg afgekondigd. Ook voor de Essense KSA-ers, op kamp in de gemeenteschool, had dit gevolgen. De veldwachter kwam vriendelijk verzoeken niet langer vendeltochten in marsformatie te houden, ook niet in de bossen. Samenscholingen van meer dan vijf personen waren immers verboden. Het kamp mocht verder gewoon doorgang vinden. Het kamphema werd dagelijks verzinnebeeld met een andere leuze en begeleid met een woordje van de proost. Het klassieke vlaggespel bleef één van de activiteiten waar naar uitgekeken werd.

In 1951 speelde het Nederlandse Haamstede op Schouwen-Duiveland gastgemeente voor de Essense kampgangers. Men verbleef er in een houten barak vlakbij het strand van Renesse. Ook de eigen tenten waren van de partij. Tijdens een voetbal treffen met de plaatselijke Verkenner werd de 'Nederlandse Leeuw' met 9-1 in zijn hemdje gezet door onze Rode Duivels. 's Avonds werd een verbroederingskampvuur gehouden met Nederlandse sketches en Belgische samenzang en accordeonmuziek. Onze bond was snel bekend bij de toeristen. In het bijzonder kamproost Piet Costermans, die elke avond een heel eind op de handen over het strand liep. Toen dit bij de streng-calvinistische boer ter ore kwam, kon het Heidebloempje prompt een andere Zeeuwse eierboer zoeken.

Het daaropvolgende jaar moest men het zonder de kunsten van een Essense proost stellen. Proost Vandevoorde kon wegens ziekte niet mee op kamp in Dworp. Kampleider Herman Suykerbuyk kreeg een brief mee die hij diende te overhandigen aan de plaatselijke onderpastoor. Wat er in stond was topgeheim. Waarschijnlijk was het een vriendelijk verzoek om een oogje in het zeil te houden. Dat gebeurde blijkbaar vanop afstand want de dagelijkse ochtendmis op de kampplaats, een wezenlijk onderdeel van het kampebeuren in die tijd, verviel.

8.4. De keukentent

De keuken was steeds het terrein van enkele oud-leiders en de proost. Honger hoefde men niet te lijden op een kamp: elk lid bracht wat confituur mee, men ging aardappelen rapen bij onder andere Claessens en vader Schrooyen had steeds wel enkele stukken vlees opzij liggen voor de KSA-ers. De confituur met appelsienschillen, ook al was die soms niet te pruimen, had haar vaste stek op de ontbijttafel. Tevens zorgde een stevige bord pap geregeld voor de versterking van de innerlijke mens. In de koktent werden, soms letterlijk, al eens pittige anekdotes geboren. Zo presteerde Guido Tirelire het een keer maar liefst veertig bouillonblokjes in de soep te droppen. Anseremme 1953 zorgde voor een primeur: suikersoep! De koks, waaronder Leon Kerstens, hadden per ongeluk het worteltjessap bij de erwtensoep gegoten. Vanuit de Gildenhuisrefter klonk even later vrolijk gezang: "Wie heeft er suiker bij de erwtensoep gedaan...". Dat kamp was tevens het eerste waarbij de taalgrens overschreden werd. Die oversteek zorgde voor een wel erg praktisch probleem. In het Ardense dorpje was namelijk nergens stro te verkrijgen om de strozakken te vullen waarop men moest slapen. Toen de voorwacht daar achterkwam stuurde Cis Schrooyen, met de bijhorende Babelse spraakverwarringen, een telegram richting Essen om dringend stro mee te brengen. Zo trokken de Essense jongelui, tot hun eigen grote verrassing, bovenop een rode Chevrolet vrachtwagen volgestouwd met stro richting Wallonië: de leden en het stro namen na wat vertassen vooraan plaats in de laadruimte, het overige materiaal lag op de aanhangwagen. Ditmaal had men een kamproost gevonden in de persoon van Cit Van Meel, bijgestaan door Adriaan Claessens. Het kampprogramma werd voornamelijk gevuld met, hoe kan het anders in zo'n streek, uitgebreide wandeltochten. Foy-Notre-Dame, Waulsort, Furfooz en de citadel van Dinant werden stappenderwijze aangedaan. Het luidkeels zingen van Vlaamse liederen werd daarbij niet geschuwd.

8.5. Contacten met gouw en gewest ebben stilaan weg

De contacten met gouw en gewest waren nog vrij intens eind jaren veertig - begin jaren vijftig. Al kon het niveau van de vorige jaren niet meer geëvenaard worden. Zo lezen we in Richtten, het nationale leidersblad van KSA, dat de gewesten 'Polder en Kempen' en 'Hei en Schelde' op 8 oktober 1948 besloten terug één gewest te vormen. De bonden van onder andere Wijnegem, Koningshof en Merkssem vonden terug aansluiting bij deze van Kalmthout, Ekeren, Brasschaat en Essen. Van hogerhand werd in de werking vooral aandacht besteed aan de collegebonden. Hierdoor voelden kameraadschappen, zoals het Heidebloempje, zich wat aan de kant gezet. Guido Tireliren maakt van zijn leiderswerk dan ook een uitgebreid schrijven over de tegenstelling tussen collegebonden en kameraadschappen en vroeg meer aandacht en een aparte aanpak voor deze laatste.

Tijdens de goudwedstrijd van 28 maart 1951 te Herentals viel de Essense deelnemers vooral de slechte tucht op, al zal het slechte weer daar wel voor iets tussengezeten hebben. Men had samen met KSA Kalmthout een bus gehuurd bij Verpalen. Het Heidebloempje was met 20 man, zeer weinig voor hun doen. Kalmthout was met iets meer. Op het programma stonden ondermeer een Heilige Mis om 10.00 uur, gelegenheidsronde door de gouwernieuwerhoofdman, een woordje van pater Ost als China-kenner over kerk en communisme, optocht, openluchtzangfeest (door de felle regen doorgedaan in de zaal van 't college), een woordje van de gouwleider en tot slot de halve finale van het Peter Benoit-tornooi.

De bondsschouw die op 6 april 1951 georganiseerd werd, bracht bij de leden van het Heidebloempje geen grote opkomst te weeg. Het enthousiasme voor hogere KSA-echelons ebde stilaan weg. Typerend was het berichtje dat verscheen in de Leidersberichten nr. 6 van 1950-1951, waaruit bleek dat ook het Heidebloempje nog in gebreke bleef met haar lidgeld en verzekering. Het verzekeringsprobleem zou later nog verscheidene malen terug aan bod komen. De leiderscursussen werden wel goed bijgewoond. Zo volgde Herman Suykerbuyk datzelfde jaar een cursus. Ook Francis De Schepper trok voor een driedaagse opleiding richting Wespelaar.

Laatste noemenswaardige wapenfeit van het Heidebloempje op gouwvlak in die periode was het Jubeljaar. In 1953 vierde KSA Jong-Vlaanderen haar zilveren jubileum. Nationaal werd ondermeer tijdens de laatste week van juli een Lourdesreis met 1.393 deelnemers op poten gezet. Daarnaast organiseerden de gouwen Oost-Vlaanderen en Antwerpen op 30 augustus 1953 samen een jubeldag onder het motto 'Vaar mee Kameraad'. Vanwege het slechte weer trokken slechts elf Essenaren richting Mariaburg. Ondermeer Jan Nelen, Cis Schrooyen, Janus Claessens, Kees Nuyten, Leo Suykerbuyk en "de kleine" René Gabriëls (in de optocht voor de gelegenheid Hernieuwer) waren van de partij. Na de hoogmis met gelegenheidssermoen van Karel Dubois, stichter van KSA, en middagmaal volgde een groots opgezet jubelspel. Eenmaal de uitleg in het Jubeldagboekje gelezen trokken die van het Heidebloempje meteen van leer. Na tien minuutjes bleven zij, samen met enkele andere vrome Hernieuwers, als enigen nog over in het groots opgezette bosspel. Een spannende eindstrijd volgde waarbij Essen, na het voor alle zekerheid nagevraagd te hebben, uiteindelijk de bovenhand haalde. In groep trok men dan met zo'n 250 fietsers richting Antwerpen-Centrum. Cijfers over het totaal aantal deelnemers lopen overigens nogal uiteen. In Wij Bouwen lezen we vervolgens over "een march van 1.500 Jongvlamingen in uniform, een honderdtal vlaggen en zeven fanfares" terwijl Oost-Vlaamse bronnen het over hooguit 500 aanwezigen hebben tijdens de slotmanifestatie in het oude beursgebouw. Na deze Jubeldag zouden contacten met gouw en gewest stilaan op een laag pitje komen te staan. In het verslagboek werd nergens nog kennis gegeven van deelname aan gouw- of gewestactiviteiten.

8.6. Laatste toneelstuk

Eenmaal Guido Tireliren goed ingewerkt was in het bondsleiderschap werd er weer aan toneel gedacht. Op 31 december 1950 was het zover. 'Stroppers in de kerstnacht', geschreven door Jan Vuysters, werd op de planken gebracht in het Gildenhuis. Omdat hierbij heel wat werk kwam kijken, stond heel de kerstvakantie in het teken van het toneel. De driekoningstoet werd een keertje overgeslagen en verder was er enkel op 4 januari het kerstfeestje voor de kleinsten dat plaats vond bij voerman Peeters. Op de dag van de voorstelling hielden onze KSA-ers 's morgens een optocht door de Essense straten om reclame te maken voor het toneelstuk. De drie aangekondigde kamelen moesten forfait geven. Het plein lag er te glad bij in die winterse dagen.

De oudejaarsavond zelf kreeg een succesvol verloop. Onze studenten warmden de zaal op met folklore, zang en dans in 'Het spel der drie koningen'. Onder regie van Alfons 'Meester' Tireliren volgde dan het grote werk. In een tot in de puntjes uitgewerkt decor gaven Frans Van Bragt (Jozef), Walter Van Wely (Maria), Frans Bartelen ('t Pastoorke), Leo Suykerbuyk (Franske, de misdienaar), Alfons Tireliren (De Rooie Schurk), Leon Candau (De Kromme), Herman Suykerbuyk (Den Tiest), Guido Tireliren (De Frut), Marcel Hensen (Soeperke), Jozef Verbist (Poerem, de kastelein), Francis Van Wely (Tinus, de bakker) en Marcel Van Doren (De Sik, de veldwachter) het beste van zichzelf. Voor de verzorgde muzikale omlijsting kon men rekenen op de diensten van Adriaan Claessens. Men kreeg de zaal meermaals plat van het lachen. Ondermeer toen Francis Van Wely spontaan in een caféscene er een "Jaja, daar wordt aan gewerkt!" tussen gooide, een spreuk die op dat moment erg in was. In het Brabants Nieuwsblad schreef men dan ook: "...Zo werd het voor allen een goede avond: voor de bezoekers, die genoten; voor de studenten, die de eer hadden van hun werk en ... voor de missionarissen, die het batig saldo best zullen weten te gebruiken". De opbrengst werd tijdens het kerstfeestje overhandigd aan Pater Costermans. 'Stroppers in de kerstnacht' zou het laatste stuk worden dat het Heidebloempje zelf ten tonele bracht.

Enkele jaren later zou het acteertalent in de bond een kans krijgen via de ouderavond.

Om de eigen kas te spekken werden allerhande akties georganiseerd. Men hield enkele jaren een papierslag, waarvan in het ganse Gildenhuis wel sporen terug te vinden waren. Ook de zolder van Jan Schrooyen bewees hierbij regelmatig haar nut. De abonnementsverkoop van het Jezuïetenblad 'De Nieuwe Linie' bracht eveneens geld in het laatje. Men kreeg de helft van de nieuwe abonnementsgelden. Een wafelenbak in het werkjaar 1951-1952 werd zo'n succes dat men verplicht was wafels bij te kopen. Vooraf werd een rondvraag gedaan om een idee te krijgen van het aantal te bakken wafels. Op de dag zelf volgden echter nog vele extra bestellingen. De voorraad zelfgebakken wafels was dan ook in een mum van tijd uitgeput. Om toch aan de vraag te kunnen voldoen werd daarop snel over en weer naar Turnhout gereden om er in een wafelfabriekje een nieuwe voorraad op te doen.

8.7. IJzerbedevaart

De jaren vijftig was de periode dat het Vlaamse gedachtegoed terug meer en meer belangstelling kreeg. Het trio Vandevoorde, Tirelire en Suykerbuyk namen hierin het voortouw. Dit gebeurde niet zo zeer vanuit een strijdend of maatschappijbetrokken oogpunt. Het waren vooral de romantische idealen die de bovenhand haalden bij de Essense KSA-ers. Het eigen verleden van het Heidebloempje en de opvoeding van thuis uit waren hierin een aanmoedigende factor. De vergaderingen werden stevast afgesloten met het zingen van de Vlaamse Leeuw. In 1950 trokken Guido Tirelire en Herman Suykerbuyk voor de eerste maal richting Diksmuide om er de IJzerbedevaart bij te wonen. Een vooroorlogse traditie werd terug opgepikt. Het was weliswaar nog niet officieel KSA die ging, maar men beleefde het wel vanuit KSA. Die eerste keer reed men na de manifestatie richting Moorslede om er Briek Schotte (een echte 'flandrien') wereldkampioen te zien worden. Naar de IJzertoren trekken deed men in die tijd niet zo maar uit nieuwsgierigheid. Wie ging werd door velen nog als 'zwarte' aanzien. Diksmuide zelf was tijdens de IJzerbedevaart een door rijkswachters bezette stad. In 1951 trok men reeds met vier man naar de Westhoek. Francis Van Wely en Francis De Schepper hadden zich bij eerdergenoemd duo gevoegd. De heen- en terugreis gebeurden steeds per fiets. De Essense Jongvlamingen werden één keer flink bij de neus genomen. Herman Suykerbuyk getuigt: "Eénmaal op zaterdagmiddag, toen men aan de kleine tunnel op onze gezichten zag dat we met tegenzin de tocht richting Gent, Deinze, enz. inzetten, werden we erin geluisd. Een beminnelijk man raadde ons aan te wachten tot vijf uur. Een kamion, herkenbaar aan een grote Leeuwenvlag, zou ons, met onze fietsen naar Diksmuide brengen. Opluchting alom, tot om zes uur, toen die kamion uiteraard niet kwam opdagen, de tocht per fiets werd ingezet. We kwamen na middernacht in Diksmuide toe".

8.8. Suykerbuyks heimat

Na het kamp Haamstede nam in 1951 Herman Suykerbuyk de fakkel over van Guido Tirelire. Tirelire zou binnegaan en nam afscheid van Suykerbuyk aan de nog volop in opbouw zijnde O.L.V.-kerk, waar de Vlaamse romantiek nog eens kwam bovendrijven in een diepgaand gesprek.

Suykerbuyk zou de volgende drie werkjaren aan het roer staan van het Heidebloempje. Etienne Vandevoorde was nog steeds de KSA-proost. Met voortrekkers als Tirelire en Suykerbuyk, onder het toezien van Vandevoorde vormde de Essense KSA in die periode een zeer stabiel geheel. Dit trio leidde met haar bezieling het Vlaams bewustzijn in KSA tot een hoogtepunt.

De leden van het Heidebloempje bleven kinderen van hun tijd. De koningskwestie was amper achter de rug of daar kondigde zich een schoolstrijd aan. Van 1952 tot 1958 zou deze het leven van de studenten beroeren. Regelmatig trok het kameraadschap met de vlag erop uit om te gaan manifesteren. Ondermeer een keer in Kalmthout waar een soort gewestverzet werd georganiseerd. Men voelde zich sterk betrokken bij de schoolstrijd en Vandevoorde is er op een vergadering dan ook over komen spreken. Het Heidebloempje telde in die dagen een 55-tal leden. Je werd trouwens niet zo maar opgenomen in KSA. Vooraf dienden de nodige plichtsplegingen gedaan. Een fragmentje uit Wij Bouwen van november 1953 schetst het als volgt: "Op de slotformatie van ons kamp te Anseremme werden onderstaande Knapen opgenomen in de KSA Jong-Vlaanderen. In het bijzijn van hun kameraden hebben ze plechtig trouw beloofd aan de KSA-wet. 'Wij Bouwen' wenst deze Knapen van harte proficiat en hoopt dat ze gans hun leven trouw zullen blijven aan de twee idealen van de KSA Jong-Vlaanderen: CHRISTUS EN VLAANDEREN.

Assmann Karel, Gabriëls René, Konings Jozef, Nuyten Lucien, Schrooyen Willy (=Wim), Van Loon André, Van Loon Marc, Van Oevelen Charles, Verdonck Willy, Broos Jos".

Die idealen vonden alvast goed hun weerslag in de activiteiten. Zo werd tijdens het groot verlof van 1952 op initiatief van proost Vandevoorde voor de eerste maal een gravenbedevaart gehouden. Als inzet van een kampdag bracht men een bezoek aan de graven van de gestorven leden. Directe aanleiding hiertoe was het onverwachte overlijden van de 17-jarige student Constant Van Dijck datzelfde jaar. Later groeide dit initiatief uit tot een aparte activiteit. Tijdens de zomervakantie van 1953 organiseerde men een kapellekensprijskamp voor de leden. De uitslag ervan werd gegeven tijdens de slotvergadering van die vakantie, waar men ook de kunsten van goochelaar Pierre Truxor kon bewonderen in het Gildenhuis.

Handbal spelen op de koer van de Broedersschool, marcheren en debatteren bleven hun plaats innemen op de activiteitenkalender. Op 27 juli 1954 gaven de Essense Knapen die van Kalmthout partij in een voetbalmatch op Rouwmoer. Het werd 1-1 dankzij een goal van Jan Van Minsel. Ook W. Pleysier, W. Gommeren en J. Uytdevilligen liepen in de kijker. Tevens werd voor de sportievelingen in KSA een 'Olympiade Gilde' opgericht. Zij die wilden konden elke donderdagmiddag terecht op het plein van de Statie om er te sporten. Om de vendelwerking, die wat begon te slabakken, terug op te vijzelen werd

eind 1953 voorgesteld de vendels te herverdelen. De leden zouden voortaan per gehucht ingedeeld worden, zijnde: Wildert, Hoek, Statie, Dorp en Horendonk. Met de gidsen en hulpgidsen, de leden die aan het hoofd van een vendel stonden, werd hierover overleg gepleegd.

Het Vlaamse bewustzijn kwam onder Herman Suykerbuyk helemaal tot ontplooiing. In het bondsblad, dat tweemaal per jaar verscheen, werd de leden voorgesteld al hun brieven te beginnen met een AVV-VVK in de bovenhoek. In Wij Bouwen werd tevens opgeroepen om deel te nemen aan de IJzerbedevaart: "Geen schoner plaats kan ik mij voor ons, studenten, indenken dan die weide, om daar een staalbad te geven aan ons Vlaams gemoed. Dat is een plaats en een plechtigheid die een mens werkelijk beter maakt en deugd doet, als men tenminste bewust is van wat men daar gaat doen: op bedevaart naar de graven van de IJzerhelden, die voorbeelden van offerzin, Vlaamse trouw en christelijk geloof. Daarheen zou elk Vlaamse student moent trekken, ja zeker elke KSA-er!". In éénzelfde adem werd de gemeente aangemoedigd de heropbouw van de IJzertoren mee te steunen en het volgende jaar een bloemenkrans neer te laten leggen tijdens de bedevaart. Etienne Vandevoorde en Herman Suykerbuyk zijn dit trouwens gaan bepleiten ten huize van toenmalig burgemeester Dierickxsens. Toen op 25 oktober 1953 studenten een 'herstelbedevaart' organiseerden, werden zij massaal door de rijkswacht opgepakt en afgevoerd. Men wou hiermee reageren tegen het initiatief van Fosty, die als hevig tegenstander van het IJzermonument, een eigen bedevaart had georganiseerd op de IJzervlakte. Vanuit het ganse Vlaamse land kwamen protestbrieven van jeugdbewegingen in Diksmuide aan. Ook het Heidebloempje ontbrak niet.

8.9. Vlaggewijding

Naarmate 1954 naderde werd de werking meer en meer gericht op het bekostigen van een nieuwe vlag. De oude bondsvlag had immers haar beste tijd gehad. Het werd ook stilaan tijd de beeltenis op de vlag te actualiseren. Kalmthout en Essen waren al lang elk hun eigen weg gegaan en Studentengild was KSA geworden. Daar op de eerste vlag 1904 stond vermeldt, was het voor de huidige leiding snel uitgemaakt om in 1954, een halve eeuw later, grootse feestelijkheden op te zetten. Na het Nationale Jubeljaar, zou het Essense Vlaggejaar volgen!

Geldacties als flessenslag en wafelenbak kwamen geheel in het teken te staan van de aankoop van de nieuwe vlag. De maand augustus werd bijna helemaal opgeofferd aan de feestelijkheden. Er werden twee klaroenen aangekocht in Roosendaal om het geheel een extra muzikaal cachet te geven. René Broos en Jef Francken zouden ze bespelen. Dagen en weken van te voren werd het marcheren ingeoefend, kregen de leden van de bondsleider uitleg omtrent het toneelstuk en de vlaggewijding, werden afspraken gemaakt voor de kaartenverkoop en begon men aan de opbouw van het podium.

Op 15 augustus was het zover. 's Namiddags rond kwart voor drie werd het startschot gegeven. In optocht trok het ganse kameraadschap van de Broedersschool naar de O.L.V.-kerk. Omdat er enkele problemen waren met de plaatsing kwam de stoet enkele minuten te laat aan. Deken Jan Verbist had niet op de feestvarkens kunnen wachten en was reeds met de viering gestart. De vlag werd naar voren gedragen en aangeboden om gewijd te worden. Hierbij hield proost Etienne Vandevoorde een gedreven gelegenheidstoespraak met als thema 'Alles voor Vlaanderen - Vlaanderen voor Kristus'. Na het lof werd een groepsfoto met oude en nieuwe vlag getrokken op de trappen van de kerk. Vervolgens ging het richting Heuvelplein: "We voelden ons fier terwijl we in plechtige optocht naar het gemeentehuis marcheerden... Wij dragen een vlag den heuvel op. Een machtige groep. Laten we niet onvermeld dat de plaatselijke Chirogroep ook flink meestapte in de optocht. Onze nieuwe vaan ontplooidde zich in de lonkende zonnestrallen boven de zingende hoofden van het eensgezinde escadron Essense jonggelovigen... Voor Vlaanderen en Christus... ontroerend machtig!". Met een tikje weemoed werd de oude vlag dan officieel in bruikleen afgestaan aan het Essense museum. Een aanmoedigend woordje van burgemeester Dierickxsens mocht hierbij uiteraard niet ontbreken. Uit briefwisselingen met Jef Goossenaerts bleek dat eerder ook nog denkpijpen hadden bestaan om de vlag te schenken aan het museum van Diksmuide of om ze in te naaien in de nieuwe vlag. Uiteindelijk werd dus voor het plaatselijk museum gekozen. Na de plechtigheid op het gemeentehuis werd de aandacht toegespitst op de avondactiviteiten. Om 17.00 uur begon de Joe English-hulde in het Gildenhuis. Een eivolle zaal kon er genieten van een heerlijk Vlaams uurtje. In de hovingen van de Oude Pastorij werd de dag waardig afgesloten met een toneelstuk. Toneelkring 'Streven' uit Mortsel bracht 'Sneyssens' op de planken, een stuk in drie bedrijven dat handelt over de offervaardigheid van een ridder voor het Gentse vaandel.

8.10. Van Moerdijk tot Diksmuide

Na de zomervakantie van 1954 nam Francis De Schepper als 19-jarige voor twee jaartjes de touwtjes in handen bij het Heidebloempje. De opvolging gebeurde in die tijd automatisch, er kwamen geen verkiezingen of dergelijke aan te pas. Arthur Tirelire bleef nog een jaartje secretaris en zou dan opgevolgd worden door Herman Konings. Etienne Vandevoorde bleef proost. Binnen de banleiding werd in die tijd telkens ook een hoofdman aangeduid. In het werkjaar 1955-1956 gaf dit volgende verdeling: voor de Hernieuwers Francis De Schepper, voor de Jonghernieuwers Herman Konings; Francis Schrooyen stond bij de Knapen aan het hoofd. Leo Suykerbuyk was dat werkjaar dienstoverste en regelde in die hoedanigheid veelal de praktische zaken. Tijdens het kerstverlof werd de traditionele driekoningenstoet gehouden. Voor de kostumering kon men rekenen op de knip- en naaidiensten van mevrouw Van Haegenborg, echtgenote van dokter Van Moerbeke. Samen met enkele meisjes van de Statie had zij op haar kosten in twee jaar tijd een compleet nieuw stel kleren voor de stoet gemaakt.

Naast het kamp stonden in de zomervakantie van 1955 verschillende tochten op het programma. De Knapen fietsten naar Iepenburg in juli. Na een korte mars in de straten van Schoten en een "Breek het gelid" zette men zich neer om zangstonde te

houden. Na nog een kringspel werden de boterhammen verorberd. 's Middags volgde een bosspel en werd er afgesloten met een roei- en spetsfestijn op de plaatselijke vijver. Diezelfde dag trok de 17 hoofden tellende Hernieuwersban richting Moerdijk. In Oudenbosch werd de fiets even aan de kant gezet om de Sint-Pietersbasiliek te bewonderen. Eenmaal de groep volledig, want 'J.V.L.' van Horendonk was zijn paspoort vergeten en had samen met enkele ouderen rechtsomkeer moeten maken, werd de tocht verder gezet. Na het lunchpakket in een "sjiek restaurant" volgde een zwempartij aan de Moerdijk. De terugtocht groeide uit tot een ware wielervedstrijd met tussensprints en lange ontsnappingen. De leider slaagde er uiteindelijk toch in de groep als één geheel terug Essen te laten binnenrijden. Verder stonden er die zomer, naast een speurtocht over de heide en een bezoekje aan het Essens museum, nog voetbalwedstrijden tegen Kalmthout en de B-ploeg van Horendonk op het programma. Tegen deze laatste werd door onze Hernieuwers met 4-2 verloren, maar vooral Jos Van Loon, Leo Peeters, Wim Schrooyen en Sus Peeters hadden hun puike conditie getoond. De vergaderingen werden telkens gestart met een openingsformatie. Elkeen was in uniform en het Heidebloempje werd gezongen. De vlaggestok met de bondsvlag was hierbij uiteraard steeds present (op kamp werden bondsvlag en Vlaamse Leeuw omhoog gehesen aan de zelfgesjorde vlaggemast). Het uniform zelf bestond uit een donkerblauw hemd met oranje foulard. Ook de witte of zwarte koord mocht niet ontbreken.

De IJzerbedevaart mocht uiteraard ook weer rekenen op een afvaardiging van de Essense studenten. In 1955 werd in de eigen gemeente een bedevaartsavond georganiseerd. Dit evenement vond meerdere malen plaats, meestal in het weekeind voorafgaand aan dat van de heldenhulde in Diksmuide, maar werd geen jaarlijkse traditie. Deze avond liep in samenwerking met het Davidsfonds en kon in '55 rekenen op een 150-tal aanwezigen. Er werd geopend met Wies Pée, een geliefd massadirigent die liederen aanleerde en de samenzang verfiende. Daarna volgden de Sint-Cecilianen en de vrouwelijke collega's van de Sint-Lutgardiskring. De toespraak van Overlaet werd opgevolgd door de 'Ballade van de zes ridders', gebracht door studenten in helblauwe uniformen. Als afsluiter werden twee bedevaarten verlost onder de aanwezigen. De gelukkigen waren uiteindelijk leider Cis en zijn adjutant Kees. Een weekje later ging het met de fiets en de eigen vlag richting Diksmuide. Naast het vaandel werd door KSA ditmaal ook een bloementuil met zwart-geel lint "-Namens de Essense bevolking" naar de krypte gedragen. Het jaar daarop, in 1956, was men uiteraard opnieuw present met de vlag. Voor het eerst was er officieel een bloemenkrans bij van het Essens gemeentebestuur. Een wens van het Heidebloempje was uiteindelijk in vervulling gegaan.

8.11. Met tent of fiets op kamp

In 1954 werd geen kamp georganiseerd, wellicht vanwege de grote drukte die de vlaggewijding met zich meebracht. Het daaropvolgende jaar stond het bivakkeren weer bovenaan de activiteitenlijst. Het werd een volledig tentenkamp op de terreinen van vriend Defooz in Zonhoven. Daar bondsleider Francis De Schepper studieverplichtingen had, werd Francis Schrooyen aangesteld tot kampleider. Dertien zeilwoningen werden neergepoot in de onherbergzame heidevlakte van Limburg. De circa veertig kampgangers wisten zich in het nabijgelegen vennetje. Het weer zat hen echter niet mee. Het regende meerdere dagen, waardoor ook een aantal leden ziek werden. Dat mocht echter de pret niet drukken. De lange tocht naar de kerk van Meulenberg, de volksspelen met ondermeer Sus Van Dijck als fleske vul-kampioen, de speurtocht naar een bomkuil waarin gezwommen werd, de fijn verzorgde Mariahulde aan hen opgedist door de pastorij (want zo noemde men de tent waarin de grootseminaristen sliepen) en uiteraard het unieke kampvuur maakten dit bivak weer tot iets onvergetelijks.

Absoluut hoogtepunt was het nachtspel waarin het klassieke nummerspel centraal stond. Het artikeltje van 'Kroestjef' in het januarinummer van Wij Bouwen spreekt boekdelen: "...Met goed gevulde magen trokken we naar het bos. We zouden het nummerspel doen om ons niet te zeer te vermoeien, maar ocharme er werd gevochten op leven en dood; nummers suïden als geweerschoten door 't bos. Op de meest tactische en van uit de meest strategische plaatsen werden de vijanden onverhoeds aangevallen en bekogeld. Bij zulk een maneuver was er maar één afdoend middel: op uw kamp gaan staan, wat niet zelden gebeurde. Na een totale uitputting aan beide frontlinies werd de vredespijp geroookt en vielen de vredesverdragen in 't voordeel der Klauwaerts uit; wat al stoere mannen! Met kloppend hartje en bevende, schorre stem slopen we door de oerwilde heide op zoek naar onze schuchtere monniken met veel goede raad, zo zegde de Ludo toch. Gedurende twee uren werd er onder een razend tempo gejaagd op de met opgerolde rokken of in burger verklede monniken. Terwijl 'de Rooie' sluipend de streek onveilig maakte, bolden en struikelden wij de heide door op zoek naar goeie raad. De Janus was zeer gul, maar Jef Franken hield hem liever voor zijn eigen, liever vertrapt worden dan een kik te geven. Iets wat praktisch onmogelijk was, is toch bewerkt geworden. Leo Peeters met als gidsen de geslepen en tactische Nest Vergouwen en de hazewind Walter Gommeren. ...".

In 1956 werd Meerseldreef als kampplaats geboekt. Veekoopman De Meester stelde zijn stallingen voor een week ter beschikking aan de Essense KSA-ers. Kampleider was Francis Schrooyen, terwijl Leon Kerstens als proost fungeerde. Turnoefeningen, handbal, karweien, Maria-wake, zangstonde, ... kregen allen weer hun plaatsje toebedeeld in het kampprogramma. De vijfde dag werd omgedoopt tot bezoekdag met de visite van Constant Keuppens, Emile Oerlemans en Jan Vergauwen, welke "lekkere stooftpeerkens" bij had. Het kampvuur mocht op grote belangstelling rekenen van de burens. Eenmaal het vuur aangestoken werd de avond geopend met een welkomstlied door Nest Vergouwen. Daarna volgden een orgelrecital van Sus Van Dijck; vlooiemtemmer Nest Vergouwen en zijn vlo Louisa; een opera met Jonny Jordaen, Bob Schoeppe en kleine Jan onder het dirigentschap van Francis Schrooyen; de scharenslied van Mark Verdonckt; de lachende olifant van Sus Van Dijck; twee hoempapa's, Jaak De Backer met een aangebrand Russisch liedje en het Kozakkenlied van Leo Oerlemans. Eenmaal de kampeigenaar bedankt en de wens "Dra zien we elkander weer" uitgesproken werd het kampvuur afgesloten met de Vlaamse Leeuw en het avondgebed. Na nog wat stemmige mondharmonicamuziek zocht iedereen zijn strozak op.

In diezelfde vakantieperiode werd een fietskamp richting Ossogne georganiseerd voor de oudste leden. Hier nam bondsleider Francis De Schepper het kampeiderschap op zich. Naast E.H. Ludo Matheusen waren ook nog Frans (Sus) Peeters, Rik Peeters, Gust Van Dijck en Maurits Buermans van de partij. De zes stapten om acht uur op de fiets, het regende. Over het Polygoon ging het richting Mechelen, waar geluncht werd. Leuven, Eghezée en Andenne volgden in de namiddag. Twaalf uur na vertrek kwam men aan in 'Den Ouwen Belg' de uitvalsbasis voor de fietsexploten van de komende dagen. De tweede dag volgde een 'trainingsritje' van veertig kilometer, waarin Sus tot bergkoning werd gekroond. De daaropvolgende dag brak eindelijk het zonnetje door en maakten truien en regenjasjes plaats voor het fiere KSA-uniform. 's Anderendaags deed men La Roche en ook nog Le Grand Hérou, van waaruit men de Ourthe vijf maal kan zien, aan. De zes besloten in de naburige parochie van dat laatste punt te blijven slapen. Onze fietsers hadden echter geen slaaperief bij. Ludo Matheusen offerde zich op en sprong om 19.00 uur op zijn fiets om in zijn eentje terug richting 'Den Ouwen Belg' te rijden. Om 1 uur 's nachts arriveerde hij terug bij zijn kompanen met het nodige materiaal. De volgende dagen werden nog Bastenaken, menige hellingen (waaronder eentje van 15%) en Spontin aangedaan. De achtste dag bolden de zes terug Essen binnen.

8.12. Toonaangevend

De 'K' bleef een essentieel onderdeel van de werking uitmaken. In het katholieke studentenjargon had '3+1' een vaste waarde. Dit betekende dat men iedere morgen en avond drie weesgegroetjes plus een bondsweesgegroetje diende te bidden. De proost volgde zoveel mogelijk de bondsstaven en activiteiten mee op. Regelmatig kwam daar ook een woordje bij tijdens de formatie, bij speciale gelegenheden en uiteraard ook in het groepsblad. In Wij Bouwen van januari 1956 lezen we bijvoorbeeld welke aflaten de paus verleende aan de Katholieke Actie.

Een ganse dag het kenteken dragen leverde een aflaat van 100 dagen op. De proost vervulde tevens een stuk de rol van volwassen begeleider, zodat de ouders op hun beide oren konden slapen als hun jongen op tocht of kamp trok. Op de eremissen en wijdingen van oud-leden was steeds een afvaardiging van het Heidebloempje present. De activiteiten zelf werden dikwijls in een katholiek en Vlaams kader geplaatst. Zo groeide de Hernieuwersronde van 10 september 1955 uit tot een frontstudie. Hoe moest het probleem van het groeiend aantal afvalligen van de kerk aangepakt worden? Tevens bleken er te weinig roepingen te zijn, want vele nieuwe parochies moesten gesticht worden. De Vlaamse zaak werd ondermeer belicht met het uitleggen van het begrip 'federalisme'.

Naar buiten toe was KSA Heidebloempje Essen een toonaangevende beweging. Dat bleek niet alleen uit de voortrekkersrol die zij in Essen speelde omtrent de IJzerbedevaart. Er was ook een nauwe samenwerking met andere Essense verenigingen. De Gilde Vlaams Katholiek Leven, het latere Davidsfonds, kon regelmatig op de diensten van KSA rekenen als er propaganda moest gemaakt worden. Als wederdienst regisseerde vader Tirelire ondermeer het toneelstuk van het Heidebloempje in 1950. We konden eveneens de aanwezigheid van het Heidebloempje noteren tijdens de plechtigheden rond de bouw van de nieuwe dekenale kerk. Zowel tijdens het plaatsen van de eresteen op 6 augustus 1950 als de inwijding van de voltooide O.L.V.-kerk op 27 april 1952 was KSA present. Tijdens deze laatste plechtigheid stond zij in voor het maken van het reusachtige assekruis over de ganse lengte van de kerkvloer, met het Latijnse en Griekse alfabet er in hoofdletters ingegrift. Eenmaal de asse beroerd was door de staf van hulp-bisschop Mgr. De Smedt, kon de ruimte als in gebruik genomen beschouwd worden. Na de plechtige ceremonie kuisten de KSA-ers de asse op en hielpen ze bij de verhuis van het meubilair van de noodkerk (waar nu elektrohandel Vorsselmans gevestigd is) naar de nieuwe kerk.

Ook met de Chirojongens van het Centrum bestond een goede verstandhouding. Zij waren ontstaan uit een initiatief van Frans Kerstens. De uitbouw hiervan leidde, mee door toedoen van deken Verbist, tot een jeugdbeweging met een jaarwerking en openstaand voor alle jongeren. Hun werking steunde op een begeleidingsploeg die samengesteld was uit mensen van K.A.J. en KSA. Jan Nelen en Francis De Schepper waren er na hun KSA-periode de voortrekkers. Tijdens de vlaggewijding in 1954 trokken ze mee op in de optocht en in 1956 en 1957 deden de Chirojongens dezelfde kampplaatsen aan als KSA. De kookploeg bestond trouwens uit studenten van het Heidebloempje, zijnde Wim Schrooyen en Bert Peeters.

Op 3 september 1955 werd in hotel De Linden een nieuwe vereniging boven de doopvont gehouden. 'Heidebrand' was haar naam. Ze bestond uit oud- en hoogstudenten uit zowel Essen als Kalmthout. In Wij Bouwen werd het als volgt aangekondigd: "Wist gij: dat ouderen een voorbeeld namen aan de jongeren en overgegaan zijn tot het stichten van een hogeschool- en oudstudentenbond...". Bijna twintig jaar lang zou ze Essen animeren (met fuiven, carnaval en Uylenspiegelfratsen), demonstreren (wat organiseren is met o.a. Kovekfeesten en tonveelvoorstellingen) en cultiveren (door uitstappen en een inhense lijst van gastsprekers naar Essen te halen). Onder de leden, ereleden, senioren, ... welklinkende namen als Suykerbuyk, Schrooyen, De Schepper, Tirelire, ... en dr. Jef Goossenaerts. Heidebloempje en Heidebrand waren in de beginfase meer dan broeders van elkaar.

Regelmatig konden ze dan ook op elkaar steun rekenen. "Bij de herdenking dat A. Rodenbach 100 jaar geleden werd geboren wil onze club niet achter blijven. Op woensdag 28/12/1955 daarom een grote Rodenbachavond in het Gildenhuis te Essen. Samenwerking met studentenbond Heidebloempje en een groep uit Leuven zorgen voor een geslaagde avond. Wat een gezelligheid!" klinkt het in het tweede lustrumboek van Heidebrand. Tevens hielp Heidebrand bij de opbouw van Jeugdheem Deken Verbist begin jaren zestig.

HOOFDSTUK 9: OPPERBESTE KAMERAADSCHAP 1956-1960

KSA had zich in de eerste helft van de jaren vijftig uitgebouwd tot een modelbeweging met een sterke hiërarchische structuur op provinciaal niveau. De fundamentele inbreng van de bondsproost en zich met z'n allen achter het vaandel van Christus te scharen. Het liefst al marcherend, naar buiten treden als fiere Jongvlaamse knapen in volledig uniform. De romantisering van het Vlaamse gedachtegoed door participatie in onder andere het Vlaams Nationaal Zangfeest. Het waren allen tekenen van een jeugdbeweging waarin stijl en discipline hoog aangeschreven stonden. Niet alleen de jeugd was echter in beweging. Ook de maatschappij om haar heen onderging stilaan veranderingen. De heropbouw van het land was een feit en de consumptiemaatschappij deed haar intrede. Levensbeschouwelijke tegenstellingen ruimen langzaam maar zeker baan voor meer sociaal-economische problemen.

9.1. Tussen traditie en vernieuwing

In het Heidebloempje verdwenen de mensen die de beweging als studentenbond nog daadwerkelijk beleefd hadden één voor één. Een nieuwe generatie stond klaar om het jeugdbeleven op hun manier in te vullen. Zij gingen op zoek naar een evenwicht tussen de sterke traditionele waarden die leefden binnen de jeugdbeweging en de vernieuwing die vanuit de maatschappij binnensijpelde. De opvolging van Francis De Schepper door Francis Schrooyen in de zomervakantie van 1956 volgde mooi die lijn. Schrooyen had ervaring te over opgedaan bij KSA Hoogstraten en op een leiderscursus welke doorging bij de Witte Paters in Boechout. Hij was spontaan in het bondsleiderschap gegroeid als kamp leider tijdens de kampen van '55 en '56. De traditionele waarden bleven verzekerd met Etienne Vandevoorde als proost, Herman Konings als secretaris en Leo Suykerbuyk als dienstoverste. Norbert Peeters, René Gabriëls en Wim Schrooyen zaten als aspirant-leiders in de wachtkamer om voor opvolging en vernieuwing te zorgen. Ludo Matheusen, Adriaan Claessens, ... namen tijdens kamp of activiteiten al eens de rol van proost op zich.

KSA Heidebloempje Essen was in de loop der jaren geëvolueerd naar een echte jeugdbeweging. Er was, naast jeugdbewegingselementen als tocht en spel, nog steeds plaats voor intellectuele ontplooiing en discipline. De A.B.N.-actie maakte deel uit van het KSA-er zijn. Algemeen Beschaafd Nederlands spreken in het openbaar werd sterk aangemoedigd. De interesse voor de Vlaamse zaak luwde echter stilaan. Dit hangt niet alleen samen met de persoonlijke interesses van de leiding. Er was Heidebrand die voor een groot stuk deze waarden van het Heidebloempje overnam. Zo ondermeer het bijwonen van de IJzerbedevaart waarvoor de hoogstudentenclub telkens een bus inlegde. Ook provinciaal en nationaal zien we hetzelfde verschijnsel. Na een scheuring in het Algemeen Nederlands Zangverbond ten gevolge van ongeregelde tijdens het Vlaams Nationaal Zangfeest van 1952 riep KSA meermaals op tot meer eenheid; tevergeefs echter. KSA ging hierdoor ook een kritischer houding aannemen tegenover de IJzerbedevaart. In 1957 stelde KSA een basiskeure op waarin getracht werd Katholieke Actie en jeugdbeweging tot één harmonisch geheel te vermengen. Tevens werd de weg naar vernieuwing geopend. De verschillende KSA-gouwen begonnen meer contact met elkaar te zoeken. Dit zorgde ervoor dat in 1960 uiteindelijk één echte nationale structuur tot stand kwam. Het secretariaat werd van Roeselare naar Brussel overgebracht en Gaston Geens werd nationaal voorzitter. Karel Peeters stippelde als nationaal secretaris het pedagogisch beleid uit.

9.2. Proost

Het Essense kameraadschap had doorheen de jaren voor elke vakantie zo haar traditionele activiteiten bijeengesprokkeld. Tijdens de kerstvakantie mocht de driekoningenstoet net ontbreken. Tijdens deze van 1 januari 1957 trokken de studenten door de Essense straten ten voordele van René Konings in Ijenda. "Driekoningenstoet: de kemel terug verzezen. Bij de fuisende gemeenteraad bebedeld! (Ook een echte ezel-met-kar erbij)." is één van de laatste aantekeningen in het verslagboek. Pater Konings, gewezen KSA-lid, was zeer blij met het opgehaalde geld en liet in een schrijven weten dat hij er een kelk en ciborie mee had gekocht voor in zijn nieuwe kerk. Het daaropvolgende jaar werd, eveneens op nieuwjaarsdag, 3.100 fr. opgehaald ten voordele van de Essense missionarissen. Twee dagen eerder had men een algemene bondsschouw op poten gezet. Volgens Wij Bouwen had men één van de beste opkomsten sinds geruime tijd. Inhoud van de dag werd kort aangestipt met "Grootmacht-Radio-ter tafel". Donderdag 2 januari 1958 werd Kalmthout partij gegeven op het voetbalterrein. De Hernieuwers wonnen met 3-7 terwijl de Knapen met 10-2 de boot ingingen. 's Anderdaags werd, net als alle jaren, een kerstfeestje georganiseerd; In de kerstvakantie-kroniek van Wij Bouwen luidde het: "Kerstfeestje als beloning voor het medewerken aan de driekoningenstoet. Pater Jordaen - Fons Costermans draaide voor ons de film 'A Danny Boy' waarvoor wij hem hartelijk bedanken. Daarna trokken we aan de koffie...". Voor vele leden was het kerstfeestje de eerste kennismaking met audiovisueel materiaal als bandopnemer of filmprojector.

Tijdens diezelfde vergadering nam Etienne Vandevoorde ontslag als proost van KSA Essen. Hij was bijna tien jaar lang de bewaker van de geestelijke authenticiteit en de belangrijkste raadgever van de leiding geweest. Tevens was hij zowat de laatste persoon die het Heidebloempje nog als studentenbond had meegemaakt binnen de toenmalige KSA-werking. Ludo Matheusen werd zijn opvolger. Matheusen had reeds menige malen de taak van proost op zich genomen tijdens de activiteiten. Nu hij officieel bondsproost werd, wou hij die taak in waardigheid opnemen. Matheusen herinnerde zich zijn eerste bondsstaf nog levendig: "Ik had in Essen nooit in de leiding gestaan, en wilde bij het begin zoveel mogelijk van alles grondig geregeld zien. Het werd een lange bondsstaf van 6 uur". Tot de herfst van 1962 zou hij bondsproost blijven. Met de start van de jaarwerking werd het voor hem te moeilijk om vanuit Leuven alles goed te blijven opvolgen. Op het kamp van Ternat in 1963 was

Matheusen nog wel van de partij. Hij was al die jaren eveneens fotograaf van dienst bij het Heidebloempje en verzamelde also een indrukwekkend foto-archief, dat met veel zorg bewaard bleef. Tevens werden tijdens dat kerstfeestje in 1958 twee nieuwe leiders aangesteld. Wim Schrooyen nam de taak van secretaris op zich en Norbert Peeters die van Knapenleider. Francis Schrooyen bleef het bondsleiderschap waarnemen. Het kerstfeestje van 1958 had voor de aflossing van de wacht gezorgd. De zaterdag daarop zette het leidersgezelschap zich achter de typemachine om het januarinumnummer van Wij Bouwen in elkaar te steken.

9.3. Wij Bouwen

In die jaren verscheen het bondsblad één tot tweemaal per jaar. Telkens werd het na de kerstvakantie en/of zomervakantie rondbedeeld onder de leden. Het boekje werd recto-verso gestencild op papier van kwartoformaat en telde een vijftiental bladzijden. Deze werden volgeschreven met een woordje van de proost, verslagen van de verschillende activiteiten met ondermeer een sportrubriek en een uitgebreid kampverslag. In deze laatste hadden de leden een actieve inbreng. De witte ruimtes onderaan het blad werden stevast opgevuld met enkele wist-je-datjes. Kerst- en nieuwjaarsgroeten, samenstelling van de leidingsploeg en een woordje uitleg over het jaarmotto mochten niet ontbreken. Ontspanning bood zich aan onder de vorm van een kruiswoordraadsel. Een kijkje op de wereld werd geleverd via een korte verhandeling over bijvoorbeeld mode of generaal Patton. Ook aan de vrolijke noot werd gedacht. Leden en leiding werden niet gespaard bij de aan hen opgedragen boeken. 'Wordt slank en blijf gezond' werd opgedragen aan Jan Van Minsel, Jef Wierickx moest het met 'Poppenkast' doen. Verder ook nog 'Brokaat en Boerenbond' voor Jan Peeters. 'De eeuwige derde' voor Roger Oerlemans, 'Het leven der mieren' voor Eugene Van Loon, enzovoort.

Tijdens de paasvakantie was het meestal, naast deelname aan de goudwedstrijd, al voetbal dat de klok sloeg. Het lyceum van Roosendaal werd menige jaren partij gegeven. In een dubbeltreffen in 1957 werd thuis eerst 4-4 gelijkgespeeld. De uitwedstrijd werd met 2-5 cijfers succesvol afgerond in het voordeel van onze KSA-ers. Wim Schrooyen (2x), René Gabriëls, Rik Peeters en Louis Aerden waren de doelpuntenmakers. Ook Huybergen moest het met 3-6 afleggen tegen de Hernieuwers, terwijl KSA Zandhoven van het terrein werd geveegd met een 1-14 monsterscore. Leo Oerlemans scoorde zeven maal, Jan Van Minsel nam er zes voor zijn rekening en ook Piet Tireliren had nog een doelpunt aan de voet. Doelwachter van dienst was Wies Peeters.

9.4. Goedgevulde zomervakantie

De werking van het Heidebloempje groeide in de zomervakantie steeds uit tot haar hoogtepunt. Twee maanden aan een stuk werd twee tot drie maal per week aan KSA gedaan. Het kamp vormde uiteraard de apotheose. Daarnaast zorgden spelnamiddagen, voetbal en uitstappen voor de nodige verpozing. In augustus 1957 fietsten 20 jongelui naar Iepenburg, waar een bosspel en roefestijn op de 10 tot 15 centimeter diepe vijver op het menu stonden. Ook het historisch tijdsbesef werd bijgeschaafd tijdens die zomer. KSA organiseerde, samen met Heidebrand en Davidsfonds, weer een IJzerbedevaartavond. Heidebrand stak die zomer eveneens een voordrachtavond in elkaar. Spreker was Jef Goossenaerts, onderwerp van gesprek was de oude studentenbond 't Heidebloempje. De zomer van 1958 werd ondermeer opgevuld met een nachtspel te Horendonk, 42 studenten namen eraan deel, en een fietstocht naar Oosterhout. Ook het katholieke aspect van de jeugdbeweging kwam sterk aan bod. De gravenbedevaart moest het dat jaar met slechts 15 aanwezigen stellen. Over de bondsmis in uniform op Horendonk was men tevreden. In Essen kon het echter beter: "Ze zijn bang uitgelachen te worden. In Essen moet en zal dat veranderen". De vergaderingen werden steeds aangekondigd met behulp van de gele verwittingsskaartjes, waarop aan de achterkant een afbeelding van de eigen vlag prijkte. Het herfstnummer van Wij Bouwen in 1959 gaf een volledig beeld van de vakantiewerking tijdens die zomer.

Vakantie was voor sommigen KSA, KSA en nog eens KSA. Onder de opsomming staat dan ook terecht in grote letters geschreven: "En of dat er gewerkt is in onzen bond. Wij zijn mannen van de daad en wij blijven het".

9.5. Eerste ouderavond

Op 22 augustus 1959 vond in het Gildenhuis van Essen de eerste ouderavond van KSA Heidebloempje plaats. De bond telde op dat moment 76 leden en mocht op een ruime belangstelling rekenen. Onder de aanwezigen ook E.P. Buermans, directeur van het college, en de Broeders van Liefde die kwamen kijken hoe hun leerlingen van de middelbare school het ervan afbrachten. De avond werd ingezet met een grote openingsformatie. Het gebed en de wet werden opgezegd en de formatielieder (Heidebloempje en Viva Pio Duodecimo) met geestdrift gezongen. Toen was het de beurt aan bondsleider Francis Schrooyen om de zenuwen te bedwingen en de aanwezige ouders te verwelkomen met een woordje van dank voor het gestelde vertrouwen in de beweging. Vervolgens werd een avondje amusement aangeboden. De vendelzwaaiers traden viermaal op en brachten er met een kleine sketch telkens de plezante noot in. Tussenin werd de werking met aanschouwelijke voorbeelden in beeld gebracht. Tijdens de slotformatie werd de trekking van de tombola gehouden, eerste prijs was een polshorloge, en besloot proost Ludo Matheusen door op bevattelijke wijze het doel van KSA Jong Vlaanderen voor ogen te brengen: 'Vlaanderen hernieuwen in Christus'. De eerste ouderavond van KSA Essen was meer dan geslaagd en zou het begin betekenen van een nieuwe, lange traditie.

Een kleine week later werd een kampdag georganiseerd op het college. Na de mis, opgedragen door de proost voor al de overleden KSA-ers, en de openingsformatie volgde een speurtocht. Vervolgens fietste men naar de Zwarte Heuvel in de Kalmthoutse Duinen, waar een bosspel werd gehouden. Na de zwempartij in het zwemdok van de paters werden op de speelplaats 14 Knapen en 1 Hernieuwer in de bond opgenomen. Tot slot nam Francis Schrooyen na 11 jaar afscheid van het Heidebloempje en volgde zijn drie jaar jongere broer Wim hem op. De leidingsploeg voor het nieuwe werkjaar bestond, naast Wim Schrooyen, uit Bert Peeters, Jos Uytdewillien, Mark Verdonckt, Marc Van Loon en Leo Oerlemans. De figuur van Francis Schrooyen had met zijn vijf jaren van kamp- en bondsleiderschap tegelijk voor stabiliteit gezorgd en een brug weten te slaan tussen traditie en vernieuwing. Even later zou hij zich binnen het Heidebloempje nog verdienstelijk maken als proost.

9.6. Ontvoering

Zonder kamp kon de zomervakantie bij een KSA-er niet als volledig geslaagd beschouwd worden. De leidingsploeg zorgde er dan ook steeds voor dat het niet zover kwam. Vooraf werden heel wat uurtjes in de voorbereiding gestoken. Leidingsweekends of banstaven kenden kende men niet in die tijd. Alles gebeurde op een vrij informele wijze bij iemand thuis. In 1957 trokken 33 Knapen van 7 tot en met 12 augustus naar Zandhoven. Zij werden in vier vendels, de Zouaven, Brigands, de Jagers en Sint-Stefaanvendel, onderverdeeld. Het Brigandsvendel met gids Mark Verdonckt wist de vendelwedstrijd te winnen. Ditmaal als nachtspel geen 'Rode Flik' maar wel een goed geënceneerde ontvoering. Piet Andriessen was, net als het horloge van den Bert (Peeters) meegenomen door twee onguere 'schoelies'. Cis Schrooyen begeleidde de nachtelijke zoektocht van de Knapen en deed er nog een schepje bovenop door te manken en te beweren dat het absoluut geen "foef" was, zoniet zou hij op zijn kop gaan staan. Alles liep uiteindelijk goed af en verslaggever Jo Suykerbuyk wacht nog steeds op het kopstandje van Schrooyen De kampvuuravond moest tegen het einde aan in de stal van gastvrouw Bastiaansen verdergezekt worden omdat het pijpenstelen begon te regenen. Janus Claessens was voor een keertje kampproost.

De Hernieuwers trokken datzelfde jaar met zevenen op fietskamp richting Hauset. Acht dagen lang genoten Ludo Matheusen, Cis 'I' De Schepper, Cis 'II' Schrooyen, Cis 'III' Mariën, Maurits Buermans, Arthur Tirelire en Marc Van Loon van het mooie landschap in en rond de Oostkantons. De eerste dag reed het gezelschap tot in Warsage, in Diest en Visé werd telkens even gestopt om te eten. De volgende dag kwam men aan op de boerderij in Hauset, hun uitvalsbasis voor de komende dagen. Na de mis fietste de groep naar Eupen waar gezwommen werd. De derde dag volgde een rit van 117 kilometer welke hen naar de Gileppe, Baraque Michel, Signal de Botrange, Roberville, Malmedy, omloop van Francorchams, Spa en terug bracht. Ondanks de regen werden de beklimmingen met glans overwonnen. De volgende dagen werden onder andere nog Valkenburg, Aken, de Siegfriedlijn in Rurberg, Mariawald, Monschau, en de vallei van de Hogne aangedaan. De laatste dag werd in één ruk vanuit Hauset terug huiswaarts gereden.

9.7. Tocht en tucht

Nonceveux 1958 werd ontegensprekelijk geassocieerd met de tocht naar Coö. Dat jaar trokken 52 KSA-ers naar de Ardennen. De oudsten, vijftien man sterk, deden de verplaatsing per fiets. De jongsten werden gevoerd met de bus. Voor een prikje had men op Nieuwmoer de oude bus van Van Oers, alias 'de vloeker', weten te strikken. Probleem was echter dat het vehikel nog maar moeilijk de bergen op raakte. De leden kregen zodoende een uitgebreide rit langs de riviervlakten cadeau. Eenmaal er uiteindelijk toch een keer het onvermijdelijke klimwerk aan te pas kwam, viel de bus stil. Iedereen moest uitstappen en het voertuig mee naar boven helpen duwen. Men had onderkomen gevonden op een hooizolder, met het gevolg dat na enkele dagen al velen hun spullen nog amper terugvonden omdat alles wegzakte in het hooi. De Hernieuwers ondernamen vanuit Nonceveux fietstochten naar de Hoge Venen en de frisdrankfabriek van Chevron. Tevens werd een keertje voor dag en dauw opgestaan om naar de reeën te gaan kijken. De vendelwerking werd beslecht in het voordeel van de Rakkers, gevolgd door Brigands, Speelvogels, Arenden, Tijgers en Zouaven. De vendels van Horendonk gaven steeds de goede toon aan.

Op 15 augustus, de vierde kampdag, trok de ganse bond te voet naar Coö. Op aanraden van leider Cis zou men langs het riviertje 'Chefna' een mooie wandeling voorgeschoteld krijgen. Enthousiast werd aan de beklimming naar het riviertje begonnen. Na enige tijd was men eindelijk boven en kon de groep terug aan de afdaling richting Coö beginnen. Toen ze na reeds enkele uren gestapt te hebben de weg vroegen verwees men hen naar de grote weg iets verder. Daar bleek dat ze nog steeds niet ver van de kampplaats verwijderd waren. De overige 15 kilometer werden door de Hernieuwers in mars over de grote weg afgelegd, de jongsten mochten de bus nemen. Omdat iedereen vermoeid was van de heenreis geschiedde de terugreis per trein. Dit waren echter onvoorziene uitgaven zodat men naar huis berichtte om dringend geld te brengen. Al het kampgeld was eraan gegaan door die treinrit. Bij het ophalen van dat kampgeld kregen broers steeds een korting. Francis Schrooyen herinnerde zich nog kampen van 75 fr. per persoon. Ten tijde van Wim Schrooyen was dit reeds opgelopen tot 300 fr. en werd aan de ouders gevraagd enkele etenswaren mee te geven.

Ook op kamp stond tucht hoog in het vaandel geschreven. De morgen op een kampdag verliep bijvoorbeeld in volledige stilte. Gedurende het hele ochtendritueel beleven de lippen eerbiedig op elkaar: opstaan, ochtendgymnastiek, wassen, verder aankleden, naar de mis gaan, de mis zelf, terugkomen, eetgerei nemen, het gebed voor het eten. Pas na het gebed kon men eerst van gedachten wisselen. Ludo Matheusen omschreef het als 'de vrij aanvaarde tucht in groep': 'Vrij aanvaarde' omdat ze anders beleefd werd dan de tucht thuis, op school en in de kerk; 'in groep' vanwege het stimulerend effect om het niet zo vlug op te geven, de sociale controle. De strakke discipline die er heerste in die tijd diende dan ook nageleefd te worden. Men kon zich aan een stevige oorveeg verwachten als het de spuitgaten uitliep. Dat moest ook Sus Van Dijk ondervinden op kamp. De

meeste leden wilden na 22.00u nog eens naar het toilet. Dat werkte de leiding op de heupen en ze zeiden dat de volgende het had zitten. Sus was die volgende.

Van 3 tot 10 augustus 1959 bivakkeerde het Heidebloempje met een 60-tal leden in Mol op terrein 'De Maat'. Ditmaal verzorgde de bus van Jan Verpalen het ledenvervoer. Het materiaal arriveerde in die jaren meestal op zijn plaats dankzij Louis Kerstens of Constant Costermans. De derde dag sjoerde men een welkomsbrug aan de ingang van het terrein in Mol en ging de hele bond op zoek naar de bril van Dirk Deboutte. Mil Peeters was de gelukkige vinder. Het daaropvolgende jaar deed men Grobbendonk aan. Door de afwezigheid van Wim Schrooyen, nam Piet Andriessen het kampeiderschap op zich. De nog jonge Andriessen zou tevens na het kamp Schrooyen als bondsleider opvolgen.

9.8. Organisatie in Essen

Het Heidebloempje bleef haar leden voornamelijk recruterend vanuit het kleinseminarie in Hoogstraten en het Redemptoristencollege. Vanaf 1957 kwam daar eveneens de middelbare school van de Broeders van Liefde bij. Hoewel er nooit actief aan ledenwerving werd gedaan, kreeg het ledenaantal een positieve impuls. Uit een brief aan een verzekeringsmaatschappij in augustus 1958 bleek het Heidebloempje op dat moment 60 leden sterk te zijn. Eénderde van hen, 19 om precies te zijn, waren reeds ingeschreven bij KSA Mater Dei in Hoogstraten. Tijdens de ouderavond in 1959 telde de Essense KSA al 76 jongens in haar rangen. Zij waren afkomstig uit alle Essense wijken, maar het leeuwendeel kwam toch van het Centrum of Horendonk. De inbreng vanuit middenstands- en boerenmiddens lag vrij hoog. Vanaf 12 jaar kon men lid worden van de jeugdbeweging. Echte overgangsproeven bestonden er niet tussen de verschillende bannen. Wel diende men een aantal zaken als wet, gebed, liederen (Het Heidebloempje, Via Pio, Kerels der Noordzee) goed te kennen en werd men er ook over ondervraagd.

Er werd eveneens veel aandacht besteed aan het uniform. Het donkerblauwe hemd en oranje das vormden de basisuitrusting van elke Essense Jongvlaming. Een gekleurd koord hoorde er eveneens bij: de witte voor de Knapen, als symbool van reinheid en blijheid en de zwarte als teken van trouw bij de Hernieuwers. Sommige leden hadden tevens herkenningsschildjes op hun hem genaaid. Zij hadden het meestal tot leider, schildknaap of ridder gebracht. Had men nog geen uniform aangekocht via de school, dan gebeurde dit via de gouw. Er werd sterk gelet op het dragen van het uniform, alles moest netjes op zijn plaats zitten en had je een keertje je uniform niet aan, dan werd je bestempeld als 'slappeling' of zelfs 'lamzak'.

Men had geen eigen lokalen van waaruit de activiteiten georganiseerd werden. Meestal gebeurde dit in of rond het Gildenhuis met Jef Verbocht als conciërge, of op de koer van de Broedersschool. De formatie was een zeer formele gebeurtenis met alles erop en eraan: het hijsen van de vlag, inspecteren van het uniform, het zingen van de liederen, ... Op het kamp was telkens ook plaats voor een woordje van de proost waarin het dagelijks wisselende dagschema nader werd uitgelegd. Ludo Matheusen knoopte er meestal een of ander spannend verhaal aan vast voor de jongeren. Stan Van Loon imiteerde hem nadien eens stiekem in de tent. De karikatuur was zo geslaagd dat hij het op een speurtocht nog eens moest overdoen in het openbaar.

De werkingskosten van het Heidebloempje werden betaald met de opbrengsten van de papierslag en het uitbaten van een fietsenstalling tijdens de kermisdagen bij Schrooyen thuis op het Heuvelplein. Tevens werd een jaartje de ingang van de Handelsbeurs bemand. Ook een filmvoorstelling als die van 'De Familie Trapp' kon op grote bijval rekenen van de Essense bevolking.

9.9. Hogerop

De contacten met hogerop bleven eerder tot een minimum beperkt. Van gewestwerking was geen sprake meer. Er wordt nog wel melding gemaakt van Leidersdagen in Hoogstraten waar leiders Bert Peeters, Jos Uytdewilligen, Mark Verdonck en Wim Schrooyen de tweede prijs wegkaapten met het mooiste nummertje bij het kampvuur. De gowdag in Antwerpen mocht op een ruime Essense aanwezigheid van 45 man rekenen. Andere deelnames zijn ons niet bekend. Essen was geografisch afgelegen en uitstappen naar de andere kant van de provincie waren niet altijd even evident. De A.B.N.-actie, onder andere tijdens de wereldtentoonstelling, kon wel op Essense bijval rekenen. Ook de nationale jaarmotto's zoals 'Steeds Vooraan' in '58-'59 en 'Vandaag' het jaar daarop konden rekenen op een woordje uitleg in Wij Bouwen.

Net als Guido Tirelire enkele jaren eerder, schreef ook Wim Schrooyen een uitgebreid werk over de dreigende breuk tussen kameraadschappen en KSA. Hij vroeg daarin ondermeer naar een concreet programma voor de kameraadschappen zodat deze als volwaardig lid van KSA konden aanzien worden. "Bestaat er nu voor de Kameraadschappen zulk algemeen programma waarnaar ze hun werking kunnen richten; niet meer als louter aanvullende verlofwerking maar uitgegroeid tot volledig zelfstandige KSA-bonden? We kunnen onmiddellijk 'neen' zeggen, want de KSA voorziet geen enkel programma dat alleen het verlof beslaat en dat toch volledig is. De KSA-werking is gans het jaar door." Tussen de regels door klonk al het idee om met het Heidebloempje een jaarwerking op te zetten om als KSA te kunnen blijven bestaan. De voorzet was gegeven, nu was het aan de hogere KSA-structuren en Schrooyens opvolger in Essen de bal naar doel te trappen.

KSA had vrij goede contacten in het eigen Essense dorps- en verenigingsleven. Regelmatig werd samengewerkt met Chiro, Heidebrand en Davidsfonds. Bijvoorbeeld tijdens de Vlaamse avonden in De Linden of Mariaberg, als opwarmer voor de

IJzerbedevaart. Dit uiteraard ook vanwege de vele oud-leden die in deze verenigingen zaten. Zo vinden we bijvoorbeeld een dankwoordje van het 'Komiteit Essen 800' in Wij Bouwen van herfst 1959 ondertekend met "Bert Peeters, Oud-Bondsleider - Heidebloempje 1938". Wim Schrooyen zou later de negende praeses worden van Heidebrand, en zo kunnen we nog wel even doorgaan. De contacten met KSA Sint-Paulus Kalmthout bleven beperkt tot de jaarlijkse erg geladen voetbalmatch. In het werkjaar 1957-1958 wist Essen de overwinning binnen te rijden met 6-3 cijfers.

Het Heidebloempje gedijde goed en was zelfs uitgegroeid, "daar in het magere zand"!

Deel IV: VAN BEWEGING NAAR JEUGDBEWEGING 1960 - 1981

KSA, als een elitaire beweging van een beperkt aantal studenten in Essen, keek vanaf begin jaren '60 tegen de snelle democratisering van het onderwijs aan. Het aantal middelbare scholieren groeide in Essen exponentieel aan. Ook andere jeugdbewegingen zoals de scouts begonnen nu onder dit groeiend aantal scholieren te recrutereren. KSA in Essen ving die uitdaging met brio op door over te stappen naar een jaarwerking. In het begin kon KSA dit nog combineren met de rijke tradities uit het verleden en met het militante Vlaams karakter, waaraan het Heidebloempje zijn ontstaan te danken had. Maar gaandeweg moesten de tradities het afleggen om als jeugdbeweging in een concurrentiële sfeer overeind te blijven. KSA onderging ook sterk de tekenen van de eigen nieuwe tijd, zoals de sociale revolutie, die zich eind de jaren '60 in heel Europa afspeelde. Toch bleven nog vele tradities uit het eigen rijke verleden sluimerend aanwezig en flakkerden bij vlagen soms sterk weer op. Eind jaren '70 was overleven als jeugdbeweging de voornaamste opdracht, maar zelfs dan bleef KSA zijn uitstraling op de Essense jeugd nog grotendeels behouden .

Hoofdstuk 10 :

KSA start een jaarwerking 1960-1965

Onder de concurrentiële druk van de plaatselijke scouts, die begin jaren '60 waren opgericht, en omdat de meeste middelbare studenten niet langer op internaat zaten, startte KSA in 1962 onder Mark Verdonckt met een jaarwerking. Tegelijk werden in die periode ook jongere leden tot de beweging toegelaten. De nadruk bij de werking lag toen nog voor een groot deel bij de oudere leeftijdsgroepen, namelijk de Jonghervnieuwiers, de Hervnieuwiers en de leiders. Zij maakten ruim de helft van het totaal aantal leden uit, zodat het studentikoze karakter KSA die eerste vijf jaren nog verder bleef typeren .

10.1. Democratisering onderwijs ook in Essen

Piet Andriessen was als bondsleider in 1960 en 1961 in meer dan één opzicht een overgangsfiguur tussen de oude KSA als typische, wat vrijblijvende studentenbeweging met enkel een vakantieprogramma en de noden van de nieuwe tijd. Piet was amper 17 en nam van vriend Wim Schrooyen de zware taak van bondsleider over. KSA bestond toen nog vooral uit een groep vrienden-studenten, die in de vakanties samen plezier maakten. KSA genoot veel sympathie en bijval bij de middelbare scholieren in Essen. Dat lokte uiteraard nieuwe leden aan. De democratisering van het onderwijs maakte dat Essen steeds meer studenten telde. Die zaten niet langer op internaat in Hoogstraten of in Turnhout. Het Sint-Jozefinstituut richtte onder impuls van pastoor-deken Jan Verbist voor het eerst middelbaar onderwijs in het hart van Essen in. Tevens organiseerde ook het college van het Eucharistisch Hart van de paters Redemptoristen op de Rouwmoer een externaat. Dit trok vele nieuwe studenten aan. Eén van hen was Piet Andriessen die voor de laatste twee jaar (poësis en retorica) van Hoogstraten naar het college van Essen verhuisde, uiteraard als extern. Het recruteringsgebied van KSA verruimde zo sterk. Het succes bleef niet uit. Wie wou er nu begin de jaren zestig geen lid worden van de beweging die al 65 jaar lang in de Noorderkempen de toon aangaf ?

Enkele jaren later in 1965 werd zelfs één van haar vroegere bondsleiders, Herman Suykerbuyk, burgemeester van de gemeente. KSA lag toen in de bovenste la in Essen, zoveel was zeker. Ook de burgemeester in functie begin '60, Emiel Dierckxsens, bovendien een lid van de Vlaamse Oud- Strijders (VOS), had meer dan een boontje voor KSA. De Vlaamse wortels hadden KSA en Dierckxsens gemeenschappelijk. Die genegenheid bleek elk jaar opnieuw tijdens de driekoningenstoet, die traditioneel ten huize Dierckxsens een blauw briefje opleverde.

10.2. Eigen drumband

Begin '60 beleefde KSA hoogdagen als studentenbeweging met een vakantiewerking. Met een groep vrienden een gezellige tijd doorbrengen was de hoofdbedoeling. Maar als loutere jongensbeweging voelden ze toch een zeker gemis. Zo organiseerde Piet Andriessen een nauwe samenwerking met de Chiro-meisjes van Essen, een soort voorloper op de iets latere jeugddagen in Essen. De verbredering tussen KSA en de Chiro-meisjes van de O.L.Vrouw-parochie onder Carla Mennes en Li Gommeren gingen door onder de naam 'Pantha rhei' of alles vloeit. Het zal wel vooral bier geweest zijn, zeker. Dit zou het eerste officiële contact zijn in Essen tussen jeugdbewegingen van verschillend geslacht, want officieus zullen we het natuurlijk nooit weten .

Met Jo Suykerbuyk en Jos Peeters vormde Piet Andriessen ook een erg muzikaal trio. Ze bouwden een eigen drumband uit met heuse klaroenen. De trommen waren eigen vakwerk. Die drumband heeft 20.000 fr. gekost, een enorm bedrag voor een jeugdbeweging in die tijd. De afbetaling daarvan heeft nog enkele generaties bondsleiders daarna hoofdbrekens bezorgd. Tot de nauwe vriendenkring van bondsleider Piet Andriessen behoorde ook leider Frans (Sus) van Dijk. Andere leiders waren toen Mark Verdonckt voor de Knapen, Jos Uytdevilligen voor de Hervnieuwiers. Theo Matheusen en Jos Van Loon werden onder Piet Andriessen als nieuwe leiders aangesteld. KSA Essen was toen ronduit Vlaams. Dit uitte zich vooral in de muziek en het zingen van Vlaamse liedjes, niet moeilijk met die muzikale leiding. Volgens bondsleider Piet was die Vlaamsgezindheid niet zozeer een bewuste politieke keuze, maar had ze te maken met het feit dat ze als Vlamingen waren geboren. Met de fiets naar de IJzerbedevaart trekken was meer een gezellige activiteit dan dat er fundamenteel over de Vlaamse belangen werd nagedacht. Toch zat het Vlaams idealisme bij vele leiders er toen diep ingebakken.

Ook het katholieke aspect was sterk aanwezig, niet bewust uitgespeeld door de bondsleider, maar onderhuids. De leiders, Jos Van Loon en Jos Uytdewilligen werden priester. De bondsleiders Mark Verdonck en Jo Suykerbuyk hebben enkel de eerste stappen in een kloosterorde gezet.

10.3. De tol van het succes

KSA van Essen kende door de opkomende democratisering van het onderwijs een overdonderend succes, wat zich vertaalde in een sterke groei van nieuwe leden. Dit maakte het voor de soms erg jonge leiders steeds moeilijker om nog enkel als een informele vriendengroep met elkaar om te gaan. De nood aan een stevige leiding drong zich op. Voor de 17-jarige Piet Andriessen werd het op de derde dag op het kamp in Tongerlo in 1961 allemaal wat teveel. Vooral het feit dat al zeer jong werd gerecrueteerd maakte zo'n kamp voor de bondsleider er niet gemakkelijker op. Het dilemma jongerenbeweging en/of kinderen een leuke vakantie bezorgen, stak voor het eerst de kop op. Piet wilde als bondsleider niet in die tweede richting doorgaan, zoveel was hem duidelijk geworden. Maar de omstandigheden lieten KSA destijds niet veel keuze. Na dat kamp in Tongerlo, in september 1961 gaf Piet Andriessen de fakkel door aan Mark Verdonck, dit 'sans rancune'. Piet Andriessen had toen twee kampen geleid, want ook in '60 was Piet al kampleider in Grobbendonk. Hij bleef nadien nog vele jaren leider van de Hernieuwerban in KSA en zorgde met de eigen KSA-drumband voor de muzikale omlijsting.

Het probleem was dat de leiders van KSA allemaal humaniora-studenten waren, veel te jong en met te weinig ervaring, zo herinnert proost Ludo Matheusen zich deze tijd nog levendig. Hij was proost sinds 1957 en bleef als proost in KSA tot en met het kamp in Ternat in 1963. De wat oudere proost bracht op zo'n KSA-kamp dan ook wat rust en volwassenheid mee. Matheusen nam zijn rol als proost zeer ernstig en stond op discipline, zij het op een kameraadschappelijke manier. Marcheren en sport stonden bij hem hoog in aanzien. De proost dierf het aan zich met de leiders te meten in spurt en op de halve fond .

Het kamp bleef het jaarlijks hoogtepunt van de werking en dat verliep meestal via een strak schema. De discipline begon al in de ochtend. Tot aan het eten verliepen alle handelingen in volstreekte stilte. Ook het katholieke aspect dreef boven. Het proostenwoordje bij de ochtendformatie ontbrak nooit. Na het kampvuur had de proost ook het laatste woord. Iedereen luisterde melancholisch stil. Toch bleef de bondsleider bij KSA baas. Ook op het kamp was hij de laatste verantwoordelijke, zelfs bij een jonge bondsleider als Piet Andriessen, dit in tegenstelling met wat in de andere jeugdbewegingen in Essen gebeurde.

10.4. De jaarwerking start

Mark Verdonck nam na het kamp in Tongerlo de fakkel over van Piet Andriessen. Hij vormde KSA op amper twee jaar tijd om van een vrijblijvende club vrienden tot een goed geoliede jeugdbeweging. Het waren 24 maanden van voortdurende vernieuwing. Mark Verdonck startte tijdens zijn eerste werkjaar al met de jaarwerking, hij richtte de Jongknabenban op en trok in een nieuw lokaal op de Oude Pastorij in. De Oude Pastorij was eigendom van de gemeente en ze werd snel tot de 'Burcht' omgedoopt, een plek waar KSA sindsdien thuis was en die ze slechts node en onder dwang uiteindelijk moest opgeven. Wel verkeerde ze haast permanent in slechte staat.

De jaarwerking, een nieuwe ban en een eigen lokaal, het waren drie fundamentele stappen van een studentenbeweging naar een jeugdbeweging toe, een ommekeer die zeker niet in alle KSA-bonden in Vlaanderen zo resoluut werd gezet als in Essen .

De start van een jaarwerking en de oprichting van de Jongknabenban hadden alles te maken met de democratisering van het onderwijs en met de oprichting van een scoutsbeweging in Essen. Eind de jaren '50 konden de meeste mensen het zich financieel niet veroorloven hun kinderen naar Hoogstraten of Turnhout op kostschool te sturen. Dit waren decennialang de favoriete scholen van de Essense dorpselite, bestaande uit kleine middenstanders en landbouwers, waaruit KSA recruteerde. Begin '60 steeg het aantal middelbare scholieren in Essen zienderogen. De 'Broedersschool' zorgde in 1962-1963 voor volledig hoger middelbaar onderwijs en leverde toen 11 studenten af. Al die scholieren waren elke weekeinde thuis, zodat de jaarwerking zich als het ware natuurlijk opdroeg.

10.5. Scouts niet noodzakelijk

Dat de oprichting van de scouts door pater Lanie begin jaren '60 één van de bijkomende redenen was om met een jaarwerking te starten, gaf Mark Verdonck volmondig toe. Zeker de oprichting van de Jongknabenban moet in dit perspectief gezien worden. Wie het vroegst recruteerde had de meeste kans de jongeren te behouden. Het ledenaantal van KSA ging er toen sprongsgewijs op vooruit. Mark Verdonck wist deze toevloed in goede banen te leiden. De oprichting van de scouts was voor Essen niet noodzakelijk vond Verdonck en hij wou dat met de uitbouw van KSA metterdaad bewijzen. Dat harde standpunt hield KSA bijna 30 jaar lang onverminderd aan.

De vorige bondsleiders hadden nooit veel problemen gehad om zich als een onafhankelijke beweging voor heel Essen te manifesteren wegens het geringe aantal studenten, verspreid over alle wijken. Onder Mark Verdonck begon de druk te groeien om zich te bekennen als een parochiebond, verbonden aan de O.l.Vrouw-parochie van Essen. Hiertegen heeft Verdonck zich afgezet, wat gezien de herkomst van de leden (veel van Horendonk) een logische beslissing was. Ook wat inspiratie betreft waren de katholieke en Vlaamse wortels van de beweging in Essen diep genoeg. Anders gezegd, KSA had de onderpastoor

van de O.L.Vrouw-parochie niet nodig om te weten wat ze te doen stond. Dat die visie plaatselijk wat afgunst wekte was duidelijk. De eigen proosten van KSA, zoals Ludo Matheusen, even Cis Schrooyen en ook Willy Myny in zijn eerste periode, wierpen voldoende gewicht in de schaal om de parochiepriester op een veilige afstand te houden. In Wij Bouwen van maart 1963 schrijft de bondsleider: "Voor onze KSA-beweging is het moeilijk om erkenning te vinden, omdat wij geen parochiebond zijn. Maar het is daarom onze plicht om door onze werking te laten zien dat we kunnen geplaatst worden naast eender welke parochiebeweging. Wij moeten vechten voor onze erkenning."

10.6. Modelbeweging

Was dit de plaatselijke achtergrond waarmee Mark Verdonckt rekening moest houden bij de uitbouw van zijn beweging, dan was hij zeker niet blind voor de duidelijke signalen vanuit de rest van Vlaanderen en zeker vanuit de gouwleiding. Het Vlaamse en het katholieke karakter bleven de geestelijke pijlers, maar de nadruk werd steeds meer gelegd op de praktische uitbouw als beweging. De gouw propageerde een strak organisatiemodel met een sterke hiërarchische structuur en met een dominante bondsproost. Dat model uitte zich ook in de strikte richtlijnen inzake de formatie en vooral in het uniform. Zelfs de koppelriem om de broek op te houden, werd door de gouw bepaald, evenals de oranje foulard, de lederen ring en de kleur van de koorden. De leiders droegen een dolk. Deze toenemende hang naar formalisering lag zeker de voorgaande bondsleider Piet Andriessen, Hernieuwerleider onder Mark Verdonckt, niet. Hij hield er bij voorbeeld aan om de lederen riempjes, waarmee de foulards werden vastgehouden, zelf in de eigen ledermakerij te maken en ze niet bij KSA aan te kopen. "Om redenen van kostprijs" stelde hij. "We wisten trouwens nauwelijks waar het hoofdkwartier in Antwerpen lag", placht Piet Andriessen te zeggen .

Mark Verdonckt beschikte over een stevige leidersploeg, ook in zijn tweede werkjaar met Piet Andriessen. Dirk Deboutte, Luc Mennes, Jo Suykerbuyk en Paul Bekkers en Jos Janssens bij de Jongknappen. De leiderswerking werd veel strakker dan in het verleden georganiseerd. De leiders vergaderden veel meer en de bondsleider aarzelde niet zijn leiders te brieven met mededelingen. Er werden ook logboeken en vendelschriften bijgehouden. Drukkerszoon Mark Verdonckt stond erop de leidersboeken te tekenen, om te zien of de vergaderingen goed werden voorbereid. Mark Verdonckt verplichtte ook zijn kandidaat-leiders speciale cursussen te volgen, die vooral in Antwerpen werden gegeven. KSA Essen benaderde in die periode heel sterk de modelbeweging, die de gouw voor ogen stond.

Naast de bondsstaven werden ook banstaven georganiseerd. De bannen begonnen duidelijk een eigen leven te leiden. Van een eenheidsbeweging die ze decennialang was geweest, ging ze erg voorzichtig de weg op van een beweging met verschillende leeftijdscategorieën. De bondsleider bleef de centrale figuur. Enkele speciale activiteiten moesten de eenheid als groep versterken. Naast het jaarlijks kamp was er het Kerstfeestje, de traditionele ouderavond en de driekoningstoet. Kortom de traditionele hoogtepunten uit het verleden worden niet vergeten en vormden de cement om de bannen bijeen te houden tot één beweging. Toch werd de persoonlijkheid van de bondsleider steeds belangrijker om de beweging in stand te houden, wat enkele generaties later duidelijk zou blijken .

10.7. Hernieuwerwerking

KSA Essen was op dat ogenblik ver van het vriendenclubje studenten dat enkel samen op kamp ging. Voor heel wat leden was die overgang te bruusk en velen verlieten KSA. De Hernieuwerwerking beleefde toen hoogdagen onder de leiding van Piet Andriessen. Maar die werking was niet langer het enige kloppende hart van KSA. In zijn tweede werkjaar wilde Mark Verdonckt zijn Hernieuwerwerking uitbreiden tot Kalmthout en er zo een gewestwerking van maken. Lang heeft dit initiatief niet geduurd, de belangstelling vanuit Kalmthout was minimaal.

De Jonghnieuwers waren eveneens zeer talrijk, namelijk 27 in het werkjaar 1961-62. Het volgende werkjaar richtte KSA een ontspanningsavond in voor Jonghnieuwers en Hernieuwers elke zaterdag tussen 18.30u en 21.30u. Die avonden gebeurden wel in uniform en onder toezicht van de leiding. De echte hogeschoolstudenten hadden daaraan geen boodschap. Die verlieten doorgaans KSA en werden opgevangen door Heidebrand, een aantal jaren voordien gesticht door de leiders van KSA. Daar vierde het studentikoze nog hoogtij. Niet alle KSA-leiders stapten evenwel over naar Heidebrand en tussen KSA en Heidebrand was er in die tijd niet zo'n formele band als men zou vermoeden.

De meeste oudere leden hadden noch de ambitie, noch de tijd om zich elke zaterdag voor Knapen en zeker niet voor Jongknappen in te spannen. Zij wilden geen 'kinderoppas' zijn, een argument dat vele jaren ook in andere bonden over heel het Vlaamse land vaak werd gehoord. De aangroei bij de pas opgerichte Jongknappenban was veel groter dan de uitval bij de ouderen. Tijdens het eerste werkjaar recruteerde KSA al 21 Jongknappen. Zo onderging de leeftijds piramide bij KSA een gevoelige verandering. Op amper twee jaar tijd had Mark Verdonckt een nieuwe modeljeugdbeweging gecreëerd, aangepast aan een nieuwe tijd, met de wortels nog stevig in het verleden verankerd. Toch droeg die beweging al de kiemen in zich van alle problemen die zich de volgende jaren zouden aandienen.

10.8. Poupehan

De werking van KSA onder Mark Verdonckt was in menig opzicht één van de absolute hoogtepunten van het Heidebloempje de voorbije 100 jaar. Enerzijds was het rijke verleden nog fel aanwezig. Tegelijk had de ombouw van KSA tot een efficiënte

jeugdbeweging met jaarwerking tot gevolg dat KSA in 1962 de 100 leden benaderde en duidelijk de toon aangaf in Essen. De pas opgerichte scouts hadden het nakijken.

Het Vlaams karakter, hoewel niet extra benadrukt, was nooit ver weg. Een aantal leiders gingen ook onder Mark Verdonckt jaarlijks naar de IJzerbedevaart. Op elk kamp werd traditioneel de Vlaamse Leeuw gehesen. Dat gebeurde ook in 1962 in het Waalse Pouhehan. Maar dat was niet naar de zin van de vroege vaders van Pouhehan. Op politiebevel van de burgemeester moest kamp- en bondsleider Mark Verdonckt de vlag neerlaten. Dit strijken van de vlag gebeurde met zin voor drama en romantiek onder het uitbundig zingen van de Vlaamse Leeuw tijdens een speciale algemene vierkantsformatie. De eigen drumband trok herhaaldelijk langs het huis van de burgemeester. Die plechtigheid was de eerste bezieler van het Heidebloempje, Jef Goosenaerts, meer dan waardig. Dit heeft van menig KSA-er op dat ogenblik, hoe jong ook een Vlaming voor het leven gemaakt. Dit voorval in 1962 bewijst dat KSA altijd een neus voor geschiedenis heeft gehad. Pas 20 jaar later, medio '80, beraamde de toenmalige C.V.P.-top met Fons Verplaetse (Nationale Bank), Hubert Detremmerie (BACOB), Jef Houthuys (A.C.V.) en premier Martens hun geheime vergaderingen in... Pouhehan om de toen razend populaire vice-premier Guy Verhofstadt uit de regering te werken. Voor KSA van Essen was Pouhehan al eerder een mijlpaal in zijn geschiedenis .

10.9. Stekskesslag

Zeker zo belangrijk als dit Vlaams idealisme was de zorg voor het dagelijks bestaan van de beweging. De eerste grote taak van Mark Verdonckt bestond erin de Burcht in te richten. Het werd eigen werk. Na een ontzwarend proces, werd jute aangebracht en lambriserend in denneschaliën onder de kundige leiding van Piet Andriessen. Mark Verdonckt wou dit huzarenwerk meteen verzilveren door de gemeente in een brief op 29 maart '63 te vragen een lange-termijn-contract te tekenen, zodat de Burcht nog jaren in KSA-rangen kon blijven. "Anders is al dit werk voor niets geweest", schreef hij. Terloops vroeg Verdonckt ook nog of de gemeente het zinken dak op de vestibule zou herstellen, want het regende binnen.

Dat herstel kostte veel geld en KSA zat al met de afbetaling van de eigen drumband. Daarom werden originele inzamelingsacties bedacht. De 'stekskesslag' bij voorbeeld zou niemand ooit kunnen vergeten en was in KSA-middens tot een historisch feit uitgegroeid. De slag bracht veel geld op, wat diende om de Burcht mee op te knappen. Vele Essenaren hebben nog jaren nadien hun stoof met 'stekskes' (lucifers) van KSA aangestoken. Ook werden massaal kerstkaarten verkocht voor de kas. Voor wie het mocht vergeten, de opbrengst van de jaarlijkse traditionele driekoningenstoet ging niet naar de kas, maar naar de Essense missionarissen, die trouwens dikwijls oud-KSA-ers waren.

Het katholieke karakter bleef sterk aanwezig. Proost Ludo Matheusen bleef ook onder Verdonckt de bond met zachte democratische hand begeleiden, een groot verschil met de meer aristocratische leiding van de vroegere proost Etienne Vandevoorde. De talloze KSA-ers die priester waren geworden, zorgden ervoor dat de bond regelmatig naar een plechtige eremis moest trekken. Dit gebeurde in 1963 voor Herman Konings en één week later op 14 juli voor Cis Schrooyen, die enkele jaren daarvoor bijna 5 jaar lang bondsleider van KSA was geweest. KSA bleef daarbij tot in het begin van de jaren zestig één van de rijkste kweekscholen voor priesters en paters in Essen. De lijst is lang. Cor Antonissen was de laatste die als KSA-lid nog in 1977 priester werd gewijd.

Daarnaast had KSA onder Verdonckt ook een brede maatschappelijke belangstelling. Verdonckt zag de jeugdbeweging als een derde opvoedingsmilieu naast ouders en school. Daarin paste ook de A.B.N.-actie. "Het Vlaamse volk kan zich verheffen door beschaafd te leren spreken. Als studenten zijn we dit verplicht", schreef Verdonckt in één van zijn mededelingen. Ook de muziek ontging de leiding niet. Mark Verdonckt organiseerde een avond rond negro-spirituals voor de ouderen. Met Piet Andriessen was de belangstelling voor muziek nooit ver weg. De bond had al snel een eigen band voor country-muziek en negro spirituals, de Kastuaks genaamd. Er werden ook plannen gesmeed voor een gemengde werking. Op papier werden met Jo Suykerbuyk en Dirk Deboutte idealistische statuten bedacht, maar in de praktijk is het er niet van gekomen .

10.10. Uitstraling via jeugddag

Dat een zo geoliede machine als KSA zijn uitstraling op de andere Essense jeugdbewegingen niet miste, zal wel niemand verbazen. Om het jaartema van 1963, "Reik je hand", waar te maken had KSA contacten met haast alle andere jeugdbewegingen van Essen zoals K.A.J., Jongens-Chiro en Meisjes-Chiro. De eerste jeugddag in Essen in 1963 voor alle Essense jeugdbewegingen was dan ook een initiatief van KSA, met een draaiboek geschreven door Mark Verdonckt. De dag begon met een eucharistieviering. Daarna werden door alle jeugdverenigingen samen diverse spelen georganiseerd met een kampvuur als orgelpunt met liefst 1.200 aanwezigen. Dat kampvuur werd geleid door Piet Andriessen, maar het meeste applaus ging naar Jef Oerlemans met een onverbetterlijke parodie op de 'Figaro'. Heel Essen stroomde toe.

Die jeugddagen waren de aanleiding voor de oprichting van de Jeugdraad van Essen, waar andermaal de leiders van het Heidebloempje tot op de dag van vandaag de toon aangeven. De uitstraling van die jeugddag was bijzonder groot, niet alleen via persuittreksels, maar ook in de gow en naar het gemeentelijk jeugdbeleid toe.

Op 13 juli 1963 werd het Jeugdheem Deken Verbist ingewijd. Ook daar was KSA aanwezig, hoewel ze nooit vragende partij is geweest om de lokalen te mogen betrekken. De Burcht was immers al direct het symbool van de vrijheid en de onafhankelijkheid van KSA in Essen, vooral tegenover de parochie.

In de gouw was KSA van Essen toen betrokken bij de eerste 'veldloop der jongeren' en bij één van de allereerste Joepie-rallys voor Jonghernieuwers. De relaties met de gouw waren uitstekend. In 1963 namen de leiders van KSA Essen deel aan een viertal kampen, georganiseerd door de gouw. Uiteraard kon Essen niet op de Landdag op 27 januari 1963 in Mechelen ontbreken. Mark Verdonckt organiseerde zelf een DOL-kamp voor Jonghernieuwers in Essen met tenten terwijl het vroom dat het kraakte. Na zijn bondsleiderschap in Essen was Verdonckt nog vele jaren actief in de gouw en werd adjunct-gouwleider. Ook met de ouders waren de contacten intens via de ouderavonden. Op 25 augustus 1963 werden de ouders in de Burcht uitgenodigd en kregen ze een gezellige avond aangeboden. Er werden stukken opgevoerd zoals 'Ik ben met Catotje naar de botermarkt geweest' en 'Het kalf'. Het waren de succesnummers van het ogenblik. KSA voerde ook eigen toneelstukken op, zoals over 'het leven van deken Jan Verbist', toch gewaagd in een tijd, toen deken Verbist nog heer en meester was in Essen en zelfs de politiek mee bepaalde. De ouders droegen met afgedankte meubels ook bij tot de inrichting van de Burcht en werden daarvoor speciaal bedankt. Aan stijl heeft het Mark Verdonckt nooit ontbroken.

10.11. De spontane overgang

Om studieredenen, intrede bij een kloosterorde en verhuis van zijn ouders naar Kalmthout, kon Mark Verdonckt vanaf het werkjaar 1963-1964 de bond niet langer leiden. Op een dergelijk hoogtepunt van de beweging een waardige opvolger vinden was niet evident. De werking was bijzonder uitgebreid. Zoals in de oude tradities vond de vroegere bondsleider in consensus met de andere leiders een opvolger in Jo Suykerbuyk, de jongste broer van de vroegere bondsleider, Herman Suykerbuyk. Hij zou meteen de laatste bondsleider zijn die nog op één van de internaten had gezeten. De pas gewijde priester en vroegere bondsleider Cis Schrooyen werd even proost, alsof hij nooit was weggevoerd.

De werking dreef nog grotendeels op het animo van Mark Verdonckt. Het aantal activiteiten zakte wat terug. Maar Jo Suykerbuyk beschikte over een stevige leiding en had ook zijn vriend Piet Andriessen nog in KSA kunnen houden als Hernieuwerleider. De Jonghernieuwers werden geleid door Dirk Deboutte en Paul Bekkers. Voor de Knapen tekenden Jan Deckers en Roger Oerlemans (Yee voor de vrienden) en voor de Jongknapen stond Jo Suykerbuyk zelf in, samen met Jos Janssens. Het ledenaantal bereikte een record met 105, wat toen zeer veel was. Bijna de helft daarvan bestond nog uit Hernieuwers en Jonghernieuwers, anders gezegd, KSA was toen nog altijd een beweging voor jong-volwassenen, met daaraan gekoppeld een stevig uitgebouwde werking voor de jeugd. Om de leiding beter aaneen te smeden organiseerde Jo Suykerbuyk een meditatieweekend in Zundert, een soort religieuze bevestiging. Later onder Jef Brosens zou die traditie van leidersweekends hernomen worden, maar dan veel profaner, en dat is dan nog een eufemisme.

10.12. Monica

De periode Jo Suykerbuyk was ook één van de plezantste jaren met als hoogtepunt de reis naar Tirol met de Sint-Paulusreizen voor Hernieuwers en Jonghernieuwers in 1964. Op voorhand werden allerlei activiteiten bedacht als bonen plukken, het opzetten van een babysitploeg voor jongens, gaan werken in de Lonka om de kosten te drukken. In die tijd was die tocht naar Elbigentalp, nabij Stanzach in Oostenrijk, voor de meesten de eerste buitenlandse reis. De anekdotes zijn amper te tellen met een brandje in de bus bij de heenreis, het stilvallen van een kabellift naar de Zugspitze en het beklimmen van een top, die dat jaar nog niemand had aangedurfd. Maar de beste herinneringen gaan ongetwijfeld uit naar Monica, de dochter van de eigenaar, die zonder medeweten van de leiding 's avonds mee op stap ging. Velen werden plots ziek en konden niet mee op tocht en bleven zo een hele dag dicht in de buurt van hun geliefde Monica. Er brak ook een echte epidemie, uit en die werd met rum van 80° op één dag genezen, zo herinnert Jan Deckers zich nog.

Het uitgaansleven voor de middelbare studenten was in die tijd bijzonder beperkt. Het eigen lokaal op de Oude Pastorij was dan ook een handig trefpunt, soms ook zaterdagavond, waar enkele bakken bier, gehaald bij brouwer Van Hees uit de Melkerijstraat om de hoek, voor de nodige sfeer moesten zorgen.

Met de scouts bleef de relatie onder nul, maar met de Chiromeisjes van Essen-Centrum was het al koek en ei, een lijn die enkele jaren geleden al door Piet Andriessen was uitgezet. Die relatie werd nog versterkt door gezamenlijke activiteiten als de driekoningenstoet en een Vlaamse kermis. Het succes van de Vlaamse kermis werd door Chiro-leidsters en KSA-ers samen gevierd bij Louis Andriessen aan de grens. Toen deken Jan Verbist dat te horen kreeg, stond hij de leiders buiten op te wachten, want in die tijd werd dat nog als zedeloosheid bestempeld.

Toch had KSA doorgaans een goede verhouding met de deken, maar een stuk minder met de plaatselijke onderpastoor Jef Van der Aa. Die had het trouwens niet op KSA begrepen. "Die verstond de kunst mensen tegen elkaar op te zetten", zo beaamde zelfs zijn opvolger, Jef Smets. Toch kon KSA zeker niet verweten worden de parochie te veronachtzamen. Veel jeugdmissen in die periode werden voorbereid en opgeluisterd door KSA, met de eigen muziekgroep en drumband. Jo Suykerbuyk besloot al na één jaar bondsleider naar het klooster te gaan bij de paters Scheutisten. De leiding stond zo veel te snel voor de keuze van een nieuwe bondsleider. Het werd één van de moeilijkste keuzes uit de geschiedenis van KSA. Voor het eerst was men het niet roerend eens. De beslissing werd ook niet uitsluitend aan de vroegere bondsleider overgelaten. De eerste tekenen van de

protestbeweging van de jeugd, die vooral in de latere jaren zestig heel Europa zou domineren, slopen de Essense KSA-gelederen in.

Hoofdstuk 11 : Sociale dimensie verdringt Vlaams karakter 1965-1973

Medio de jaren '60 braken in Europa sociaal bewogen tijden aan. Uniek was dat de revolte dit keer niet alleen uitging van de arbeiders, maar eerder vanuit de studentenbeweging. Het waren in zeker opzicht de eerste wat zure vruchten van de democratisering van het onderwijs. In Vlaanderen uitte die strijd tegen onrecht en bevoogding zich in 1968 in de actie Leuven Vlaams. Maar Parijs en zeker Praag in '68 toonden een juister beeld van de sociale revolutie die zich toen afspeelde. De jeugd ook in Vlaanderen was meer universeel gericht dan ooit tevoren, wat zich ook in de muziek uitte. Het is niet verwonderlijk dat de KSA-leiders als één van de eersten in Essen deze tekenen des tijds opvingen en er gevoelig voor waren. Het uitte zich in een stijlbreuk met het Vlaamse verleden. De sociale dimensie, de universaliteit eerder dan het Vlaams karakter en de drang naar sociale rechtvaardigheid namen ook in KSA van Essen de overhand. De volgende negen jaar verloor KSA Essen zijn elitair en studentikoos karakter, maar bleef als jeugdbeweging nog toonaangevend in de hele gemeente.

11.1. Nieuwe tijden

Terwijl uit de meer traditionele KSA-middens met sterke Vlaamse verankering Dirk Deboutte zich als kandidaat aandiende, koos de bondsstaf democratisch voor Paul Bekkers. Hij was een Nederlander en een inwijkeling, die pas op 13-jarige leeftijd naar Essen was verhuisd. De familie was van huis uit zeer katholiek. Paul, geboren en getogen in Antwerpen, was daar samen met broer Jef lid van KSA Pulhof-Berchem. In de KSA van Essen had hij al enkele jaren zijn sporen verdiend als Jongknepenleider en het laatste jaar als leider van de Jonghernieuwers. De verandering was grondig. Voor het eerst werd een bondsleider democratisch verkozen. Ook de medeleiders waren niet langer studenten van Hoogstraten of Turnhout, maar kwamen nu haast uitsluitend van het college en voor het eerst ook van de plaatselijke middelbare Broedersschool, zoals Paul zelf. De omstandigheden zaten niet mee. De aflossing van de wacht was dit keer bijzonder grondig. De oudere generatie of de vriendenkring rond Piet Andriessen en Jo Suykerbuyk verdween. Ook Dirk Deboutte, gepasseerd als bondsleider, hield het voor bekeken omdat hij in Leuven geneeskunde ging studeren. Met het verdwijnen van Piet Andriessen zakte ook de Hernieuwerwerking, waarop KSA altijd had geteerd, steeds verder weg. De ontspanningsmogelijkheden voor de jeugd begonnen in die jaren sterk toe te nemen. Veel oudere leiders weigerden daarbij als 'oppas' te fungeren. Het leiderschap over de jeugd was niet voor iedereen een normaal eindpunt binnen KSA .

11.2. Nieuwe inspiratie

Veel oudere leden verlieten de bond en de leeftijdspiramide verruimde verder naar onder. De beweging had voor zijn oudere leden, de Jonghernieuwers en de Hernieuwers een nieuw elan nodig. Die inspiratie zou voor het eerst niet langer uit de oude traditionele Vlaamse lijn afkomstig zijn, zoveel was duidelijk. De IJzerbedevaart was ook geen prioriteit meer. KSA onder Paul Bekkers geleeke steeds minder op de romantische KSA met zijn vakantiewerking zoals onder bijvoorbeeld Herman Suykerbuyk en tot Piet Andriessen toe had bestaan. De lijnen naar een pure jeugdbeweging toe, vakkundig uitgezet door Mark Verdonckt, werden steeds sterker benadrukt.

Hoewel Paul Bekkers door een aantal mensen uit de oudere generatie nadien als een te abrupte trendbreuk met het rijke verleden van KSA werd afgeschilderd, was hij tegelijk een kind van zijn eigen tijd. De inspiratie voor de jeugd kwam niet langer van het traditionele gezag als dat van de plaatselijke kerk of dat van de staat. De jeugd voelde zich meer universeel gericht en was daarvoor bereid de oude Vlaamse romantiek te verlaten. Ze vonden meer echtheid en universaliteit terug in de muziek en figuren uit die tijd. Het was de periode van de folksong en de protestzangers als Bob Dylan en Joan Beaz. Ook the Beatles beleefden kort daarna hun grote successen. Het Vlaamse lied werd niet vergeten, maar schoof op de achtergrond, niet alleen in KSA Essen, maar in heel Vlaanderen. De kritiek van de vroegere leiders bleef aanhouden. "Als het dan toch folksong moet zijn, waarom dan geen Vlaamse folksong", placht de vorige bondsleider Jo Suykerbuyk te zeggen. De contestatiebeweging stak stilaan de kop op. 'Vlaanderen Vlaams' zou nog enkele jaren tot in 1968 uitblijven. Wel hield ook Bekkers de aandacht voor de taal binnen KSA gaande, waarmee hij de traditionele lijn van het Heidebloempje doortrok .

11.3. Een nieuwe ploeg

Bekkers meende ook de Vlaamse zaak beter te dienen door de verdere uitbouw van een jeugdwerking voor ouderen in heel Essen. Universaliteit, meer aandacht voor anderen, het kaderde allemaal in de nieuwe tijdsgeest. De meer elitaire opvoeding van vlak na de oorlog, maakte plaats voor een kritische reflectie op zichzelf, een maatschappijbeeld, waar de nieuwe bondsleider goed in paste. Hij citeerde ook graag Amerikaanse personaliteiten als Douglas Mac Arthur "Youth is not a time of live ; it's a state of mind . . . it's a freshness of the deep springs of life." Uiteraard mochten citaten van president John Kennedy van de VS, neergeschoten op 22 november 1963 in Dallas niet ontbreken; zoals "Ik geloof in God en welke storm er ook moge komen, ik ben bereid." De citaten komen uit Wij Bouwen van mei 1965.

Paul Bekkers stond er in menig opzicht bij de start alleen voor door het snel wegvallen van de oudere generatie. Roger Oerlemans, Jan Deckers, Kamiel Peeters en Jos Van Bragt waren actief onder Jo Suykerbuyk en bleven tijdens het eerste jaar van Bekkers. Maar de spanningen tussen sommigen uit dit oudere team en Paul Bekkers bleven aanhouden. Ze liepen tijdens het kamp in Opoeteren in '65 hoog op. Proost Willy Myny werd erbij gehaald. Na het kamp verliet Roger Oerlemans KSA. Kamiel Peeters zag het ook niet meer zitten en Jan Deckers en Alex Schuybroeck waren al eerder opgestapt. Bekkers vormde een nieuw team leiders rond Jos (Joos) Janssens, Freddy Notenboom, broer Jef Bekkers en Jos Van Bragt. Begin 1966 kwamen daar Jef Van Zundert, Luc Peeters, Rob Konings en Guy Janssens nog bij. Later werd Guido Van den Broek uit de Jonghernieuwers als leider opgevoerd. De breuklijn met het verleden inzake mensen was fundamenteel.

11.4. Myny wordt proost

Drie problemen bleven evenwel intact, de zorg het eigen lokaal, de druk van de plaatselijke parochie om KSA als een parochiebond in te lijven en het proostschap op te eisen en tenslotte de nood om de ouderen zinvol bezig te houden. Parochie en gemeente oefenden een zachte dwang uit om de Burcht te verlaten en onder de vleugels van de parochie een tehuis te zoeken. Die dwang was erg verleidelijk. De inrichting of beter gezegd het permanent onderhoud tegen instorten en doorregenen van de Burcht bleef ook voor Paul Bekkers een ware nachtmerrie, dat heel wat financiële middelen vergde. Overstappen naar het Jeugdheem was een oplossing, maar dat wilde KSA niet. Het Heidebloempje wilde een onafhankelijke en gemeentelijke jeugdbeweging blijven.

Niet wijken voor de parochiale druk bleek moeilijker dan ooit, omdat de onderpastoors van de O.L.Vrouw-parochie KSA onder hun vleugels wilden. Dit lukte niet. De KSA-leiding zocht en vond een nieuwe proost op het college van Essen, waar KSA de laatste jaren trouwens heel wat van zijn leiders recruteerde, zoals Piet Andriessen, Dirk Deboutte, Luk Mennes, Sus Van Dijk, Jos Janssens, Roger Oerlemans en ook Paul Bekkers, die later naar de Broedersschool overstapte. Na een lange zoektocht die al door Jo Suykerbuyk werd ingezet, kwam KSA bij de nog jonge 32-jarige Westvlaming Willy Myny terecht. Hij volgde Cis Schroyen op, die na amper één jaar proost te zijn geweest, samen met de oude traditionele Essense KSA-kern uit het zicht verdween. Tussen pater Willy Myny en de familie Bekkers klikte het meteen.

11.5. Jongerengemeenschap en Thor

Ook de noodzaak om voor leiders, Hernieuwers en Jonghernieuwers een zinvolle activiteit te organiseren, bleef aanhouden. Daarom richtte Bekkers op 16 april 1966 de Jongerengemeenschap op samen met de Chiromeisjes van Essen Statie en enkelen uit de K.A.J. als Jos Nouwens en Elza Backx. Op één jaar groeide de groep van 10 tot 38 volksdancers. Voor het eerst in de geschiedenis van Essen was in 1966 een gemengde jeugdbeweging ontstaan, met volksdans en andere creatieve activiteiten. Ook vele niet georganiseerde jongeren traden toe. Men kan gerust stellen dat dit idee van een gemengde werking al jaren in de KSA-leiding was gerijpt, maar Bekkers was de eerste die de concrete stappen zette. De meeste KSA-leiders en Jonghernieuwers waren duidelijk tevreden over die evolutie. Het was wat anders dan de ontspanningszaterdag in uniform onder Mark Verdonck of de zaterdagse bieravonden op de Burcht onder Jo Suykerbuyk. De tijd was ook grondig veranderd.

Het groeiend succes van de Jongerengemeenschap die zijn volksdansavonden op zaterdag in het parochiecentrum van de Statie hield, zinde de O.L.Vrouw-parochie niet. De nieuwe onderpastoor Jef Smets zag met lede ogen aan hoe de Essense jeugd zich op de Statie amuseerde onder impuls van de KSA-leiding. Hij deed een tegenzet en richtte de Instuif op in 1967, eveneens gemengd en gericht op de oudsten van de jeugdbeweging. Een enquête had uitgewezen dat slechts weinigen boven de 17 jaar nog bij een jeugdbeweging waren aangesloten. Met de Kajotters als de gebroeders Piet en Jef Boom, enkele Chiroleidsters als Gilberte Van Schoors en onafhankelijken als Fons Jaspers startte Jef Smets de Instuif, meteen de tweede gemengde werking in Essen, maar dan in het Centrum. De Instuif moest ruimer zijn dan enkel volksdans en moest de bloeiende Jongerengemeenschap op de Statie onder pastoor Thijs de wind uit de zeilen nemen. De parochiale concurrentie vierde zelfs bij de jongerenwerking in die periode hoogtij.

11.6. Burgemeestersstoet en jeugddag

Dat de nieuwe KSA-leiding er andere ideeën op nahield dan vroeger zou de gemeente Essen snel ondervinden. KSA nam tot verrassing van eenieder niet deel aan de stoet in 1965 ter ere van de nieuwe burgemeester, Herman Suykerbuyk, die toch drie jaar lang bondsleider was geweest. Het geld dat naar die stoet ging kon nuttiger besteed worden, vond de toenmalige bondsleiding. De weigering om aan de stoet deel te nemen stuitte tegen de borst van een aantal traditionele Essense families, die vroeger KSA altijd openlijk hadden gesteund. Die weigering was koren op de molen van enkele oudere KSA-leiders, die het nooit met de keuze van Bekkers als bondsleider eens waren geweest. Zij zochten steun bij de toenmalige gowleiding van KSA om Bekkers af te zetten. Het is bij een voorzichtige poging gebleven. De bijna volledig vernieuwde leidersploeg was Paul Bekkers wel genegen.

Toch bleef KSA ondanks die strubbelingen de toon aangeven in Essen, wat ook om initiatieven vroeg op gemeentelijk vlak. De organisatie van de tweede jeugddag op 28 augustus 1966 in Essen gebeurde andermaal onder de bezielende leiding van KSA. Het programma bestond uit een straatparade, een fietsenrally, een dorpspel en pleinspelen. Paul Bekkers zag de organisatie van de jeugddag als een verlengstuk van zijn Jongerengemeenschap, waarin ook vele leden en leiding van de 17

Essense jeugdverenigingen waren aangesloten. In 1966 was Paul voorzitter van de Jeugdraad en in die hoedanigheid leidde hij de jeugddag. Die dag trad ook het eigen trommelkorps van KSA aan. Er werd gemusiceerd, choreografie opgevoerd en uiteraard gevoldsdanst. In 1967 werd andermaal een jeugddag georganiseerd, opnieuw onder leiding van Paul Bekkers, die inzake interesse en succes zeker niet voor die van 1966 moest onderdoen. Daar werd onderpastoor Smets door de jeugd als nieuwe onderpastoor verwelkomd. Ook de nieuwe burgemeester Herman Suykerbuyk stak de loftrampet .

Het opgaan van de ouderenwerking van KSA in de Jongereengemeenschap ging zover dat het tijdschrift van KSA "Wij Bouwen" werd omgedoopt in "Wij Bouwen Samen", dat meteen het blad werd van de Essense Jongereengemeenschap. Het initiatief was geen zeer lang leven beschoren en had als nadeel dat de ouderenwerking binnen KSA zelf bijna geheel verdween en dat het ook geen eigen blad meer had. "Wij Bouwen Samen", heeft drie jaargangen gekend. Binnen KSA zelf ontstonden snel nieuwe bladen, die meer gericht waren op de afdelingswerking, zoals het Knapoentje en de Joes.

11.7. Vele tradities bleven

Toch bleven in de KSA-werking de meeste tradities uit het rijke verleden behouden, maar met andere accenten. Enkel de historische driekoningentoet verdween. Maar het Kerstfeestje met worstenbrood, film en een tombola hield stand. Uiteraard bleef ook onder Bekkers het kamp het hoogtepunt van de jaarwerking. Ook het ledenaantal piekte onder Bekkers met 105 leden in 1965, een niveau dat pas meer dan 20 jaar later terug zou bereikt worden, in heel andere omstandigheden. De formaties, het uniform, de vendelwerking, het schildenspel, en vooral de voor velen onvergetelijke zeepkistenraces bleven behouden. Ook voor het kamp zocht de KSA-leiding andermaal groenten, aardappelen en boter bij de sympathisanten. Het nachtspel op kamp zoals in 1965 in Opoeteren bleef een absoluut hoogtepunt. Het openingslied 'Het Heidebloempje' werd nog steeds uit volle borst meegezongen. Ook inzake originele geldacties was KSA andermaal niet te kloppen. De leiding pakte uit met de verkoop van muurhangertjes en iconenreproducties voor plechtige communicanten.

Het Vlaams accent werd wel verschoven naar een meer universele benadering en een zinvolle werking voor de ouderen, wat volgens Bekkers belangrijker was. Het laatste jaar ging de aandacht van de bondsleider veel meer uit naar de jeugddag en naar de Jongereengemeenschap dan naar KSA. Toen zijn vader in 1967 stierf, moest Paul voor het gezin gaan werken. Hij gaf de fakkel door aan Jos Van Bragt, drie jaar jonger en eveneens van de "Broedersschool". De keuze was beperkt, want Jos Van Bragt was de enige die nog overbleef van de eerste generatie leiders, waarmee Paul Bekkers in 1964 gestart was .

11.8. KSA als pure jeugdbeweging

KSA was altijd een meer elitaire beweging geweest, die vooral jongeren wou inspireren, hen een ideaal wou meegeven en vooral invloed wou uitoefenen op de naaste omgeving of zelfkritisch was, zoals bij Bekkers. Onder Jos Van Bragt evolueerde KSA naar een pure jeugdbeweging, die vooral tot doel had de jongeren tot hooguit 16 jaar zinvol bezig te houden. "De jeugdbeweging is vooral een hulp voor de groei naar volwassenheid", zo staat in Blom van maart 1969. De leeftijdsgrens verlaagde voortdurend. Die trend was al embryonaal aanwezig bij Mark Verdonckt, die een Jongknabenban oprichtte. Jos Van Bragt ging nog een stap verder met de Piep-Jongknaben.

Onder Verdonckt waren de Jonghernieuwers en in mindere mate de Hernieuwers nog zeer talrijk en maakten samen de helft van de hele beweging uit. Dat aantal verminderde voortdurend. Tijdens de periode Bekkers verlieten zoals van oudsher vele Jonghernieuwers en zeker de Hernieuwers de beweging, doorgaans om studieredenen. De leeftijdspiramide werd aan de top bijzonder smal. Jos Van Bragt was één van de eerste bondsleiders die geconfronteerd werd met een tekort aan leiders. Uit de periode van Bekkers kwamen enkel Jef Bekkers, Joos Janssen, Jef Van Zundert en Guy Van den Broek over als leiders. Van Bragt haalde er zijn schoolkameraden bij als Piet Baeten. Nieuwe namen van leiders doken op als Karel Meyvis, die nooit banden met KSA had gehad, maar wel in de Jongereengemeenschap zat.

Het voorlaatste jaar trok Van Bragt een nieuwe generatie leiders aan als Leo Schots en Mark Vandernikt voor de Leeuwkes. Eddy Schots en Jef Brosens versterkten de Jongknabenleiding, toen Joos Janssens na vele jaren dienst van de beweging afscheid had genomen. Ook Karel Meyvis, Jongknabenleider en secretaris van KSA stapte op. Het laatste jaar zag Van Bragt zich zelfs verplicht enkele 16-jarige Jonghernieuwers in de leiding in te schakelen, zoals Jef Mous, Willy Bastiaenen, Peter Goetschalckx, Walter Nelen en Willy Hereygers. Van de leiding waar Jos Van Bragt mee gestart was in zijn eerste jaar bleef na drie jaar niemand over.

11.9. Blom volgt Wij Bouwen op

Jos Van Bragt was het type bondsleider dat alle touwtjes in handen nam. Karel Meyvis deed het secretariaat. KSA werkte vooral per ban. Binnen elke ban bleef ook de vendelwerking nog gehandhaafd. Elke ban was haast een koninkrijk op zich met ieder een eigen boekje. Jos Van Bragt zelf was altijd een fervent Knabenleider geweest en gaf voor zijn ban het Knapoentje uit, een maandelijks programmablade. Jongknabenleider Guido Van den Broek seshreef voor zijn mannen een eigen blad, de JOES, wat stond voor Jongknaben Essen. "Wij Bouwen", het zo rijke lijfblad van KSA sinds 1941 was in 1966 gestopt. Het werd gewijzigd in "Wij Bouwen Samen", en was ondertussen het blad van de Jongereengemeenschap geworden. Van Bragt betreurde dit ten zeerste en gaf in 1969 dan een nieuw gemeenschappelijk blad uit, BLOM, dat het Knapoentje en de Joes

verving. De banstaven waren al onder Paul Bekkers, maar nog meer bij Van Bragt binnen KSA uitgegroeid tot de belangrijkste vergaderingen. De bondsstaven verschoven naar het achterplan. Ook de inspirerende werking van proost Willy Myny deemsterde stilaan weg. Zowel de proost zelf als de verstandhouding tussen hem en de leiding waren ooit beter geweest.

11.10. De Leeuwkes

In 1968 stichtte KSA een nieuwe ban voor nog jongere leden, die aanvankelijk de Piep-Jongknappen werd gedoopt, afgekort tot Piepers en nadien de Leeuwkes genoemd. Het was een zet in de permanente strijd tussen de Essense jeugdverenigingen om de kinderen zo jong mogelijk naar zich toe te trekken. De leeftijdspiramide van KSA van Essen verbreedde nogmaals of de trend naar een pure jeugdbeweging zette zich door.

KSA had in die periode weinig aandacht voor de wereld rondom. In het roemruchte jaar '68, toen Vlaanderen de Waalse studenten naar Louvain-la-Neuve verdreef, organiseerde KSA Essen geen enkele speciale actie; een beweging met zo'n rijke Vlaamse wortels enigszins onwaardig. Het studentikoze was verdwenen.

De leiders onder Van Bragt, zoals Guido Van den Broek en nadien ook Jef Brosens en Eddy Schots bleven wat hun eigen amusement betrof, actief ofwel in de Jongereengemeenschap en steeds meer in de razendsnel gegroeide jeugdclub, Thor. KSA Essen nam deel aan een aantal activiteiten van de gouw, hoewel de verstandhouding tussen bondsleider Van Bragt en gouwsecretaris Theo Delanghe zeer slecht was. KSA was nog altijd niet bij de gouw verzekerd. Van Bragt was een fervente voorstander van de Internationale Veldcross voor de Jongeren, waaraan zowel in 1968 en in 1969 in Brasschaat werd deelgenomen met telkens meer dan 20 man, uiteraard de meest sportieve leden. KSA nam ook deel aan de Knapendag VLAM in Aalst in mei 1968. De Knapen van Essen hadden ook het eerste stafvendel van de gouw Antwerpen. In dat jaar '68 nam KSA ook met alle bannen aan de Mammoetdag in Leopoldsburg deel. Het jaar daarop was KSA tijdens de paasvakantie present op het Gidsenkamp Pipo eveneens in Leopoldsburg. KSA was ook aanwezig met een eigen volleybalploeg op de jaarlijks weerkerende Kovekfeesten, een initiatief van Heidebrand, dat telkens aan de Oude Pastorij plaatsvond, het eigen terrein van KSA. Ook de gemeentelijke hulpacties zoals de 11.11.11-actie tegen honger in de wereld konden op de steun van de KSA-leiders rekenen.

Het traditionele uniform van KSA werd in 1968 grondig vernieuwd onder impuls van de gouw. Maar vele oude KSA-tradities bleven ook onder Van Bragt gestand, zoals de wrijvingen met de parochie. De onderpastoor van de O.L.Vrouw-parochie, Jef Smets slaagde er ook onder Van Bragt niet in om proost te worden. De problemen met het eigen lokaal waren nochtans groot en de kosten in de vervallen Oude Pastorij liepen hoog op. Van Bragt probeerde om de lege geldbeugel te vullen door de drumband te verkopen, onder meer aan turnkring Vlug en Blij, maar die betaalden niet genoeg. De hetze tegen de plaatselijke scouts was evenwel wat geluwd.

11.11. Op kamp in Tirol

In 1970 gingen de Leeuwkes voor het eerst mee op kamp in Leopoldsburg. De Jonghernieuwers trokken samen met de scouts voor 10 dagen naar Tirol. Dit was een grote doorbraak in de koele relatie tussen beide rivaliserende jeugdbewegingen. Om de twee bewegingen met elkaar te verzoenen werd ex-KSA-leider Guido Van den Broek, die toen vrienden had bij de scouts, gevraagd als bemiddelaar mee te gaan. Van enige wrijving tussen leiding en leden van beide groepen was in Tirol geen sprake. De voornaamste uitdaging in Tirol bestond erin steile bergen te beklimmen en bovenop de top in een ijskoude wind een kaartje leggen. Scouts als Boudewijn Van Wetswinkel en Jef Schrooyen zaten toen broederlijk naast Peter Goetschalckx en Guido Van den Broek boven op de top. Smets dierf het aan tochten te organiseren op plaatsen met nog maagdelijke sneeuw. Dit smeedde banden. Zou de hele hetze dan toch louter een academische discussie zijn geweest? Voor Jef Smets, proost van de scouts, die de gemengde groep begeleidde was dit een eerste kleine triomf op de koppige KSA.

Ondanks de verjonging van KSA naar de Leeuwkes toe en de jaarlijks weerkerende ledenwervingsacties verminderde het aantal leden toch tot een 70-tal. De beweging vond zijn eenheid vooral op kamp terug, waar de beste KSA-tradities stand hielden. Vrienden en ook vriendinnen van de KSA-leiders kookten, zoals in vroegere jaren. Hilde Mous was één van de eerste vrouwelijke koks en zou dit drie jaar lang volhouden. Ook de broer van Leon Schrauwen, de latere burgemeester Frans Schrauwen, stond al eens achter de kookpotten. De vendelwerking bleef ook onder Van Bragt hoog in het vaandel staan. Hij wilde ook teruggrijpen naar het muzikale verleden van KSA en trachtte het trommelkorps nieuw leven in te blazen. Mariette Hereygers was bereid als lesgeefster op te treden. Zij had 10 leden. Er werd enkele weken lang gezwoegd en getrommeld, maar echt vlot is het nooit verlopen.

Ook het katholieke karakter bleef gehandhaafd met eigen uitgewerkte kampmissen, voorgegaan door de proost, Willy Myny. De Knapen hadden ook een eigen Knapengebed, dat bondsleider Van Bragt 25 jaar na datum nog van buiten kende. Proost Myny heeft een mis opgedragen in Leopoldsburg terwijl het altaar op een mierennest was geïnstalleerd, wat onvergetelijke komische momenten heeft opgeleverd. De discipline inzake uniform verzwakte wel op het kamp, maar aan de essentie van de kamptradities zoals de formatie en het openingslied, het Heidebloempje, werd niet geraakt. Het Vlaamse karakter bleef op de achtergrond en ook A.B.N. was niet meer zo belangrijk.

11.12. De grote verzoening

Toen Jos Van Bragt in 1970 het roer overgaf, mede omdat hij onder de wapens werd geroepen, was er opnieuw weinig keuze voor een nieuwe bondsleider. Er bleven immers nog nauwelijks leiders over, enkel de gebroeders Eddy en Leo Schots en Jef Brosens. Zij hadden de leeftijd en waren al enkele jaren leider. Jef had van die drie duidelijk de langste KSA-traditie en leek het meest geschikt. Jef had trouwens een goede relatie met Van Bragt. Hij was ook de eerste bondsleider in de geschiedenis van KSA die ging werken en zo wat meer tijd kon uittrekken om de jeugdbeweging te leiden. Hij moest starten met een totaal nieuwe ploeg en vroeg daarom rugdekking aan de vroegere bondsleider, Van Bragt .

De meeste leiders waren de Jonghernieuwers die één jaar tevoren door Van Bragt aangesteld waren, zoals Willy Hereygers, Willy Bastiaensen, Peter Goetschalcx en Jef Mous. Ook de gebroeders Hugo en Guy Damen waren erbij gekomen en Jef Van Ginneken. Met die jonge ploeg moest Jef Brosens het in zijn eerste jaar rooien. Hij kreeg er nadien nog Leo Van Gink als leider bij. Ook Leon Schrauwen werd tot voldoening van zijn vrienden maar tegelijk met veel wantrouwen vanwege bondsleider Brosens tot de leidersploeg toegelaten. Op het kamp in Opoeteren in 1971 dook Pol Van Doren als bezoeker op. Hij kwam samen met Mil Hertogs en proost Willy Myny. Pol kwam als bezoeker en bleef meteen als leider, wat hij liefst 6 jaar zou volhouden. Jef beschikte zo over een ruime ploeg. Ze waren jong en ook vrienden. Brosens kon het zich veroorloven als één van de eerste bondsleiders geen eigen ban te hebben.

11.13. Van de Burcht naar de barak

De nieuwe bondsleider was amper geïnstalleerd of hij kreeg in 1971 een brief in de bus, getekend door zijn latere schoonvader, gemeentesecretaris Alfons Janssens, waarin KSA verzocht werd de Oude Pastorij te verlaten. De gemeente wilde het veiligheidsrisico niet langer nemen. Het gebouw was al herhaaldelijk gestut en moest totaal terug opgekalefaterd worden - het zou niet de laatste keer zijn. De Oude Pastorij was voor KSA 10 jaar lang een echte burcht geweest, die hen ook afschermd van de parochiale buitenwereld. Het gemeentebestuur bood geen alternatief en KSA stond op straat. "Dit nieuw jaar zal het jaar zijn dat we onze oude vertrouwde maar bouwvallige Oude Pastorij moeten verlaten. We moeten op zoek gaan naar een nieuwe behuizing die zal komen op het domein van het Jeugdheem Deken Verbist. Het is nu uitkijken naar een barak", zo schreef Blom in januari '72 .

Jef klopte aan bij de parochie O.L.Vrouw en onderpastoor Smets was maar al te graag bereid KSA op de terreinen van het Jeugdheem toe te laten. De deal was dat Smets proost werd. In een goede verstandhouding heeft proost Willy Myny zijn ontslag ingediend. KSA Essen was sindsdien op de parochie een jeugdbeweging zoals alle anderen, maar bleef zijn leden over heel de gemeente selecteren. KSA kocht een barak in Nederland, waarin alle bannen terecht konden. In deze noodsituatie staken de ouders een helpende hand toe, zoals Toine Vos, Gaston Hereygers, Hugo Vorrsselmans, Gerard Van Nassauw, Herman Hensen en Edward Van Doren. Ook onderpastoor en proost Jef Smets was niet te beroerd mee te werken. De parochie heeft KSA ook een lening verstrekt, maar men moest niet alles terugbetalen. Ook de KSA-leiders zelf stroopten de mouwen op, zo blijkt uit het leiderschrift van Leon Schrauwen dat voor 23/9/72 vermeld: "Geen vergadering, beton storten barak".

De band die tijdens de bouw van de barak tussen de ouders en de jonge KSA-leiding is ontstaan is jaren lang zeer hecht gebleven en heeft wellicht op kritieke momenten KSA overeind gehouden. De bouw in twee fazen heeft KSA naar verhouding weinig gekost op financieel vlak, maar heeft wel lang geduurd. De barak zou zo'n 40.000 fr. gekost hebben. Op gebied van werking slokte de bouw heel wat aandacht op en zo verdween het ledenblad Blom. Gestart met een brief in 1971 werd het tweede gedeelte pas in 1976 in gebruik genomen. De ouders werkten quasi gratis en ook het bloeiende jeugdtehuis Thor heeft in die tijd eveneens geld toegestoken.

Was de stilaan hechte band met de parochie een eerste breuklijn in de traditie van KSA dan wilde Jef Brosens zich ook verzoenen met de gouw. KSA Essen stond bij de gouw bekend als een koppige einzelgänger, die niet in het rijtje liep, eigen verzekeringen afsloot of soms gewoon niet verzekerd was. Jef Brosens trok naar gouwleider Swinnen, liet Essen inschrijven als parochiebond, sloot verzekeringen af en betaalde de nodige lidgelden, een tweede breuklijn met een eigenzinnig verleden.

11.14. Streng, katholiek en Vlaams

Brosens, klein van gestalte maar groots in zijn daden, leidde zijn jonge ploeg met strenge hand. Hij wilde KSA terug groot maken. Maar zijn greep op de leiding was veel te strak, vonden vele van zijn leiders. Om diverse redenen werden twee leiders ontslagen. Eén ervan was dat men de gouw belachelijk wilde maken. In een enquête van de gouw waarin gevraagd werd hoe men de VW (vendelwerking) vond, schreef een leider dat hij die carrosserie (Volkswagen) wel goed vond. Voor Brosens was dit de klassieke druppel. Ook secretaris Jef Van Ginneken voerde een bittere pennestrijd met gouwsecretaris Theo De Langhe. Beiden gaven elkaar geen duimbreed toe.

Brosens stelde het leidersideaal hoog en liet zijn mannen leiderscursussen volgen die door de gouw waren georganiseerd. Willy Hereygers en Pol Van Doren schreven zich in voor zo'n weekend in het Limburgse Neerpelt in 1973. Daar geraken was niet zo simpel. Proost Jef Smets bracht ze weg, maar besefte plots vlak na Leopoldsburg dat hij nog een begrafenis moest leiden. De resterende tientallen kilometers konden ze te voet afleggen. Ze kwamen rijkelijk te laat op de cursus. De mannen van Essen

liepen weer speciaal in de kijker. In 1974 volgde Leon Schrauwen die leiderscursus. Hij zou later een speciale band met de gouw bewaren. Jef Brosens zelf volgde eveneens een bondsleiderskamp bij de gouw en kwam met zware problemen terug. De bondsstaven in Essen verliepen niet volgens het boekje. "Bondsstaven moeten uitgroeien tot echte ontmoetingsvergaderingen en elke leider dient aan bod te komen", zo bleek nadien uit een verslag van een gespreksavond met Hernieuwers in december 1972. Brosens werkte aan zijn beweging.

De Vlaamse geest laaide bij Brosens opnieuw hoog op, wat hij langs moederszijde mee ingelepeld kreeg van zijn nonkel Jef Platteau, die in de vooroorlogse hoogdagen van KSA gewestproost was geweest. De Vlaamse Leeuw wapperde altijd. Ook het katholiek karakter werd zeker niet verwaarloosd. Jef bracht het lied "O Heer" in dat daarna standaard werd bij de slotformaties van KSA. Aan de proosten zelf had KSA niet veel. Proost Myny had betere dagen gekend en Jef Smets, die hem opvolgde sinds '72 liep niet over van enthousiasme voor KSA, hoewel hij zijn best had gedaan om de barak te bouwen.

De verstandhouding tussen proost en leiding was na Myny nooit meer ideaal. Met Maarten Koch ging het een stuk beter, maar met diens opvolger Frank De Waele, bereikten de relaties een dieptepunt. Het ging van kwaad naar erger. De Waele zou op één van de bondsstaven gezegd hebben "Eén van de twee jongensbewegingen in Essen-Centrum is hier teveel, en het zijn zeker niet de scouts." De KSA-leiding was verwittigd ! Een aantal oud-leiders hadden die uitspraak toch al eerder gehoord en ze kwamen niet echt onder de indruk.

Proost Jef Smets had vele jeugdbewegingen te dienen en bracht slechts enkele dagen op kamp door. De andere dagen bleef hij bij zijn Chiro-meisjes. Bij KSA sliep hij 's morgens tot 10 uur in zijn tent en vroeg toen hij opstond om eten. De leiders waren het zat en Leon Schrauwen richtte bij het ochtendkrieken een tuinslang op proost Smets in zijn tent. Hij was meteen wakker en deed sindsdien alle ochtendactiviteiten mee.

11.15. Pak dat wolfke

Met de scouts bleven de relaties op een laag pitje, maar dit was meer tot een sport uitgegroeid dan dat het nog werkelijk was gemeend. Maar toch ... toen tijdens een KSA-formatie plots een wolfke over het terrein liep, stopte bondsleider Jef de formatie en riep uit "Pak dat wolfke". De scouts waren trouwens aardig op weg om in ledenaantal KSA voorbij te steken en telde meer studenten onder hun leden dan KSA.

Toch bleef KSA zich van vele andere jeugdbewegingen in Essen onderscheiden door een eigen programmablad. BLOM bleef het lijfblad van KSA, maar door de beslommeringen met de bouw van de barak moest KSA die lange traditie staken. De technische afwerking van de BLOM onder Van Bragt en het eerste jaar van Brosens werd verzorgd door Piet Baeten, schoonbroer van Jef Brosens. Piet heeft vele jaren met teksten en stencils gezeuld. Het schrijven en uitgeven van eigen meestal erg gedegen ledenbladen heeft KSA nooit kunnen laten. Op het kamp werd een eigen dagelijks kampblaadje uitgegeven, dat in Koersel, het Koerselake, werd gedoopt en in Opoeteren, het Opoeterke, enz. Bonds- en kampleider, Jef Brosens schreef de artikelen zelf. Het was leesvoer tijdens de platte rust.

Brosens verving het gebrek aan Hernieuwerwerking door een leidersweekeinde in te leggen. Hij was niet de eerste en greep terug naar een initiatief dat Jo Suykerbuyk 10 jaar eerder al had genomen. Maar sinds Brosens is het initiatief tot een vaste waarde in KSA Essen uitgegroeid. De weekends in Breendonk en later in Haasdonk ook onder Leo Van Gink waren heroïsch en stonden ver af van de bijna religieuze meditatie onder Jo Suykerbuyk.

De eigen ontspanning het hele jaar door vonden de leiders vooral in de jeugdclub Thor, die erg populair bleef. Jef Brosens zelf maakte het einde mee van de Jongerengemeenschap, die een kort, maar toch krachtig bestaan heeft gekend. Brosens verzorgde in de Thor mee de volksdansavonden, een initiatief van de vroegere KSA-secretaris Karel Meyvis. Voor de dagelijkse werking van KSA waren de banstaven erg belangrijk. Bondsleider Brosens was dikwijls persoonlijk aanwezig. Op de bondsstaven zelf kreeg Brosens vooral veel wederwoord van Leo Van Gink. Meestal vonden ze samen een compromis en konden ze de problemen oplossen. Het lag dan ook in de lijn van de verwachtingen dat Leo Van Gink de fakkel van Brosens zou overnemen in het jaar 1973-1974. Het aantal leiders lag op dat ogenblik opnieuw bijzonder laag en het ledenaantal was op weg naar een dieptepunt.

Hoofdstuk 12 :

Tradities overboord, overleven is de boodschap 1973-1981

KSA ging na Brosens een erg moeilijke periode tegemoet met een minimum aan leden en ook aan leiders. De rijke tradities waren zo goed als volledig verdwenen en steeds meer werden leiders aangenomen, die geen ervaring bij de beweging hadden. Nieuwe leden werven was de voornaamste boodschap en zo ontstonden de WEDO-acties. Maar die kleine kern getrouwen was bijzonder hardnekkig en zeer toegewijd. Ze heeft niet alleen één van de moeilijkste perioden in de beweging overbrugd, maar legde tevens de basis voor een nieuwe dynamiek, vooral door de kritische begeleiding van de Jonghernieuwers. Zij hebben van de Jonghernieuwerban een goede kweekschool voor nieuwe leiders gemaakt, zodat de continuïteit van de beweging verzekerd werd.

12.1. Een wolfke als KSA-bondsleider

Probeerde Jef Brosens het elitaire karakter van KSA hoog te houden, dan ging men er onder Leo Van Gink al prat op dat KSA in tegenstelling tot de scouts een jeugdbeweging was die voor alle mensen van Essen open stond en niet enkel voor de elite. Het studentikoze karakter was helemaal verdwenen. Leo Van Gink zelf werkte al enkele jaren en had daarenboven geen KSA-traditie, maar was zelfs nog ooit... wolfke geweest samen met enkele andere leiders zoals de gebroeders Hugo en Guido Damen. Ook de meeste andere leiders werkten. Velen hadden geen echte KSA-traditie. Inspiratie, Vlaams karakter of welke adelsbrieven ook werden overbodig. Overleven was de boodschap. Leden werven en leden houden. De parochiepriesters die gezegd hadden dat er in de parochie één jeugdbeweging te veel was, stonden op het punt gelijk te krijgen. Maar de beperkte leidingsstaf rond Van Gink, Pol Van Doren, Hugo en Guido Damen, Willy Hereygers en Leon Schrauwen was bijzonder hardnekkig en hardwerkend. In het jaar 1973-'74 telde KSA amper 41 leden. De band tussen de leiders bleef hecht en de steun van de ouders was een hart onder de riem. Die steun was onverbreeklijk gegroeid tijdens het zetten van de barak.

12.2. WEDO-acties

De leiding moest voor het eerst op weg om bewust leden te gaan werven. De WEDO-acties (Wordt Eén Der Onzen) werden geboren. Er werd zelfs een WEDO-brochure opgesteld, die huis-aan-huis werd bedield. KSA heeft jarenlang geprobeerd in de lagere scholen de kinderen naar de jeugdbeweging te lokken door ze uit te nodigen op een speciale spelnamiddag. Niet alle scholen waren altijd bereid mee te werken, omdat de leraars niet wilden kiezen tussen de jeugdbewegingen.

Een tweede probleem voor KSA onder Van Gink was geld. Voorwaar een oud probleem in de KSA-traditie. Zo'n houten barak vraagt onderhoud. Kaartavonden en een vlaaienslag die 11.000 fr. opracht in '74 moesten de ergste nood leningen. In februari '76 was het tweede deel van de barak volledig klaar. KSA kon weer aan expansie denken. Het aantal leden groeide. Dat de verhuis nodig was bleek dat jaar 1976 overduidelijk bij het instorten van het dak van de Oude Pastorij.

Terwijl Pol Van Doren als bezielde Jonghernieuwerleider de jongeren een open venster op de wereld voorhield, evolueerden de andere bonden in de gouw meer naar zichzelf toe. De plaatselijke bonden uit de streek, zoals die van Kalmthout en die van Wuustwezel, verdwenen. De meeste bonden waren toen enkel met overleven bezig. Voor KSA Essen was het doorgaans niet anders. In de hele gouw was een herprofilering van alle bonden aan de gang. Overal trachtte men de tradities uit het verleden te harmoniseren met de nieuwe verworvenheden van de jaren '60 als pluralisme, openheid, kritische ingesteldheid en het negeren van het elitaire karakter, wat precies in de jaren '50 hoog in het vaandel stond. De jongeren gingen opnieuw op zoek naar vaste waarden. In KSA van Essen vulden Leo Van Gink en Pol Van Doren, die in het jaar 1974-'75 de fakkel van bondsleider overnam, elk op hun manier die vaste waarden in. Voor Leo was dat discipline, voor Pol creativiteit.

12.3. Triumviraat

De twee bondsleiders hebben tussen 1973 en 1977 samen met Leon Schrauwen het karakter van KSA bepaald. Leo Van Gink legde meer de nadruk op orde en gezag. Hij zag KSA als opvoeder of als de derde opvoedende instantie naast ouders en school. Hij had vooral oog voor discipline en respect. Voor de leiding mocht het wat meer ontspanning zijn. Ook op kamp trok Van Gink die lijn door, de slaapzalen werden geïnspecteerd, men moest zuinig zijn met water, alles moest opgegeten worden, het bed moest op een speciale manier opgemaakt worden en zelfs de koffer moest dagelijks goed geschikt worden.

Medelijden kende Van Gink niet. De Jonghernieuwers, Hubert Schots, Marcel Kerstens, Fons Claessens en Dirk en Eric Van Spaendonck deden in '74 op het uitgerende kamp van Faymontville een liftocht door vier landen en geraakten na hun avontuur niet terug. Ze belden naar Van Gink die weigerde hen op te halen. Bij een pastoor konden ze overnachten. Een tweede poging om terug op kamp te geraken via een busticket mislukte opnieuw. Met de laatste centen werd een tweede keer naar het kamp gebeld en toen kwam Van Gink toch.

Pol Van Doren keek meer om zich heen en maakte zijn Jonghernieuwers gevoelig voor de heersende maatschappijkritiek. Met een vleugje muziek op de gitaar, een leuke folksong en een grote dosis creativiteit hield Pol de lol erin. De Jonghernieuwers kregen programma's aangeboden, als brandpreventie, sensitivity-trainingen en rollenspel. Ze stelden een fit-o-meter voor gehandicapt op en bespraken gedichten. Kortom een rijk aanbod.

Leon Schrauwen was op de eerste plaats een praktische harde werker, die nauwgezet zijn taak als Knapenleider opvatte. Zijn leidersboek bevatte talloze speurtochten, diverse geheimschriften. Hij ging ook als één van de eersten op beekdaltocht. Leon wist als geen ander zijn namiddagen te verzorgen voor de Knapen. Leo Van Gink was Jongknapenleider, zodat het trio alles onder controle had.

Aan de proosten hadden de bondsleiders niet zo veel. Leo Van Gink heeft er twee meegemaakt. Hij startte met Smets en die werd als onderpastoor opgevolgd door Maarten Koch. De meer zachtaardige persoonlijkheid van Maarten Koch lag de KSA-leiders een stuk beter dan Smets. Sommigen hadden het dan weer liever met de meer praktisch ingestelde Smets te doen. Vooral Pol Van Doren en zijn opvolger bij de Jonghernieuwers Guy Hereygers hadden een goede relatie met Koch, die regelmatig aanwezig was op de bondsstaf.

12.4. KSA-kamp als huwelijksreis

Leo Van Gink verhuisde, had trouwplannen en gaf de fakkel door aan Pol Van Doren. Na één jaar hield Pol het voor bekeken. Hij werd namens KSA in 1975 voorzitter van de Jeugdraad. Leo Van Gink kwam terug als bondsleider, hij was op vele vlakken een stuk praktischer ingesteld. Kroonpretendent Leon Schrauwen weigerde om de rol van bondsleider op zich te nemen. Kwatongen vertellen dat Leo Van Gink heimwee had naar zijn jeugdbewegingstijd en daarom zelf vragende partij was om terug te keren naar KSA. De trouwplannen konden evenwel niet uitgesteld worden. Veertien dagen na zijn huwelijk in 1976 trok hij met de jeugdbeweging mee op kamp naar Wolfsdonk. Zo werd Leo Van Gink de eerste getrouwde bondsleider in de geschiedenis van KSA.

De terugkeer van Van Gink in 1976 was geen luxe voor KSA. Op een bepaald ogenblik op het kamp van Faymonville hadden ze slechts vier leiders, Pol Van Doren, Leo Van Gink, Leon Schrauwen en Eric Schrauwen, een neef van Leon, die tijdelijk KSA op kamp uit de nood wou helpen. Eric Schrauwen had ook al geen KSA-verleden toen hij als leider gevraagd werd.

In 1975 na het kamp van Faymonville trad evenwel een nieuwe generatie leiders aan zoals Fons Claessens, Hubert Schots, Eric en Dirk Van Spaendonck en Marcel Kerstens. De meeste van deze leiders hadden een jarenlange KSA-traditie. Zij waren creatief, ook in de keuze van kamptema's. Op het kamp van Grobbendonk in '75 werd het 'Oink-beest' als thema gekozen, uit de LP van Elly Nieman en Rikkert Zuiderveld. Het 'Oink-beest' is daarna een klassieker geworden in KSA-middens. Een tweede lichting nieuwe leiders volgde vrij snel met Guido Hereygers, Gaby Schots, Kris Vorselmans en Ludo Peeters. Die laatste verliet al na korte tijd KSA. Door die nieuwe ploeg kon Leo Van Gink zich de laatste jaren beperken tot de functie van bondsleider. Naast de enkele ouderen beschikte KSA voor het eerst weer over een leidingploeg, die in eigen rangen had gediend. Ze waren als Jonghernieuwer gevormd door Pol Van Doren, die hen een overdosis kritische zin had bijgebracht. Maar was het toen niet de tijd van Che Guevarra en van Martin Luther King ?

12.5. Ronde van Essen

De Hernieuwerwerking onder Van Gink bestond vooral in een aantal praktische taken als het lokaal opknappen, schilderen en meubilair maken. Ook de sport werd niet vergeten met voetbal, fietstochten en volleybal. De leiders hadden twee maal per maand bondsstaf en daar kwamen de meeste onderwerpen aan bod. Veel noden voor Jonghernieuwers en Hernieuwers werden ook nog opgevangen door het jeugdhuis Thor. Maar de leidingweekends bleven ze halsstarrig koesteren. Eerst in Breendonk en later in de K.L.J.-lokalen van Haasdonk heeft menig KSA-leider zich onvergetelijke herinneringen opgebouwd. De weekends werden nu al twee keer per jaar georganiseerd.

KSA was ook heel erg actief naar buiten uit. Er werden heel wat vergaderingen belegd met andere jeugdbewegingen, zoals met de Chiro-meisjes van Essen. Tegen de Essense scouts werd in 1976 gevoetbald en met de Jagers van Oudenbosch organiseerde KSA van Essen een tweekamp. Samen met al de andere Essense jeugdbewegingen werd in 1975 een sinterklaasfeest georganiseerd. De Joepie-rally's, georganiseerd door KSA Nationaal, werden al evenmin vergeten en originele initiatieven als een autorally met 86 deelnemers in 1975 droegen eveneens een KSA-stempel. Als voorzitter van de Jeugdraad was Pol Van Doren verantwoordelijk voor de organisatie van de Ronde Van Essen, stilaan een traditie sinds de start in 1973. Het was een initiatief van onderpastoor Smets en van het gemeentebestuur. De KSA-leiders zijn jaren de stuwende kracht gebleven achter de organisatie van de Ronde, de laatste volle week van augustus. Vele ex-KSA-leiders behoren nu nog tot de selecte groep praktische organisatoren achter de Ronde. Ook aan de plaatselijke carnavalstoet in Essen nam KSA deel op 20 februari 1977 onder het motto "We zijn weer te voet weg". Kortom de relaties van KSA met de Essense gemeenschap bloeiden onder Leo Van Gink terug open.

12.6. Gouw en God

Ook met de gouw werden de betrekkingen genormaliseerd. KSA ging weer naar de gouwdagen en betaalde daar zijn verzekering. In 1976 namen de Leeuwkes en de Jongknappen deel aan een startdag van de gouw in Boechout. Maar wat meer was, Leon Schrauwen zat ook mee in de Knapenwerking van heel de gouw. Omdat het geen studenten waren, hadden ze uiteraard meer tijd om in de jeugdbeweging te steken, wat KSA ten goede kwam.

Het triumviraat, Leon, Pol en Leo heeft KSA uit de diepste crisis ooit gehaald door eendrachtige samenwerking. De Vlaamse ideologie boette wat in, begrijpelijk in een tijd waar Che Guevarra en Martin Luther King de slaapkamers sierden van de jongeren. Traditioneel ging de Vlaamse Leeuw overal mee. Het was weliswaar meer een ritueel, een erkenning van het rijke verleden van KSA dan een echte beleving. Leuven Vlaams in 1968 was al enkele jaren vergeten. Ook het katholieke karakter boette iets aan belang in. Toch verzorgde KSA regelmatig een jongerenmis in de O.L.Vrouw-kerk, een traditie die al dateert van begin de jaren '60. KSA nam vrijwel aan alle parochiale initiatieven deel, zoals de parochiekwis en ook de werking "Kring 13". KSA heeft onder Leo Van Gink het katholiek karakter nooit genegeerd en dit spontaan, want de proosten onder Van Gink gingen hooguit twee tot drie dagen van de tien mee op kamp.

12.7. Kookouders

De uitstekende relaties met de ouders werden jaarlijks gevierd met de ouderavond en tijdens de bezoekdag op kamp. Pol Van Doren aarzelde niet om voor de ouderavond zelf toneelstukjes te schrijven, zoals over het Klaveren Vrouwke, een legendarische smokkelaar tijdens de tweede wereldoorlog, die de Duitsers altijd te grazen nam. De ouderavonden waren absolute hoogtepunten en brachten ook heel wat geld op.

Ook de bezoekdag op kamp bracht telkens veel geld in het laatje. Zo kon KSA het kampgeld tot 1.000 fr. beperken. De ouders kregen tijdens die bezoekdag meestal een koude schotel. Er werd stevig gedronken en gekaart, zelfs onder de mis. Jan Schrauwen, Hugo Vorselmans, Gaston Hereygers en Gerard Van Nassau kaartten op het kamp in 1971 in Opoeteren zelfs gewoon door, toen de mis al was begonnen. Proost Willy Myny kneep een oogje dicht .

Jef Brosens schakelde over op kookouders in plaats van vrienden van de leiders, hoewel vrienden en vriendinnen van de leiders nog welkom bleven, zoals Maria Van Laerhoven, Riet Janssens en later Liesbeth Nauwelaers. Maria Van Laerhoven zou bijna 25 jaar later op het kamp in Maredsous in 1996 nog altijd als kookouder aanwezig zijn. Floritte en Antoine Vos hebben de eerste stappen als kookouder gezet. Toine Vos was trouwens in kleding en gedrag nauwelijks van de leiding te onderscheiden en hielp waar het kon en waar hij mocht van de leiding ook met de gewone activiteiten. Al snel volgde de familie Convents als kookouders. In 1976 zette de familie Guido en Cecile Smout een lange traditie in. Zij zijn 10 jaar aan een stuk als kookouders op kamp meegegaan samen met hun vier kinderen. De ouders werden in de loop van het jaar tweemaal bezocht, eerst voor lidgeld en daarna voor kampgeld. Weliswaar een oude traditie maar nu moesten de leiders soms een hele avond uittrekken. Er moest zoveel bijgepraat worden.

12.8. Van Blom naar Apropoo

KSA onderhield al sinds Mark Verdonck met Wij Bouwen een zeer rijke traditie in eigen leden- en/of programmabladen, opgevolgd door BLOM en daarna enkele jaren niets. Pol Van Doren startte rond '75 met het kritische KSA-blad Apropoo, de opvolger van de BLOM. Het begon met een initiatief van de Jonghernieuwers. Zij wilden zo hun activiteiten uitleggen aan kennissen en ouders. Al snel werd Apropoo het ledenblad van heel KSA.

De leiding zocht zijn vertier steeds meer in het café Den Block. Het hoogtepunt van jeugdthuis Thor was stilaan voorbij. Ook daar hadden de KSA-ers een rol gespeeld door de volksdansgroep Debka te blijven leiden. Na Karel Meyvis en Jef Brosens, verzorgden later de gebroeders Guy en Raf Hereygers de vrijdagse volksdansavonden.

Van Gink, Van Doren en Leon Schrauwen zijn ieder meer dan vijf jaar doorgaans samen leider geweest. Zij hebben geleefd voor KSA. Van Gink en Van Doren namen samen afscheid na het kamp in Genk in 1977. Ondanks zijn verleden als Wolfke besluit Van Gink met "Eens KSA-er, altijd KSA-er". Sinds Piet Andriessen in 1961 voor het eerst met erg jonge leden in KSA werd geconfronteerd, was het bondsleiderschap geen eenvoudige taak meer. Naast creativiteit, inzicht en een hele dosis persoonlijkheid, moest de bondsleider nu vooral veel praktische administratieve zaken regelen. Vooral door dat laatste kwam Hubert Schots als meest geschikte opvolger in aanmerking, hoewel Dirk Van Spaendonck zich meer als de natuurlijke leider van de toenmalige Jonghernieuwers aandiende .

12.9. Samen gezag uitoefenen

De omstandigheden waarin Hubert Schots moest aantreden waren veel moeilijker dan in de vorige periodes. Jef Brosens was een stuk ouder dan de andere leiders. Binnen het triumviraat Pol Van Doren, Leo Van Gink en Leon Schrauwen, rezen er weinig problemen. Maar voor de kritische jeugd, mee voorbereid door Pol Van Doren, lag het niet zo eenvoudig om iemand als hun bondsleider te aanvaarden. De meesten waren leeftijdsgenoten. Beslissingen afdwingen vanuit een gezag als bondsleider werd niet zomaar aanvaard. Opnieuw zat KSA met twee kandidaten, Dirk Van Spaendonck en Hubert Schots. Dirk was door zijn studies af en toe afwezig en dat vonden de andere leiders een handicap voor de functie van bondsleider. Hubert Schots werkte al. Dat was het doorslaggevend argument tijdens een leidersweekeinde in Lint. De meeste leiders onder Schots hadden opnieuw gemiliteerd in de rangen van KSA. Naast Dirk Van Spaendonck ging het om Gaby Schots, Chris Vorsselmans, Guy Hereygers en Luc Van Nassauw .

Hubert Schots is er twee jaar in geslaagd de teugels, zij het zeer los, in handen te houden. Guy Hereygers toonde zich een waardige opvolger van Pol Van Doren bij de Jong-Hernieuwers. De creativiteit bleef ook onder hem hoogtij vieren. Maar vooral tijdens het tweede jaar liepen de problemen hoog op. De nieuwe generatie leiders zoals Cor Van Doren en Mark Brosens konden geen dominante bondsleider dulden. Schots had dat jaar geen ban te leiden en was enkel bondsleider. Hij wist van zichzelf dat hij er als persoonlijkheid niet ver bovenuit stak, zoals zijn voorgangers, maar hij deed zijn periode uit.

12.10. Scouts dominant

Het rommelde evenwel niet alleen in de KSA van Essen, ook op nationaal vlak waren grote veranderingen op til. In 1979 besloten KSA en VKSJ, de vrouwelijke tegenhanger van KSA maar als afzonderlijke beweging gestart, samen te gaan op nationaal vlak. Bij de individuele bonden was het nog niet zover, hoewel in Essen ook onder Hubert Schots de geesten stilaan rijpten voor enkele fundamentele veranderingen.

Ondanks de problemen van de leiders, bleef de werking relatief goed doorlopen. KSA Essen telde in 1978 terug 65 leden, toch heel meer dan de 40 onder Leo Van Gink. Proost Maarten Koch lag goed in de leidersgroep. Koch had in 1975 de fakkel van Jef Smets overgenomen en bleef proost tot in 1978. Hubert Schots en Guy Hereygers hebben bij Koch thuis ooit een hele fles "Keuk" soldaat gemaakt. Uit eerlijke schaamte kochten ze de dag nadien een nieuwe. Voor sommigen was Koch te weinig doortastend. De meeste KSA-leiders vonden in hem een luisterend oor, bereid tot een diepgaander gesprek, meer in de stijl van de eerste periode onder Myny. Met de nieuwe onderpastoor van de O.L.Vrouw-parochie Frank De Waele ging de relatie tussen leiding en proost terug bergafwaarts. De Waele had een uitgesproken voorliefde voor de scouts.

In die periode waren de scouts in Essen toonaangevend. Zij recruteerden hun leden onder de studenten en de Essense elite. De scouts telde eind de jaren '70 ook beduidend meer leden dan KSA. Groepsleider Michel Nelen deed uit de hoogte, wat voor de toenmalige KSA-bondsleiders erg frustrerend was, zo herinneren zij zich. De rollen uit het verleden waren omgekeerd.

De breuklijnen met het verleden waren ook in de gewone werking zichtbaar. Schots hechtte veel belang aan discipline of wilde die traditie nog handhaven, maar kreeg dit steeds moeilijker gedaan van zijn leiders. Ook de vendelwerking verdween omdat er te weinig leden waren per ban om ze nogmaals in te delen.

Om zich dan nog met het Vlaams karakter van KSA bezig te houden bleef er wellicht te weinig energie over .

Het katholieke aspect was eveneens slechts sluimerend zichtbaar in de kampmis, waarvan enkele leiders vonden dat de proost er zich belachelijk kwam maken. De K van KSA stond eerder voor 'kreatief' dan voor 'katholiek' vonden sommige leiders zoals Luc Van Nassau al onder Hubert Schots. Ook het uniform was lang niet meer zo strikt als in het verleden. KSA-ers waren steeds minder herkenbaar, terwijl precies de scouts en de Chiro een duidelijker uniform begonnen te dragen. De KSA-ers hadden enkel een eigen T-shirt.

12.11. Kampen

Enkel de essentie van het verleden, zoals de openingsformatie en slotformatie, het zingen van het Heidebloempje bleef behouden en ook de eeuwige ruzie met de scouts, maar nu meer als underdog. KSA en scouts hadden ieder ook hun eigen ontspanningslokaal. De scouts onder de Toren bij Louise van 't Hoekske en de KSA-leden bij Piet Aerts of bij Den Block, zeker nu het jeugdthuis Thor haast volledig was weggedeemsterd. Als jeugdbeweging was KSA in die tijd wel onberispelijk en werd stipt elke zaterdag voor alle bannen een spelnamiddag georganiseerd, zelfs in de vakanties. Leiders die wegbleven, omdat ze moesten studeren werden niet voor vol aanzien.

Ook de ouderavonden bleven zoals in het verleden de ouders massaal lokken. Wel was de creativiteit tegenover de voorgaande jaren sterk afgebot. Eigen nummers schrijven zat er niet meer in. De scouts kwamen kijken om te zien hoe slecht de ouderavond van de KSA wel was, terwijl de KSA-leiders wegbleven bij het jaarlijks Scouts-feest uit pure frustratie.

De kampen bleven de jaarlijkse hoogtepunten van de werking en op dat kamp bleef de bezoekdag van de ouders voorlopig nog het neusje van de zalm. Volksspelen, volleybal, de eeuwige koude schotel, kampvlaaikes en koffie bleven de traditionele spelen en gerechten. Het hield ouders en leiders bijeen en leverde bovendien nog een aardige stuiver op. Tevens organiseerde de leiding regelmatig een zaalvoetbaltornooi tussen ouders, oud-leiding, leiders en Jonghernieuwers. De KSA-ers over de generaties heen, lieten elkaar niet in de steek, wat ook al enkele jaren daarvoor bleek door de oprichting van de Werking Oud-Leiding (WOL), die af en toe aan de ouderavonden deelnam.

De decennialange traditie dat de ouderen van KSA met de fiets op kamp gingen bleef gestand. Ook voor kampen in de Ardennen als in Ligneuville aan de Amblève werd de fiets meegenomen. Niet alleen de Jonghernieuwers, ook de Knapen reden per fiets. Zeker de laatste kilometers kwam het erop aan als eerste het kamp te bereiken.

Toen Hubert Schots in '79 zijn functie opgaf was het spontane gezag van de bondsleider zo aangetast dat niemand nog de moed had naar die functie te dingen. Een nieuwe en bijzonder kritieke periode voor KSA begon. De oude beweging geraakte stilaan tot op de draad versleten en zeven speciale jaren kwamen eraan, waarin KSA grondig van uitzicht en zelfs van naam veranderde. Hubert Schots ging daarna nog mee op kamp, maar dan als kookouder met vriendin en latere vrouw Liesbeth.

12.12. Democratie of chaos

Een bondsleider was niet langer nodig vonden de overblijvende leiders. Een periode van zeven jaar zonder bondsleider begon nadat Schots zijn functie na het kamp in Ligneuville in 1979 had neergelegd. Met Hubert Schots verdwenen tegelijk een aantal leiders. De zeven die overbleven hadden ieder een goede reden om geen bondsleider te willen zijn. Sommigen misten de uitstraling en de meesten vonden zich te jong, want andermaal werd KSA door een stel zeer jonge mensen geleid. Luc Brosens en Raf Hereygers hadden de Leeuwkes onder zich, Mark Brosens en Luc Van Nassauw de Jongknappen, Cor Van Doren en Kris Vorsselmans de Knapen en Gaby Schots leidde de Jonghnieuwers. Raf Hereygers hield de papieren bij, maar iedereen vond dat zo'n kleine leidersgroep geen bondsleider behoefde. Wat anderen als een gebrek aan gezag bestempelden, was in hun ogen een doelbewuste keuze.

Raf heeft jarenlang nooit de titel gewild, maar wel de zaken gedaan, zoals de administratie en de kas. In de Melkerijstraat 31 vonden spontaan vele leidersvergaderingen plaats, wat enkele jaren daarvoor met broer Willy ook al het geval was. Maar toch werd niet gebroken met de formele traditie van bondsstaven om de veertien dagen. Om beurten zat iemand anders de bondsstaven voor. De leiders waren ook vrienden, zodat de problemen van KSA voortdurend aan bod kwamen.

Tijdens dat eerste kamp zonder bondsleider in Opglabbeek moest Luc Van Nassauw, die Guy Hereygers als Jonghnieuwerleider was opgevolgd, al voortijdig het kamp verlaten om studieredenen. Op dat kamp was ook geen enkele leider 21 jaar, de leeftijd, die ook voor de verzekering nodig was om een kamp te mogen organiseren. De vraag rijst ook of voor sommige kampen wel degelijk verzekeringen waren afgesloten. Na dat eerste kamp zonder bondsleider in Opglabbeek verlieten meteen vier leiders KSA, namelijk Mark Brosens, Gaby Schots, Cor Van Doren en Luc Van Nassauw .

Opnieuw werden zoals het laatste jaar onder Jos Van Bragt de Jonghnieuwers voortijdig aangesproken om deze leegstand op te vullen. Mark Nelen, Dirk Smout, Rudy Van Nassauw en Frank Vorsselmans voegden zich bij de drie overlevenden, namelijk Raf Hereygers, Kris Vorsselmans en Luk Brosens. In totaal telde KSA in die periode een 60-tal leden, leiders inbegrepen. Een erg jonge leidersploeg ontstond zonder enige band met het verleden en enkel met ideeën over hoe het niet moest. Bij de Jonghnieuwers bleef nog enkel Frank Van Doren over, die dan meestal bij de Knapen werd ingedeeld.

12.13. Stabiele leiding

Opvallend voor deze crisisperiode is dat de leiding van KSA enkele jaren zeer stabiel bleef. Kris Vorsselmans verliet na het kamp van 1981 KSA, maar die had er toen ook al zes jaar opzitten, gestart sinds 1975 onder Leo Van Gink. Dirk Besters vervangt Kris Vorsselmans, maar de rest bleef.

Het goede contact met de ouders bleef in deze stuurloze periode een anker voor stabiliteit. De traditie van het kampkrantje, nog ingevoerd door Jef Brosens, bleef aanhouden en werd telkens naar de naam van het dorp genoemd, zoals het Meeuwke in Meeuwen-Gruitrode in 1981. De WEDO-acties bleven voor KSA een bittere noodzaak om hun ledenaantal vooral via nieuwe Leeuwkes op peil te houden.

Geld bleef een eeuwig probleem. KSA verkocht kerststronkjes en het lidgeld werd tot 350 fr. opgetrokken. Ook het kampgeld, vroeger een symbolisch bedrag, bedroeg voor het kamp in Meeuwen-Gruitrode in 1981 toch al 1.400 fr.. Kaartavonden met ouders en een spek-met-eieren slag moest het tekort in de kassa nog verder aanvullen. Rijk is KSA nooit geweest.

De uitstraling in de gemeente slabakte. Leverde KSA jarenlang de voorzitter van de Jeugdraad, dan werd op 31 mei 1979 Luc Dhooghe, lid van de Jonge Natuurvrienden als voorzitter gekozen. Met die beslissing hadden de CVP-raadsleden in de gemeenteraad het destijds erg lastig. Wel was Luc Dhooghe in zijn jongere jaren nog actief KSA-lid geweest of het bloed kruipt, waar het niet gaan kan. Voor KSA zaten toen Gaby Schots en Luc Brosens in de Jeugdraad.

Toch had deze jonge groep leiders soms meer oog voor de wereld daarbuiten dan enkele jaren daarvoor. De rol van de vrouw in de samenleving kwam steeds meer aan bod. Ook de gijzelingskwesitie in Iran en het eventueel plaatsen van kernraketten in België werden door de ouderen van KSA besproken. De kritische geest sluimerde langzaam maar zeker opnieuw door. De leiders vormden een hecht team. Velen legden hun ziel in de beweging, zoals Raf Hereygers, Dirk Smout en Frank Vorsselmans, die ieder vele jaren leider zijn gebleven. Zo'n hecht en zelfverzekerd team kon grote veranderingen aan.

Deel V: KSJ HEIDEBLOEMPJE BOUWT ZICH UIT 1981 - 1996

Een nieuwe generatie besliste in 1981 om van KSA een gemengde beweging te maken en veranderde de naam van de beweging in KSJ Heidebloempje Essen. Daarmee werd een nieuwe groei van het ledenaantal ingezet, die door de ledenwervingsacties en het aantrekken van vijfjarigen gedurende de jaren '80 en '90 werd bestendig.

Aan die groei moest de structuur van de beweging aangepast worden, en het bondsleiderschap werd opnieuw ingevoerd. De beweging werd sterker en ging opnieuw een tijdschrift uitgeven, de Jodela. De band met het Provinciaal Centrum, de vroegere gouw, werd hersteld en het Heidebloempje bleef zijn omgeving sterk beïnvloeden. Dat uitte zich zoals voordien vooral in het brede jeugdwerkveld.

Ook voor de inhoud van de werking kwam meer aandacht. Creativiteit en engagement worden belangrijke waarden. Het Vlaamse en katholieke kwam daarentegen meer en meer op de achtergrond te staan, zonder echt te verdwijnen.

Het verdwijnen van de barak en de verhuis naar het Jeugdheem zorgde voor problemen. De verhouding met de opgerichte Kernraad startte daardoor onder een slecht gesternte.

Hoofdstuk 13 : De gemengde werking als start van de groei 1981-1986

In het najaar van 1981 besliste KSA Heidebloempje Essen ook meisjes toe te laten, in de eerste plaats om een grotere stijging van het ledenaantal mogelijk te maken. Die groei kwam er enkele jaren later ook, niet alleen bij de leden, maar ook in de leidingsploeg. Hoewel zeker in het begin nog niet aan het herinvoeren van het bondsleiderschap werd gedacht, groeide stilaan de behoefte aan een andere structuur. De werking bleef ondertussen ongeveer volgens dezelfde lijnen verlopen, al doken enkele nieuwe accenten op. Veel aandacht ging verder naar de lokaalproblemen, die uiteindelijk tot een conflict met de pas opgerichte Kernraad en tot de afbraak van de barak zouden leiden.

13.1. Een nieuwe generatie

In augustus 1980 verlieten Marc Brosens, Gaby Schots, Cor Van Doren en Luc Van Nassauw de leidingsploeg en werden vervangen door Marc Nelen, Dirk Smout, Frank Vorsselmans en Rudy Van Nassauw die een jaartje vroeger dan voorzien de Jonghernieuwers achter zich lieten. Later kwam ook Dirk Besters, op vraag van zijn vriend Dirk Smout, de KSA-leiding versterken. Van de vorige generatie bleven op dat ogenblik alleen Kris Vorsselmans, Raf Hereygers, Luc Brosens en Marc Claessens over, zodat van een grondige vernieuwing kan worden gesproken.

Deze deed zich vooral voelen vanaf het volgende werkjaar, wanneer ook Kris Vorsselmans KSA verliet. De kleine ploeg, met een overwicht van de nieuwe generatie, wilde het ledenaantal opdrijven, dat maar net boven de 60 uitkwam. In het vorige werkjaar was er zelfs geen Jonghernieuwerwerking meer geweest; de ene Jonghernieuwer -Frank Van Doren- deed dat jaar met de Knappen mee. Tijdens het Leidingsweekend van 16 tot 18 oktober 1981 werd unaniem beslist KSA open te stellen voor meisjes, te beginnen met de Leeuwkes- en Jongknappenban. Op gemengde werking werd immers ook vanuit KSJ Nationaal aangedrongen, en een aantal ouders waren duidelijk vragende partij.

De ouders werden hiervan op de hoogte gebracht, en op 31 oktober werd dan de eerste gemengde activiteit georganiseerd. Hierdoor moest men ook naar leidsters op zoek. De Jongknappen kregen in november de eerste gemengde leidingsploeg, door het toetreden van Christiane Siemons. Later in het werkjaar kwamen ook Brigitte en Ingrid Antonissen erbij. De zoektocht naar leidsters zou trouwens moeilijk blijven, zolang er geen doorstroming vanuit de leden was.

Ook Patrick Suykerbuyk, buurtjongen van Dirk Smout, kwam ondertussen bij de leiding. In eerste instantie maar voor een paar weken, alleen om de examenproblemen van de anderen op te vangen. De enkele weken werden ettelijke jaren...

De gemengde werking had ook gevolgen voor de naam van de beweging. Nadat het Heidebloempje meer dan 40 jaar een KSA-groep was geweest, werd nu gekozen voor de benaming die nationaal door KSA-VKSJ voor gemengde groepen werd voorgesteld: KSJ (Katholieke Studerende Jeugd). Ook de bijhorende huisstijl en het KSJ-logo werden overgenomen.

Hoewel KSJ hiermee de eerste gemengde jeugdbeweging in Essen werd en daarmee in een tijd waarin ook de scholen nog vrijwel allemaal strikt gescheiden waren vooruitliep, werden deze veranderingen toch op eigen houtje doorgevoerd. Aan de gouw (die in deze periode zijn naam veranderde in 'Provinciaal Centrum') werd niets gevraagd en ook de parochie of de andere jeugdbewegingen werd vooraf niet om hun mening gevraagd. Dat bleek toen enige tijd later de scouts met plannen rondliepen om ook een gemengde werking op te starten. De parochie verzette zich ertegen, en er werd bij KSJ geïnformeerd wat de reactie was geweest toen zij een meisjeswerking opstartten. De KSJ-leiding had niet eens overwogen om met de parochie te overleggen. Een echte parochiebond had men van het Heidebloempje nog altijd niet kunnen maken. Ook de Chiro, die tot dan toe de enige meisjesbeweging was geweest in Essen-Centrum, verzette zich niet echt tegen de nieuwe concurrent. Bij een aantal

oud-leidsters van die beweging was de reactie heftiger. Vermoedelijk vanuit die hoek kreeg men ook in Essen met nogal wat tegenstand te kampen: het gerucht ging bijvoorbeeld dat meisjes bij de 'KSA' niet verzekerd zouden zijn...

Het aantal leden begon relatief snel te stijgen. Draaide men in 1982 nog rond 65 leden, midden 1985 werd de kaap van de 100 overschreden. Wel bleef het aantal meisjes de eerste jaren erg beperkt, zodat het aantal leidsters op een bepaald ogenblik zelfs gelijk was aan het aantal vrouwelijke leden. Nieuwe initiatieven in het kader van de ledenwerving, nog steeds onder de naam 'WEDO' hadden zeker met deze snelle stijging te maken. Enkele jaren naeen werd een WEDO-boekje in elkaar gestoken en in Essen verspreid. Ledenaangroei bleek nochtans nooit vanzelfsprekend: voor ieder lid moest worden gewerkt. Gedurende een aantal jaren ging men zelfs van deur tot deur, klaslijsten in de hand. De slechte naambekendheid -KSJ was in onze streken een weinig verspreide beweging en nationaal noemde men zich 'KSA-VKSJ'- en de voorkeur voor scouts en Chiro die in veel Essense middens leefde, hadden hier ongetwijfeld mee te maken.

Toch groeide KSJ. De bestaande indeling in bannen werd in vraag gesteld. Er zouden meer bannen komen, volgens een logisch systeem, waarbij telkens twee leeftijdsjaren zouden worden samengevoegd. Ook sommige namen, zoals 'Knappen' pasten minder bij de gemengde werking. Na een eerste poging in augustus 1983 -waarbij eventjes 'Kabouters' opdoken in KSJ- werd een maand later de definitieve indeling vastgelegd: de kleinsten bleven de Leeuwkes heten, de Jongknappen werden de Rakkers (vermoedelijk werd de naam van Chiro overgenomen). Tussen beide groepen in kwamen de Deugnieten. De naam 'Knappen' werd in 'Sjowers' veranderd. Volgens Dirk Smout dacht Raf Hereygers dat dit de officiële benaming was die KSA-VKSJ Nationaal had voorzien. Hoe goed men op de hoogte was van de nationale werking blijkt hier wel uit: 'Sjo-ers' was de nationale naam voor de samenvoeging van 'Simmers' (VKSJ) en 'Jonghernieuwers' (KSA), en sloeg dus op een andere leeftijdsgroep terug. De Essense Jonghernieuwers behielden trouwens gewoon hun naam, zoals de leden dat zelf wilden. Zo kwam een leeftijdsindeling tot stand die alleen door KSJ Essen werd gebruikt: zelfstandigheid stond altijd hoog in het vaandel van het Heidebloempje.

13.2. KSJ behoudt de KSA-mentaliteit

Hoewel de overgang van KSA naar KSJ een belangrijke stap was, veranderde ze zeker niet onmiddellijk het aanschijn van de beweging. KSJ bleef een sterk op jongens gerichte jeugdbeweging, waarbij de klassieke activiteiten zoals speurtocht, beekdaltocht, sport en spel, bosspel, ... het meest frequent werden georganiseerd. Vernieuwing op dit vlak kwam er maar sporadisch: de leiding putte vooral uit eigen ervaring. Tekenend is dat alleen Dirk Besters, een leider die van buiten de beweging kwam, een leidingscursus volgde -niet bij KSJ maar bij de Christelijke Ziekenfondsen. Ook van gowpublicaties en dergelijke werd nauwelijks gebruik gemaakt bij het voorbereiden van activiteiten. Zelfs de eigen kamphema's bleven beperkt tot een dagelijkse spreuk met de commentaar "spreekt voor zich" erbij.

KSJ bleef aandacht schenken aan de vorming van de oudsten. Luc Brosens en Raf Hereygers werkten hier, als Jonghernieuwerleider, hard aan met stages, plaatbesprekingen, museumbezoek enz. De waardering bij de leden daarvoor verschilde van generatie tot generatie. Waar Hereygers de mosterd haalde is duidelijk: hij had de Jonghernieuwerwerking van Pol Van Doren nog aan de lijve ondervonden... Men besefte verder dat KSJ een sociale functie had: open staan voor iedereen, een groep vormen, een meerwaarde bieden naast thuis en school. De KSJ-leiding zette zich af tegen de elite-mentaliteit die men aan de scouts verweet. Wat een verschil met vroeger, toen KSA zichzelf een elite had gevoeld...

Ook binnen de leidingsploeg bleef de mentaliteit ongewijzigd: zonder bondsleider werd in een collegiale groep samengewerkt, aan niemand gebonden en met een non-conformistische, zelfs licht anarchistische stijl, wat in die kleine groep wellicht het meest efficiënte was. Omwille van de kleine leidingsploeg werden nogal wat zaken informeel geregeld, al werd nog steeds stipt alle 14 dagen bondsstaf gehouden. Toch werd ook aan de toog van café Den Block heel wat KSJ gemaakt en dat zou altijd zo blijven. De ideologische uitgangspunten van de vroegere KSA, het Vlaamse en het Katholieke, bleven daarbij op de achtergrond. De tradities werden niet in vraag gesteld en de Leeuwevlag werd nog steeds gehesen, maar veel animo wekte de 'Vlaamse zaak' niet meer, al zijn een aantal leiders er steeds gevoelig voor gebleven. Toen men op 11 juli 1985 naar Voeren op kamp ging werd zelfs besloten de Vlaamse Leeuw thuis te laten, uit vrees in de jaarlijkse rellen betrokken te raken. Tijdens de bezoekdag werd de vlag dan toch meegebracht, en aan het balkon opgehangen. Dirk Smout had daarvoor oud-leider Jef Brosens gecontacteerd. Ook het katholieke beperkte zich stilaan tot een aantal uiterlijke kenmerken: de kampmis, het zingen van het avondlied 'O Heer', ...

13.3. Continuïteit

De KSJ-jaarkalender bleef er ook nog steeds grotendeels hetzelfde uitzien: het Kerstfeestje met film en de ouderavond -met stukjes van wisselende kwaliteit- bleven twee jaarlijkse scharniermomenten. Daarnaast bleef het kamp uiteraard het hoogtepunt van de werking. Het eerste KSJ-kamp ging door te Oostham. De Jongknappen trokken daar op dagtocht naar het recreatiedomein 't Fonteintje. Uren aan een stuk werd gewandeld, en telkens opnieuw bleek uit wegwijzers of informatie van de bewoners dat men daar maar twee kilometer van verwijderd was... Uiteindelijk bereikten ze dan toch hun bestemming, waar de Jonghernieuwers ondertussen het terras hadden gevonden. In 1983 was As de bestemming: het was uitzonderlijk warm, wat ervoor zorgde dat Marc Claessens op een terrasje in Leopoldsburg een emmer water moest bestellen om een zonnslag te vermijden.

Het domein Sint-Bartel in Geraardsbergen was in 1984 de KSJ-pleisterplaats. Het kasteel met aangrenzende speeltuin stond onder het beheer van de pastoor. Diens meid, in de omgeving bekend als Paula Poep, werd in KSJ-kringen legendarisch, onder andere door naar Dirk Besters te roepen "Komt ne keer uit dien boom". Ze had de KSJ-ers inderdaad beter uit de bomen gehouden, want bij gebrek aan hout voor het kampvuur werden een aantal gezonde bomen op ongeveer een meter van de grond afgezaagd. Later volgde de rekening: het kampvuur werd zo vermoedelijk het duurste aller tijden. Achter de kookpotten stonden in het begin van de jaren '80 de families Smout, Lambregts en Mies.

13.4. Grotere leidingsploeg

In augustus 1983 stapten de Jonghernieuwers Mark Lambregts, Rudi Smout, Danny van Bragt, Filip Van den Bergh, Peter (Piet) Van Loon en Joris Vos over naar de leidingsploeg. Samen met de komst van André Van Gastel een jaar voordien, en van Mia Hensen en Eef Verdonck nu resulteerde dit in een leidingsploeg van 19 personen. Deze tot dan ongewone situatie leidde het hele werkjaar '83-'84 tot een komen en gaan van leiding en tot veel verschuivingen tussen de verschillende banleidingen. Zo verlieten Raf Hereygers en Ingrid Antonissen na de ouderavond KSJ, nadat ook al Danny Van Bragt voor het voetbal had gekozen. Vooral het opstappen van Raf, die immers al enkele jaren de hele administratie in handen had, wekte beroering. Ilse Van Eekelen vulde de ploeg aan, maar Eef Verdonck stapte kort voor het kamp uit de groep.

De informele aanpak van de voorbije jaren werd nu minder voor de hand liggend. Er werd op de bondsstaf herhaaldelijk geklaagd over de inefficiënte vergaderingen en over het niet goed voorbereiden van activiteiten. De vraag naar een volwassen begeleider dook zelfs even op. Ook de aanwezigheid van een aantal koppeltjes in de leidingsploeg, relatief nieuw voor de nog niet zolang gemengde KSJ, vroeg aanpassing. Het kamp van Geraardsbergen werd dan ook op een aantal vlakken een dieptepunt.

Ook in het daaropvolgende jaar deden zich heel wat verschuivingen voor in de leidingsploeg. Chris Konings en Chris de Lens kwamen bij KSJ, maar in de loop van het werkjaar haakten Filip Van den Bergh en Ilse van Eekelen af. Op de bondsstaf kwam de vraag "Wie wil er nog met inzet, met plezier verderwerken" in november '84 aan de orde .

Die problemen in de leidingsploeg moeten wel sterk gerelativeerd worden: KSJ groeide ondertussen verder aan -waarmee Essen de nationale trend doorbrak- en de werking verliep relatief vlot. Ook de geest in de leidingsploeg was verre van slecht: men vormde één blok, zeker naar buitenuit en moeilijkheden konden in een zeer open sfeer worden uitgepraat. Nieuwe mensen kregen hun kans: sommigen zoals Patrick Suykerbuyk, Dirk Smout, Frank Vorsselmans zouden bepalende figuren worden. Ook werden een aantal zaken steviger op poten gezet, zoals verder nog zal blijken.

Op het kamp in Voeren (1985), beschadigde een onweersbui een aantal tenten. Dit bracht de leiding nog dichter bijeen. Na het kamp stapten Marc Claessens, Mia Hensen, Marc Lambregts en André Van Gastel uit KSJ. Het kamp betekende ook het afscheid van de kookouders Guido en Cecile Smout, die na tien kampen de pollepel doorgaven, al zouden ze het volgende jaar hun opvolgers nog wel enkele dagen wegwijs komen maken. De Jonghernieuwers Jos Kamerling, Wim Besters en Tom Smout zorgden samen met nieuwkomer May Peeters voor de verjonging. De leidingsploeg bleef in 1985-1986 stabiel met 14 leden. Stilaan groeide echter de vraag naar een meer aangepaste structuur voor de groter wordende bond.

13.5. Nieuwe accenten

KSJ, dat in het begin zeer sterk voortwerkte zoals KSA dat het laatste decennium had gedaan, begon ondertussen nieuwe accenten te leggen, voorlopig vooral wat uiterlijke kenmerken betreft. Het uniform, waar in 1981 het KSA-T-shirt nog eenvoudigweg door het KSJ-equivalent was vervangen, werd in 1984 aangevuld met een oranje sjaaltje. Eerder al was besloten dat de leiding een lichtblauw hemd met een rood sjaaltje zou dragen. In de winterkou mochten de leden ook een trui dragen in plaats van een T-shirt. De discussie over de vraag of die trui "blauw" dan wel "marineblauw" moest zijn, duurde naar verluidt ettelijke uren... Zelf gebreide KSJ-truien werden de volgende jaren trouwens een echte rage.

Ook het groepsblad veranderde van uitzicht. Begin de jaren '80 was het gestencilde 'Heidebloempje' vervangen door het 'Maandprogramma'. Voorheen werd elke week een briefje rondgebracht, nu kregen de leden alle activiteiten van de gehele maand op één A4-blad. Daar kon ook al eens wat meer informatie op worden gegeven, maar een echt boekje werd het niet. Daarin kwam in 1984 verandering: eerst werd het maandprogramma een vouwblaadje, enige tijd later kreeg het de naam 'Jodela', naar de kamphit van Geraardsbergen. Deze Jodela wordt meteen nummer 39 gedoopt, omdat alle maandprogramma's van vroeger werden meegerekend. Er werd met vaste rubrieken gewerkt: Informatio, Tijdover, In de Marge...

De jaarlijkse ouderavond moest dan weer inbinden: het werd te zwaar om elk jaar opnieuw weken na elkaar voor de toneeltjes te oefenen. KSJ besloot om de ouderavond om de twee jaar te vervangen door een dia-animatieavond. Maar het contact met de ouders werd niet losgelaten: KSJ organiseerde in '84 een eerste ouder-enquête: de werking, het lidgeld, de locatie van de kampplaatsen... waren de voornaamste aandachtspunten. Met de ouders waren de contacten trouwens zeer goed. Er was het jaarlijkse zaalvoetbaltoernooi en ook voor het ophalen van lidgeld en kampgeld werd zeer veel tijd uitgetrokken, zodat bezoeken tot in de late uurtjes konden uitlopen.

Ook de kampen ondergingen de eerste kleine wijzigingen. De dagindeling werd enigszins aangepast en 's morgens werden de leden gewekt met een kamplied: in Voeren (1985) klonk "Kleine wasjes, grote wasjes" uit de boxen van de autoradio van Patrick Suykerbuyk. De traditionele bezoekdag werd in vraag gesteld: in 1984 was een lid tijdens die dag mee naar huis genomen en ook het succes van de georganiseerde ontspanningsactiviteiten nam sterk af. Na het kamp in Voeren werd dan ook besloten in de toekomst geen bezoekdagen meer te organiseren. Het kampthema bleef dan weer wat het al was: rond één begrip werden tien spreuken verzonnen met een moraliserende inhoud. Die werden tijdens de formatie voorgelezen, en daar blijft het dan voor de meeste bannen ook bij. In Voeren bijvoorbeeld was het thema "Samen met Lucky Luke, kan ons kamp niet stuk" wat aanleiding gaf tot dagspreuken als "Laat staan dat blommeke, zei ons Jommeke".

In 1986 werd opnieuw naar Meeuwen getrokken, naar de 'legendarische' Til. Het kampthema was "Reis rond de wereld in 10 dagen" en zelfs het menu werd door de nieuwe kookploeg met Martha Kamerling, Marie-Roos Vinck en Roger en Kaatje Michielsens aangepast aan het land dat die dag in de kijker stond. Het kampboekje, dat enkele jaren terug werd opgestart en waarin alle informatie over het kamp wordt samengebracht, groeide stilaan uit tot een volledig overzicht van het kamp. Dit jaar verscheen zelfs een cursus over het inpakken van de koffer. Omdat er geen bezoekdagen meer waren werd het kampgeld opgetrokken tot 2.000 Fr.; daarnaast werd ook voor de eerste keer gesubsidieerde melk gedronken. Aan het kampvuur werd in Meeuwen hard gewerkt. Het resultaat mocht er dan ook zijn: in verre omstreken kon men de metershoge vlammen zien opblazen. De stage van de Jonghernieuwers bestond in Meeuwen uit een uitgewerkte spelnamiddag. Ook de komende jaren zal in de Jonghernieuwersban, later ook bij de opnieuw opgerichte Hernieuwers veel nadruk liggen op die stage en de voorbereiding gericht op een geleidelijke inschakeling in de leidingsploeg. Voor dit initiatief kreeg Suykerbuyk weliswaar niet altijd de volle steun van de overige leiding.

13.6. De barak tegen de grond

Na de gedwongen verhuis uit de Oude Pastorie was de houten barak naast het Jeugdheem al een aantal jaren de thuisbasis van KSA, later KSJ, Essen. Sinds 1979 werd daarnaast één lokaal gehuurd in het Jeugdheem Deken Verbist. Hoewel KSJ zich gelukkig voelde in de eigen barak werd de nood aan bijkomende accommodatie toch stilaan scherper gevoeld, wegens de stijging van het ledenaantal. Het leidingslokaal verhuisde eerst naar de zolder en werd nog later afgeschaft wegens plaatsgebrek. Daarnaast vertoonde de houten constructie een aantal problemen: de zolderverdieping bijvoorbeeld werd stilaan onbegaanbaar en de mazoutstoven bleken niet de ideale verwarming te zijn. Een verhuis werd echter nog lang niet overwogen. Een afgedankte bus zorgde voor een tijdelijk bijkomend onderdak, maar viel ten prooi aan vandalisme.

Toch startten de verschillende jeugdbewegingen die op en rond Jeugdheem Deken Verbist gevestigd waren, Actiegroep Z, V.V.K.S., Chiro, K.L.J. en KSJ samen met enkele ouders (vanuit KSJ-kant) en oud-leiders (vanuit scouts en Chiro) een bouwproject. Al snel namen vooral de ouders en oud-leiders onder leiding van opeenvolgend Marc Jaspers en Leo Van Gink de touwtjes in handen, zodat de eerste stickeractie startte vooraleer KSJ en de andere bewegingen er weet van hadden: de Kernraad was opgericht. In november 1985 startte men met de bouw van het sanitaire blok aan het Jeugdheem. Ongeveer gelijktijdig ruimde KSJ de afgedankte bus die als bijkomend lokaal had gefungeerd weer op.

Er werd aan het Jeugdheem heel wat werk verzet: een B.T.K.-er smukte de gebouwen op, en het gemeentebestuur legde een nieuwe asfaltweg aan -weliswaar van bedenkelijke kwaliteit. Ondertussen startte echter de discussie over de toekomst van het Jeugdheem. KSJ stelde gesteund door een aannemer voor om de barak van een lichter dak te voorzien, maar dit en andere voorstellen werden door de Kernraad afgewezen. Zij riepen daarvoor veiligheidsredenen in en wisten hun standpunt door een architect bevestigd. KSJ kreeg de indruk dat de barak te allen prijze weg moest, omdat ze te zeer de onafhankelijkheid van KSJ benadrukte. Er werd besloten dat de verschillende jeugdbewegingen in het Jeugdheem onderdak zouden krijgen. Opnieuw haalde de parochie haar slag thuis.

De lokalenverdeling gebeurde in het najaar van 1986 en ging zoals verwacht kon worden met de nodige discussies gepaard. Volgens Dirk en Rudi Smout was eerst een vrij redelijk voorstel op papier gezet, maar de volgende vergadering bleek het daarbijhorende plan onvindbaar. In het nieuwe voorstel leverde KSJ volgens hem fors in, vooral ten voordele van de scouts. De sfeer tussen de scouts en KSJ, die nooit echt vriendschappelijk was geweest, bekoelde en ook tussen KSJ en Kernraad boterde het niet goed. Zelfs Deken Verstraelen is op een bepaald ogenblik bemiddelend tussengekomen. In tegenstelling tot onderpastoor Frank De Waele, die KSJ liever zo snel mogelijk zag verdwijnen en daar zelfs openlijk voor uitkwam, leek Verstraelen immers wel enige sympathie voor het Heidebloempje te koesteren, misschien vanuit zijn eigen KSA-verleden.

Uiteindelijk verhuisde KSJ dus naar de Jeugdheem-gebouwen, waar de nodige aanpassingswerken werden uitgevoerd. Naar goede gewoonte werd daarbij nogal eigenzinnig te werk gegaan, zodat muren sneuvelden die volgens de Kernraad eigenlijk hadden moeten blijven staan... In augustus 1987 werd de barak afgebroken, die echter in Kalmthout werd heropgebouwd en nog een aantal jaren goed dienst zou doen. De relatie tussen KSJ en de Kernraad startte in ieder geval niet onder het goede gesternte en zou dan ook nog een aantal jaren kil blijven. Toch bestond die Kernraad voor een belangrijk deel uit oud-KSA-ers, die blijkbaar kost wat kost het verwijt wilden voorkomen dat ze KSJ voortrokken.

Hoofdstuk 14 : Opnieuw een bondsleider 1986-1991

Wanneer in 1986 opnieuw een bondsleider werd aangeduid, wordt duidelijk dat de structuur van KSJ niet meer aangepast is aan de grootte van de beweging. Het ging KSJ immers voor de wind en het ledenaantal bleef groeien. Nochtans zou de aanpassing niet zonder groeipijnen verlopen. Een aantal verloren contacten werden in de late jaren '80 opnieuw hersteld. Vooral de hernieuwde samenwerking met KSJ Provinciaal, die leidde tot de organisatie van een Startdag in Essen, was opmerkelijk. Met de Kernraad bleef de relatie ondertussen problematisch, al kreeg de oude barak als eigen KSJ-thuis een merkwaardige opvolger in de zelf geconstrueerde referentent.

14.1. Naar een echte groepsleider

Na het kamp van Meeuwen stapten Joris Vos en Marc Nelen uit KSJ; Johan Theunis kwam er van buiten de beweging bij. De groter geworden leidingsploeg beseftte dat de vrij los gestructureerde, informele werking niet langer houdbaar was en verlangde naar een grotere efficiëntie. Daarnaast pleitte een deel van de leiding voor meer inzet. De behoefte aan een duidelijk gezicht naar de 'buitenwereld' toe werd ook sterk gevoeld, en de Kernraad drong erop aan dat de beslissingsstructuur van KSJ doorzichtiger zou worden. Daarnaast waren er binnen de leidingsploeg steeds een aantal mensen geweest, vooral Kris en Frank Vorsselmans, die voor het herinvoeren van de functie van bondsleider waren blijven pleiten. Daarom werd op 16 augustus 1986 besloten om deze opnieuw in te voeren. Toch leefde bij veel leiding de behoefte om op dezelfde manier verder te blijven werken: iedereen even veel inbreng, sterk democratisch, zonder veel gezag of structuur. Frank Vorsselmans en Patrick Suykerbuyk haalden de beslissende stemronde als kandidaat-bondsleider. Vorsselmans was eerder het type bondsleider zoals men ze vroeger had gekend, met een vrij autoritaire stijl. Suykerbuyk, die van buiten de beweging kwam, had een ander profiel. Bij geheime stemming werd Suykerbuyk gekozen; waarschijnlijk stemden velen op hem om alles zoveel mogelijk te houden zoals het was.

Tijdens dezelfde bondsstaf werden ook een aantal afspraken binnen de leiding gemaakt en kwamen ook thema's als leidingstekort, ledenwerving en de taakverdeling aan bod. Dat laatste was een nieuwigheid: het opsplitsen van een aantal administratieve taken (de kas, de verzekering en de ledenadministratie) en het uitdrukkelijk aanduiden van verantwoordelijken voor het beheer van de verschillende soorten materiaal bleef ook de volgende jaren een belangrijk element van de KSJ-structuur.

De wederzijdse hooggespannen verwachtingen tussen bondsleider en de leidingsploeg werden niet ingelost. KSJ bleef gewoon verderwerken zoals voorheen. Dat leidde ertoe dat Patrick Suykerbuyk op 2 mei 1987 zijn ontslag als bondsleider schriftelijk aan zijn medeleiding meldde: "Hiermede neem ik ontslag als bondsleider, omdat ik vind dat er in onze groep toch geen aandacht aan wordt besteed dat er een bondsleider is. Er zijn er in onze groep die zich meer gedragen alsof zij de bondsleider zijn. Daarom acht ik het niet meer nodig dat ik de naam als bondsleider heb." Er werd een extra bondsstaf belegd, en Johan Theunis werd gevraagd deze als 'moderator' te leiden. Hoewel een aantal problemen werden uitgepraat en enkele concrete oplossingen naar voren werden geschoven, bevestigde Patrick zijn ontslag.

14.2. Smout houdt stand op een slappe koord

Na dit woelige werkjaar vervoegden Chris Konings, Dirk Besters en Frank Van Doren de oud-leiding. Vanuit de Jonghnieuwers kwamen Els Van Ginneken, Ann Smout, Frank Bastianen, Carl Kerstens, Marc Schevelenbos en Wim Peeters hen vervangen. Met het intreden van Ann Smout maakten maar liefst 4 kinderen uit hetzelfde gezin deel uit van de leidingsploeg ! Er werd besloten het bondsleiderschap toch te behouden. Frank Vorsselmans was opnieuw kandidaat. Als reactie stelden enkele anderen hun kandidatuur, maar uiteindelijk trokken die zich terug ten voordele van Rudi Smout. Bij geheime stemming haalde Smout het, die voorstelde de taak van vice-bondsleider in te voeren, als aanvulling en steun voor de bondsleider. Vorsselmans werd zo de eerste vice-bondsleider. De taakomschrijving van beide functies bleef echter vaag. De bondsleider had wel uitdrukkelijk geen beslissingsmacht, zoals in het conflict met de Kernraad later nog zou blijken. Een belangrijk deel van de leiding bleef ook kritisch staan tegenover de functie. In december 1987 leidde dit tot een crisisvergadering omdat Johan Theunis, Jos Kamerling en Patrick Suykerbuyk ontevreden waren over het functioneren van Smout. Er werd op Kerstavond 1987 een evaluatievergadering belegd, en de drie 'opstandelingen' werden tot de orde geroepen .

Het volgende werkjaar, nadat May Peeters KSJ had verlaten en Filip Vandenbroeke in de leiding was gestapt, werd opnieuw gestemd. Rudi Smout kreeg deze keer zijn broer Tom als tegenkandidaat, die zich met zijn kandidatuur eerder tegen de functie dan tegen de persoon van Rudi richtte. Rudi Smout haalde het bij geheime stemming met één stem overschot. Jos Kamerling werd vice-bondsleider. Dat jaar werd het bondsleiderschap niet meer in vraag gesteld, Smout kreeg dan ook enige ruimte om de functie terug inhoud te geven. Enkele elementen kwamen duidelijk op de voorgrond: de bondsleider was de contactpersoon naar buitenuit, de gespreksleider en bemiddelaar en de ondubbelzinnige kampleider. Rudi Smout was er dus in geslaagd om het bondsleiderschap in KSJ terug aanvaardbaar te maken. Het vereiste een subtiel diplomatisch optreden, vooral tegenover de eigen leiding.

14.3. Kamerling neemt het roer over

Hiervan profiteerde zijn opvolger, Jos Kamerling. Nadat Rudi Smout, Chris De Lens en Patrick Suykerbuyk de leiding hadden verlaten, werd hij in augustus 1989 immers tot bondsleider verkozen, deze keer voor een termijn van 2 jaar. Tegenkandidaat was opnieuw Frank Vorrsselmans. Ook Kamerling kreeg in het begin te kampen met de inhoudsloosheid van zijn functie. Maar samen met vice-bondsleider Wim Besters slaagde hij er gaandeweg toch in om meer evenwicht te brengen tussen de verantwoordelijkheid die het bondsleider-zijn met zich meebracht en de invloed die eraan verbonden was. Vooral in het werkjaar 1990-1991, als zij aan het roer stonden van een sterk vernieuwde leidingsploeg, liet de veranderde verhouding zich voelen: Kamerling en Besters vormden een sterke tandem die het nu al eens aandurfde een beslissing op eigen houtje te nemen

Dat bleek af en toe zelfs een noodzaak: de leidingsploeg was immers dat jaar erg instabiel, wat op de werking afstraalde. Nadat Agnes Broos (na anderhalf jaar) KSJ had verlaten en ook Carl Kerstens haar voorbeeld volgde, werd een omvangrijke Hernieuwersgroep van 10 personen in de leiding opgenomen. Van buiten KSJ kwam Eric Van Loon, die wel jarenlang lid was geweest, er nog bij. De erg grote leidingsploeg kwam onder druk te staan, vooral omdat het niet nakomen van gemaakte afspraken voor wrewel zorgde. Nog voor het einde van het werkjaar haakten vier van de nieuwelingen (Jan Boden, Pascal Van Gink, Jimmy Van Meel en Tom Mous) om uiteenlopende redenen af. De uitgebreide voorbereiding die de Hernieuwers hadden gekregen, waarbij zij in het laatste jaar regelmatig stages kregen en zelfs het kamp mee voorbereidden, volstond duidelijk niet voor een probleemloze integratie in de leidingsploeg. Na het kamp van Genk (juli 1990) stapte ook Ivo Schevelenbos uit KSJ, in december volgde Jan Dekkers, zodat van de nieuwelingen alleen Peter Konings, Els Nelen, Wendy Bosmans en Tom Bevers aan een langere KSJ-carrière waren begonnen. Ook Ann Smout, Els Van Ginneken, Els Besters en Dirk Smout namen in september 1990 afscheid.

Dat de soms snel wisselende leidingsploegen toch altijd één samenhangende groep bleven, had veel te maken met de overtuiging dat conflicten konden en moesten worden uitgepraat en dat de KSJ-leiding één sterke groep moest blijven. Een aantal elementen droegen tot die groepsvorming bij. Zo bleven de leidingsweekends, die al langer bestonden, een geslaagde combinatie van het nuttige -voorbereiding van het kamp of van de jaarwerking- en het aangename. De verschillende weekends leverden dan ook heel wat anekdotes op. Het 's nachts achterlaten in een winkelwagentje van Els Van Ginneken, in het midden van de Bredabaan, en de reacties van de betrokkene, maakten het leidingsweekend in Wuustwezel bijvoorbeeld memorabel. Naast de weekends bevorderden nog andere factoren de groepsgeest: de KSJ-leiding hield er bijvoorbeeld aan zoveel mogelijk samen uit te gaan, waarbij telkens vanuit het vaste stamcafé, nog altijd Den Block, werd vertrokken. Den Block was trouwens zowat het tweede lokaal van KSJ: als Essen werd verlaten, voor een kamp, een weekend of wat ook, was het traditioneel de laatste stopplaats voor het vertrek en de eerste pleisterplaats na aankomst. Ook de herhaalde deelname aan Carnaval en aan verschillende sportieve toernooien, kwissen enz. zorgde voor een goede samenhang in de KSJ-leiding. Daarnaast werkte ook het collectieve 'vijandsbeeld' tegenover ondermeer de scouts en de Kernraad de groepsvorming in de hand: "Wij tegen de rest".

14.4. Jubileum

In 1987 vierde KSJ uitgebreid het 90-jarig bestaan van het Heidebloempje. Dit betekende meteen de aanleiding voor een grondige vernieuwing in het KSJ-jaarprogramma. Zo werd in januari voor de eerste maal een kwis georganiseerd, waarbij zelfs ploegen geweigerd moesten worden. Deze organisatie zou nog enkele jaren herhaald worden, maar uiteindelijk in het overaanbod aan kwissen dat het Essense verenigingsleven teisterde ten onder gaan.

Een andere nieuwigheid zou langer stand houden. Naar het voorbeeld van de Tuinfeesten van de Chiro en de Scoutsdriedaagse organiseerde KSJ vanaf 1987 jaarlijks een KSJ-Weekend in de Paasvakantie. De zaterdag werd gevuld met een volleybaltornooi, waarmee de vroegere zaalvoetbaltornooien een sportieve opvolger kregen. De voorheen onregelmatig georganiseerde eierslag werd naar de zondag geplaatst. Ook verzorgde KSJ opnieuw een eucharistieviering. Dit KSJ-Weekend, dat de eerste jaren vrij succesvol verliep, werd één van de hoekstenen van de financiële gezondmaking. Nadat Raf Hereygers jarenlang een immer lege kas had beheerd, werden vooral onder impuls van Patrick Suykerbuyk de kasverrichtingen niet alleen minutieus opgevolgd, ook aan een stijging van de inkomsten werd aandacht besteed. Dankzij de planning van Suykerbuyk, later nagevolgd door Johan Theunis, ontstond terug ruimte voor zinvolle investeringen en verliep de overgang van barak naar Jeugdheem op financieel vlak rimpelloos.

Ook de ouderavond van 1987 stond uiteraard in het teken van het jubileum. Vooraf was er een eucharistieviering, waarbij de enkele jaren voordien door May Peeters en Dirk Smout zelf gemaakte KSJ-vlag werd gewijd. De jubileumshow werd een succes en een referentiepunt voor de latere ouderavonden. Die werden trouwens definitief tweejaarlijks: de vervangende dianimatieavond bleek al bijna even veel werk mee te brengen, voor een duidelijk beperkter succes. Na 1989 vonden we KSJ dus nog slechts tweejaarlijks op de planken terug. Het jubileum werd in augustus 1987 afgesloten met een kampvuur aan het Jeugdheem. Ook de historische kant werd ondertussen niet vergeten: Rudi Smout schreef een uitgebreid artikel voor "De Spycker", het jaarboek van de Essense Heemkundige Kring, en de oude KSA-vlag werd op initiatief van enkele oud-leden gerestaureerd.

14.5. Flammazine tegen heimwee

Naast de herinvoering van het bondsleiderschap werden in de late jaren '80 ook op andere vlakken structuurveranderingen doorgevoerd. Zoals al gezegd werd een meer uitgebreide taakverdeling ingevoerd. Aan een aantal taken werd ook meer

aandacht besteed: de verschillende EHBO-verantwoordelijken volgden stevast de door het Rode Kruis georganiseerde cursussen. Jos Kamerling en Marc Schevelenbos brachten het zelfs tot ambulancier, en deze laatste volgde in het kader van zijn brandweeropleiding nog bijkomende opleidingen, wat hem in de leidingsploeg later tot 'de dokter' maakte. Zelfs voor ingebeelde ziektes had Schevelenbos de preciese geneesmiddelen. Zo bleek brandwondenzalf ('Flammazine') erg heilzaam tegen heimwee.

Jos Kamerling zorgde er verder voor dat voor de verschillende organisaties, waarvan het KSJ-Weekend het belangrijkste was, binnen de leidingsploeg telkens een comité werd opgericht dat de voorbereiding op zich nam. Ook voor de verdeling van de leiding over de verschillende bannen werd een nieuw systeem ingevoerd. Vroeger kreeg de koppigste de ban waar hij zin in had. Nu werd met een systeem van prioriteiten gewerkt, waarbij iedereen een beetje water in de wijn moest doen. Wie teveel moest toegeven werd het jaar daarop gecompenseerd.

KSJ werkte ook aan de verbetering van haar imago: met een tweede enquête werd naar de mening van de ouders gepeild en ondertussen probeerde men, weliswaar niet altijd met evenveel succes, het onterechte beeld van de KSJ-leiding als drinkebroers weg te werken. De ledenaangroei zette zich dan ook verder. KSJ voerde in 1989 voor het eerst een ledenwerving in juni, ondermeer gericht naar de oudste kinderen van de kleuterscholen. Dit werd een groot succes, zodat het ledenaantal op het einde van het werkjaar '88-'89 voor het eerst de 150 zal overschrijden. De WEDO-actie in mei-juni, met de bedoeling de andere jeugdbewegingen voor te zijn, zou tot aan de start van de Pieperwerking een hoeksteen van de KSJ-ledenwerving blijven .

14.6. Het Heidebloempje bloeit weer open

Jaren lang was het wederzijds contact tussen KSA/KSJ Essen en de gouw, later het Provinciaal Centrum, beperkt gebleven tot de verzekering en het aankopen van uniformen. Men vond dat de verschillende tijdschriften die door Nationaal en Provinciaal werden verstuurd maar van bedenkelijke kwaliteit waren en het activiteitenaanbod richtte zich vooral op stadsgroepen. De mentaliteit van de vrijgestelden sprak de Essense leiding niet aan. Naast een harde stellingname tegen het Vlaams Nationaal Zangfeest waren het vooral zaken als de afwijzing van cola-gebruik, omdat Coca-Cola een multinational was, die bij Essen onbegrip opwekten.

Als op aanraden van Patrick Suykerbuyk in 1986 een aantal mensen de BKV-leidingscursus gingen volgen, raakte het ijs echter stilaan gebroken. Een aantal jaren werd deelgenomen aan het provinciale volleybaltoernooi, dat telkens werd gewonnen. In augustus 1987 werd ook voor de eerste maal aan de Startdag, opvolger van de vroegere gowdagen, deelgenomen. Met de fiets werd laat in de nacht de terugtocht van Edegem naar Essen aangevat, waarbij Ekeren twee keer werd aangedaan: Jos Kamerling kende immers een binnenweg...

Nadat KSJ Essen in mei 1988 ook aan de "Flakkering", een activiteit voor alle leeftijdsgroepen, deelnam, organiseerde men in augustus zelf de Startdag, aan de Rouwmoershoeve. KSJ zag dit als een uitdaging. Het feit dat het toevallig 50 jaar geleden was dat de gowdage in Essen had plaatsgevonden speelde ook mee. De Startdag werd een succes: ongeveer 250 leiders en leidsters vonden de weg naar het College, na een zoektocht vanuit het station. Na de werkwinkels in de namiddag werd 's avonds door KSJ Essen een koude schotel opgediend, waarna cabaretier Karel Declerq mocht afsluiten. De samenwerking met de provinciale medewerkers verliep weliswaar niet al te vlot: niet alleen moest Essen alleen instaan voor het rechtzetten van de tenten, toen Wim Besters de Vlaamse Leeuw wilde hangen werd hem gevraagd die neer te halen "omdat sommigen dat ongepast zouden kunnen vinden." Uiteindelijk wapperde de Leeuw toch, maar dan op Essens terrein: aan de toeg. Dat dit incidentje in het persartikel dat nadien in Gazet van Antwerpen verscheen erg veel aandacht kreeg, kon in de Antwerpse Provinciestraat op weinig begrip rekenen... Maar Essen bleef de volgende jaren een trouwe bezoeker van de Startdagen en ook aan andere activiteiten werd deelgenomen .

Nog andere contacten worden hersteld: na elf jaar onderbreking werd in 1987 nog eens verbreederd met de Jagers (Jong-Nederland) uit Oudenbosch. Ook in 1988 werd een verbredering georganiseerd, maar een derde poging in 1989 liep spaak en later werd de draad niet meer opnieuw opgenomen. Met KSA Brasschaat en KSJ Hoogstraten waren er enkele contacten, en ook de fuiven van een aantal andere KSJ-groepen werden bezocht.

Ook de band met de Essense Jeugdraad, bleef behouden. Nadat de voorzittershamer vier jaar lang door Marc Claessens werd gehanteerd, nam bondsleider Rudi Smout in september 1988 het roer in handen. KSJ bleef, ondermeer daardoor, één van de steunpilaren van de Jeugdraad, hoewel Rudi de contacten met verschillende andere jeugdbewegingen herstelde. Dat kon ondermeer worden gemerkt aan de Ronde van Essen. Waar in 1988 nog 12 van de 19 medewerkers uit de leiding of oud-leiding van het Heidebloempje afkomstig waren, werden het volgende jaar heel wat nieuwelingen betrokken. Dat bleek ook uit het lopersaantal, dat van ongeveer 140 naar meer dan 180 steeg. Ook de Jeugdraad zelf ging erop vooruit: meer mensen, uit meer bewegingen behandelden meer thema's en zorgden voor sterkere organisaties. Verschillende keren werd een 'Dag van de Jeugd' georganiseerd, telkens rond één bepaald thema. De massale opkomst van enkele van die dagen deed terugdenken aan de Jeugddagen van de jaren '60...

De oud-leiding van KSA en KSJ toonde ontplooid ook een vernieuwde activiteit. Onder de naam 'WOLK' (Werking Oud-Leiding KSA/KSJ) lieten ze zich opmerken op KSJ-activiteiten en trokken zelfs op WOLK-weekend.

14.7. De zachtere toets van de meisjes

Wat de interne werking betreft, bleven de traditionele activiteiten grotendeels overeind, al kwam de nadruk op een kindgerichte werking te liggen en zorgden de meisjes voor een iets "zachtere" toets. Toch brak de vernieuwing door: variaties op klassiekers, gekruid met wat absurde humor, verrijkten het aanbod. Ook de door Rudi Smout samengestelde Infomap, met nieuwe spelen, morse, sjorren, enkele inhoudelijke teksten,... bood inspiratie. Bij de oudste groepen was er zoals steeds veel aandacht voor de vorming tot leiding. Wanneer in '89-'90 opnieuw een Hernieuwerwerking wordt opgestart, omdat de leidingsploeg het niet nodig vond de Jonghernieuwers al leiding te maken, werd in samenspraak met hen dan ook afgesproken dat zij een aantal aspecten van het leidingsleven mee zouden opvolgen. Ook de volgende jaren bleef deze aandacht voor 'de toekomst' een constante in de werking van de oudste groepen. Patrick Suykerbuyk zou hierin immers vooral door Jos Kamerling sterk worden nagevolgd.

Het contact met de ouders verliep in de eerste plaats via de Jodela. Onder impuls van vooral Wim Besters, op Jodela-vlak een echte perfectionist, groeide deze uit tot een volwaardig tijdschrift met een eigen herkenbare stijl: een combinatie van informatie en ontspanning, opgesmukt met heel veel illustraties uit het door Rudi Smout begonnen en door Wim Besters uitgebouwde indrukwekkende prentjesarchief. Een eigen, licht absurde, humorstijl kruide het geheel. Jodela 100, in oktober 1989, werd een speciaaltje met 100 blz. KSJ-lectuur. De teruggevonden KSA-strip 'De Pantoscaaf' van Willy Vandersteen werd integraal opgenomen.

Het ruime maatschappelijke gebeuren ging ondertussen aan KSJ als beweging voorbij, al bleef een deel van de leiding er actief mee bezig. Binnen de leidingsploeg heerste zelfs enige aversie ten aanzien van het innemen van duidelijke standpunten, zeker wanneer de partijpolitiek om de hoek kwam kijken. Deelnemen aan een anti-TGV-betoging of de betogingen tegen de plaatsing van raketten kon bijvoorbeeld niet, omdat men "niet aan politiek wil doen". Een deel van de leidingsploeg reageerde dan ook negatief wanneer Dirk Smout in 1988 op de VU-lijst aan de gemeenteraadsverkiezingen deelnam, en vreesde dat KSJ een te sterk politiek gekleurd Vlaams-nationaal imago zou meekrijgen, al werden de traditionele Vlaamse uitingen (de Leeuwvlag bijvoorbeeld) niet echt in vraag gesteld.

Ook aan het katholiek-zijn werd vastgehouden, al bleef de beleving ervan beperkt tot uiterlijkheden. Het weggaan van de onderpastoors had daar ongetwijfeld mee te maken. Deken Roger Ilegems probeerde in de korte periode dat hij in Essen actief was het contact met de jeugd te herstellen. Wat KSJ betreft lukte dit vrij goed. In 1991 zorgde hij ervoor dat er opnieuw op de kampplaats een eucharistieviering plaatsvond. Zijn dood, in 1992, werd door KSJ betreurd: voor het eerst sedert lang had een parochiepriester de indruk gewekt dat hij KSJ minstens even gezind was dan scouts en Chiro, afgezien van de positieve invloed die Deken Verstraelen vermoedelijk 'achter de schermen' had uitgeoefend.

14.8. Kampen groeien uit hun voegen

De veranderde jaarwerking liet ook tijdens de kampen sporen na. Het succes van de Jodela zette aan tot nog meer schrijfactiviteit: in navolging van de kampkrantjes uit de jaren zeventig werd elke dag in alle bannen kampverslagen opgemaakt, die nadien werden overgetypt, aangevuld met 'wist-je-datjes', geïllustreerd en gebundeld. Ook in de activiteiten werd bewust geprobeerd creatief te zijn: nieuwe spelletjes en originele inkleding kregen stilaan een, zij het nog beperkte, plaats. Daarnaast bleek zeker op de kampen de absurdistische stijl waarvan KSJ, met vooral Rudi Smout, Wim Besters en Johan Theunis, doordrongen was. Allerlei woorden en gebaren vormden dikwijls een heuse KSJ-taal waar buitenstaanders niet uit wijs raakten, wat het komische effect voor de KSJ-ers uiteraard nog versterkte. Als op kamp zelfs de Leeuwkes een 'zat konijn' uitbeeldden, ongetwijfeld zonder enige alcoholische connotaties, kon dit voor de wereld buiten het Heidebloempje inderdaad alleen maar verwarrend werken. Ook de kookouders waren ondertussen vervangen. Het einde van de jaren '80 zouden vooral Martha Kamerling en May en Willy Hereygers in de keuken terug te vinden zijn, aangevuld met Marie-Roos Vinck, de families Michiels en Deckers en Frank Van Doren.

In 1987 werd, na er vele jaren te zijn weggebleven, nog eens in de Ardennen op kamp gegaan. De bestemming van de 106 KSJ-ers was Bütgenbach, waar men een erg goedkope kampplaats te pakken kreeg: men dacht dat men 30 fr. per persoon en per nacht zou moeten betalen, want men had "dreissig" verstaan. Het bleek uiteindelijk dat men "dreizehn" (13) had moeten horen! Het weer was bijzonder slecht en de regen herschiep de kampplaats in een grote modderpoel. Ook de gezondheid was niet alles: een diarree-epidemie breidde zich zodanig uit dat ook de varkens er last van kregen...

Een jaar later werd een bestemming dichterbij huis gekozen. Het Kempische Gierle ontving KSJ Essen. Omdat men bij de uitleendienst niet voldoende tenten kon bekomen, moest de refter ook als slaapruijme dienen. Om in te eten werd de tent van de Sint-Sebastiaansgilde meegenomen. Die gildentent wekte bij KSJ trouwens al langer enige interesse en plannen voor een eigen tent begonnen stilaan te rijpen. In Gierle bleek ook dat plaatsnamen soms erg op elkaar kunnen lijken: Patrick Suykerbuyk werd door de kampeigenaar verwittigd dat hij Dirk Smout in Arendonk moest gaan ophalen, wegens een kapotte fiets. Suykerbuyk rijdt naar Arendonk, maar vond daar niemand. En Smout ondertussen maar wachten... in Grobbendonk.

Voor de zomer van 1989 had KSJ een kampplaats geboekt in de kazerne van Houthalen-Helchteren. Men wachtte enkel nog op een officiële bevestiging. Toen die uitbleef belde men naar de bevoegde instantie, waar 8 uitsluitend Franstalige miliciens de dienst uitmaakten. De kampplaats was naar een andere groep gegaan; naar een Franstalige, dat spreekt. Na heel wat zoekwerk

kon men uiteindelijk terecht bij de Chiro van Kemzeke, waar ook het Sint-Jozefinstituut jaarlijks een kamp organiseerde. De kampplaats was veel te klein, zodat ook de gildentent opnieuw werd meegenomen. Gedoucht werd er in de achterkamers van het plaatselijke café .

Dürler was de kampbestemming in 1990. De bondsdag bracht KSJ, zoals stilaan de gewoonte was geworden, naar een zwembad, deze keer in het nabijgelegen Groothertogdom Luxemburg. Dirk Smout, die zich in zijn lange leidingscarrière tot specialist in binnenwegen had ontpopt, stippelde de weg uit. Het werd een zware tocht door de bossen, en Dirk maar uitleggen dat al die omgewaaide bomen en dichtgegroeide paadjes er op zijn kaart heel anders uitzagen...

De voorbije jaren was al gebleken dat de groep stilaan zo groot werd dat de meeste kampplaatsen ofwel te klein, ofwel te duur waren. De tentplannen, waaraan aan een wisselend tempo was voortgewerkt, kregen concrete vorm. De zeilen werden aangekocht en de tentpalen werden door Tom Smout en Pascal Van Gink aan elkaar gelast. De KSJ-reftertent (9m op 18m) was in juni 1991 een feit, al bleek het opstellen ervan zeker in het begin een heel karwei. De vraag op welke manier ze best werd rechtgezet, bleef dan ook nog vele jaren een strijdpunt. Alleszins werd de verhuur ervan een belangrijke bron van inkomsten voor KSJ.

In Genk mocht de tent voor de eerste keer mee op kamp. Op een heel grote kampplaats werd de rust alleen verstoord door Italiaanse jongens, blijkbaar aangetrokken door het vrouwelijke KSJ-schoon. Wanneer die 's nachts wat al te dicht in de buurt van de kampplaats werden gesignaleerd, haalden de dappersten uit de leiding de honkbalknuppel al boven. Tot meer dan wat verbaal geweld kwam het gelukkig niet. Meer vreugde bracht het KSJ-'huwelijk' tussen leider Eric Van Loon en Deugniet Els Van Linden, al trouwden ze niet voor de kerk, enkel 'voor de bondsleider'...

14.9. Geen brug tussen KSJ en Kernraad

De onderkoelde relatie KSJ-scouts werd ook in de late jaren '80 niet echt opgewarmd. Bij een deel van zowel de KSJ-leiding als van de V.V.K.S. leefde een grote wederzijdse aversie, die zich bijvoorbeeld uitte in het aanzetten van scoutsleden tot het afbreken van de KSJ-vlaggemast. Bij de jaarlijkse 'Zeskamp' van de scouts was KSJ jaren achtereen de winnaar, wat V.V.K.S. ook deed om het hen te verhinderen: zelfs toen de dobbelstenen belangrijker waren dan de sportieve prestaties, trok het Heidebloempje aan het langste eind. Bij KSJ leefde sterk het gevoel dat de scouts jaloers waren op de ledenaangroei en de werking van KSJ. Dat was zeker ook het geval voor de Chiro, die nu echt begon te ondervinden dat de gemengde KSJ-werking op volle toeren begon te draaien. De concurrentie tussen Chiro en KSJ was wel een stuk minder emotioneel geladen dan die met de scouts.

Ook tussen KSJ en Kernraad bleef het ondertussen moeilijk manoeuvreren, en het samenleven van de verschillende jeugdbewegingen liep niet altijd van een leien dakje. Kern, scouts en Chiro stonden ook regelmatig aan elkaars zijde, ook al omwille van de talrijke persoonlijke banden tussen de jongens van de scouts en de meisjes van de Chiro. Het dubbel gebruik van elkaars lokalen leidde tot verschillende wrijvingen. Zo mocht KSJ geen fuif organiseren in het Welpenlokaal van de scouts, want daar mocht van de Kernraad principieel niet gefuifd worden. Wanneer de Kern zelf, en later ook de scouts, dat wel deden, kloeg KSJ dit aan. "Maar", werd geargumenteed, "op KSJ-fuiven gebeuren altijd baldadigheden." Voorbeelden konden echter niet worden aangehaald...

Legendarisch is het incident van het najaar van 1987. KSJ-leider André Van Gastel had bij werkzaamheden de zijpilaar van de brug over de Vest, die het Jeugdheem met de Oude Pastorij verbond, aan diggelen gereden. KSJ zou deze herstellen, maar wachtte hiermee net iets te lang naar de zin van de Kernraad. Deze herstelde ze op eigen initiatief en stuurde de gepeperde rekening naar KSJ. Omdat er geen voorafgaand overleg was geweest, weigerde KSJ te betalen. Op 21 november werden de kernleden op de bondsstaf uitgenodigd, maar het werd een dovemansgesprek waar de voorhamer, om de brug terug af te breken, net niet werd bovengehaald. Uiteindelijk zou KSJ toch zwichten, maar de leiding kon het niet laten van de ondertussen toch al gevoelig verminderde rekening één fr. 'morele schadevergoeding' af te trekken .

14.10. B-Raad als 'Monsterverbond'

KSJ kon ook moeilijk verdragen dat de Kernraad zich met de eigen interne werking wilde bemoeien. Tijdens de heemraad van 11 november 1988 vroeg de Kern dat de KSJ-bondsleider meer beslissingsmacht zou krijgen, zodat hij tijdens de vergadering kon beslissen. Rudi Smout, wetende dat de leidingploeg erg aan het gezamenlijke beslissingsrecht gehecht was, wees dit af. Er ontstond een scheldpartij, waarbij Rudi, die voor assistent in de psychologie studeerde, ondermeer als 'psychologisch gestoorde' werd aangesproken. Na de vergadering trokken Rudi en Johan Theunis, die hoewel hij niet op zijn mondje gevallen was de vergadering sprakeloos had aanhoord, naar de bondsstaf. Onmiddellijk werd een brief opgesteld: "De bondsleider van KSJ krijgt geen beslissingsmacht van de bondsstafleden omdat zij van oordeel zijn dat dit indruist tegen de democratische beginselen die KSJ als jeugdbeweging wil respecteren."

Om tegengewicht te bieden aan de Kernraad werd verder onder impuls van Dirk Smout en Krista Nuyten (Chiro) een aparte raad van de bewegingen opgericht. De B-Raad (met de "B" van bewegingen) was bedoeld om de standpunten van de bewegingen eerst op elkaar af te stemmen, alvorens ermee naar de heemraad te stappen.

KSJ had de kritische zin dus duidelijk nog niet verloren. Zo werden de verslagen van de Kernraad, die volgens KSJ eenzijdig en met weinig respect voor de jeugdbewegingen waren opgesteld, in aangepaste versie in de Jodela gepubliceerd. Nochtans ontstond stilaan bij de KSJ-leiding ook meer waardering voor het door de Kernraad geleverde werk. Door het stilaan aan elkaar gewend raken, de veranderende structuur binnen KSJ en het oplossen van de lokaalproblemen door de bouw van het Bivakhuis Deken Verstraelen verminderde stilaan de spanning. Toch bleef KSJ ook de volgende jaren een stuk kritischer tegenover het instituut Kernraad staan dan de andere bewegingen.

Hoofdstuk 15: KSJ: daar kies je voor ! 1991-1996

In de jaren '90 werden de lijnen die Patrick Suykerbuyk en Rudi Smout hadden uitgezet, waarbij de bondsleider opnieuw een belangrijke rol speelde, doorgetrokken. KSJ kon dan ook al eens wat meer hooi op de vork nemen en startte met een vijfjarigewerking. De contacten met KSJ Provinciaal en anderen werden verder uitgebouwd, en ook het inhoudelijke kreeg meer aandacht: dat liet zich zowel in de activiteiten als in een ruimere maatschappelijke belangstelling merken.

15.1. Structuren vallen in de plooi

Na het kamp in Genk werd in augustus 1991 besloten de nog jonge Hernieuwers in de leidingsploeg op te nemen, om zo de groep terug aan te vullen. Leen Baum, Danny Aerts, Benny Geers, Rudi Van Rijsbergen, Greet Anthonissen, Christophe Francken, Luc Besters, Rob Barrevoets, Bart Konings en Frank Dekkers waren de nieuwelingen. Van buitenaf kwam Adri Verhulst, maar deze zou het net zoals Van Rijsbergen en Dekkers niet lang volhouden. Als na het leidingsweekend van november ook Kathleen Pockelé en Tom Smout KSJ vaarwel zegden, bleek dat op twee jaar tijd de leidingsploeg grondig vernieuwd was. Jos Kamerling werd opnieuw voor twee jaar tot bondsleider gekozen; tegenkandidaten waren Kathleen Pockelé en Johan Theunis - de kandidatuur van deze laatste was zo ernstig dat hij zelfs niet op zichzelf stemde. Wim Peeters werd vice-bondsleider. In deze groep herinnerde nog slechts een kleine minderheid zich de periode zonder bondsleider. Jos had dan ook de mogelijkheid om de functie definitief uit te bouwen, op zijn eigen wat nonchalante manier. De bondsleider was vanaf nu het ondubbelzinnige KSJ-gezicht naar ouders en buitenwereld toe, hij nam de leiding van de groep, coördineerde de werking en de verschillende organisaties en nam kleine of dringende beslissingen zelf. De bondsstaf bleef er echter aan gehecht van alles op de hoogte te zijn, en hield altijd het laatste woord.

Er kwam rust in de leidingsploeg. Met een aantal kleine wijzigingen bleef deze ook de komende jaren uit dezelfde mensen bestaan, al verlieten Johan Theunis en Wendy Bosmans KSJ in de zomer van 1992 en werden Wendy Verhulst en Roel Bevers een vaste waarde voor de komende jaren. Stilaan groeide ook een andere mentaliteit: de discipline in de leidingsploeg nam toe. Die tendens werd nog versterkt wanneer in september 1993 Tom Bevers (zonder tegenkandidaten) tot bondsleider werd verkozen. Marc Schevelenbos, zijn neef, werd vice-bondsleider. Jos Kamerling bleef als oud-bondsleider bij KSJ en behield, niet altijd tot grote vreugde van zijn opvolger, een belangrijke invloed op de groep. Zijn beide oud-vice-bondsleiders, Wim Peeters en Wim Besters, stapten wel uit KSJ, Gert Konings kwam erbij. Tegen het kamp van Zichem, zomer 1994, werden stilaan een aantal wijzigingen in de leiding voelbaar. Het was dan ook al het derde jaar dat dezelfde groep, waarin een aantal uitgesproken persoonlijkheden samenzaten, het roer in handen had, en men raakte zowat op elkaar uitgekeken. Van de vernieuwing, die er kwam doordat een grote groep Hernieuwers de leidingsploeg vervoegde, werd heel wat verwacht. De inpassing van Tim Vinck, Ans Barrevoets, Gert Van Gastel, David Aerts, David Van Peteghem, Hilde Van Aert, Kris Van Dorst, Luc Rossen, Werner Van Gink, Jurgen Boom, Betty Michielsen en Kim Raymakers verliep echter niet helemaal zonder moeilijkheden, al hield alleen David Van Peteghem het gedurende dat eerste jaar voor bekeken. Tussen, en ook doorheen, de verschillende generaties bleken nogal wat mentaliteitsverschillen te bestaan: terwijl voor de enen totale inzet een evidentie was, beschouwden anderen KSJ als iets meer vrijblijvend. Daarbij kwam nog dat verschillende karakters regelmatig tegen elkaar opbotsten.

15.2. KSJ als één blok in Den Block

Nochtans bleef de leidingsploeg, zeker naar buiten toe, één blok dat tot veel in staat was. De leidingsweekends, die ook voor de vorige generaties hoogtepunten van vriendschap en samenhang waren geweest, behielden ook nu hun rol als fora voor het uitpraten van moeilijkheden, om bepaalde zaken grondig door te praten of om de kampen voor te bereiden. En hoewel het samen uitgaan duidelijk verminderde, bleef men na bondsstaven en bij andere gelegenheden toch Den Block opzoeken.

De grote leidingsploeg gaf nieuwe mogelijkheden. Ook al om de andere jeugdbewegingen nogmaals voor te zijn, werd in augustus 1994 beslist te starten met een vijfjarigewerking. De jaren voordien vonden immers telkens een aantal vijfjarigen de weg naar de Leeuwkes. Opnieuw nam KSJ Essen zelf het initiatief en werd de beslissing aan KSJ Nationaal gewoon meegedeeld. De nieuwe ban kreeg de naam 'Piepers' en werd de eerste jaren relatief succesvol. De leiding wist overigens niet dat de naam 'Piepers' ooit al eerder voor een korte tijd door het Heidebloempje was gebruikt. Omdat de lange kampduur voor deze kinderen een probleem zou kunnen vormen, werd deze wel beperkt tot eerst vijf, later zes dagen. KSJ zette een nieuwe stap in de richting van een overwegende kinderbeweging. Dat was trouwens ook op nationaal vlak het geval. In 1991 bijvoorbeeld was 65,2 % van de KSJ-leden in Vlaanderen minder dan 12 jaar oud. Vanaf midden de jaren '90 werd dit nationaal als een probleem aanzien, vooral omdat de doorstroming naar de leidingsploegen toe in het gedrang kwam. Essen vormde een

uitzondering, maar kon zich ook ledenverlies permitteren wegens de vrij brede basis. De gemiddelde leeftijd van de Essense leiding stak dan ook sterk boven het nationale gemiddelde uit .

De Pieperwerking, de volgehouden WEDO-inspanningen en de alsmaar sterker wordende positie in de wijk Wildert zorgden ervoor dat het ledenaantal nogmaals steeg, zodat de 180 in het bereik kwam. Hoewel ook in het verleden een aantal leden uit Wildert de weg naar het Jeugdheem vonden, kreeg die wijk pas in de jaren '90 een belangrijke positie. Wat begon bij enkele kinderen (de families Elst, Van Linden...) groeide uit tot een groep die meer dan een derde van het ledenaantal, bij sommige bannen zelfs meer dan de helft, uitmaakte. Vooral de scouts van Heikant verloren zo nogal wat potentiële leden aan KSJ. De sterke positie op Wildert verhulde wel enigszins een iets zwakkere aantrekkingskracht in het Centrum.

Tom Bevers bleef ondertussen zowel in '94-'95 als '95-'96 bondsleider, nu terzijde gestaan door vice-bondsleidster Wendy Verhulst. In de leidingsploeg vonden ondertussen slechts kleine verschuivingen plaats: Marc Schevelenbos en Benny Geers stapten er in 1994 uit, Bart Konings in 1995. Ondanks verschillende pogingen om de problemen uit te praten verslechterde de sfeer in de leidingsploeg.

Tegen het kamp ontstond echter het besef dat het zo niet verder kon, en in Maredsous werd ondubbelzinnig terug als één groep opgetreden. Na dat kamp verlieten Eric Van Loon, Els Nelen, Gert Konings, Ans Barrevoets en Gert Van Gastel KSJ. In de leidingsploeg werden zij vervangen door Sofie Anthonissen, Perry Potters, Koen Hereygers, Tom Michiels en Greet Van Dorst. Na enig zoeken werd Roel Bevers bereid gevonden het bondsleiderschap van zijn oudere broer over te nemen. Danny Aerts werd vice-bondsleider. Het jubileumwerkjaar kon worden ingezet...

15.3. Creatief, animerend en geëngageerd

Nadat de voorbije jaren vooral aan de organisatorische uitbouw van de beweging was gewerkt, werd in deze periode de blik nog meer op het activiteitsaanbod gericht. De leden werden ook veel meer centraal gesteld, soms ten koste van de leidingsploeg. Jos Kamerling, en Tom Bevers hechtten dan ook een groot belang aan de voorbereiding van de activiteiten. Via de contacten met KSJ Provinciaal, maar ook met andere jeugdbewegingen en jeugdwerkvormen, kwamen nieuwe ideeën aangewaaid, waarbij naar originaliteit en creativiteit werd gestreefd. Thematisch opgebouwde spelen, ingeklede activiteiten, ritme- en schminksessies kwamen naast de klassiekers zoals beekdaltochten en sjoer-namiddagen te staan. Het sjoeren werd zelfs, onder impuls van Kamerling en nagevolgd door ondermeer Luc Besters en Danny Aerts, geherwaardeerd. Binnen de leiding volgde een meerderheid de verschillende door KSJ Provinciaal aangeboden basiscursussen en ook de voortgezette opleidingen konden op belangstelling rekenen.

Het verschijnsel 'animatieteam' deed zijn intrede: een kleine groep uit de leiding die zich bezighield met tussendoorspelletjes en toneeltjes in het kader van een thema. De start kwam tijdens het kamp van Bütgenbach 1993 en ook de volgende kampen en leidingsweekends werden geanimeerd, waarbij vooral Jos Kamerling zich regelmatig liet opmerken. Ook aan de vormende inhoud van de KSJ-werking werd meer aandacht besteed, waarbij de thema's door de tijdsgeest werden aangereikt: racisme, het leefmilieu, armoede en de multi-culturele samenleving waren de aandachtspunten. Ook de visie op 'jeugdbeweging' werd uitgewerkt. Na een eerste aanzet van Rudi Smout, eind jaren '80, werden nu meer pogingen ondernomen om expliciet de doelstellingen en waarden van KSJ op papier te zetten. Kernbegrippen lijken daarbij groepsvorming, spel met iets meer, kritisch en creatief te zijn geweest. Die visie werd ook enkele malen getoetst aan wat KSJ Nationaal te zeggen had. Daar was immers een uitgebreide Visietekst uitgewerkt, samenhangend met de nieuwe slogan "Daar kies je voor !". Deze was door KSJ Essen al enkele jaren overgenomen en zelfs in eigen affiches verwerkt .

Zelfs de K van KSJ kreeg opnieuw belangstelling. Door de parochie, via ondermeer onderpastoor Bruno Vos en het nieuwverkozen parochieteam, werden pogingen gedaan om terug met de jeugdbewegingen in contact te komen -wat leidde tot een bezoek aan de bondsstaf. Ook binnen de Nationale en Provinciale werking werd hierover nagedacht. Daar was men altijd aan de K blijven vasthouden, in KSJ nog sterker dan in de andere bewegingen, maar lange tijd kreeg men in veel groepen, ook in Essen, weinig respons. Door op nationaal vlak zelf afstand te nemen van bepaalde aspecten van de kerk en de liturgie lukte het in de jaren '90 wat gemakkelijker. KSJ Essen bleef niet achter en verving zo bijvoorbeeld in 1995 de kamp-eucharstieviering door alternatieve K-activiteiten. Wel bleef altijd slechts een beperkt deel van de leidingsploeg echt in het geloofsgebeuren geïnteresseerd.

KSJ hief ook het bestaande taboe op maatschappelijk engagement grotendeels op. Nadat eerder via Plan International reeds een kind werd geadopteerd, werd nu deelgenomen aan een fakkeltocht voor de vrede, aan een anti-racistische betoging en ook met de 11.11.11-actie werd opnieuw aangeknoopt. Partijpolitiek bleef uiteraard moeilijk liggen. Vooraleer Tom Bevers tot bondsleider werd verkozen werd van hem een inperking van zijn politiek engagement gevraagd, om de beeldvorming van KSJ niet te beïnvloeden. Hierdoor liet Bevers de gemeenteraadsverkiezingen van 1994 aan zich voorbij gaan, maar het belette hem niet om in juni 1995 de voorzittershamer van de lokale Volksunie over te nemen. Het "Vlaamse", dat ook nationaal in de jeugdbewegingen nog nauwelijks speelde, kreeg ook op andere manieren enige tegenwind. Maar de tradities werden wel in ere gehouden, zoals ook een stuk discipline, zij het uiteraard in een andere vorm dan twintig jaar voorheen, het karakter van KSJ bleef bepalen.

15.4. Gevarieerd KSJ-weekend

Op organisatorisch vlak hield KSJ vast aan de bestaande initiatieven, zoals het jaarlijkse KSJ-Weekend in de Paasvakantie. Omdat de formule wat versleten raakte, werd geëxperimenteerd, waarbij in eerste instantie vooral het programma van de vrijdagavond regelmatig gewijzigd werd. Na enkele kaas- en wijnavonden werd overgeschakeld naar achtereenvolgens een Tiroleravond en enkele cantussen om uiteindelijk bij een dansavond uit te komen. De jobprijkskamp die de zondagnamiddag enige activiteit moest inblazen werd in 1995 vervangen door een wandeltocht en de traditionele eierslag kreeg een plaatsje in het restaurant met een meer uitgebreid gamma. Een free podium completeerde in '95 en '96 het programma. Het bleef erg moeilijk om een succesvol programma samen te stellen, met een financieel fiasco in 1996 als dieptepunt. De ouders bleven immers meer en meer afwezig, zodat alternatieve geldbronnen zoals een vlaaienslag en de uitgifte van een reclameboekje moesten worden aangeboord. Dit aanvoelen van een gebrekkige betrokkenheid van de ouders stond in schrille tegenstelling tot de steeds hogere eisen die ze aan jeugdleiders leken te stellen. Deze dubbelzinnigheid werd in het hele jeugdwerk en het onderwijs steeds meer waargenomen. De leidingsploeg van KSJ Essen pikte dit niet en schreef een protestbrief aan de ouders om hun teleurstelling over de geringe opkomst te uiten .

Daartegenover staat dat de ouderavond een vaste waarde bleef en de ouders wel bleek aan te spreken. Nadat de ouderavond in 1991 een mindere vertoning werd, werd in 1993 en 1995 terug bij het succes aangeknoopt. De ledenaangroei en de toename van het aantal bannen zorgden daarbij niet alleen voor een drukker programma, maar ook de zaal van het Essense Gildenhuis werd stilaan te klein, zodat er voor het jubileumjaar 1997 aan een opsplitsing in twee dagen werd gedacht. Ook met andere activiteiten werd geëxperimenteerd. Zo werd het jaarlijkse kerstfeestje in 1993 en 1995 naar de ouders toe opengetrokken, met een lichte maaltijd en een fakkeltocht. Hoewel de gezelligheid zeker niet ontbrak, bleek het moeilijk de ouders hiervoor warm te krijgen .

Het bouwen zit het Heidebloempje blijkbaar in het bloed. De tent was nog maar nauwelijks afgewerkt, of het plan werd opgevat om het siorhout en nog wat materiaal onder te brengen in een nieuw te bouwen materiaalruimte. Het 'Sjorkot' kreeg een plaats achter het Jeugdheem en werd in juni 1992 in gebruik genomen. Daarna werd de aandacht verlegd naar de vernieuwbouw, waarbij de lokalen werden voorzien van nieuwe vloeren en nieuwe ramen en deuren. Daarnaast zorgde Peter Konings nog voor talloze (houten) constructies: nieuwe tafels, materiaalbakken, afsluitingen in verschillende lokalen, geldbakjes, een poppenkast...

Tenslotte bleef KSJ ook de pen hanteren. Naast het jaarlijkse kampkrantje bleek dit vooral in de Jodela. De jaarlijkse wisselingen in de redactie -al bleek Christophe Francken een vaste waarde- hadden wel hun invloed op het enigszins wisselende kwaliteitsniveau. Desondanks bleef de Jodela een trendsetter, een speelsere maar waardige opvolger voor Wij Bouwen en andere illustere voorgangers.

15.5. KSJ zendt zonen en dochters uit

De contacten met KSJ Provinciaal, die de voorbije jaren opnieuw waren aangeknoopt, werden alsmaar intenser. Ook in die provinciale werking veranderde één en ander: de 'alternatief' ingestelde vrijgestelden en gewetensbezwaarden werden stilaan vervangen door meer 'realistisch' denkende jeugdwerkers, al bleef het engagement in de progressieve maatschappelijke bewegingen bestaan. De conflicten tussen de verschillende provincies, waarbij in de beide Vlaanderen een meer traditoneel-katholieke lijn werd aangehouden tegenover de alternatieve opvattingen van de andere provincies, werden minder scherp. Antwerpen bleef echter, zeker op het vlak van het aantal KSJ-groepen, een zwak broertje. Eén provincie deed het nog minder goed: Brabant. In 1994 besloten beide provincies de handen in elkaar te slaan en vormden KSJ Antwerpen-Brabant. Typerend was daarbij dat nooit aan de plaatselijke groepen om een mening werd gevraagd...

Op de verschillende provinciale Startdagen, later vervangen door de Startavond, bleef Essen nooit afwezig. In maart 1993 werd de Kinderdag, de dag voor de jongste leden van de hele provincie Antwerpen, in Essen georganiseerd, nadat het jaar voordien de Essense Leeuwkes en Deugnieten naar Boechout waren getrokken als eerste kennismaking met deze organisatie. De Essense leiding droeg een stevig steentje bij in de voorbereiding en ook op de dag zelf zette Essen zich volop mee in. 700 kinderen zorgden er mee voor dat de dag een groot succes werd: in het Sportpark konden zij met hun leiding van het ene spel naar de andere plezante activiteit wandelen en in zaal Rex kwam voor hen een goochelaar opdraven . Nauwelijks een maand later namen de Jonghernieuwers deel aan de Joepie, een meerdaagse trektocht naar stad X. Hiermee knoopte het Heidebloempje terug aan met deze traditie. De Hernieuwers trokken op Trip-Trap, het equivalent van de Joepie - maar dan per fiets.

In 1992 nam KSJ Essen ook deel aan de groots opgezette Stunttag, die onder het motto "Onder één hoedje" doorging. De bedoeling was om een reuzehoed te bouwen aan de Heuvelhal, maar de iets te ambitieuze bouwplannen slaagden maar half en een deel van de van het gemeentebestuur geleende vlaggemasten overleefden het afbreken niet. Toch won KSJ Essen de persprijs van KSJ Nationaal. Aan de volgende stunttagen, die minder groots waren opgevat, nam KSJ deel als het in het eigen jaarprogramma paste.

Heel wat leidsters en leiders volgden ook de verschillende cursussen, zoals BKV en Katapult (voortgezette vorming). Enkel en zoudens daar zelfs door Essenaren geïnstrueerd worden. Inderdaad, na lange jaren afwezigheid waren er nog eens Essense medewerkers bij KSJ Provinciaal. Vooral in de vormingssector werkte Jos Kamerling zich op tot een vaste waarde. Kamerling

begeleidde een aantal jaren BKV en kreeg zelfs de eer om Wadieper, de meest gevorderde cursus in het provinciale aanbod, mee te begeleiden.

Naast Kamerling doken ook Leen Baum en Wim Besters regelmatig in de Provinciestraat op, als cursusbegeleiding, animatieteam of medewerker aan één of andere activiteit. Besters startte ook het tijdschrift Zeppos mee op. Zeppos was bedoeld als opvolger van Vandaag en werd samen met V.V.K.S.M. uitgegeven. Ondanks de Essense inbreng, vanuit de scouts werkte namelijk ook Jan Suykerbuyk eraan mee, besliste V.V.K.S.M. na een korte tijd echter de samenwerking stop te zetten. Besters schakelde dan maar over naar Trabant, het tijdschrift dat na de fusie met KSJ Brabant in 1994 het huisorgaan van het Provinciaal Centrum werd. Daar ontstond stilaan trouwens een ander beeld van KSJ Essen: van een vreemde groep waar men geen contact mee had of wilde werd Essen één van de dichter bij de werking betrokken groepen, waarvan men wist dat men erop kon rekenen. KSJ Essen verloor ook op dit vlak echter niet zijn kritische zin: er kwam kritiek op het te kleine kringetje dat KSJ Provinciaal vormde en op de improvisatie waarmee nogal wat organisaties gepaard gingen .

Contacten met andere KSJ-groepen bleven ondertussen sporadisch. Een tijdlang waren de groepen uit Brasschaat en Hoogstraten geen onbekenden. Wanneer KSJ Provinciaal een poging deed om de gewesten, in de vorm van een "Streekwerking" te doen herleven, werd Essen eerst ingedeeld bij een aantal groepen uit het Antwerpse. Het klikte niet, en Essen verhuisde naar de "streek" van Hoogstraten, Minderhout, Weelde en Turnhout. Met langs Essense kant vooral Marc Schevelenbos en Luc Besters werden een aantal activiteiten opgezet, maar ook de Streekwerking was geen lang leven beschoren. De banden met vooral Minderhout en Hoogstraten bleven wel bestaan.

Zelfs internationaal liet KSJ Essen van zich horen. Niet alleen was er de 'adoptie' via Plan International van de Ecuadoriaanse Nelly Guaman Cajo, In 1993 trok Luc Besters naar de Europese Summerweek van KSJ naar Malta. Besters bleef ook daarna nog een tijdje actief in de werkgroep Internationale Contacten van KSJ Nationaal.

15.6. Greep op de Jeugdraad blijft

Ook in Essen legde KSJ heel wat contacten. De sterke band met de Jeugdraad werd behouden. Wanneer Rudi Smout in september 1991 de voorzittershamer doorgaf aan Cis Somers van KLJ Hoek, kwam Tom Bevers in het bestuur, een jaar later aangevuld met Carl Kerstens en Wim Besters. Kerstens hield het maar één jaartje vol, maar Besters bracht het in tot voorzitter, daarmee een meer dan dertig jaar oude KSA/KSJ-traditie verderzettend. Ook Peter Konings vervoegde het Jeugdraad-bestuur. Het jeugdwerk zat in Essen in deze periode duidelijk in de lift. De Jeugdraad werkte verder op de basis die Rudi Smout had gelegd en slaagde erin invloed uit te oefenen op het beleid.

Na enkele mislukte pogingen om in Essen een Roefel te organiseren, en wanneer de Vlaamse gemeenschap het jeugdbeleid hervormde, kon het gemeentebestuur er niet meer onderuit: met Josée Van Doren kreeg het Essense jeugdwerk in '93-'94 voor het eerst personeelsondersteuning. Van Doren, afkomstig uit Chiro OLV was trouwens zelf ooit actief geweest in de Jeugdraad, en maakte ook deel uit van de Kernraad. De combinatie Jeugdraad-Jeugddienst liep vlot en ook Schepen van Jeugd Frans Schrauwen sprong mee op de kar. De Essense Roefels, met Marc Schevelenbos in de Stuurgroep en telkens heel wat KSJ-ers in de begeleidingsploeg, werden een succes. De Ronde van Essen liep als vanouds, waarbij vanuit de jeugdbewegingen KSJ nog altijd de sterkste inbreng had. Er werd in 1995 ook een Speelpleinwerking opgestart, waar we Tom en Roel Bevers en Wim Besters in de eerste Stuurgroep terugvonden en waar ook in het monitorenkader nogal wat KSJ-ers opdoken. Ook het tijdschrift van de Jeugdraad, 'Het El', had enkele KSJ-ers in de redactie. Roel Bevers en Wim Besters schreven het driemaandelijks blad mee vol. Tenslotte werd in 1996 een geboortebos, met een boompje voor elke boreling, geplant. Niet toevallig werd de bijhorende bar in de KSJ-tent georganiseerd: Wim Besters en Peter Konings hielden het Geboortebos immers mee recht. Deze veranderingen zouden niet mogelijk zijn geweest zonder de Jeugdwerkbeleidsplannen, waarvoor de gemeentebesturen subsidies kregen. Ook KSJ ontving daardoor meer geld dan vroeger en kon beroep doen op enkele ondersteunende faciliteiten. In de Stuurgroepen voor de twee eerste Jeugdwerkbeleidsplannen (opgesteld in 1994 en 1995) hadden de 'Heidebloempjes' hun inbreng: naast Wim Besters en Tom Bevers vond men er immers ook Marc Claessens terug .

15.7. Ambiorex

Ook buiten de Jeugdraad werd aan jeugdwerk gedaan. Rudi Smout werkte al sinds het stichtingsjaar 1988 mee met de jongerenbeweging Ambiorex v.z.w.. Daar beheerde hij onder andere lange tijd de kas en schreef het Ambiorextijdschrift -met opvallende gelijkenissen met de Jodela- mee vol. Later sprong ook Jos Kamerling mee op de kar. Ambiorex, met Eddy Vleminx als grote bezieler, profileerde zich de eerste jaren als een soort jeugdhuis voor de niet-georganiseerde jeugd en richtte veel fuiven in, naast af en toe een kwis, en optredens van o.a. Herman Brusselmans, Kamagurka, The Scene, Charles et les Lulus. Dank zij hun activiteiten kenden zaal Rex en het Horendonkse Magazijn (van oud-KSA-er Cis Kerstens) een bloeiperiode. Ook minder traditionele activiteiten kwamen aan bod: een cantus, het met graffiti verfraaien van het 'tunnelke' onder de Essense spoorweg, een debat met Jean-Pierre Van Rossem, een brouwerijbezoek en diverse acties voor het goede doel. Ambiorex werd vooral bekend via de organisatie van haar jaarlijkse festival, gestart aan zaal Rex met enkele optredens voor een vrij beperkt publiek. Het festival groeide en vond in de jaren negentig in de Oude Baan plaats. Daar beleefde het een aantal hoogtepunten met duizenden bezoekers. De jaarwerking van de v.z.w. kwam daardoor echter van langsom meer op een laag pitje te staan. In 1995 werd het festival voor de laatste maal georganiseerd en de activiteiten van Ambiorex werden zo goed als stopgezet.

De relatie met de burens van KSJ verbeterde intussen enigszins. Al zal de grote vriendschap met scouts wel altijd uitblijven, het samenleven werd toch prettiger, ook al omdat KSJ terug duidelijk meer leden had dan V.V.K.S. Met Chiro onstonden via de Speelpleinwerking enkele positieve contacten en ook de verhouding met de Kernraad werd enigszins genormaliseerd: hun werking werd meer en meer als een positieve bijdrage aan de jeugdbewegingen beschouwd. KSJ waardeerde het van de zorg om de lokalen grotendeels verlost te zijn. Wanneer in 1992 in de lokalen van het nieuw gebouwde Bivakhuis Deken Verstraelen werd ingetrokken, was immers ook de tijd van de gemeenschappelijke lokalen grotendeels voorbij. De samenwerking op de verschillende financiële acties van de Kern (Mosselheest, Paasactie, ...) verliep dan ook in een goede sfeer. De B-Raad, door de Kern altijd als een storend element beschouwd, bloedde onder Tom Bevers dood. KSJ bleef echter kritisch staan tegenover de Kernraad en ook nu bleven incidenten niet uit. De verhuur van het Bivakhuis voor kampen leidde ertoe dat de jeugdbewegingen in de zomer van het Jeugdheem verbannen waren, en dat was wettelijk voor KSJ. Wanneer in '95-'96 de verwarming moest worden vervangen ontstond zelfs een nieuw conflict: vooral Peter Konings verdedigde immers de mening dat gasverwarming goedkoper zou uitkomen, terwijl de Kernraad fel voorstander van elektrische verwarming bleek. Pogingen van bondsleider Tom Bevers om enig wederzijds begrip te kweken mislukten. Een uitnodiging aan de Kernraad om naar de bondsstaf te komen werd afgewimpeld "omdat dat de vorige keer ook geen succes werd". Of hoe bijna tien jaar later de brug over de Vest nog steeds 'a bridge over troubled water' was.

15.8. Op kamp in de jaren negentig

De KSJ-kampen bleven ook op het einde van de twintigste eeuw wat ze al vele jaren waren: tien dagen met de hele groep erop uittrekken om samen te eten, samen te spelen, samen te slapen en samen op te staan, kortom om samen te leven. Maar ook de kampen ondervonden veranderingen. Niet alleen werd de reftertent het beeld bij uitstek van een KSJ-kamp, ook de soms ingenieuze vlaggemasten en allerlei andere sjoerconstructies maakten het uiterlijk van het kamp anders dan in het vorige decennium. Daarnaast werden ook de kampactiviteiten vernieuwd. Zo werd veel meer met het kampthema gewerkt: het animatieteam stelde elke dag een stukje thema voor, al van bij het wakken van de leden, en ook de bannen pasten zich in het thema in. De benamingen van de activiteiten werden aangepast, zodat een gewone wandeltocht het ene jaar een tocht naar de 'koolmijn' was en het andere jaar over het 'oorlogspad' ging. Ook bij de leiding gingen de activiteiten in belang overwegen, waardoor de sfeer in het leidingslokaal 's avonds wat rustiger werd. De praktische opbouw van een kampdag bleef echter klassiek: het samen eten, de persoonlijke afwas, de karweien, de platte rust... bleven vaste ankerpunten. Al veranderde ook daar al eens het één en ander: een kampbibliotheek zorgde voor leesvoer, de frietjes werden in 'shiften' opgegeten en de grote kampvuren van het verleden hadden wat moeten inboeten: op de meeste kampplaatsen werd men door de brandveiligheid in zijn manoeuvreerruimte beperkt. De keuken bleef ondertussen het terrein van May en Willy Hereygers. Daarnaast ontpopten ook Marc Nelen en Leon Schrauwen zich tot KSJ-koks en ook de families Mous-Dumon, De Smedt en Marc Claessens hanteerden de kookpitten.

In 1992 trok KSJ naar Koersel. Op het domein 't Fonteintje' betrof men een enorme zandvlakte, wat tot gevolg had dat in bepaalde tenten het grondzeil al na enkele dagen niet meer zichtbaar was. Als leidingslokaal werd een oplegger gebruikt; enkele Hernieuwers konden het dan ook niet laten er onder te kruipen om de leidingsgesprekken mee te beluisteren. Omdat Leon Schrauwen mee achter de kookpot stond dook ook de mythische figuur 'Jos Van Broekhoven' terug op. Schrauwen slaagde er verder in de plaatselijke boswachter, of 'patrimoniumbeheerder', in het bestaan van betonratten te doen geloven. Minder komische dieren bleken de lokale teken te zijn: ze vormden een plaag die er uiteindelijk toe leidde dat de Rakkerstent verplaatst moest worden. De Rakkersleiding zag er echter de humor wel van in: achteraf vonden ze het een 'uitsteekend' kamp.

In 1993 was Bütgenbach opnieuw de bestemming. Net zoals in 1987 was het weer daar niet om over naar huis te schrijven. Toch bood de prachtige natuur, met het meer van Bütgenbach in een hoofdrol, volop kansen om op tocht te trekken. Iedereen kreeg in Bütgenbach ook een kampvriendje toegewezen, waarvoor zij of hij af en toe een speciale attentie moest verzorgen. Wanneer de ene leider toevallig de andere kreeg toegewezen, kon dit wel eens leiden tot vreemde verschijnselen, zoals Peter Konings mocht opmerken toen hij zijn zelfgemaakte ladder en een enorme bos onkruid als cadeauje in zijn slaapzak vond...

In 1994 trok KSJ naar Zichem. In het Vijverheem kregen ze de Chiro van Lennik als burens. De Hernieuwers werden uitgedaagd voor een volleybalwedstrijd. Ze achtten zichzelf niet kansloos, totdat ze ontdekten dat er bij de Chirojongens nogal wat actief waren in de plaatselijke volleybalclub. Die stond toevallig wel in de hoogste klasse, en behaalde daar regelmatig de titel...

Het kamp van 1995 ging door in Ronse. Oorspronkelijk had men een kampplaats in Gooik geboekt, maar daar had men voor dezelfde periode ook al een andere groep geboekt. KSJ dreigde daarop, met het huurcontract in handen, zelfs met gerechtelijke stappen. Zo ging de Gooikse kampeigenaar zelf op zoek naar een andere kampplaats voor KSJ Essen. Die werd uiteindelijk gevonden in Ronse. Op een kleine kampplaats, waar in het midden het huis van de eigenaar stond, moest KSJ beroep doen op de zelfdiscipline, wat overigens zonder problemen verliep.

Maredsous 1996 was opnieuw een hoogtepunt. Een prachtige kampplaats, waar echter zelfs onder de tafels van de reftertent de grond niet vlak was, werd door 123 KSJ-ers bezet. De afgedankte spoorlijn in de nabijheid zorgde voor heel wat plezier: niet alleen kon er met rail-bikes op worden gereden, vooral de bijhorende tunnel was een gezellige pleisterplaats. De Nederlandse schlagers, die op initiatief van Jurgen Boom door de geluidsinstallatie weerklonken, kenden veel bijval en pasten goed bij de kampsfeer. Maar toen op een ochtend "was ik maar bij moeder thuis gebleven" plots te horen was, werd toch gevreesd dat dit voor de jongsten niet echt het meest geschikte kampnummer was.

Besluit

Toen Jef Van Rosendaal en Jef Goosenaerts in 1897 in het café de Graaf Van Mansfeld te Nieuwmoer de studentenbond het Heidebloempje hebben gesticht, zullen zij nooit vermoed hebben dat het vuur van hun idealisme honderd jaar later nog altijd zou branden. Het was dan ook een bijzonder hevig vuur dat net voor de eeuwwisseling werd aangestoken, namelijk de strijd van de Kempische studentenelite voor Vlaamse ontvoogding en voor onderwijs in de eigen taal. Daarmee speelden de middelbare scholieren uit Hoogstraten in op de alge-hele strijd van de Vlaamse studentenbeweging, ge-start vanuit West-Vlaanderen, die zijn oorsprong en inspiratie vond bij mensen als Guido Gezelle, Hugo Verriest en Albrecht Rodenbach. Die nauwe band met wat zich bij de studentenbeweging in Vlaanderen afspeelde zou de Noord-Kempische studentenbond het Heidebloempje, later KSA Essen vele decennia lang behouden. Het Heidebloempje bleef zo gedurende 100 jaar een goede afspiegeling van het rijke Vlaamse jeugdleven met als voornaamste kenmerken: trouw aan de Vlaamse aard, katholiek, cultureel vooraanstaand, zelfstandig en koppig in het nastreven van al die doelstellingen.

Boven alles uit prijkt gedurende heel die periode de trouw aan Vlaanderen en de strijd voor ontvoogding, waar het allemaal mee begonnen is. Dit dankt het Heidebloempje ondermeer aan enkele grote figuren die in haar rangen gemiliteerd hebben, zoals Jef Goosenaerts en na de Tweede Wereldoorlog Herman Suykerbuyk, de huidige ondervoorzitter van het Vlaams Parlement. Vooral Jef Goosenaerts gaf de eerste jaren gestalte aan de beweging vanuit zijn eigen diepe Vlaamse overtuiging. Hij lag ook mee aan de basis van de heropleving van het Heidebloempje in 1904 en bleef haast tot aan zijn dood mee het Heidebloempje inspireren en was aanwezig op vrijwel alle grote manifestaties. Dat het Heidebloempje het klaar kreeg om een vlag te laten maken door de bekende Vlaamse artiest Joe English, spreekt boekdelen over de invloed en de status van de bond in de vroegste periode.

Het Heidebloempje heeft doorheen zijn rijke geschiedenis alles gedaan om dat Vlaams karakter extra te onderlijnen. Kalkte Flor Grammens in Brussel Franse straatnaamborden over, dan duurde het niet lang of ook in Essen werd een bordje met "Travaux" overschilderd. De gewestdag in 1923 in Essen groeide uit tot een zelden geziene Vlaamse manifestatie van vrijwel alle Noord-Kempische studenten. Vlaams bleef het Heidebloempje in hart en nieren, ook toen het Algemeen Katholiek Vlaamse Studentenverbond (AKVS) niet meer zo in de gunst lag van de bisschoppen, die steeds meer hun eigen Katholieke Actie propageerden als tegenpool voor de Vlaamse idealen. De studenten uit Kalmthout en Essen zijn ook jarenlang trouwe bedevaarders geweest naar de IJzer en dit nog vele jaren na de Tweede Wereldoorlog. De Vlaamse Leeuw ging over-al mee op kamp en werd ook gehesen op Waalse grond. Dit leidde in 1962 in Poupehan tot zware moei-lijkheden met de plaatselijke overheid. Toen de Vlaamse studentenelite in de jaren '60 meer naar het sociale toe neigde, was KSA Essen onder Paul Bekkers opnieuw één van de eersten om ook dat spoor te volgen. Het Vlaamse karakter verschoof toen naar de achtergrond, maar was nooit helemaal weg. Het bleef de bond 100 jaar lang inspireren.

Ook het katholieke karakter heeft de tand des tijds sinds de stichting goed doorstaan. Weinig jeugd-bewegingen in de Antwerpse Kempen waren een zo rijke kweekschool van priesters en paters als precies het Heidebloempje. Dat katholieke karakter werd er niet door proosten ingehamerd, zoals in vele andere jeugdevegin-gen, maar was echt doorleefd. Proosten waren binnen het Heidebloempje en later in KSA kameraden van de leiding. De aanpak van de beweging was doordeesemd van het katholicisme, zeker tot aan de start van de jaarwerking in 1961, meestal met een dagelijkse mis op kamp. Alles voor Vlaanderen, Vlaanderen voor Christus was voor de Essense studenten nooit een holle slogan. Zoals in de rest van Vlaanderen evolueerde het katholieke karakter ook bij KSA Essen vanaf de jaren '60 eerder naar het formalisme. Toch le-verde de beweging ook toen nog enkele priesters en bleef een gebed op de slotformatie zelfs tot eind de jaren '70 nog standaard. Het Heidebloempje heeft tijdens zijn 100 jaar enkele zeer inspirerende proosten gehad, zoals Jef Franken, Louis Bartelene, Etienne Vandevoorde, Ludo Matheusen en Willy Myny. Toch behield de leiding al die jaren stevig de touwtjes in handen. Het Heidebloempje heeft haast 30 jaar lang via de driekoningenstoet telkens veel geld verzameld voor Essense paters in de missies, die trouwens dikwijls oud-leden waren.

Volksverheffend, cultureel vooraanstaand ook dat was decennia lang het kenmerk van het Heidebloempje in de Noorderkempen. Bijna ononderbroken 40 jaar tot aan de Tweede Wereldoorlog heeft het Heidebloempje een rijk toneelven onderhouden. Oefenen en spelen, het moest allemaal tijdens de schoolvakanties gebeuren. En zelfs in zulk korte tijdspanne dierven de studenten het aan om ook 'avant-garde'-stukken op te voeren. Een tweede uiting van een rijke culturele traditie is ongetwijfeld het uitgeven van eigen tijdschriften. Ze waren bestemd voor de leden en deels informatief, als aankondiging van het programma, deels stichtend bedoeld. De uitgalmingen in de jaren '20 van de studentenbond, die spijtig genoeg verloren zijn gegaan, waren Vlaamse en katholieke toespraken en declamaties van de leden en kunnen worden beschouwd als de voorlo-per van de latere tijdschriften. Na de Tweede Wereldoorlog waren bladen als Wij Bouwen en later de Jodela zowel uitingen van het spirituele karakter van de Essense jongeren in hun tijd, als handige programmabladen.

Die culturele bezieling heeft het Heidebloempje ook uitgedragen naar de rest van de Essense bevolking. Zo ligt de bewe-ging aan de basis van een groot deel van de initiatieven op jeugdvlak, die sinds de Tweede Wereldoorlog in Essen genomen zijn. Vele bewegingen en manifestaties zijn uit het Heidebloempje ontstaan of werden erdoor geïnspireerd, zoals Heide-brand, de Jongerengemeenschap, Kovek, Carnaval. Ook de oprichting van de Jongens-Chiro in Essen-Centrum was geïnspireerd en op gang gebracht door mensen met een KSA-verleden. Tevens leverde KSA, later KSJ, sinds de oprichting in 1963 van de Jeugdraad herhaaldelijk de voorzitter. Ook de drie jeugddagen in de jaren '60, die telkens meer dan 500 jongeren uit Essen aantrokken, kwamen tot stand onder de bezieling van KSA, evenals de 'Dag van de Jeugd' die in de jaren '80 een aantal keren werd georganiseerd.

Het Heidebloempje was tijdens die 100 jaar sterk gesteld op zijn zelfstandigheid tegenover gouw, gemeente en parochie. Toen in de jaren '30 en '40 de Katholieke Actie overal in Vlaanderen de overhand nam op de studentenidealen van het AKVS, bleef Essen zonder veel ophef te maken de Vlaamse belangen trouw. Pas met het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in '40 koos de beweging definitief voor de Katholieke Actie, wellicht ook omdat de leiding aanvoelde dat dit in die periode de betere aanpak was. Ondanks het rijke Vlaamse erfgoed dat het Heidebloempje steeds zorgvuldig heeft gekoesterd, kwam de beweging moreel ongeschonden uit die moeilijke oorlogperiode, zoals trouwens ook KSA op nationaal vlak. Ook nadien heeft de gouw aan de bond in Essen steeds een erg moeilijke klant gehad, die zowel ideologisch als administratief niet altijd in het voorgetrokken spoor van de gouw wilde lopen. Essen sloot bijvoorbeeld eigen groepsverzekeringen af. Toen het Vlaamse karakter in de Antwerpse gouw van KSA/KSJ in de jaren '80 plaats ruimde voor een links-alternatieve ideologie, ging KSJ Essen daar tegenin, zoals blijkt uit het vlagge-incident op de Startdag van de gouw in 1988.

Koppig bleef het Heide-bloempje ook in zijn relatie met de parochie. De Bond liet zich niet tot een parochiale bond omvormen en behield zijn zelfstandigheid zo lang dat praktisch mogelijk bleek, ondanks alle druk van de parochiepriesters. Legendarisch ook was het verzet van de KSJ-leiding tegen de vermeende bemoeizucht van de Kernraad, die zich volgens Heidebloempje al te veel in de plaats van de leiding op-stelde.

Het Heidebloempje heeft in zijn levensloop alle grote uitdagingen, die zijn bestaan konden bedreigen met brio overwonnen. De overgang van studenten-bond naar KSA verliep in Essen dankzij Louis Bartelen veel minder pijnlijk dan in vele andere bonden, al ging ze toch met enige emotie gepaard. De versnelde democratisering van het onderwijs begin de jaren '60 noopte tot de start van een jaarwerking. Mark Verdonck voerde de noodzakelijke hervorming door van een pure studentenbeweging naar een jeugdbeweging en verjongde het ledenbestand. Die overgang van een beweging naar een jeugdbeweging hebben vele KSA-bonden in Vlaanderen niet overleefd. In Essen bleek die uitdaging het Heidebloempje nog te versterken. Aan de sociale lokroep van de jaren '60, die vrijwel de hele Europese jeugd in zijn greep had, kon ook KSA Heidebloempje van Essen niet weerstaan. Paul Bekkers gidste de beweging doorheen die kritische jaren en gaf de tijdsgeest gestalte met nieuwe initiatieven zoals het oprichten van de eerste gemengde jeugdvereniging in Essen, de Jongerengemeenschap. Opnieuw nam KSA het voortouw. Toen stilaan het studentikoze karakter verdween, de concurrentie van onder meer de scouts veel groter werd, zat de beweging medio de zeventiger jaren op het tandvlees. Ook door die donkere periode is de toenmalige KSA-leiding heengeraakt, maar moest veel rijke erfenissen uit het verleden als ballast achterlaten. Overleven was de boodschap, een louteringsperiode werd ingezet, die toch enkele generaties goed opgeleide Jonghernieuwers afleverde om een nieuwe stap in de geschiedenis van het Heidebloempje te zetten. Als één van de eerste jeugdbewegingen in Antwerpen, voerde het Heidebloempje de gemengde werking door en herdoopte de bond tot KSJ. Na enkele aarzelende jaren ging het terug bergop zowel met wat ledenaantal, de activiteiten als de impact op de omgeving betreft.

Sinds eind jaren '80 is KSJ Essen opnieuw één van de meest Vlaamse en tevens één van de grootste jeugdbewegingen van de gemeente. Nu begin 1997 is KSJ Essen nog altijd de enige echt gemengde jeugdbeweging met een ruim aanbod eigentijdse activiteiten, waarin het rijke verleden zich soms nog weerspiegelt. Na 100 jaar is het vuur van medestichter Jef Goosenaerts, nog altijd niet geblust. Wel heeft dat idealisme zich verlegd van een studentenbeweging met vooral Vlaamse en katholieke idealen naar een eigentijdse jeugdbeweging toe, die openstaat voor alle jongeren; studenten en werkenden. Maar de kritische zin is onverkort gebleven, zowel tegenover de parochie, de Kernraad, de gemeente en tegenover de maatschappij. Ook de invloed op de directe omgeving is nog groot. Iets meegeven, opvoeden, groepsvorming door middel van het spel zijn de hoofdkenmerken van de tegenwoordige jeugdbeweging. Het lijken elementen te zijn waaraan de maatschappij ook in de toekomst nog behoefte zal hebben. Ongetwijfeld zal ook hier met de tijd moeten worden meegegaan. Het Heidebloempje zal dus een kind van zijn tijd, een spiegel van de samenleving, een spiegel van Vlaanderen moeten blijven. Dan kan het nog jarenlang bloeien, tussen zee en heide...

Bibliografie

1. Bondsarchief Heidebloempje : archief van de eigen beweging

1.1. Bondsbladen

- Wij Bouwen 1941-1966 (niet volledig)
- Blom 1969-1972 (niet volledig)
- Apropoo 1975-1976 (niet volledig)
- 't Heidebloempje 1981 (volledig)
- Jodela 1981-heden (volledig)

1.2. Banbladen

- Knapoentje 1967-1968? (niet volledig)
- Joes 1967-1969 (niet volledig)

1.3. Andere

- Kasboek studentengilde Heidebloempje 1924-1928
- Verslagboek 2 KSA Heidebloempje 1944-1959
- Briefwisseling
- Leidersschriften
- Bondsstafverslagen, kasverslagen, jaaroverzichten
- Kampboekjes en kampkrantjes
- Uitnodigingen, brochures, programma's
- Liedjesbundels
- Gouw- en gewestpublicaties
- Verslagen van heemraden, kernraden en B-raden
- Kasboeken en kasverslagen
- Foto's en dia's

2. Bondsarchief Heidebloempje : archieven van andere bewegingen

2.1. Archief Jeugdraad Essen

- Aanwezigheidsregister Jeugdraad 06/11/1973-heden
- JR-verslagen 1977-heden (niet volledig),
- Verslagen van Jeugdleden in het tijdschrift 'Broer' (1967-1981) en 'De Noorderzon' (1966-1979)
- Tekst 30 jaar Jeugdraad 1963-1993
- Ronde-Echo's (blad van de Ronde van Essen) 1973-1996 (niet volledig)
- Tekst 20 jaar Ronde van Essen 1973-1992,

2.2. Gedeeltelijk archief Jongeregenootschap Essen

- Wij Bouwen Samen 1e jg. nrs. 1, 2, 3, 4 (1966-67)
- Briefwisseling
- Tekst toespraak Paul Bekkers 1969.

2.3. Gedeeltelijk archief Instuif/Thor

- Thorkrantje 1968-1973
- Jaarverslagen 1974-1975 en 1978-1979
- Programma Heemfeesten 1970
- Thorthel juli 1972
- Verslagen in 'De Noorderzon' en 'Broer'

2.4. Archief Ambiorex v.z.w.

- Bestuursverslagen 1989-1996 (volledig),
- Tijdschrift Ambiorex nr.1-25 : 1988-1994 (volledig)
- Briefwisseling, overzicht werking 1988-1995 (volledig)
- Financieel overzicht 1989-1995 (volledig).

2.5. Andere

- Verslagboek studentenbond 't Heidebloempje, afdeling Kalmthout 1922-1939
- Verslagboek KSA Kalmthout 1936-1941

3. Andere geraadpleegde archieven

- Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven (A.M.V.C.) te Antwerpen : archief Goossenaerts
- Katholiek Documentatie- en Onderzoekscentrum (KADOC) te Leuven : archief KSA Heidebloempje Essen en KSA-gouw Antwerpen (niet geordend).
- Archief en Museum van het Vlaams Studentenleven (A.M.V.S.) te Leuven : archief AKVS
- Persoonlijk archief Louis Bartelen

4. Tijdschriften

4.1. Gewestelijke publicaties, gowpublicaties, nationale publicaties KSA

- Hernieuwen 1933-1950
- Richten 1933-1950
- Leidersberichten 1937-1938, 1943-1944, 1951-1952
- XP Imperat, gewestblad Polder en Kempen 1936-1938 (niet volledig)

4.2. Andere

- De Blauwvoet, Orgaan van het Alg. Kath. Vl. Studentenverbond, 1920-1940
- De Student, Tijdschrift voor het Vlaamsch Studentenvolk, 1892-1930
- De Noorderzon, Milac-tijdschrift voor O.L.V. Essen jaargang 1966-1980
- Broer, Milac-tijdschrift voor Wildert, later voor gans Essen jaargang 1965-1982
- Uit het gemeentehuis van Essen, gemeentelijk informatieblad 1968-1993

5. Tijdschriftartikels

5.1. De Spycker - Tijdschrift van de Essense Heemkundige Kring

- Besters, Flor. "Bij een Oude A.K.V.S.-foto" in De Spycker, 1983, nrs. 3-4, p. 120-127.
- Deckers, Emiel. "Levend verleden... Bij een oude foto en andere reminiscenties" in De Spycker, 1984, nrs. 1-2, p. 57-62.
- Goossenaerts, Jef. "De Taal van en om het landbouwbedrijf in het N.W. van de Kempen" in De Spycker, 1956, p. 60-71
- Goossenaerts, Jef. "Nieuwtjes - Een paar aantekeningen bij vorig nummer van 'De Spycker'" in De Spycker, 1957, nrs. 3-4, p. 121.
- Goossenaerts, Jef. "Nieuwtjes" in De Spycker, 1958, p.43.
- Goossenaerts, Jef. "Over en om het ontstaan van 'Het Heidebloempje' in De Spycker, 1957, p.69-78.
- Meeusen, Jan. "Oorlogsdagboek van de gemeente Essen" in De Spycker, 1987, p. 86-133.
- Smout, Rudi. "90 jaar Heidebloempje. Een eerste synthese" in De Spycker, jaarboek 1988, p. 3-64.
- Suykerbuyk, L. "In memoriam Bert Peeters" in De Spycker, 1982, p. 152-153.
- Tireliren, Alfons. "Einde van de oorlog te Essen oktober '44" in De Spycker 1995, p. 3-69.
- Tireliren, Alfons. "Wij waren op de uitvaart van Dr. Jef Goossenaerts (°25/2/1882 +6/12/1963)" in De Spycker, 1963, p. 50-52.
- Tireliren, Alfons. "Katalogo Bezit Folklore-museum Gemeentehuis Essen. 4e deel. Franstalige vlaggen te Essen" in De Spycker, 1980, nrs. 3-4, p. 105, 106, 109, 111.
- Tireliren, Alfons. "Katalogo Bezit Folklore-museum Gemeentehuis Essen. 4e deel. De laatste lichting van Studentengild Heidebloempje Esschen-Calmphout" in De Spycker, 1980, nrs. 3-4, p. 111-112.
- Van Agtmael, Juul. "Een straatnaam voor Dr. Jef Goossenaerts, Ereburger van Essen" in De Spycker, 1966, p. 80.
- Vandevoorde, Etienne en Herman Suykerbuyk. "Bij een Roemrijke oude vlag..." in De Spycker, 1951-54 nr. 3., p. 88-94.
- Vercammen, Louis "Eiland in het groen" in De Spycker, jaarboek 1986, p. 142-179.
- Vercammen, Louis. "Wij aan de grens... Geschiedenis van Essen" in De Spycker, jaarboek 1989, p.145.

5.2. AKVS-schriften

- Baets, Dirk. "De Kempische Rodenbachbonden" in AKVS-Schrift nr.9, november 1984, p.16-19.
- Bilcke, Maurits. "Toestanden in het Klein Seminarie te Hoogstraten (1928-33)" in AKVS-Schrift nr.12, april 1986, p. 55-57.
- JB. "De geweldloze ondergang van het AKVS" in AKVS-Schrift nr.8, april 1984, p. 32-35.
- Laeremans-Wouters, Lieve. "Mijn vader Leo Wouters" in AKVS-Schrift nr.17, november 1988, p. 45-49.
- Merlevelde, Daniël. "Jan Christiaan Kist. ten gedenke" in AKVS-Schrift nr.19, november 1989, p.34-40 Noot 11
- Roose, Fernand. "AKVS-AKDS in de branding" in AKVS-Schrift nr.15, november 1987, p.44.
- Smout, Rudi. "90 jaar Heidebloempje: 1897-1987" in AKVS-Schrift nr.18, april 1989, p. 63-72.
- Van Campenhout, Jan. "Enkele herinneringen aan het AKVS in het college van het Eucharistisch Hart te Essen in de jaren 1926-1932" in AKVS-Schrift nr.29, november 1994, p.76-77.
- Van Haerenberg, Jaak. "Over en van architect Jaak Van Haerenbergh" in AKVS-Schrift nr.27, november 1993, p.76-77.
- Vangenechten, Konstant. "Knock-out en weer overeind (Geel 1930-1935)" in AKVS-Schrift nr.10, april 1985, p. 37-48.

5.3. Tooneellevens

- Boon, Jozef. "De opbouw van het katholiek toneel ter lande" in Tooneellevens, 1/12/1934, nr.9, p. 131.
- H, "Kritiek. Studentengild : 't Heidebloempje Esschen" in Tooneellevens, 15/1/1937 p.308.
- "Vervolg kalender December 1936." in Tooneellevens 21/2/1937, nr.25 p.375

5.4. Komaan - Tijdschrift voor studenten, oud-studenten en ouders van het kleinseminarie Hoogstraten 1935-heden.

- Komaan, 10e jaargang (1951) p.120-125
- Komaan, 16e jaargang(1957) p.90-95
- Komaan, 17e jaargang (1958) p.85-91 en p.147-153
- Komaan, 18e jaargang (1959) p.6-11 en p.102-104
- Komaan, 20e jaargang (1961) p.178-189
- Komaan, 23e jaargang (1964) p.6-30

5.5. Andere

- Geerts, Jos. "Figuren uit 150 jaar Vlaamse Beweging. Dr. Jozef Goossenaerts. (1882-1963)" in De Toerist, 1980, p.914-916

6. Brochures

- Brochure "25 jaar jeugdheem deken Verbist 1963-1988", samengesteld door Leo van Gink
- Brochure Burgemeestersstoet, Hulde aan Burgemeester Herman Suykerbuyk 10/10/1965
- Ogen op de rug I. Tien jaar burgemeester Herman Suykerbuyk 1965-1975, 44 p.
- Ogen op de rug II. Twintig jaar burgemeester Herman Suykerbuyk (1985), 44 p.
- Ogen op de rug III. Vijfentwintig jaar burgemeester Herman Suykerbuyk 1965-1990, 83 p.
- Brochure Heidebrand, Hoog- en Oudstudentenvereniging Essen-Kalmthout, 2e lustrum 1955-1965 (52p.)
- Bresseleers, Frans. Geschiedenis van de studentenbond Vlaamsche Katholieke Polderzonen 1904-1945.

7. Krantenartikelen

Diverse artikelen, waaronder :

- "Welgelukte Algemeene Studentendag te Esschen" in De Morgenpost 31/08/1938.
- "Heidebrand viert tweede lustrum" in Het Handelsblad 16/10/1965.
- "Twintig jaar geleden werd Kovek-gesticht" 20/11/1979.
- "Voor onze Studenten. Hoe het begon..." in Gazet Van Esschen, katholiek, vlaamsch, volks-weekblad voor Esschen en omliggende 03/09/1938.
- Jaaroverzicht 1897 uit Het Handelsblad van Antwerpen 31 december 1897

8. Literatuur

- Aerts, Roger. Enkele kanttekeningen bij de geschiedenis van de Vlaamse beweging en het Algemeen Katholiek Vlaamsch Studentengild van Londerzeel en omstreken "Vlaamsche Harten Vlaamsche Tongen", 1996, 78 p.
- Baeten, Walter. Patronaten worden Chiro. Jeugdbeweging in Vlaanderen 1918-1950. 287 p.
- Becuwe, Frank en Louis De Lentdecker. Van IJzerfront tot zelfbestuur. 1993.
- Costermans, Fons. Missiealbum dekenij Essen 1955.
- Gevers, Lieve. Bewogen Jeugd. Vlaanderen 1830-1895. 278 p.
- Gevers, Lieve. Honderd jaar Katholieke Studerende Jeugd 1884-1984. De geschiedenis van de Hasseltse Jonge Klauwaerts. 299 p.
- Kroniek van België. 1987.
- Kroniek van de Twintigste Eeuw. 1985.
- Landuyt, Guido. 150 jaar Klein Seminarie te Hoogstraten (1835-1985), 453 p.
- Schokkaert, Luc en Luc Vrints. Bewogen Beweging. 60 jaar KSJ-KSA-VKSJ. 1988, 138 p.
- Sillis, Frans. Herdenkingsalbum Dr. Jozef Goossenaerts 1882-1963
- Vangenechten, K. Geschiedenis van een Kempische studentenbond (Geel, 1906-1930) 142 p.
- Velaers, Jan en Herman Van Goethem. Leopold III, de Koning, het Land, de Oorlog. 1994, 1152 blz.
- Vos, Louis en Lieve Vos-Gevers. Dat volk moet herleven. Het studententijdschrift de Vlaamsche Vlagge 1875-1933. 319 p.
- Vos, Louis. Bloei en ondergang van het AKVS deel I., 341 p.
- Vos, Louis. Bloei en ondergang van het AKVS deel II, 387 p.
- Woestenborgsh, Bert. De Katholieke Studentenactie in Oost-Vlaanderen 1928/1992. 248 p.

9. Getuigenissen

9.1. Leden van het Heidebloempje

Andriessen Piet, Bartelen Frans (+), Bekkers Paul, Besters Dirk, Bevers Tom, Brosens Jef, Claessens Adriaan, Claessens Sooi, Costermans Fons, De Schepper Francis, Deboutte Dirk, Deckers Jan, Deckers Leon (+), Hereygers Raf, Hereygers Willy, Kamerling Jos, Koch Maarten, Matheusen Ludo, Nelen Jan, Oerlemans Roger, Peeters Herman, Schots Hubert, Schrauwen Leon, Schrooyen Francis, Schrooyen Wim, Smets Jef, Smout Dirk, Smout Rudi, Suykerbuyk Herman, Suykerbuyk Jo, Tirelire Guido, Van Bragt Jos, Van Doren Pol, Van Gink Leo, Van Loon Albert (+), Van Nassauw Luc, Van Nueten Victor, Vandevoorde Etienne, Verdonck Mark.

9.2. Anderen

Delanghe Theo, Landuyt Guido, Taeymans Bert, Wagemans Frans, Wagemans Herman.

Kaderteksten

Albrecht Rodenbach (1856-1880)

Onder invloed van zijn leraar Gustaaf Flamen, en vooral van Hugo Verriest ontpopte de begaafde Albrecht Rodenbach zich in het Roeselaarse kleinseminarie tot een zeer Vlaamsbewust student en een begaafd schrijver. In 1875 nam Rodenbach de leiding van een groepje studenten die in verzet kwamen tegen het verbod om Nederlands te spreken. Hij schreef ondermeer voor het tijdschrift 'De Vlaamsche Vlagge', onder het pseudoniem Harold.

Vanaf 1877 studeerde hij rechten in Leuven en stichtte daar ondermeer een studentenafdeling van het Davidsfonds. Zijn grote droom was echter de stichting van een algemene Vlaamse studentenbond. Rodenbach zag de wederopstanding van zijn volk immers als een taak voor de elite, die dan later de massa zou bezielen. Op 5 september 1877 werd het studentenverbond gesticht, Rodenbach werd hoofdman.

Ook literair bleef Rodenbach ondertussen actief. In 1878 verscheen zijn bundel 'Eerste gedichten' en een jaar later schreef hij het drama 'Gudrun'. Rodenbach werd; ondanks zijn korte carrière, de belangrijkste vertegenwoordiger van de nationale heldenromantiek in Vlaanderen. Hij overleed op 23 juni 1880 en groeide uit tot een mytische figuur. In 1888 werd voor hem in Roeselare een praalgraf opgericht.

Dr. Jef Goossenaerts (1882-1963)

Wanneer in 1897 het Heidebloempje was gesticht, zat Jef Goossenaerts mee aan tafel in 'De Graaf van Mansfeld'. Goossenaerts, geboren in een deel van Achterbroek dat administratief bij de gemeente Wuustwezel hoorde, was op dat ogenblik nauwelijks 15 jaar en zat in de 'vijfde' van het Hoogstraatse kleinseminarie. Hij was daar al voor het derde jaar op internaat en is zeker niet onopgemerkt gebleven. Hoewel hij geslaagd was voor het ingangsexamen voor de "Sixième Latine" verkoos hij eerst naar de "Septième préparatoire" te gaan om Frans te leren. Alle lessen werden dan ook in die taal gegeven en ook de leerlingen mochten alleen Frans spreken.

Vanuit Achterbroek had Goossenaerts van onderwijzer Loos het Vlaamse vuur meegekregen. De Vlaamse zaak zou hem nooit meer loslaten. Toen onder impuls van ondermeer Frans Van Cauwelaert propaganda werd gemaakt voor 'De Student' nam ook hij een abonnement en werkte actief mee aan de werving. Maar uit voorzichtigheid liet hij het wel bij de smid van Achterbroek thuisbezorgen... Enkele jaren werd hij voorzitter van het Heidebloempje.

De Vlaamse inzet bezorgde Goossenaerts wel eens slechte punten voor 'gedrag'. Dat was dan ook de enige negatieve noot in zijn 'bulletins', want Goossenaerts was een uitstekend leerling. Dat bracht hem ertoe in 1903 Germaanse filologie te gaan studeren in Gent. Ook daar raakt hij bij de Vlaamse Beweging betrokken. Hij werd lid van het Vlaams katholiek genootschap 'De Rodenbachsvrienden' en onderhield goede contacten met ondermeer de vrijzinnige professor Mac Leod, die zich inzette voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit.

Goossenaerts promoveerde op een proefschrift over 'De taal van en om het landbouwbedrijf in het noord-westen van de Kempen', dat vele jaren later (in 1958!) in boekvorm zou worden uitgegeven. Hij verliet Gent en werd leraar in Chimay en Ath. Hij was één van de organisatoren van de Vlaamse Wetenschappelijke Congressen en samen met ondermeer Adiel Debeuckelare, Staf de Clerq en Hendrik Borginon startte hij met acties en tijdschriften rond de taalgrens- problematiek. De taalgrens zou hem blijven bezighouden, maar de Eerste Wereldoorlog zorgde ervoor dat hij andere katten te geselen kreeg. Goossenaerts werd namelijk door de Duitsers tot tien jaar dwangarbeid veroordeeld, omdat hij Engelse piloten had helpen ontsnappen. Zijn -al dan niet vermeende- sympathie voor het Aktivisme en de Frontbeweging leidde ertoe dat hij na de oorlog als leraar werd ontslagen, al werd hij door de Engelsen als held onderscheiden...

Goossenaerts zou actief meewerken aan de Frontpartij: de redactie van het dagblad "Ons Vaderland" werd bij hem gevestigd. Goossenaerts richtte verder de Oostvlaamse Afdeling van het verbond VOS (Vlaamse Oud-Strijders) op en was lid van het comité (met Cyriel Verschaeve, Joris Van Severen, Frans Daels, ...) dat in 1920 de onthulling van het grafmonument voor Joe English organiseerde en daarmee de start gaf voor de Ijzerbedevaarten. Ook aan de wieg van het V.E.V. (Vlaams Economisch Verbond) van Lieven Gevaert, de V.T.B. (Vlaamse Toeristenbond), de Vlaamse Ingenieursvereniging en het Vlaams Volkstoneel was Goossenaerts terug te vinden. In 1935 stichtte hij het tijdschrift 'Wetenschappelijke Tijdingen'. Ook de studenten was hij ondertussen niet vergeten. Hij sprak op gewest- en gouddagen en was er in 1938 bij toen het Heidebloempje de laatste goudwad in Essen organiseerde.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog hield Goossenaerts zich afzijdig en hield zich verre van de collaboratie? Maar zoals dat toen ging met al wie om Vlaanderen gaf, werd hij na de oorlog toch opgepakt en opgesloten: "Hij is een zwarte, maar we kunnen het niet bewijzen" luidde in die tijd van 'justice des rois nègres'. Na enkele jaren hervatte Goossenaerts de Vlaamse activiteit, ondermeer met de Dosfelherdenking, en ook 'Wetenschappelijke Tijdingen' werd opnieuw opgestart. Zijn andere grote passie was de Heemkunde: niet alleen werd hij in 1957 voorzitter van het Verbond voor Heemkunde en richtte hij in zijn woonplaats Sint-Amansberg de Heemkundige Kring 'De Oost-Oudburg' op, ook zijn geboortestreek werd niet vergeten. Naast de uitgave

van zijn woordenboek uitte zich dat ondermeer in talrijke artikels voor De Spycker, het tijdschrift van de Essense Heemkundige Kring.

Essen was hem daarvoor dankbaar. Op 30 augustus 1959 werd hij immers tot eerste ereburger van de gemeente aangesteld en de studentenvereniging Heidebrand maakte hem in datzelfde jaar 'ere-senior' honoris causa. En hoewel het wat voeten in de aarde had, werd ook een Essense straat naar hem genoemd.

De plaatselijke N.S.B. protesteerde, want Goossenaerts zou een 'inciviek' geweest zijn. Goossenaerts overleed in 1963. Zijn indrukwekkend archief bevindt zich in het A.M.V.C. te Antwerpen en geeft alleen al door zijn omvang en verscheidenheid een beeld van de enorme hoeveelheid werk dat door Goossenaerts werd verricht. Goossenaerts werd bijgeschilderd op het 'Gulden doek van Vlaanderen' dat in de IJzertoren hangt en kreeg van de V.T.B. een gedenkzuil in Lochristi. De opsomming van verenigingen die met Goossenaerts hun mede- stichter en bezieler verloren, is omvangrijk. Maar bovenaan de lange lijst staat ... het Heidebloempje!

1897

Het is niet toevallig dat de middelbare scholieren in Hoogstraten die van Essen en Kalmthout afkomstig waren, precies in 1897 te Nieuwmoer het Heidebloempje hebben gesticht. De eerste maanden van dat jaar hadden in Vlaanderen regelmatig steunbetogingen plaats voor het wetsontwerp De Vriendt-Cooremans. Dit ontwerp voorzag in het invoeren van meerdere uren Nederlands in het secundair onderwijs. In februari werd het ontwerp in de Senaat verworpen met een nipte meerderheid van 50 tegen 47. België was in die periode inderdaad een Franstalig bastion, dat de Vlamingen zelfs niet toeliet in hun eigen taal te studeren. De Vlaamse betoging van de Nederlandse Bond werd in februari zelfs verboden in Brussel en vond daarom in Schaarbeek plaats. In mei werd nog een grote betoging in Borgerhout georganiseerd.

Het Frans als voertaal in de hogere kringen brak in deze periode zelfs door tot in Nederland. In Dordrecht sprak Jan van Rijswyck in augustus 1897 een redevoering uit, waarin hij benadrukte hoe belachelijk het was om het Nederlands in Noord-Nederland te verfransen. Voor mensen als Goossenaerts en Van Rosendaal waren er dus bergen werk te verzetten voor de eigen taal. Ook in deze periode moet het genootschap 'Van Nu en Straks' worden gesitueerd, dat ondermeer te Kalmthout actief was. 1897 was verder ook het jaar dat de Belgica naar de Zuidpool vertrok en dat de zaak Dreyfus in Frankrijk beroering wekte.

Jozef Van Rosendaal (1877-1922)

- Geboren in Essen op 20 april 1877
- Trad in het noviciaat te Scheut op 8 september 1896
- Sprak de kloostergeloften uit op 8 september 1897
- Werd priester gewijd op 13 juli 1902
- Vertrok naar Kongo op 11 september 1902
- Missionaris van Scheut

Hij was de eerste op het dorp die als missionaris 'naar de wilden' vertrok. In het Vikariaat Leopoldstad belandde hij op de nog jonge missiepost van Kangu, en was met Z.E.P. De Cleene de grondlegger der missies in Mayumbe. De onhygiënische omstandigheden waarin de missionarissen toen leefden (in den beginne hadden ze veelal niets anders dan de kost der inlanders) en het harde werk in de tropische hitte (stenen bakken, bomen vellen en verzagen, kerk en scholen zelf bouwen met de hulp van onwennige werklui) waren oorzaak dat hij na zeven jaar noeste arbeid met een geknakte gezondheid (gezwel aan de lever) terugkeerde om te herstellen. In 1910 vertrok hij echter opnieuw vol ijver en stichtte de nieuwe missie van Vaku. Onder de oorlog van 1914-18 moest hij opnieuw voor dezelfde kwaal terugkeren, verbleef een jaar in Frankrijk, waar hij dienstdoend pastoor werd en reisde weldra -half hersteld- via Holland en Engeland naar zijn geliefd Mayumbe terug. Als Provinciaal Overste kwam hij terug naar Europa voor het Algemeen Kapittel van 1920. Voor de laatste maal scheepgegaan de 18 januari 1921 bereisde hij nog de missieposten van Mayumbe, Kinshasa en Leopoldstad. Op een zeereis naar Lobito in Portugees Angola vernam hij het afsterven van zijn beminde vader, niet vermoedend dat hij hem zo gauw zou terugzien in de hemel. Zijn laatste onderneming was een echt missionariswerk. De missiepost van Muanda was verlaten sedert de oorlog en vervallen bij gebrek aan missionarissen en aan geldelijke steun tot onderhoud der kinderen. Hijzelf zou er heengaan om de kwijnende missie terug recht te helpen. Reeds had hij enige christenen en schooljongens terug bijeen gehaald, nog een brief geschreven ... en toen heeft een kwaadaardige galkoorts hem overvallen. Geen hulp mocht nog baten en op 24 april 1922 offerde hij zijn rijkgevuuld leven 'voor het welzijn der missie van Muanda'.

Baron Ch. De t'Serclaes schreef over hem: 'De Mayombe heeft met hem een van zijn meest werkzame pioniers verloren, hij was altijd een opbouwende werkkraft, nooit ontmoedigd'.

Joe English (1882-1918)

In 1918 overleed, bij gebrek aan goede zorgen, Joe English in het militair veldhospitaal van Vinkem. De Vlaamse Beweging verloor daarmee haar voornaamste grafische kunstenaar. Zeker voor de studentenbonden had English, afkomstig uit Brugge

maar met Ierse wortels, een belangrijke betekenis gehad. Hij ontwierp de tekening die de voorpagina van het studentenbond 'De Blauwvoet' jarenlang sierde en maakte het ontwerp voor de vlaggen van een aantal studentenbonden, waaronder die van Berlaar, Mol, Diest, Avelgem, Roelare en de gouvvlag van Oost-Vlaanderen. Ook de eerste vlag van het Heidebloempje was van zijn hand. Met toestemming van zijn weduwe liet KSA Essen naar het model van de eerste vlag in de jaren '50 een nieuwe vlag ontwerpen. Beide vlaggen zijn in het bezit van de Essense Heemkundige Kring en hangen in het Gerard Meeusen-museum.

Hoewel de schilderijen die hij tijdens de Eerste Wereldoorlog van het geteisterde Veurne maakte als zijn beste werken worden beschouwd, verwierf English zijn grootste bekendheid met het ontwerp van de Heldenhuldezerk, in de vorm van een Keltisch kruis en met 'AVV-VVK'-opschrift. De zerken kwamen er op initiatief van de stichting Heldenhulde, bestaande uit vertegenwoordigers van de katholieke studentenbonden, die voor de gesneuvelde soldaten -en ook voor de volksjongens- een passend grafmonument wilden. In 1920 werd vanuit VOS (Vlaamse Oud-Strijders) een hulde aan Joe English georganiseerd, die een weliswaar bescheiden eerste aanzet vormde voor de latere IJzerbedevaarten. Het stoffelijk overschot van English werd in 1932 dan ook bijgezet in de crypte van de eerste IJzertoren.

Hijs de vlag!

Het waren bondsleider Herman Suykerbuyk en proost Etienne Vandevoorde die het prachtige vaandel van de studentenbond 't Heidebloempje in 1954 in bruikleen afstonden aan de Essense Heemkundige Kring. Zij schreven o.m. over die vlag in De Spycker van 1951-1954 (p.88-94):

... "Ja zouden we iets beters kunnen vinden hebben dan de oude vlag van Herman en Joe English? Alleen reeds om die laatste ons zo dierbare naam, zou men het gedaan hebben. Die sprankel van zijn genie zal ook nog wel het gemoed van de huidige studentengeneratie kunnen ontvonken, wel een beetje moeilijk, maar toch. Te Brugge (?) uitgewerkt in supermarceline, in de ruime afmetingen van 1,80 m. op 1,90 m., met zwart-gele franjes omzoomd, brengt die oude vlag een sprekend tafereel van evenwichtige compositie, in een fraaie kleurencombinatie. Een stoere Vlaamse Kerel in blauwe wapenrok, met schild, speer en helm, beheerst het veld. Hij doet terugdenken aan het grootse verleden van Vlaanderen, waarnaar wij zo gaarne opschouwen.

Op zijn schild en zijn borst voert hij de klauwende Vlaamse Leeuw. Een tekenend detail is wel dat zijn speer een lolie kwetst! ... Hij staat midden in de vrije natuur, die hij zo bemint met haar bloemen, vogels en zonlicht: zoete tijd van Romantiek! Maar die vogels zijn blauwvoeten! Storm! Zij verzinnebeelden de vechtlust van de Vlaamse studentenbeweging, de 'Blauwvoeterie', waaruit ons Heidebloempje is voortgekomen. Die drift werkt echter niet in het wilde weg, zij is gericht naar het Kruis. Een kruis dat het AVV-VVK voert. En het is aan de voet van dit kruis dat Vlaanderen zonne gloort. Die opkomende zon verzinnebeeldt denkkelijk Vlaanderens langzame opgang, te danken aan de uitgebeelde strijd voor God en volk in christelijk geloof en Vlaamse overtuiging.

Op de onderste helft vinden we de gemeenteschilden van Essen en Kalmthout, die vroeger samen de bond vormden. De vlag dateert immers van in 1914 en het Heidebloempje is pas gesplitst in 1922-1923. Die twee schilden zijn omstrengeld met een banderol, waarop de leuze, zo typisch weer voor die tijd: 'Voor God en taal'. Buiten de datum 1914 is ook 1904 te lezen."

... "Lange tijd hadden we nog een brief (of meerdere?) van Joe English, de Vlaamse held-kunstenaar. Maar die ging -samen met andere archiefstukken- bij een bombardement in 1944 verloren. Spijtig weerom! Het blijft voor ons nog een open vraag of er een vlaggewijding is geweest en misschien wel een herdenking van het 'tienjarig bestaan'?! Iemand meendat dat dit niet doorgegaan is omwille van de oorlog. Augustus 1914 (?)..."

Aanvullend mogen we stellen dat Jef Goossenaerts vermeldde dat geen enkele pastoor de vlag in zijn kerk wilde gewijd zien worden. Volgens Flor Besters werd de vlag tijdens de gewestdag in 1923 bij een plechtigheid in de kerk door deken Raeymaekers gezegend, terwijl Emiel Deckers schreef dat het een nieuwe vlag betrof. Zekerheid betreffende een mogelijke wijding hebben we dus nog altijd niet.

Waar we wel zeker van zijn is dat de vlag nog steeds door de Heemkundige Kring bewaard wordt, al verkeert ze niet meer in een al te beste staat. Inmiddels heeft ze ook het gezelschap gekregen van haar opvolgster, de op haar geïnspireerde vlag van KSA Heidebloempje uit 1954. Dit exemplaar werd in 1897 door toedoen van Etienne Vandevoorde, Wim Schrooyen en toenmalig bondsleider Rudi Smout gerestaureerd en zo voor de volgende generaties bewaard.

De Eerste Wereldoorlog en de Vlaamse Beweging

In 1914 valt het Duitse keizerrijk het neutrale België binnen en bezet het overgrote deel van het grondgebied, waaronder ook de gemeente Essen. Alleen achter de IJzer houdt het Belgische leger stand. De grens tussen België en het neutrale Nederland werd door de Duitsers met een elektrisch geladen draad afgeschermd. Om deze min of meer recht te kunnen maken, had men Essen van de rest van België afgesneden. Ook Nederland sloot de grens, zodat de Essenaren in een soort eiland terecht kwamen.

Tijdens de oorlog stelde de Vlaamse kwestie zich erg scherp, zowel in het bezette land als in het leger aan het IJzerfront. In bezet België probeerde Duitsland van de frustraties van de flaminganten gebruik te maken om Vlaanderen van België los te

kweken. Het gaf daarom de Vlamingen een voorkeurbehandeling. Zo vervulden ze in 1916 een oude Vlaamse eis: de vernederlandsing van de Gentse universiteit. Een aantal Vlamingen gingen op deze 'verleidingspoging' in, onder aanvoering van August Borms: de activisten. Ze vonden immers dat de taalwetgeving in België niet snel genoeg veranderde. Na de Gelijkheidswet in 1899 was er vrijwel niets meer aan gebeurd. Ook ondervond de Vlaamse Beweging, die haar loutere culturele activiteit gedeeltelijk in politieke eisen had omgebogen, steeds meer weerstand, ondermeer van de in 1906 tot aartsbisschop benoemde Mgr. Mercier.

Een aantal Vlaamsgezinden, onder aanvoering van Van Cauwelaert, verzette zich tegen de medewerking met Duitsland. Zij vonden dat de Vlamingen van hun numerieke meerderheid gebruik moesten maken om Vlaanderen binnen de Belgische staat te vernederlandsen. Ook aan de IJzer stond de Vlaamse Beweging niet stil. Er was bij de soldaten immers een grote ontevredenheid over de legerleiding. Die was bijna uitsluitend in handen van franstaligen en werkte alle Vlaamsgezinde activiteit tegen. Er ontstond een 'frontbeweging' onder leiding van Hendrik Borginon en Adiel Debeuckelaere, die zich sterk tegen de Belgische regering keerde. Zij verwachtte geen heil meer van België en zocht naar een federale staatsvorm. Zo vormde zij het begin van de nationalistische stroming in de Vlaamse Beweging.

De gebeurtenissen tijdens de 'Grote Oorlog' verdeelden de Vlaamsgezinden sterk. De activisten werden door de Belgische staat gestraft en kregen pas in 1929 amnestie. Borms kwam in de gevangenis terecht en werd van daaruit zelfs in het parlement verkozen. Frans Van Cauwelaert stichtte de Katholieke Vlaamse Landsbond, op basis van het 'minimumprogramma', dat vooral betere taalwetten inhield. Maar hun invloed was vrij beperkt: zo werd in 1923 de Genter universiteit slechts gedeeltelijk opnieuw vernederlandsd, nadat ze direct na de oorlog opnieuw verfranst was.

Anderzijds stichtten de Vlaams-nationalisten de Frontpartij, op basis van het zogenaamde IJzertestament: "Zelfbestuur, Godsvrede, Nooit meer Oorlog". Ook de activisten vonden er politiek onderdak. De partij beleefde haar hoogtepunt in 1929, maar kreeg daarna met een scheuring af te rekenen: onder invloed van het in heel Europa opkomende fascisme stapte Joris Van Severen in 1931 uit de Frontpartij en stichtte het Verdinaso, het Verbond van Dietse Nationaal-Socialisten. De leden hiervan, de Dinaso's streefden naar een autoritaire Dietse of Heelenederlandse staat, waarin zowel Vlaanderen als Nederland zouden worden opgenomen.

De Frontpartij bloeide begin jaren '30 stilaan dood. In een poging om de eenheid onder de Vlaamsgezinden te herstellen, werd in 1933 het Vlaams Nationaal Verbond, het V.N.V., opgericht. Leider werd Staf De Clerq. Al snel bloeiden ook in deze partij anti-democratische en fascistische tendensen op, al bleef er steeds een gematigde en democratische strekking actief (met ondermeer Romsée en Borginon).

Studentenbond Heidebloempje - Afdeling Kalmthout

Tot de splitsing in 1922 was studentengilde 't Heidebloempje een bond voor zowel Essense als Kalmthoutse studenten. Daarna ging ieder zijn eigen weg.

In ons archief vonden we een bericht dat in 1960 het verslagboek van de studentenbond van Kalmthout teruggevonden was.

Met alleen deze aanwijzing gingen we op zoek, en na een lange speurtocht kwam het op 27 januari 1996 opnieuw boven water. Een kopie hiervan wordt nu veilig bewaard in de Leuvense universiteitsbibliotheek.

Het verslagboek begint op 18 juni 1922, en het laatste verslag werd op 11 augustus 1939 geschreven. Bij het opmaken van dit jubileumboek is het van onschatbare waarde gebleken.

Spijtig genoeg restte ons te weinig tijd om een grondige studie van de Kalmthoutse studentenbond te maken. Hopelijk begint daar ooit een Kalmthoutenaar mee, want dit verslagboek is rondt een schitterend studieobject. Bovendien kregen we ook een verslagboek van KSA Kalmthout (1936-1941) in ons bezit. Aanvullend met enkele andere schriftelijke bronnen en een aantal getuigenissen zal men ongetwijfeld een zeer goed beeld van het Kalmthoutse studentenleven kunnen schetsen.

Die mogelijke belangrijke getuigen zouden de voorzitters kunnen zijn: Alfons Uytendewilligen (1922-1923), Maurits Loos (1923-1924), Frater Van Aert (1924-1925), opnieuw Maurits Loos (1925-?), opnieuw E.H. Van Aert (1927-1929), Lodewijk Van den Bergh (1929-1930), Wies Mariën (1930-1934), Jef Platteau (1934-1935), Jef Jacobs (1935-1936), Olivier Platteau (1936-1937), Aloïs Van Hooydonck (1937-1939), August Goovaers (1939-?).

Wie neemt de handschoen op ?

Karel Dubois (1895-1956)

Wie KSA zegt kan niet voorbij aan de naam Dubois. Het is immers kanunnik Dubois die op sacramentsdag 1928 de Katholieke Studenten Actie oprichtte.

Karel Dubois werd geboren in kringen van de begoede franssprekende burgerij van Oostende. Op het college kwam zijn Vlaamsgezindheid naar boven en werd hij lid van de studentenbond. Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak zou hij als brancadier dienst nemen. Na de oorlog werd hij priester gewijd en kwam als gowuproost voor West-Vlaanderen in het AKVS terecht.

Op 33-jarige leeftijd kreeg hij opdracht de Katholieke Actie in West-Vlaanderen uit te bouwen. Hij aanvaardde in strikte gehoorzaamheid aan zijn bisschop en stichtte aldus die bewuste tweede donderdag na Pinksteren KSA. De overige provincies zouden dra het voorbeeld van de kanunnik volgen, met elk hun eigen bezieler. Aanvankelijk probeerde Dubois KSA zuiver kerkelijk te houden, met een Vlaamse inslag. Het doel van de beweging werd als volgt omschreven:

"Langsheen het college en de universiteit het openbaar leven in Vlaanderen, in onze moderne tijd terugwinnen voor het aanbiddelijk koningschap van Jezus Christus. Door een organisatie, Vlaams van geest en kerkelijk strijdend, geen zuiver godsdienstige beweging aldus, maar een kerkelijke beweging, opererend overal waar de kerk werkzaam is". (Wij Bouwen januari 1957).

Met deze lijn stond aanvankelijk KSA het AKVS niet rechtstreeks in de weg. Toch werd het ondertussen de leerlingen ten strengste verboden lid te zijn van deze laatste. Na KSA richtte Dubois in 1934 het Mannenverbond voor K.A. in het bisdom Brugge op en werd Dubois benoemd tot algemeen proost van de Katholieke Actie in datzelfde bisdom. Drie jaar later stichtte hij de diocesane centrale voor K.A. Vanuit zijn studeerkamer in Roeselare bouwde zijn KSA verder uit en kwam hij op voor de autonomie van de gouwen. De term 'kerkelijk' begon hij steeds ruimer te interpreteren. Dat was tevens het moment dat Dubois toestemde met de bundeling van de niet meer tot het AKVS behorende studentenbonden in een nieuw overkoepelend orgaan, het Jong-Volksche Front. Het zou de Vlaamse werking op zich nemen, zij het in afspraak met en volledig ondergeschikt aan de KSA-leiding. Het J.V.F. zou de Tweede Wereldoorlog niet overleven.

Tijdens de Duitse bezetting zou Dubois een tijd doorbrengen in de cel. Dat deed hem na de oorlog scherp uithalen toen KSA van nazistische invloeden en sympathieën werd beschuldigd. Dubois reprecieerde met het opsommen van de vele verdiensten van de beweging. Anderzijds lokte de dynamitering van de Ijzertoren bij hem eveneens fel protest uit. Hij zette zich op een 'Vlaams, maar Belgisch'-standpunt en zou daar niet meer van afwijken. In 1948 werd onder zijn leiding de Katholieke School voor Maatschappelijk Dienstbetoon opgericht. Binnen KSA probeerde hij zolang mogelijk vast te houden aan de zuivere Katholieke Actie als begeestering van de beweging. Toch stond hij toe dat het jeugdbewegingsleven binnen KSA verder uitgebouwd werd. Op 17 november 1965 overleed kanunnik Dubois te Roeselare na een slegende ziekte.

Rodenbachvergadering Essen-Kalmthout 18/04/1931.

"Het is een eigenaardig feit dat telkenmale de studentenbonden van Esschen en Kalmthout zich vereenigen, men oogenblikkelijk een indruk krijgt van macht. Al zijn er in ons Heidebloempje twee afdelingen, toch zien we het alleen dan in zijn volle pracht openbloeien, als ...'al de kerels te gare zijn'. Zoo ook nu. Wat iedere bond niet op zijn eigen zou gekund hebben, dat hebben ze te samen gekund, en om een Vlaamschen dichter op de meest Vlaamsche wijze te herdenken, hebben ze - en er is geen volmaakter viering denkbaar - gevormd de 'schoone groep' van Rodenbach.

Aanstands na het gebed neemt de dienstdoende voorzitter het woord. Wat zou, wat kan hij anders doen dan ons herinneren dat er na Gezelle een Rodenbach komt, en na Rodenbach de studentenbonden, en na de studentenbonden een Vlaamsch Vlaanderen?

Dan komt E.H. Franken op het podium. Rodenbach's beteekenis straalt vol en open van zijn werk uit. Van het eerste gedeelte - het geschiedkundige - onthouden we vooral drie punten. Ten eerste dat hij te Roeselare een Vlaamsche ontwikkeling kende, een Vlaamsche overtuiging en een Vlaamsche geestdrift in zich droeg, en dan reeds zijn taak voorbereide als werker voor Vlaanderen; ten tweede dat zijn dood een onschatbaar verlies was, en juist omdat hij de wegbereider was.

Dan handelt spreker over Rodenbach's wezen. Hij was geniaal - dat is ontegensprekelijk - en kenmerkt zich door zijn gloed en zijn hartstocht. Maar toch komt soms de zachte, weemoedige noot in zijn werken trillen. Hij was immers de jeugdige Rodenbach. Vooral zijn wilskracht valt op en spreker kan dan ook Rodenbach's heele levensbeschouwing en zielenwensen besluiten in het prachtige gedicht: 'Ter waarheid'.

Olivier Platteau draagt 'Klokke Roeland' voor, waarop spreker besluit dat de eenige naam, die Rodenbach's wezen kan samenvatten, is: de bezieler. Spreker wordt warm toegejuicht om zijn prachtige voordracht.

Constant van Tichelen draagt voor : 'De laatste storm', waarna het de beurt is aan de voorzitter van Kalmthout. Hij behandelt hetzelfde onderwerp als E.H. Franken. Hier insgelijks twee deelen: wie was hij? en, wat was hij? Onder de bespreking, twee voordrachten: 'Sneyssens' door Jan Van Loon en 'Nieuwjaarsgroet' door Jos Jacobs.

E.H. Ribbens geeft een geestdriftige, radikale ontleding van 'Weg de bastaards, weg de lauwards' welke hij de synthese van Rodenbach's leven en streven noemt. Als toepassing, drukt hij op het sterken van onze Vlaamsche overtuiging om groote Vlaamsche daden te stellen. Er moet meer groetheid in Vlaanderen komen: dat is onze plicht.

Nog twee voordrachten : (deze vergadering was er waarlijk rijk aan) het zoete 'Fantasia' door Albert Van der Jonckheid, 'de Coninck verlost' door Herman Van Loon.

Als slot komt een lezing uit het Rodenbachblaadje, door Aloïs Konings. Het stuk zet de kroon op deze vergadering. Ik herinner me niet veel tryptieken, die in pracht met deze kunnen wedijveren, al was het maar alleen om de dooreenwerking van verbeelding en werkelijkheid ... 'Het windje woei; de wind woei; het stormde'. Gezelle, Verriest, Rodenbach. Geef me een treffender beeldspraak.

Een daverende Vlaamsche Leeuw maakt een luidruchtig eidne aan deze uiterst gelukte vergadering.

Bron: Jos Fransen, Verslagboek Kalmthout verslag 18/04/1931 p.97-101

Welgelukte algemeene Studentendag te Esschen.

"Als ruim 500 Kempische studenten verbroederen.

Dinsdag 30 Augustus was een hoogdag voor de studentenbeweging. Ruim vijf honderd studenten waren uit alle streken van de Kempen te Esschen bijeengekomen, om er een welgelukten studentendag te houden.

Te half tien werd een plechtige hoogmis opgedragen in de kern van Esschendorp door den Z.E.H. Franken, proost van 't 'Heidebloempje', bijgestaan door ZZ.EE.HH. Van Meel, Buermans, en pastoor-deken Raeymaekers, terwijl de godsdienstige gezangen door de honderden aanwezige studenten werden verzorgd.

Na het Evangelie hield de W.E.H. Dr. De Clerck de kanselrede, waarin hij met treffende bewoordingen de noodzakelijkheid onderlijnde van het hooghouden en werkelijk beleven der idealen in de studentenbonden opgedaan. Daartoe vraagt Kristus offers : de zuiverheid bewaren en het geloof intens beleven. De studenten moeten leekenapostels worden voor hun Vlaamsche volk, onder de leuze 'Alles voor Vlaanderen-Vlaanderen voor Christus'.

Deze treffende kerkelijke plechtigheid eindigde met een 'O.L. Vrouw van Vlaanderen' door alle studenten innig meegezongen.

Na de mis werd een prachtige stoet gevormd, waarin de studenten tuchtvol door de straten van Esschen trokken, waar we bij vele sympatiseerende burgers de vlaggen zagen uitgestoken.

De studentenliederen en Vlaamsche strijdleuzen galmden fier de lucht in onder het trommelgeroffel en getokkel der muzikanten, terwijl 'n twintigtal leeuwenvaandels boven de hoofden meewapperden, want de wind was ook niet thuis gebleven.

Bij het zingen van den 'Vlaamschen Leeuw' werd de ruime koer van het Gildenhuis bezet waar door de plaatselijke studentengilde 'Heidebloempje', welke voor de inrichting zorgde, een indrukwekkend podium was opgetimmerd, dat nog meer luister werd bijgezet door de vele studentenvlaggen die er werden op samengeschaard.

Rond 12 uur nam de feestzitting een aanvang onder 'n dreigenden hemel die ons veel deed vreezen.

Nadat de vergadering geopend werd met den psalm van Rodenbach, hield de h. Alb. VAN LOON, voorzitter, een welkomswoord tot de aanwezigen, waarin de gevallen strijdgenooten herdacht werden en hij aanzette tot eenheid en volharding in de Vlaamsche strijd.

Na het 'Beiaardslied' werd de Z.E.H. Van Meel, stichter van 't 'Heidebloempje' toegejuicht alsmede den lof gemaakt van Dr. Jozef GOOSENAERTS die zou spreken over de vooroorlogsche studentenbeweging. ...

Na het zingen van 'Vlaanderen' van Veremans, nam prof. Dr. Fl. VAN DER MUIJER het woord om te spreken over 'Waarom nu nog Vlaamsche studentenbeweging': Hetgeen de Vlaamsche Studentenbeweging van gisteren heeft doorgemaakt klinkt misschien nu als 'n sprookje. Maar het was de heroïsche tijd.

Indien er 'n ziel steekt in de sociale en godsdienstige bewegingen van nu, is dit dank het geslacht van toen, dat trouw is gebleven aan Vlaanderen, ondanks alles.

Gij zijt geboren uit zonnegloren in 'n vervlaamscht Vlaanderen. Nu de Vlaamsche beweging is ingeschakeld in 'n ruimer beweging die contact houdt met het wereldgebeuren, is er nu nog 'n studentenbeweging noodig'?

Ja. Uiterlijk hebben we de vervlaamsching, maar het Vlaamsche volk is nog niet Vlaamsch genoeg. Gij, Vlaamsche studenten moet Vlaamsch van hart worden en trouw blijven en hardnekkig werken als de eerste stichters.

In Vlaanderen is nog geen nationaal geloof. Aan u de taak er voor te zorgen.

In de laatste jaren gaat de schoonheid van het A.V.V.-V.V.K. in de Vlaamsche beweging verloren. Een volk is te redden door 't model van uw eigen geloof en geestdrift. Vijftig jaar lang heeft de Vlaamsche beweging geteerd op de grieventrommel. Thans moet men er bewust van zijn dat de Vlaamsche beweging meer is.

Spreekt beschaafd, studenten, ge doet het niet meer. Zondert u niet af maar begrijpt dat ge 'n organisch deel zijt van 'n groot volksverbond.

Indien wij Vlaanderen willen gaaf houden in zijn Roomsche katholiciteit hebt ge voor plicht ze te beleven honderd procent.

Er moet 'n Vl. Nat. Kath. Studentenbeweging bestaan, omdat gij het volk moet bewust maken van de Vlaamsche Nationale idee en de katholiciteit van Vlaanderen moet in stand houden. (Toejuichingen.)

Na het zingen van 'Groeninghe' van Jef Van Hoof, nam de Z.E.H. J. Franken, bestuurder van het O.L.Vrouwcollege te Vilvoorde en proost van het 'Heidebloempje' het woord om al de stichters van het eerste uur te danken en te doen toejuichen.

De grootste zegen van de studentenbeweging is dat zij geleerd heeft het Vlaamsche volk uit liefde te dienen. Hoog, boven het vaak pijnlijke tasten van het oogenblik, moet de ziel streven naar 't Vlaanderen voor Kristus. Gij hebt aan uw volk niets beters aan te bieden dan uw dagelijksche ambtsplicht, omdat ge groeien zoudt boven uw broeders uit om ze zoo des te beter te kunnen dienen. Studeeren is 'n juk dat snijdt en last die drukt. Maar de liefde maakt het zoet. Liefdesplicht moet u bezielen. In de echte sterke liefde voor Vlaanderen en Kristus moet ge uw dagelijksch werk doen. In voor- en tegenspoed trouw aan de Heer. (Toej.)

Met het zingen van de 'Vlaamsche Leeuw' en het 'Wilhelmus' en het bidden van 'n Weesgegroet, sloot deze welgelukte feestzitting.

's Namiddags had in 'n prachtig openlucht decor de opvoering plaats van 'Reynaert de Vos' door het plaatselijk studentengild, dat er veel succes mede behaalde en geestdriftig werd toegejuicht."

Bron: 'de Morgenpost', een editie van 'De Standaard', van 31/08/1938

Het Heidebloempje

Tekst : Etienne Vandevoorde, 6 april 1942

't Ligt tussen de zee en de heide, mijn land,
naast de zee en de heide van Vlaand'ren.
Daar groeit en gedijt in het magere zand
't heidebloempje op de vlakte van Vlaand'ren

Heijjochei, op de hei, laait de purp'ren brand :
op voor outer en heerd, op voor God en ons land !

Wel ja, kameraden, 't is need'rig en klein,
maar het bloeit in de top van ons Vlaand'ren !
Het bloempje der Kempen is 't uw en is 't mijn,
als we staan in de dienst van ons Vlaand'ren !

Wel ja, kameraden, 't is purper van kleur,
want wij brengen ons offer voor Vlaand'ren !
De Kempische hei hangt vol honinggegeur,
want ons werk zijt de balsem voor Vlaand'ren !

Wel ja, kameraden, 't leeft dicht bij de grond,
nooit te scheiden van 't hart van ons Vlaand'ren !
Het houde zich recht, 't Heidebloempje onze bond,
't worde een bloemenfestoen over Vlaand'ren !

't Ligt tus - sen de zee en de hei - de mijn land. Naast de groeit en ge - dijt in het ma - ge - re zand t he - de - zee en de hei - de van Vlaand' ren. Daar bloempje op de vlak - te van Vlaand' ren. Hei - jo - chei op de hei laait de purp' - ren brand, op voor ou - ter en heard, op voor God in ons land. Hei - jo God in ons land

De Tweede Wereldoorlog in Vlaanderen en Essen

Op 10 mei 1940 viel Duitsland België binnen. Het leger was niet opgewassen tegen de moderne Duitse oorlogsmachine en capituleerde op 28 mei. Daarmee begon de Duitse bezetting die tot in 1944 zou duren. Zeker tot in het najaar van 1941 zag het er naar uit dat Duitsland de overwinning zou behalen en West Europa blijvend zou beheersen. Het was voor velen dan ook logisch dat er met de bezetter zou worden samengewerkt. De ergste wandaden van het Nazi-regime zouden trouwens pas later aan het licht komen. Op dat ogenblik zag men het Nazisme slechts als een variant van een politieke stroming die in heel Europa opgang maakte en die vooral onder de naam "fascisme" bekend werd. Tegenover de zwakke parlementaire democratieën stelden de fascistische autoritaire gezag voor. Ook binnen andere politieke stromingen werd luidop gepleit voor een versterking van de uitvoerende macht. Ondermeer koning Leopold III toonde zich daar voorstander van.

Er werd dus op verschillende manieren met de bezetter samengewerkt, gecollaboreerd. Zo voerden de leidende industriële kringen van België een politiek van het "minste kwaad": in ruil voor een beperkte samenwerking probeerde men de voedselvoorziening veilig te stellen en deportaties te vermijden. Naast deze economische collaboratie was er ook een politieke. Al werd in Wallonië met de Duitsers meegewerkt, onder impuls van de fascistische partij Rex van Léon Degrelle, toch was de politieke collaboratie vooral een Vlaamse aangelegenheid. Binnen de Vlaams-nationale partij V.N.V. bestond ook voor de oorlog immers reeds een sterk fascistische stroming. Daarnaast hadden de Vlaams-nationalisten alle redenen om tegen de Belgische staat te ageren: de onhandige reactie van verschillende Belgische regeringen op de gerechtvaardigde Vlaamse eisen die tijdens en na de Eerste Wereldoorlog waren gerezen en het treuzelen in het nemen van maatregelen zoals de vernederlandsing van de Gentse universiteit zijn daar voorbeelden van.

Het V.N.V. stapte volop in de collaboratie en voerde een opbod met zijn door Duitsland opgezette concurrent "Algemene SS-Vlaanderen". Binnen het V.N.V. was wel enige kritiek op deze politiek, vooral toen meer en meer duidelijk werd dat Duitsland geen garanties gaf voor een onafhankelijke Vlaamse of Dietse (Heelnederlandse) staat. Ook in de ruimere Vlaamse Beweging was niet iedereen het eens met de collaboratie. Een aantal Vlaamsgezinden beperkten zich dan ook tot een cultuurflamingantisme en vermeden tijdens de oorlog een politieke stellingname. Ook binnen de studentenbeweging leefden beide strekkingen.

De repressie, de bestrafing van degenen die met Duitsland hadden samengewerkt, werd aangevoerd als gericht tegen de Vlaamse Beweging in zijn geheel en zou in Vlaanderen diepe wonden slagen. Tegen al wie zich Vlaams-nationaal had geprofileerd, ook iemand als Dr. Goossenaerts, werd een dossier geopend. De Vlaams-nationalisten werden erdoor gedwongen zich een tijd op de achtergrond te houden.

Een ander politiek probleem in de nasleep van de Tweede Wereldoorlog was de Koningskwesitie. De krijgsgevangen koning Leopold III had tijdens de oorlog een neutrale lijn gevolgd, zonder een keuze te maken voor of tegen Duitsland of de geallieerden. Dat had ondermeer geleid tot een bezoek aan Hitler. De Belgische regering in Londen, die bij de capitulatie reeds in conflict was gekomen met de koning, trok resoluut de geallieerde kaart. Daarnaast hield, zoals al gezegd, de koning er politieke ideeën op na die na de oorlog niet meer in de mode waren. Verzoeningspogingen liepen op niets uit en de tegenstellingen verscherpten. Vooral in Vlaamse en katholieke kringen werd Leopold gesteund. De socialisten, de meeste liberalen, die vooral in Wallonië sterk stonden, eisten zijn aftreden. Een referendum in 1950 bevestigde de tegenstellingen, maar leverde een kleine meerderheid voor de terugkeer van de koning op. Dit leidde echter tot hevige rellen, wat ertoe leidde dat KSA Essen tijdens het kamp van Langdorp wegens een samscholingsverbod een aantal tochten moest schrappen. Koning Leopold zag zich tenslotte gedwongen af te treden ten voordele van zijn zoon Boudewijn.

Ook aan Essen was de oorlog intussen niet voorbijgegaan. Op 14 mei 1940 was het dorp door de Duitsers veroverd. De eerste oorlogsjaren verliepen voor Essen relatief rustig. Stilaan groeide wel het tekort aan levensmiddelen. De voedselbevoorrading, die men met de economische collaboratie had willen veiligstellen, liep immers niet van een leien dakje. Ook de verplichte tewerkstelling had men niet kunnen tegenhouden. Op 26 april 1943 vond dan ook een razzia plaats in Essen, waarbij 120 mannen werden opgehaald en naar Antwerpen gevoerd. 70 ervan zouden later naar Duitsland worden gedeporteerd. Heel wat mannen doken daarna onder.

De bevrijding van Essen had heel wat voeten in de aarde. Antwerpen werd reeds op 4 september bevrijd, maar Essen had nog enkele bange weken voor de boeg. Vanaf half oktober lag de gemeente bijna pal op de frontlijn. Hevige beschietingen waren het gevolg. Op 22 oktober werd de O.L.V.-kerk door de Duitsers opgeblazen. Pas op 30 oktober hield de beschieting van Essen definitief op. De bevrijdingsperiode had aan 41 Essenaren het leven gekost. Nog was de oorlog niet voorbij. Met V-wapens werd Essen nog tot eind maart 1945 door de Duitsers bestookt. Zoals zovele plaatsen betaalde Essen een zware oorlogstol: het Heidebloempje probeerde een steentje bij te dragen om het leed te verlichten. In 1944 werd de volledige kas, 1.800 fr., aan de geteisterde studenten overgemaakt.

Proosten komen en gaan, soms erg snel

Bij de oprichting van de studentenbonden, zoals ook die van Essen door rhetorica-student Jozef Van Roosendaal lag de nadruk op het Vlaming-zijn. Hoewel de eerste stichters diep katholiek waren en velen onder hen priester of pater werden, blijven er van die eerste jaren weinig echo's over van de aanwezigheid en zeker niet van de invloed van een proost op de beweging. Binnen het overigens rijke scala van bestuursfuncties van het Heidebloempje was aanvankelijk geen proost voorzien. Omdat KSA tot 1962 enkel een vakantiewerking had uitgebouwd, had de beweging ook slechts enkele weken per jaar echt behoefte aan een proost. Men zocht steeds naar priesters, liefst uit eigen KSA- of vroegere AKVS-rangen. Wel zeggen haast alle bondsleiders dat de proost bij KSA niet zo'n diepgaande invloed heeft gehad. Hij werd eerder als een kameraad beschouwd, die als volwassene mee op kamp moest, soms enkel om de ouders gerust te stellen. Eén van de eerste en belangrijkste proosten van het Heidebloempje was Jef Franken, tevens verbonden aan het O.L.Vrouwcollege te Vilvoorde. Hij begeleidde de bond in de jaren '30. Op de algemene studentendag van 30 augustus 1938 te Essen, die een uitstraling kende over heel Vlaanderen, was proost Franken vol lof over de invloed van de studentenbeweging op het Vlaamse volk. Franken was ervan overtuigd dat de romantisch gestichte studentenbewegingen als die van Essen, een 'onmetelijke invloed' op Vlaanderen hebben uitgeoefend.

In de moeilijke oorlogsjaren 1940-1945 was Lode (Louis) Bartelen proost, alhoewel hij die eerste jaren nog niet gewijd was. Hij was een actieve KSA-er. De gewestproost in die jaren was Jef Platteau, die destijds op vele Essense KSA-ers een grote invloed uitoefende. Hij was tevens de oom en de Vlaamse inspirator van de latere bondsleider Jef Brosens. Op het einde van de oorlog werd Jan Verbist, de jonge pastoor-deken van de O.L.Vrouw-parochie, bij de beweging betrokken en kreeg de titel van kameradschapsproost mee. Op het kamp te Oelegem in 1945 was het evenwel Lode Bartelen, die nog steeds als proost fungeerde, maar toen als gewijde priester.

Tot 1950 was het elk jaar zoeken naar een bereidwillige priester om mee op kamp te gaan en die werd niet altijd in eigen rangen gevonden. In 1949 vervulde Leon Deckers, toen bij de Paters Oblaten te Gijzegem, de rol van kampproost.

Echte gewijde priesters waren in die tijd niet echt nodig om het katholiek karakter van KSA Heidebloempje hoog te houden. Vele jaren lang werd een groot deel van de leiding zelf priester. Op het kamp in Haamstede in 1951 in Piet Costermans, eveneens gewezen lid, als proost ingevallen. In Anseremme in 1953 was het Cit Van Meel. Vanaf 1949 was Etienne Vandevoorde proost van het Heidebloempje, maar om gezondheidsredenen ging hij niet mee op kamp. Vele leiders nadien herinneren hem als een Vlaamsbewust en wat aristocratisch figuur, die zich evenwel bijzonder aan KSA verknocht wist. Hij zou dit tot het kerstfeestje op 3 januari 1958 blijven en is daarmee één van de weinige proosten die bijna een decennium met de KSA-leiding deelde.

Ludo Matheusen nam op dat kerstfeestje het proostschap van Etienne Vandevoorde formeel over. Hij vond dat een volwassene op kamp tussen de veelal middelbare scholieren toch broodnodig was. Onder Ludo Matheusen werd KSA Essen bijna vijf jaar lang geleid door bondsleider Cis Schrooyen, die zelf seminarist was. Het spreekt vanzelf dat tussen proost en leiders-seminaristen eerder een broederlijke dan een gezagsvolle band bestond. Onder Jo Suykerbuyk heeft Cis Schrooyen zelf nog één jaar als proost gefungeerd. De meeste leiders waren oude vrienden van hem. Dat was ideaal voor de Essense KSA: een kameraad als proost.

Tegen de parochie in

Ook Ludo Matheusen kreeg steeds minder tijd. Toen Mark Verdonckt vanaf 1962 de jaarwerking startte, werd het plots erg moeilijk om een proost te vinden die de beweging een heel jaar kon begeleiden. Vanaf dat ogenblik drongen ook de priesters van de O.L.Vrouwparochie zich op om het proostschap over te nemen. De leiding heeft zich hiertegen vele jaren hardnekkig verzet. Jo Suykerbuyk en Paul Bekkers vonden pater Willy Myny van het college bereid om voor KSA Heidebloempje als proost te fungeren. De Westvlaming Myny was in 1962 amper 32 jaar toen hij de functie aanvaardde. Hij zou het bijna 8 jaar lang blijven en is zo één van de proosten die het langst binnen KSA Essen heeft gediend. Myny was als

priester zijn tijd vooruit. Als leraar Frans en godsdienst aan het college was het proostschap voor Myny een deugdlozende afwisseling in zijn kloosterleven. Hij woonde de meeste bondsstaven bij en was zeker in het begin de hele periode mee op kamp.

In die periode waren er geen leiders meer die ook priester wilde worden, zodat het geestelijk woordje steeds meer uitsluitend van de proost moest komen. Maar ook Myny respecteerde het gezag van de bondsleider in vrijwel alle kwesties van de beweging. Hij maakte zich onsterfelijk door op een mierenhoop de mis op te dragen. Myny startte onder Jo Suykerbuyk, maakte drie jaar Bekkers mee, drie jaar Van Bragt en ook het eerste jaar van Brosens. De laatste jaren kon Myny zich minder goed met de leiding vinden en kreeg ook steeds meer persoonlijke problemen.

Toen KSA de Burcht diende te verlaten op aanvraag van het gemeentebestuur en bondsleider Jef Brosens naar de parochie stapte voor een eigen lokaal, zegde proost Willy Myny zijn diensten op. Onderpastoor Jef Smets, die sinds 1967 onderpastoor op de parochie was, kreeg eindelijk KSA onder zijn hoede naast de andere jeugdbewegingen op zijn parochie.

De overgang verliep in goede verstandhouding, maar KSA had geen exclusieve proost meer. De leiding keek argwanend naar deze eerste parochieherder die sinds het ontstaan van de beweging als proost optrad. De leiding beet van zich af en zette toch eigen lijnen uit. De verstandhouding tussen leiding en Smets was niet optimaal. Omdat hij van zoveel bewegingen proost was, zoals scouts en Chiro, kon hij ook niet permanent op kamp aanwezig zijn. Echt invloed op KSA heeft hij niet kunnen uitoefenen.

Maarten Koch verving in 1974 Jef Smets als onderpastoor op de O.L.Vrouwparochie en meteen ook als proost van KSA. Met hem hadden de meeste leiders van KSA een veel betere relatie. In 1978 kwam Frank De Waele, meteen een dieptepunt in de relatie tussen de KSA-leiding en zijn proost. Voor De Waele was KSA een jeugdbeweging, die er teveel was op zijn parochie. Hij bleef tot 1984.

Sindsdien was de functie van proost bij KSA eigenlijk permanent vacant, zoals trouwens in de aanvangsjaren. De eigen misviering op kamp was trouwens al een tijdje vervangen door een bezoek aan de plaatselijke kerk. Pas met de komst van deken Ilegems veranderde dat opnieuw. Begin jaren '90 verzorgde deze enkele kampvieringen. Toen Essen opnieuw een onderpastoor kreeg, Bruno Vos, nam deze de kampvieringen over en maakte zo de overgang van eucharistievieringen naar bezinningsmomenten mee. Ook stagiair-priester Jos Daems nam een jaartje de honneurs waar.

In de geschiedenis van de beweging hebben de proosten met uitzondering wellicht van Jef Franken en Louis Bartelen nooit een dominante functie gehad en werden ze door de leiding meer kameraadschappelijk dan dominerend ervaren. De katholieke traditie die KSA/KSJ Heidebloempje vele jaren lang had gekenmerkt, was telkens opnieuw de vrucht van de persoonlijke overtuiging van zijn leiders.

Bede-Vaert wel en levet scone!

Tot eind jaren vijftig was het op bedevaart gaan één der vaste activiteiten van het Heidebloempje. Doorheen haar geschiedenis kende onze jeugdbeweging drie soorten bedevaarten die in het oog sprongen, met elk hun eigen achtergrond. Vooreerst was er uiteraard de IJzerbedevaart waarin het Vlaamse gedachtegoed primeert. De St.-Jan Berchmansbedevaarten naar Diest stonden volledig in het teken van de jeugd. Tot slot organiseerde het Heidebloempje met haar leden in de jaren vijftig enkele malen zelf een Gravenbedevaart om de overleden leden te gedenken.

Reeds voor de Tweede Wereldoorlog trok het Heidebloempje zowat jaarlijks naar Diksmuide om er deel te nemen aan de IJzerbedevaart. De Essense studentenbond had langs verschillende kanalen banden met dit evenement. Beiden kwamen vanuit katholiek oogpunt op voor de herdenking van de Vlaamse strijders die sneuvelden in de loopgravenoorlog van 1914-1918. Zij vochten er niet alleen voor de grond van het vaderland, maar ook voor de eigen taal van Vlaanderenland. Of 'voor gelijkheid in rechte en in feite' zoals koning Albert het beloofd had toen hij Walen en Vlamingen opriep ten strijde te trekken. Zich onderhouden in de eigen taal was een essentieel onderdeel in de werking van de studentenbond en ook één van de ontstaansredenen van het Heidebloempje. Niet toevallig komen we in 1920 bij het comité dat hulde wil brengen aan Joe English de naam van Jef Goossenaerts tegen als één van de stichtende leden. Dit comité zou later uitgroeien tot het IJzerbedevaartcomité. Het ontwerp van de eerste vlag van het Heidebloempje, gewijd in 1914, was van de hand van Joe English. Er waren voor het Heidebloempje dus genoeg aanknopingspunten om deel te nemen aan de IJzerbedevaart. Wat dan ook regelmatig gebeurde. Zo lezen we in het artikel 'Levend verleden': "In augustus 1930 trok ons bestuur met de vlag naar Diksmuide; de Heldenhulde van dat jaar werd door druksels vanuit een vliegtuig op hatelijke wijze gestoord, een gebeurtenis die niet zonder gevolgen bleef".

Na de Tweede Wereldoorlog verdween de Vlaamse strijd even op de achtergrond. De IJzertoren kreeg het hard te verduren, zowel letterlijk als figuurlijk. Het monument werd na een tweede aanslag in de nacht van 16 maart 1946 volledig vernield. Pas enkele jaren later zou het Heidebloempje de weg naar de IJzervlakte terug betreden. Guido Tirelirens en Herman Suykerbuyk waren in 1950 de eerste initiatiefnemers. Dat nam echter niet weg dat het Heidebloempje voor Essen hierin een voortrekkersrol op zich nam door in 1955 bloemen neer te leggen in naam van de ganse Essense bevolking. Het jaar nadien zou een officiële bloemenkrans volgen van het gemeentebestuur. Een week voor de eigenlijke bedevaart werd een

bedevaartavond gehouden. Deze liep in samenwerking met Heidebrand en ook het Davidsfonds hielp een handje mee. Het organiseren van de bedevaart richting Diksmuide zou later meer in handen van Heidebrand komen te liggen.

Deelname aan de jaarlijkse St.-Jan Berchmansbedevaart op 13 augustus was een ware traditie binnen het Heidebloempje. Jan Berchmans werd in 1599 geboren te Diest en stierf als Jezuiet in 1621 op jonge leeftijd aan een longaandoening in Rome. In 1688 werd hij heilig verklaard en zou hij uitgroeien tot de patroon van de jeugd. Door zijn toelegging op een eenvoudige, innemende vorm van heiligheid waarbij plichtsgetrouwheid, vriendelijkheid en dienstbaarheid opvielen, was hij een groot voorbeeld voor AKVS en KSA Jong-Vlaanderen. Vele jaren gaf een Essense delegatie dan ook navolging aan de oproep om massaal de bedevaart te Diest bij te wonen. Soms bleef het niet alleen bij deelnemen maar nam men ook actief deel aan het gebeuren, zoals mag blijken uit een verslagje in de 'Hernieuwen' van 15 oktober 1935: "Voor 't stadhuis rond het grote XP-kruis der verhooging, wordt de indrukwekkende 'Jeugditanie' onder leiding van E.P. Boon uitgevoerd. De K.A.-leden van Esschen en Diest, voorzeggers, brengen een wijding over de scharen zoals we er zelden in Diest een beleefden. Thebaanse trompetten en spreekkoorfanfaren onder leiding van Meester Herman Meulemans, klokkenklanken en beiaardgetingel onderlijnen de pakkende momenten. Als een deel en bekroning van dit machtig spreekkoor geeft Z. Excellencie den zegen met het Allerheiligste over de in aanbidding knielende KSA". Ook na de oorlog werd de traditie voortgezet en trok het Heidebloempje meermaals met de fiets naar Diest. 's Anderendaags kwam men terug thuis met een kleurige heideruiker en bedevaartsvaantje.

Vanaf het werkjaar 1951-1952 organiseerde de Essense KSA in eigen kring ook enkele jaren zelf een bedevaart. Met de leden werd in het groot verlof een bezoekje gebracht aan de graven van de studenten, gestorven als lid van het Heidebloempje. Directe aanleiding hiertoe was het onverwachte overlijden van de 17-jarige student Constant Van Dijk datzelfde jaar. Aanvankelijk gebeurde dit als inzet van een kampdag, later zou de Gravenbedevaart uitgroeien tot een aparte activiteit. In augustus 1956 bracht pater Vandevoorde bijvoorbeeld eerst een reportage over zijn belevenissen bij de Italiaanse mijnwerkers in een Luikse parochie (naar aanleiding van de mijnramp in Marcinelle). Nadien trok men naar de kerkhoven van Horendonk, Centrum, Statie en Wildert om er aan elk studentengraf een ruiker neer te leggen en in vroomheid te bidden.

"Ons gild is arm"

In de periode van de studentenbond waren de financiën niet de grootste zorg van het Heidebloempje geweest. Men had weinig geld nodig. Enkel de administratie (verslagboeken, drukwerk, postzegels) bracht wat kosten mee, naast het vervoer naar gewest- en gouddagen. De opbrengst uit toneelspelen (in 1928 bijvoorbeeld 1.200 fr., huidige waarde rond 24.000 fr.) of uit de driekoningensstoet werd dan ook grotendeels aangewend voor een goed doel. De oud-leden die missionaris waren geworden kregen steun, daarnaast werd bijvoorbeeld geld gestort aan het steunfonds van de kinderen Borms (10 fr. in 1923, huidige waarde zo'n 315 fr.) of voor de IJzertoren of werd de broederbond van Kalmthout een lening van 200 fr. toegestaan (1929, huidige waarde ongeveer 3.700 fr.). Toch waren er enkele grote uitgaven: de vlag in 1914 en de gouddag in 1938 betekenden wellicht een grote hap uit de kas. In de standregelen stond ook ingeschreven dat laatkomers op de vergadering een boete moesten betalen. Het is echter niet zeker dat die ook werkelijk zijn geïnd.

Nochtans weerklonk ook toen al de klacht "Ons gild is arm" (1923). Grote bedragen had men inderdaad nooit in kas: in 1926 meldt het kasboek dat er 133,20 fr. is, in 1927 is er 460,5 fr. en in 1929, in het begin van het "groot verlof" had men 221,15 fr. in kas (huidige waarde: 4.200 fr.).

In de KSA-periode veranderde ook op financieel vlak één en ander, zeker na enige tijd. Zo vonden de activiteiten nu in een vast lokaal plaats, wat kosten zoals inrichting, water, elektriciteit, onderhoud en huur met zich meebracht. Ook het uitgeven van een eigen tijdschrift bracht serieuze uitgaven met zich mee. Daarnaast trok KSA ook jaarlijks op kamp, wat op zich al een serieuze financiële opgave inhoudt. Nochtans probeerde men de kampen zo goedkoop mogelijk te houden en rekende men op giften van ouders en sympathisanten.

KSA en later ook KSJ organiseerden dan ook talloze activiteiten om geld in het laatje te verzamelen. Het toneel, later vervangen door de ouderavond, bleef een vaste bron van inkomsten. In 1947 werd bijvoorbeeld 1.063,55 fr. verdiend (huidige waarde: 6.945 fr.). Eind jaren '50 organiseerde KSA zelfs een filmvertoning, die een groot succes werd.

Daarnaast pikte het Heidebloempje gretig in op plaatselijke organisaties. Zo werd in de jaren '50 tijdens de kermis ten huize Schrooyen een fietsenstalling georganiseerd. Later liet KSA zich op de handelsbeurs opmerken, eerst aan de inkom, de volgende jaren met standjes met ballons, Weense worstjes, ... Vanaf de jaren '70 werd regelmatig op de Braderij in de wijk Molenheike postgevat. KSA en KSJ trokken daar ondermeer de aandacht met een cactusverkoop, een kop van jut, een muizenrace en met de verkoop van tegeltjes met de molen van het Molenheike op. De overschot van die tegels zou nog in 1994 in de nieuwe vloer van het Jeugdheem worden ingemetseld.

Op slag rijk?

Verkopen zat het Heidebloempje immers in het bloed: een wafelenbak, een koekenslag, een ikonenverkoop, een kalenderverkoop en diverse vlaaienslagen (in 1974 en in 1995 bijvoorbeeld) spijsden de kas. Meest berucht werd de verkoop van kerststukjes (die eens tijdens de verkiezingen aan de stemlokalen werden aangeboden) in de jaren '70 en de stekjesslag,

voor de inrichting van de Burcht in het begin van de jaren '60. Ook de verkoop van kerstkaarten op 3 november 1962 verdient een vermelding: KSA verkocht maar liefst 40.000 stuks. Er werd ook één en ander opgehaald: KSA hield papierslagen en een flessenslag. Ook met de verkoop van tijdschriften vulde men de kas aan. Om de vlag te betalen werd in 1954 het Jezüetenblad De Nieuwe Linie aan de man gebracht. Maar ook hier sloeg de 'secularisatie' toe: eind jaren '60 gingen de KSA-ers rond met de gazetjes van de Tour de France. En in de jaren '80 en '90 bracht KSJ regelmatig zelf een reclameboekje uit.

Verder werden er allerlei festiviteiten door KSA en KSJ georganiseerd. Zo werden met de regelmaat van de klok fuiven op de Essense feestkalender geplaatst, met namen die varieerden van een bal-bal in de jaren '60 tot een geflipte 'fluif' in de jaren '90. Ook met kaartavonden, kwissen en tafelfuivbaltornooien werd geprobeerd om geld te verdienen. En de eierslag vormde ook al gedurende een vrij lange periode een, zij het wat onregelmatige, bron van inkomsten. In de jaren '80 en '90 concentreerde men een aantal activiteiten in één weekend, dat KSJ-weekend werd gedoopt.

Ook de verschillende overheden sprongen de jeugdbewegingen bij. Reeds in 1954 vermeldt het kasboek een toelage van 500 fr. van de V.V.V. voor het vlaggefeest. Vanaf de jaren '50 kreeg men een gemeentelijke toelage. In het begin was dat een vrij substantieel bedrag (1.996 fr. in 1954, huidige waarde 10.640 fr.), later werd het tot aan de invoering van het Decreet op het Plaatselijk Jeugdwerkbeleid in de jaren '90 eerder een symbolisch steuntje in de rug. Maar men kon op het gemeentebestuur wel altijd rekenen voor materiële steun: kampvervoer, feestmaterialen, drukwerk, ... De Vlaamse gemeenschap en de provincie subsidieerden de kampen met een belangrijk bedrag. Daarvoor moest wel aan een aantal voorwaarden voldaan. Soms werden die door de bondsleider al eens wat strenger geïnterpreteerd dan ze werkelijk waren, bijvoorbeeld om de leiding ertoe aan te zetten hun kampvoorbereiding op tijd binnen te brengen.

Van de eigen lidgelden hield men in Essen dan weer nooit veel over. Een groot gedeelte moest immers aan de nationale of provinciale werking worden afgestaan, vooral om de verzekering te betalen. Bleef in 1977 van de 350 fr. lidgeld nog 200 fr. in Essen, in 1995 hield men van de 650 fr. lidgeld slechts 160 fr. voor de eigen werking over.

KSA en KSJ hadden al bij al nooit echt veel geld in kas. Een afscheidnemende kassier richt zich in het kasboek van 1945 dan ook tot zijn opvolger met de woorden: "De volgende brenge wat meer zaad in 't bakske". Als er wel iets meer was, was dat meestal voor een concreet doel bestemd: de lokalen, de barak, de refertent, ... "Geld moet rollen" lijkt wel het motto van het Heidebloempje te zijn geweest. Het verhaal gaat tenslotte dat kassier Raf Hereygers in de jaren '80 op kamp ooit een rondje gaf voor rekening van de kas. Nadat iedereen zijn pintje op had, meldde Hereygers doodleuk: "en nu is de kas leeg". Het was niet de eerste en ook niet de laatste keer.

Herman Suykerbuyk (°1934)

Na zijn activiteit in het Heidebloempje, later in Heidebrand, zou Herman Suykerbuyk zijn Christelijk-Vlaams engagement nooit meer uit het oog verliezen. Suykerbuyk studeerde rechten aan de K.U.Leuven en werd actief in het Katholiek Vlaams Hoogstudenten Verbond. Na zijn studies werkte Suykerbuyk voor het N.C.M.V. en sloot zich aan bij de C.V.P.-jongeren.

Toen op 16 mei 1965 burgemeester Dierickxsens onverwacht overleed, werd Suykerbuyk op 31-jarige leeftijd tot burgemeester van Essen benoemd. Hij zou tot in 1995 de burgervader van de grensgemeente blijven. Dat bracht hem ertoe regelmatig een blik over die grens te werpen. In 1967 stond hij mee aan de wieg van het Belgisch-Nederlands Grensoverleg Benego, waar hij eind jaren '80 voorzitter van werd. Ook binnen het Algemeen Nederlands Verbond ontplooidde Suykerbuyk zijn activiteit.

In 1968 werd Suykerbuyk tot volksvertegenwoordiger gekozen, in 1987 stapte hij over naar de Senaat om in 1995 in het eerste rechtstreeks verkozen Vlaams Parlement terecht te komen. Dat vormde een bekroning voor zijn politieke loopbaan, die vooral in het teken van de staatsvorming had gestaan. Suykerbuyk was binnen zijn partij meer dan eens de Vlaamsgezinde roepende in de woestijn. Dat uitte zich bijvoorbeeld in het feit dat hij regelmatig als één van de weinige C.V.P.-mandatarissen deelnam aan de IJzerbedevaart, waarmee hij via het Heidebloempje had kennisgemaakt. Vanuit Essen werken aan de toekomst van Vlaanderen: een constante in het leven van Herman Suykerbuyk.

De jongenschiro in Essen, een schaduw van KSA

Slechts weinig mensen in Essen weten dat er in de O.L.Vrouwparochie van Essen-centrum ooit een Jongenschiro heeft bestaan, weliswaar kort, maar krachtig. Het begon allemaal in de zomervakantie van 1954 toen de jonge seminarist Frans Kerstens, die KSA-lid was geweest zich ontfemde over de jongens tussen 10 en 12 jaar. Hij wilde de jeugd in juli en augustus, maar ook in het schooljaar van straat houden en organiseerde spelletjes. Enkele oud-leiders van KSA als Jan Nelen en Cis De Schepper namen het initiatief van Frans Kerstens in de daaropvolgende schoolmaanden over. Al snel ontstond een hechte groep, die Chiro werd gedoopt. Chiro was en is nog altijd een typische parochiale jeugdbeweging. Pastoor-deken, Jan Verbist volgde zijn jeugdbeweging op de voet. Op dat ogenblik bestond in Essen-Centrum al een bloeiende KSA en K.A.J. Maar KSA had enkel een vakantiewerking en recruteerde niet zo jong. De K.A.J. richtte zich enkel tot jonge arbeiders. Beide bewegingen leverden de eerste leiders voor deze prille Chirogroep. Jan Nelen en Cis De Schepper kwamen van KSA en Jef Ven en Guido Peeters van de K.A.J. Elke zaterdag werden de leiders tussen 7 en 8 uur 's avonds op de dekenij bij pastoor-

deken Jan Verbist uitgenodigd om hun programma voor de volgende zondag te bespreken. De jaren '50 vormde blijkbaar een vruchtbare periode voor Chiro-groepen in Essen: in 1953 werd de Meisjeschiro van Statie opgericht, in 1954 de Meisjeschiro van het Centrum en in 1958 de Jongenschiro van Statie.

Frans Kerstens had de lont aangestoken, maar kon vanuit het seminarie die lont zelf niet brandend houden. Jan Nelen leidde de nieuwe groep met vlag en wimpel. De jongeren kwamen eerst om de veertien dagen op de koer van de Broedersschool samen. Al snel vonden ze een onderkomen in een wat vervallen huis van de familie Costermans in de Nieuwstraat, waar nu de kranten- en dagbladwinkel Huis Hectors gevestigd is. Daar werden de kerstfeestjes en andere binnen-activiteiten georganiseerd. Geen bloeiende jeugdbeweging zonder kamp en ook de Chiro van Essen-Centrum trok al de daaropvolgende zomer in 1956 naar Meerseldreef in een boerderij van De Meester.

Als koks gingen Wim Schrooyen, zoon van beenhouwer Jan, en Bert Peeters van Horendonk mee, twee KSA-leiders en collega's van Cis De Schepper. "Wim Schrooyen had toen als zijn Rode Kruiskoffertje bij zich, een voorbode van zijn later beroep", herinnert Jan Nelen zich nog.

Het ging de Chiro voor de wind. Al in het tweede werkjaar 1956-57 konden ze twee eigen leiders recruteren, Jos Peeters en Rik Holemans. Jan Nelen bleef de Chiro leiden en de groep breidde zich uit tot een dertigtal leden. Jan Nelen zorgde voor gepaste uniformen. De activiteiten waren op zondag. Een kleine activiteit net voor het lof en een grote zoals een speurtocht of een bosspel daarna. Het lof bleef een centraal punt, zo wilde het ook deken Jan Verbist. Maar van lieverlee kwamen steeds minder Chirojongens naar het lof en werd de zondagnamiddag ononderbroken Chiro gegeven. Het kamp in Zandhoven met toch al een 30-tal leden zou een hoogtepunt worden in het bestaan van de Chiro. Vooraf werden bij de boeren in Essen patatten uitgedaan en bonen geplukt. Zo kon het kampgeld op 100 fr. gehouden worden voor 10 dagen. Wim Schrooyen en Bert Peeters waren weer van de partij als koks. Een plaatselijke pater Scheutist wed door deken Verbist aangezocht om in Zandhoven een geestelijk oogje in het zeil te houden. Met zoveel begeleiding vanuit KSA was het dan ook geen toeval meer dat die kampplaats in Zandhoven dat jaar ook daar KSA werd gebruikt.

"De activiteiten geleken in vele opzichten op die van KSA, zowel wat de formaties betreft om activiteiten te beginnen of af te sluiten, maar ook de meeste spelen, die werden georganiseerd", zo zegt Jan Nelen. "Veel jongens in Essen-Centrum waren eerst lid van de Chiro en wanneer ze oud genoeg waren en gingen studeren stapten ze over naar de KSA", zo herinnert Jan Deckers zich nog, die na een Chirokamp in Zandhoven, verder in KSA militeerde en daar banleider werd. Dat de Chiro in zoveel opzichten een spiegel van KSA was is dan ook niet zo vreemd, door de herkomst van de leiders. Wie ging werken vloog uit KSA en dat gebeurde in 1954 ook met Jan Nelen, toen Cis De Schepper bondsleider was. Jan houdt aan dat voorval geen wrange gevoelens over. "Zo ging dat nu éénmaal, wanneer men geen student meer was", stelt hij nuchter. Daarbij was Cis De Schepper het jaar nadien de eerste om Jan te steunen bij de uitbouw van zijn Chiro tijdens het schooljaar in Essen-Centrum, samen met de andere KSA-leiders als Wim Schrooyen en Bert Peeters. Jan Nelen was de drijvende kracht achter de Chiro-jongens. Hij verzorgde de administratie en bracht de uniformen mee uit Antwerpen. Hij bracht het tot sectorleider in de Noorderkempen en onderhield zo nauwe betrekkingen met de omliggende Chiro's in Wuustwezel en Kapellen. "Die medeleiders van toen uit de naburige Chiro-groepen zijn vrienden voor het leven geworden", zegt Jan Nelen nu.

Na drie succesvolle werkjaren in 1955, 1956 en 1957 en twee kampen met telkens rond de 30 man, ging het met de Chiro snel bergafwaarts. In 1958 werd tijdens de zomervakantie geen derde kamp meer georganiseerd, mede omdat duivel-doet-al Jan Nelen andere interesses begon te krijgen. De echte reden dat de Chirojongens uit Essen-Centrum langzaam verdwenen, is ook de komst van pater Lanie als leraar op Don Bosco. Die startte met een scoutsbeweging en dat betekende het doodvonnis van het korte maar toch hevige bestaan van de Chirojongens van Essen-Centrum. Die overgang is zeker niet in vriendschappelijke omstandigheden verlopen, dat herinnert Jan Nelen zich nu nog duidelijk. De scoutsbeweging kende sindsdien een gestadige bloei. Ook KSA stapte in het werkjaar 1961-1962 voor het eerst in zijn geschiedenis over van een vakantiewerking op een jaarwerking. De nood tot opvang van de jongeren in Essen-Centrum ook buiten de vakanties, waaraan seminarist Frans Kerstens in 1954 dringend iets wilde doen, wordt sindsdien al 40 jaar lang door twee jeugdbewegingen opgevangen, KSA/KSJ en de scouts. Voor Chirojongens blijkt er tot op de dag van vandaag geen plaats te zijn in de hoofdparochie van Essen, terwijl op Horendonk en op de Statie diezelfde beweging rijkelijk bloeit.

Wie schrijft, die blijft

Communicatie met leden, ouders en sympathisanten is altijd een belangrijke pijler geweest binnen eender welke beweging om haar werking kenbaar te maken. In het Heidebloempje was dat niet anders. Naast het even binnenwippen, het telefoontje en de verscheidene kaartjes waarop de volgende vergadering werd aangekondigd, heeft het Heidebloempje doorheen haar geschiedenis een rijke verzameling tijdschriften bijeen geschreven. Het is waarschijnlijk allemaal begonnen omstreeks januari 1941. Toen kwam de eerste 'Wij Bouwen' uit van 'Studentengild Heidebloempje Esschen'. Naast het AVV-VVK teken prijkt op de voorpagina het citaat "Wij bouwen een wereld van liefde en daad; de toekomst behoort ons ... Bouw mee, kameraad!". Binnenin lezen we meer uitleg over de Katholieke Actie en de verschillende proeven die men diende af te leggen. De eerste nummers van Wij Bouwen waren dan ook veeleer een handleiding bij de af te leggen proeven. Verslagen over voorbije activiteiten vind je er niet in terug, die werden immers allemaal netjes genoteerd in het verslagboek.

Het derde nummer, dat verschijnt in december 1945, kreeg als hoofding "Wij Bouwen" en "Hier de Nieuwe Jeugd". Waar die laatste naam vandaan komt is niet duidelijk. Misschien was het ene oorspronkelijk voor de Knapen en het andere voor de Hernieuwers bedoeld en werden zij nu samengevoegd. Hierin lezen we al wel een verslagje over een D.O.-tocht. In het archief valt dan een leemte tot 1953 bij het verschijnen van Wij Bouwen nummer 23. Het bondsblad verschijnt nu ongeveer twee maal per jaar, meestal na de zomer- en kerstvakantie. De inhoud is ondertussen uitgebreid met een woordje van de bondsleider en proost, verslagen van de voorbije activiteiten, wist-je-datjes, praktische informatie, 'in een hoekje met een boekje', enzovoort. Het werd meestal gestencild op kwartoformaat. Vanaf het herfstnummer van 1961 kreeg Wij Bouwen een nieuwe opsmuk. En wat voor één! Het blad werd een handig boekje in A5-formaat en daaromheen een prachtige kافت met voorop een foto genomen tijdens de eigen activiteiten. Het oktobernummer 1962 draagt bijvoorbeeld het neerhalen van de vlag tijdens het kamp te Poupehan op de frontpagina. Het blad bleef één tot tweemaal per jaar verschijnen. Het aprilnummer van 1966 (nr. 45) is het laatste van de reeks dat in ons bezit is. De inhoud evolueerde intussen met het Heidebloempje mee. Het was een echt jeugdbewegingsblad geworden.

Ondertussen was de Jongeregenootschap ontstaan uit onder andere de oudste leden van KSA en Chiro. Zij namen de redactietaak over en vormden Wij Bouwen om tot 'Wij Bouwen Samen', een blad voor alle Essense jongeren vanaf 16 jaar. Of hoe een bondsblad uitgroeide tot een Essens jongerenblad. Hierdoor kwamen de jongste KSA-leden wel in de kou te staan.

Zij moesten echter niet lang op hun leeshonger blijven zitten. In het werkjaar 1967-1968 werd de draad terug opgenomen. Knapen en Jongknapen kwamen met een eigen blad op de proppen om de leemte op te vullen. Voor de Knapen werd dat 'Knapoentje' en voor hun jongere collega's 'Joes'. Beide blaadjes bestonden uit een zestal pagina's met ondermeer een verslagje van de voorbije en de aankondiging van de nakende activiteiten. Naast praktische informatie over uniform of vendelindeling bevatte het verder ook al eens een wist-je-datje, een verjaardagskalender en ook een mopje en de opgedragen boeken mochten niet ontbreken. Twee jaargangen lang kregen Knapen en Jongknapen maandelijks hun 'boekje' in de brievenbus.

Toch voelde men aan dat hiermee het aanbod niet echt compleet was. Waar moesten Jonghernieuwers en Hernieuwers immers hun pittige KSA-verhalen kwijt? Hoe konden algemene KSA-opinies en -nieuws overgebracht worden naar ouders en leden toe? Het antwoord kwam in het voorjaar van 1969 met 'Blom'. De redactionele activiteiten van Joes en Knapoentje werden samengevoegd en uitgebreid tot opnieuw één blad voor de hele bond. Blom verscheen vier maal per jaar en koste 10 fr. per exemplaar. Elke ban kreeg één of meerdere pagina's ter beschikking voor verslagjes en aankondigingen, maar van een echte activiteitenkalender was nog geen sprake. Bondsleider en proost namen regelmatig al eens de pen ter hand voor een meer opiniërend woordje. Humor mocht ook nu weer niet ontbreken, de tapkast tapte meermaals moppen. Ook de wereld buiten KSA werd niet vergeten. Een voorstelling van de Jongeregenootschap, een interview met een oud-leider tot zelfs een kennismaking met het reilen en zeilen in een garage kwamen aan bod. Het januarinummer van 1972 is het voor ons laatste teruggevonden nummer. Het zou enkele jaren stil worden op uitgevervlak binnen het Heidebloempje, men had het te druk met de bouw van de barak.

In het voorjaar van 1975 ondernamen de oudste leden een nieuwe poging om iets van de grond te krijgen. De Jonghernieuwers lieten 'Apropoo' van de persen rollen. Het was hierbij niet de bedoeling bondsnieuws over te brengen naar ouders en leden toe. Het was veeleer een literaire uitlaatklep voor de oudsten waarlangs zij hun werking trachtten over te brengen naar de buitenwereld. Poëzie, cartoons, kritische artikels over bijvoorbeeld de wielersport, een kruiswoordraadsel, ... Nummer 3 verscheen in de loop van januari 1976. Latere nummers zijn ons niet bekend.

De behoefte naar een bondsblad met een woordje uitleg over hoe het eraan toeging binnen KSA Heidebloempje was stilaan weggeëbd. Iedereen kende iedereen binnen de beweging. Activiteiten werden aangekondigd met behulp van het wekelijkse verwittingskaartje en belangrijke zaken werden meegedeeld via een korte brief. Meer moest dat niet zijn. Het zou tot januari 1981 duren eer de vraag "naar iets meer" terug kwam bovendrijven. Het begon allemaal met een blad waarop het morse-alfabet werd uitgelegd aan de leden. Tevens werd besloten de activiteiten niet meer wekelijks via de traditionele verwittingskaartjes met clown aan te kondigen. Men zou maandelijks een brief versturen naar alle leden met daarop alle activiteiten voor die maand. Zo kreeg men eveneens de kans korte mededelingen of richtlijnen over te brengen aan ouders en leden. Het blaadje kreeg de naam "t Heidebloempje" mee. Deze naam zou echter slechts enkele nummers stand houden. Vanaf juni 1981 sprak men gewoon over 'maandprogramma'. Deze naamsverandering lag samen met het afscheid nemen van de eigen, tot op de draad versleten, stencilmachine waarop een hele reeks kampblaadjes en vorige generaties groepsbladen het levenslicht hadden gezien. Dankzij de aankondiging van de activiteiten bleef het frequent verschijnen van het maandprogramma gewaarborgd. De zomervakantiemaanden werden samengevoegd en met de toevoeging van de nodige kampinformatie resulteerde dit in een eerste 'kampboekje'.

Vanaf het nummer van maart 1984 werd de lay-out aangepast. Kreeg men voordien een enkelzijdig bedrukt A4-tje in de bus, dan ging men nu over op recto-verso bedrukking. Het blaadje werd dubbelgevouwen tot A5-formaat, met vooraan een frontpagina. Met de start van het nieuwe werkjaar enkele maanden later zou het blad haar huidige naam 'Jodela' krijgen, naar de kamphit in Geraardsbergen. Het septembernummer was niet alleen dikker geworden dankzij enkele verslagjes, het kreeg ook meteen nummer 39 van de vierde jaargang mee. Een jaar later zou men terug overschakelen naar A4-formaat. Het maandblad kreeg een gekleurde voor- en achterpagina en tevens vaste rubrieken als Informatio, Tijdover, Banverslag en Activiteiten. Ouders en leden keken maandelijks weer vol verwachting uit naar het, op een vlotte en vaak grappige manier volgeschreven, tiental enkelzijdig bedrukte pagina's. Het Heidebloempje had terug een volwaardig bondsblad. Het daarop

volgende jubileumjaar kwam de definitieve doorbraak. De viering van het negentig jarig bestaan van het Heidebloempje werd in de Jodela extra in de verf gezet dankzij Gouden Terugblik, Kwartetspel en Het 50x50 spel. Met daarboven nog een In de Marge en de verdere uitbouw van de reeds bestaande rubrieken betekende dit telkens bijna twintig bladzijden leesplezier. Het augustusnummer bevatte tevens de kampkrant met van elke ban een dagelijks verslagje. Een oude traditie werd in ietwat gewijzigde vorm terug opgevest. De daarop volgende werkjaren bleef de Jodela-redactie op hetzelfde elan voortgaan. Nieuwe rubrieken kwamen en gingen. Ze zorgden steeds voor de verfrissing tussen de vaste items. Er werd ook steeds naar evenwicht gezocht tussen informatie en inkleding, ontspanning en inspanning, grappige en diepgaande artikeltjes, jong en oud lezerspubliek. De lay-out evolueerde mee: titeltjes kregen een apart lettertype, de nummering een eigen plekje en een kader omheen de tekst gaf het geheel een verzorgd uiterlijk. De groeiende interesse voor provinciaal en nationaal weerspiegelden zich mooi in de voor- en achterpagina's. Vanaf het werkjaar 1988-1989 verscheen het jaarthema mee op de frontpagina en ook de jaarlijks wijzigende tekening verwijst naar de leuze van elk werkjaar.

In oktober 1989 was het feest: de honderdste Jodela rolde van de persen. Dit werd gevierd met een extra dik nummer van exact 100 bladzijden dik! Een huzarenstukje waarin alle rubrieken nog eens de revue passeerden en waaraan menige oud-redactieleden en -leiding hadden meegewerkt.

De Jodela werd een begrip binnen het Heidebloempje. Voor elke eerste zaterdag van de maand reed de leiding het rond naar haar leden. Aanvankelijk gebeurde die verdeling per ban. Met het groeiend aantal leden bleef dit echter niet haalbaar en werd overgeschakeld naar een verdeling per straat. Telkens ploften een 15-tal pagina's leesvoer in de brievenbus. De Jodela werd niet enkel door leiding bij elkaar geschreven. Naast de verslagen uit de verschillende bannen produceerden ook de Hernieuwers ook enkele jaren een eigen(zinnige) pagina, en ook de oud-leiding kreeg haar eigen WOLK-rubriek. Voor de honderdvijftigste uitgave werden alle schrijffregisters nog eens opengetrokken om meer dan 80 bladzijden vol te typen. Hoofdingen als Spots op, Wuppie van de maand, Sjur erop los, KSJ over de wereld, De machtige jaren tachtig, Wist je dat, Beestenboel, Onder spervuur, ... werden nog eens opgerakeld. De Jodela ging ook mee met haar tijd. Werden het begin jaren negentig de teksten nog uitgetypt op een ordinair typemachine met ernaast het potje verbeteraar in aanslag, dan gebeurde dat in de jaren negentig gedeeltelijk per computer. Dankzij de scanner werd het sinds 1996 tevens mogelijk om meerdere foto's af te drukken in de Jodela, iets wat voorheen zowat ondenkbaar was vanwege de kostprijs voor het rasteren. Inmiddels zijn reeds 190 edities uitgebracht. Over de nummering zelf zijn, vanwege het nadien nog terugvinden van de allereerste exemplaren, hele theorieën ontstaan, maar het licht staat nu op groen om af te stevenen naar nummer 200.

Zomer 1959

- 1 juli: Bondsstaf: de handen uit de mouwen.
- 3 juli: Bondsschouw: Overzicht van Vakantiewerken.
- 8 juli: Tocht naar Woensdrecht met de ganse bond.
- 10 juli: Vergadering: Broeder Savianus sprak ons over 'Het Godsbegrip bij het Kind'.
- 13 juli: Bondsstaf: We gaan op kamp naar Mol
- Wat een zorgen voor we weg kunnen.
- 15 juli: Vergadering: De werkzaamheden van Essen-800 worden uiteengezet: affiches +strooiibr. Herman Suykerbuyk komt de grootse feesten uiteenzetten.
- 17 juli: Machtig avondspel in de Uilse bossen.
- 20 juli: Bondsstaf: Kovekfeesten staan voor de deur.
- 22 juli: De Hernieuwers, waaronder Wies Peeters, Marc Van Loon, Ludo Kools, Theo Matheusen, Jos Kuyps, Gust Anthonissen, Eugene Van Loon, Jos Van Loon en leider Wim Schrooyennaar Bosbad-Hoeven.
- 24 juli: Vergadering in het bos van Frans Boden: We regenden fatsoenlijk uit.
- 27 juli: Bondsstaf: We gaan frisko verkopen gedurende de KOVEK-feesten.
- 28 juli: Pater Claessens komt vertellen over Haïti.
- 29 juli: Vergadering in verband met het kamp: Alle keukengerief bijeentrommelen.
- 1 aug.: Er wordt duchtig getraind door onze koersathleten voor de KOVEK-koers.
- 2 aug.: KOVEK. Er worden 800 frisko's verkocht. De KSA wint op grandioze wijze het ploegenklassement. Winnende ploeg: René Gabriëls, Jef Degré, Wies Peeters. Proficiat.
- 3 aug.: Begin Kamp te Mol.
- 10 aug.: Einde kamp te Mol. Besluit: Het was KNAP. Maar de ouderavond staat voor de deur.
- 13 aug.: Bondsschouw: Bespreking van ouderavond.
- 15 aug.: Priesterdag: de KSA dient alle missen.
- 18 aug.: Een grootscheepse verkoop van loten voor de Maria-tombola: +- 400 boekjes.
- Van 17-21 aug.: Gans deze week wordt er naarstig gewerkt door alle KSA-ers om de ouderavond tot een succes te laten groeien.
- 22 aug.: Een succesvolle ouderavond. We mochten 300 ouders, vrienden en sympathisanten begroeten. Aan alle KSA-ers PROFICIAT.
- 24 aug.: Bondsstaf: Wat was die ouderavond machtig. Wie volgt leider Cis op. Kampdag.
- 27 aug.: Kaarten van de Gyldenlöve-Saga worden verkocht door de KSA
- 29-30 aug.: De KSA helpt op alle fronten voor het welslagen van de Feesten Essen-800: de Maria-tombola, de Gyldenlöve-saga, ...

Bron: Wij Bouwen, herfstnummer 1959

Hoempapa Nonceveux 1958

De Hernieuwers in Essen aan de start
Jongens wat ging het onderwegen hard

We waren nog maar op de Nieuwmoer
toen moest de Né al naar de koer

Gelijk den Tuur zo was de Piet
In Herentals was den band al fiet

De Mariën gelijk altijd
was al vlug zijn makkers kwijt

De Leo die geen kop wou doen
gaf al vlug het pijpje toen

De Rik die maakte een felle jacht
en greep de anderen bij de vacht

De Matheusen en de Kools die wilden wat doen
ze gaven de grond een ferme zoen

Jongens in Luik daar ging het snel
we vlogen voorbij een o-pel

Leider Cis moest aardig doen
hij kon niet volgen met fatsoen

In Nonceveux aangeland
was de pap al aangebrand

En Careltje was in retard
zijn autobus was nog niet klaar

Herman Konings de keukenpiet
Pap koken kan hij helemaal niet

De Né en de Rik die deden wat
ze trokken de ladder door het gat

Leider Jos met zijn goei gedacht
had al ras de Né verdacht

Marc Verdonckt met zijn pillamp
die maken we nog wel eens van kant

Wim Schrooyen met zijn rijke schat
viel in 't water op zijn gat

De Nest zijn broek die was kapot
hij liep de weg naar Jeannekes op

Bert Peeters die de march aangaf
dacht dat hij de man al was

De Né steeds op de formatie te laat
trapte in een fonoplaat

De goeie Achiël die komt van Gent
Hij was met één ei nog niet content

In Chevron al in dat kot
daar moest de Sus al weer op de pot

De proost die kan fantastisch eten
vooral wanneer wij er niets van weten

De Né met zijne lange nek
zong altijd van Baby Cheak

Marc Van Loon brult onze kreet
en kreeg als antwoord: Voor Outer en Heerd

Bron: Wij Bouwen, herfst 1958

Heidebrand, Kovek, carnaval 1955-1974

Een studentenclub voor Essen en Kalmthout

In 1955 vonden Essense en Kalmthoutse studenten elkaar op politieke bijeenkomsten aangaande de schoolstrijd, de strijd tegen de wet Collard. Jan Van Dijck, die dat jaar naar Congo vertrok, sprak zijn hoop uit dat in Essen opnieuw een studentenclub actief zou worden.

De stichting van studentenclub Heidebrand was een feit op 3 september 1955 in café 'De Linden'. De pioniers bespraken het doel en werking van de club. De vergadering eindigde vroeg want de studenten hadden nog een kalkcampagne op het programma staan.

Wat de club voor Essen en Kalmthout heeft betekent valt moeilijk in te schatten. Heidebrand tekende voor een waaier van activiteiten: spreekavonden, bals, bezinningsdagen, sportactiviteiten, toneelvoorstellingen, uitstappen, en culturele activiteiten allerhande.

In de praktijk vertaalde dit in o.a.: de voorbereiding van het congres der Kempische schrijvers (zomer 1956), een Hongarije-avond (1956), een hulpactie voor slachtoffers van de mijnramp in Marcinelle (1956), een Vlaamse kermis (met Olbres) t.v.v. middelbare school (1957), het brouwerijbezoek aan 'De Drie Hoefijzers' te Breda, het bezoek aan de Expo (1958), de uitgebreide medewerking aan de feestelijkheden 'Essen-800 jaar' (1959), een uilenfeest in het magazijn van Lode Kerstens (1959, ja toen al!), een mis met Slavisch-Bizantijnse ritus (1962), de financiële steun en handenarbeid bij de bouw van het jeugdheim (1963), een tentoonstelling met pentekeningen en camara obscura (1965), een Vlaamse avond (1966), een kleinkunstavond met o.m. Miek en Roel (1968), enzovoort, enzovoort. Natuurlijk mogen we de KOVEK-feesten en het carnavalgebeuren niet vergeten. Straks daar meer over.

Voorts kwamen heel wat bekende Vlamingen op hun verzoek: K. Van Cauwelaert, Maria Rosseels, Mgr. Van den Bergh, A. Preud'homme, Jos Van Limbergen, E.H. Fraiteur, Mr. Marjean, Anton Van de Velde, Maurits Balfort, Wilfried Martens, Paul Daels, Herman Todts, Flor Grammens, Anton Van Duynkerken, E. Van Hemeldonck, Jan Brusselaars, dr. Dries Claes, dr. C. Peeters, Maurits Coppieters, Rik Borgignon, Miel Cools, Jos Ghysen, Louis Verbeeck, Kor Van der Goten, Piet Thys, Maurice De Wilde, Theo Lefèvre, havenscheper Delwaide, ... Een indrukwekkende lijst.

Heidebrand was een mannenclub, maar in 1969 zette ze uiteindelijk toch haar deuren open voor de vrouwelijke collega's. Toeval of niet, de club leek dan wel over haar hoogtepunt te zijn. Eind 1973 kon men vernemen dat door het jaarlijks verminderen van het aantal leden de vereniging kortelings opgeheven zal worden. In 1974 bleven deze geruchten bestaan, maar werd met het oprichten van een seniorenconvent, dat met jongeren moest proberen een vernieuwd programma op touw te zetten, gepoogd om de club opnieuw op het goede spoor te zetten. Helaas was dat meteen het laatste bericht over Heidebrand dat we gevonden hebben.

KOVEK

De KOVEK-feesten zijn ondertussen van de activiteitenkalender verdwenen, maar waren destijds alom gekend. Onder de bezieling van Karel Van den Berg werden ze in 1959 voor het eerst georganiseerd. Op de affiche prijkte een band uit Backpool en 'de Trommelaere' uit Roosendaal, een wielerkoeers voor leken in het bos van Calmeyn, en 's avonds bal in open lucht met het orkest 'Hummel Bummel', dat in die dagen de Antwerpse Zesdaagse opvrolijkte.

Nadien kende het programma een fikse uitbreiding met: een groots volleybaltornooi (waaruit later DOSKO zal ontstaan), een voetbaltornooi, loopwedstrijden en 'Ontdek de Ster'. Dit laatste was een ontdekwedstrijd voor muzikaal talent, dat het ene jaar op meer kandidaten kon rekenen dan het andere, maar Nederland was steeds goed vertegenwoordigd. Op de dansavond trokken sterren als Jacques Raymond (1966), Rocco Granata (1967) en Ann Christy (1969) heel wat volk. 1968 was ook voor de KOVEK-feesten een bewogen jaar. Eerst kwam Louis Neefs niet opdagen omdat hij in Athene deelnam aan het liedjesprogramma 'Song Olympiade' (dat hij overigens won), en tweede vedette Ferre Grignard deed zijn naam van enfant terrible alle eer: Ferre had duidelijk geen zin om op te treden omdat hij de dure muziekinstallatie van het orkest niet mocht gebruiken (alhoewel hij zelf een installatie bijhad), bestelde 10 pinten tegelijk, en ging ostentatief op de dansvloer zitten. Gelukkig voor de organisatoren kwam later in het jaar Louis Neefs toch naar Essen. Tijdsgebrek wegens studies of huwelijk, en het ontbreken van actieve opvolgers, waren de redenen dat vanaf 1973 de KOVEK-feesten tot een stuk dorpsgeschiedenis herleid werden.

Maar waar kwam de naam KOVEK vandaan? Wel, de enen houden het op 'Katholieke Organisatie van Verenigingen van Essen en Kalmthout', terwijl anderen spreken van de 'Koers van de Verenigingen van Essen en Kalmthout'. Wat er ook van zij, de Koveklaan bij de Velodreef is nu nog de enige getuige van de praal van toen.

Carnaval en andere leute

De tweede grote organisatie houdt nog steeds stand, want carnaval wordt, weliswaar iets minder uitgebreid dat vroeger, in Essen uitbundig gevierd. Praeses Wim Schrooyen (gewezen bondsleider KSA!) bracht het carnavalsgebeuren in het werkjaar 1964-1965 naar de grensgemeente. Carnaval was een ideale manier om het studentikoze karakter van de club nog beter tot haar recht te doen komen.

Zo werd bijvoorbeeld in augustus 1967 de mascotte van het Bavaria-orkest tijdens de Tirolerfeesten ontvoerd. Deze mascotte was een gedresseerde bok die op maat van de muziek kon stappen. Na een geheim telefoontje werd volgende afspraak gemaakt: men kreeg de bok alleen terug als men volgend jaar de carnavalsfeesten muzikaal zou opluisteren. Het contract werd getekend, en de bok werd in carnavalplunje, blauwe kiel en zijden petje, terug afgeleverd.

Dat ludieke was in Heidebrand een vast gegeven. In de nacht van zaterdag 20 op zondag 21 juli 1968 brachten de mannen van Heidebrand een avant-premiere van de vernieuwing van de Nieuwstraat en Kapelstraat. Om middernacht braken de studenten oude kasseien uit. Een aantal hiervan werden in een zak achtergelaten bij de burgemeester met de vermelding dat hij kasseien kon kopen aan 8 fr. het stuk. Ze hadden ook de officiële omleidingsborden weten te bemachtigen en deze zo geplaatst dat de nachtrijders steeds op hetzelfde parcours in het centrum bleven rondrijden! Een andere anekdote betreft de opening van het zwembad in 1972. De bewoners van Centrum en Statie kregen daags tevoren een omzendbrief in de bus van de (niet-bestaande) 'Arrondissementale Stichting voor Hygiëne en Gezondheidszorg'. De mensen werden uitgenodigd, krachtens het Min. Besluit van 29 februari 1971, zich te laten inenten tegen huidziekten. Hierbij zouden ze dan een bewijs ontvangen dat telkens men zou gaan zwemmen getoond zou moeten worden. Liefst 520 Essenaren traptin erin en namen enkele druppels gedistilleerd water tot zich!

Heidebrand en Heidebloempje

Heel wat gelijkenissen met de vergane studentenbond 't Heidebloempje dringen zich op: de naamgeving (Heidebloempje-Heidebrand), beiden kwamen aan de toeg tot stand, een club voor Essen én Kalmthout, Vlaams georiënteerd, gericht op het culturele, en badend in dezelfde studentikoze sfeer.

Het eerste presidium (1955-1956) was 'Heidebloempje-gekleurd' met praeses Herman Suykerbuyk, secretaris Piet Nuyten, en cultuurleider Herman Dierickxsens. De eerste jaren organiseerden Heidebrand en KSA Heidebloempje gezamenlijk in de zomer een Ijzerbedevaartavond. In december 1955 zetten zij een Rodenbachavond op getouw. Samenwerking was er ook bij de organisatie van de Gyldenlöve-saga en de Mariabedevaart, in het kader van de viering van 800 jaar Essen in 1959.

Al snel verwaterde deze band, al zetelden oudgedienden als Leo Suykerbuyk, Francis De Schepper, Wim Schrooyen, Jan Deckers, en Piet Tireliren in het bestuur. Het contact met KSA Heidebloempje bleef voortaan beperkt tot het meedoen aan het jaarlijkse KOVEK-volleybaltornooi, al hielp Heidebrand de kapel bekostigen van oud-KSA-er Jan Notenboom in Zaïre. Natuurlijk werd de kapel toegewijd aan de H. Dymfna, schutsengel van Heidebrand.

Maar, hoe kan het ook anders, wederom duikt de naam van Jef Goossenaerts op. In 1956 kwam hij spreken over de stichting en eerste jaren van 't Heidebloempje. Drie jaar later werd Jef Goossenaerts tot eerste senior van Heidebrand aangesteld. Herman Suykerbuyk verantwoordde dit als volgt: "Heidebrand en Dr; Jef Goossenaerts: er liggen generaties tussen. En toch is er een band. Zij, die Heidebrand van binnenuit kennen zullen dat begrijpen. Het is ook niet gemakkelijk te omschrijven, waar die wederzijdse liefde en waardering vandaan kwam. Tenzij uit dat gezamenlijke gevoel: dat men maar Vlaming kan zijn als men de plaats koestert, waar men zijn wortels heeft. En zowel voor Jef Goossenaerts als voor Heidebrand was dat het stukje Kempen van Essen en Kalmthout".

In zijn hulde aan Heidebrand (1965) omschreef Jef Goossenaerts de band als volgt: "Voor Heideband was er alleen het Heidebloempje en daarom hebt u een bepaalde leemte opgevuld, speciaal voor universiteitsstudenten en jonge afgestudeerden. Heidebrands bekommernis was steeds de totale student, ook al hield u van plezier, organiseerde u allerhande uitstappen, ging u letterlijk en figuurlijk wel eens over de meet, maar met de 'totale student' denk ik aan uw studie-avonden den clubs, uw recollecties, uw culturele manifestaties. Heidebrand was steeds Vlaams en volks. ... U was nooit een kliek geweest, afgezonderd van de gemeenschap. Ik denk hier aan de actie van Marcinelle, uw hulp aan het Jeugdheem, de destijds zo massaal bijgewoonde Hongarije-avond".

Jeugddagen Essen 1963-1966-1967.

"De jeugd van Essen is in haar pracht en praal en met frisse kracht op straat gekomen en heeft laten zien dat zij veel aandurft. Het was een dag vol jeugdige vreugde, ongekend enthousiasme en bezieling door een prachtige samenwerking. Van een sukses gesproken!". Zo schreef de Gazet Van Antwerpen op 7 mei 1963 over de eerste jeugddag in Essen, die twee dagen eerder op 5 mei had plaatsgevonden. "Een dag die meer werd dan er misschien van verwacht werd", zo evalueerde de immer bescheiden organisator Mark Verdonckt die jeugddag in een nummer van Wij Bouwen, het blad van KSA. Mark Verdonckt was toen voor het tweede jaar bondsleider van KSA en hij had het initiatief van die eerste jeugddag in Essen genomen.

Het was een manifestatie waar zelfs organisatoren van grote festivals nu jaloers op zouden zijn, inzake voorbereiding, uitvoering en afwerking en dat met middelen van begin de jaren '60. Alle jeugdbewegingen uit Essen deden mee. Bij het openingswoord aan de Oude Pastorie kon Mark Verdonckt 550 aangesloten jongeren bij jeugdbewegingen in Essen toespreken. Alle rangen en standen waren vertegenwoordigd, iedereen stapte mee op in de stoet, aangevoerd door de B.J.B.-ruiters (Boerenjeugdbond, nu K.L.J.) gevolgd door Chiro, B.J.B.-meisjes, K.S.A., V.K.A.J. en V.V.K.S. of scouts. Essen was bevlagd, maar ook in de stoet werden tientallen vlaggen meegedragen. De jeugd stapte marcherend en zingend door Essen. Ook de pas opgerichte eigen drumband van KSA, onder de regie van voormalig bondsleider en Hernieuwerleider Piet Andriessen, liep mee. De optocht eindigde opnieuw in de Oude Pastorie, waar een openluchtmiss werd opgedragen door deken Jan Verbist. Alle prominenten uit de Essense politiek, zoals burgemeester Dierckxsens, schepenen Kerstens en de gewest- en bondsleiding van zowel B.J.B., K.A.J., Chiro als van KSA waren present. Deken Verbist en de vele proosten deelden tijdens de mis 600 communies uit.

In de namiddag waren op verschillende plaatsen in Essen allerlei spelen georganiseerd, zoals een dorpspel, volksspelen, trefbal, atletiek en een rally. De spelen waren aangepast per leeftijd en bedoeld om de jongeren van diverse verenigingen met elkaar te laten kennismaken. De avond werd afgesloten met een groot kampvuur, andermaal op de Oude Pastorie, waar liefst 1.200 jongeren, maar ook vele ouderen naar kwamen luisteren. Die avond werd schitterend geleid door Piet Andriessen. Maar de ster van de avond was ongetwijfeld KSA-er Jef Oerlemans met succesnummers als 'Mio Fratello', een parodie op de 'Figaro', en het playbacknummer 'Lullybully'.

De hele dag was tot in de puntjes voorbereid, met affiches, strooibiljetten en zo meer. De organisatie heeft in totaal 23.000 fr. gekost en bracht er 26.000 op. Goed gerekend van Verdonckt, maar die winst viel in het niet tegenover de goodwill die de Essense jeugd en vooral de KSA-leiding bij het gemeentebestuur en bij hun gewestverbonden had geboekt.

Nieuwe jeugddagen

Bleef de jeugddag van 5 mei 1963 in Essen tot op heden wellicht onovertroffen inzake enthousiasme, praal en uitstraling, dan mochten de twee jeugddagen in 1966 en in 1967 er eveneens zijn. Voor die twee organisaties tekende andermaal de KSA-leiding, nu onder het bondsleiderschap van Paul Bekkers. Paul was in 1966 eveneens voorzitter van de Essense Jeugdraad, een adviesorgaan voor het gemeentebestuur dat naar aanleiding van het succes van de eerste jeugddag was opgericht. De samenwerking tussen de ouderen van de Essense jeugdbewegingen is sinds Piet Andriessen, Mark Verdonckt en Jo Suykerbuyk altijd al een prioriteit geweest voor de KSA-leiding. Ludo Wierckx deed in het KSA-blad Wij Bouwen van mei 1965, precies twee jaar na de eerste jeugddag, nog een pathetische oproep tot meer samenwerking tussen de diverse Essense jeugdbewegingen. Paul Bekkers gaf die idee concreet gestalte. Hij zag die jeugddag niet als een éénmalig hoogtepunt naar de buitenwereld toe, maar eerder als het spontaan resultaat van een hechte en duurzame samenwerking onder meer via de Jongerengemeenschap. Hij zag de jeugddagen in 1966 en 1967 in Essen als activiteiten die deels vanuit de Jongerengemeenschap afkomstig waren.

De planning van de tweede jeugddag op 28 augustus 1966 startte al in april. Opnieuw namen de meeste Essense jeugdverenigingen aan die dag deel, zoals de K.L.J.-bewegingen van Essen-Centrum, Kalmthoutse Hoek en Wildert, zowel meisjes als jongens. Ook de kajotters en kajotsters van zowel Horendonk als Wildert waren van de partij, de scouts van Essen-Centrum en de Chiro-bewegingen van de O.L.Vrouw-parochie en van Statie en uiteraard KSA Heidebloempje. De dag stond onder leiding van Paul Bekkers, Jos Nouwens en Alois Cools. Het centrum van de spelen werd dit keer verschoven van de Oude Pastorie naar het Statieplein, waar ook veel open ruimte was.

Verder was die tweede jeugddag in veel opzichten een kopie van de eerste met eveneens een optocht doorheen de straten van Essen en nadien een mis, maar dan op het Statieplein. De namiddag werd andermaal gevuld met volks- en pleinspelen, verspreid over heel Essen en voor de 15-plussers was er een rally. Het kampvuur ging evenwel door op de Oude Pastorie. Die

avond werd gevuld met choreografie, vendelzwaaien en uiteraard met muziek. Opnieuw had de jeugd van Essen na drie jaar een uitzonderlijke dag beleefd.

Nog geen jaar later op zondag 20 augustus 1967 organiseerde de jeugd van Essen, opnieuw onder Paul Bekkers haar derde jeugddag. 17 jeugdverenigingen namen aan deze dag deel, waaronder een KSA-bond van Broechem, die hier toevallig op kamp was. De KSA-ers van Broechem wonnen zelfs de voetrally. De slotavond ging door in de vertrouwde Oude Pastorij met muziek en volksdans. De muziek werd gebracht door 'The Rambling Railroad Rattlesnakes', de muziekgroep van de Jongereengemeenschap.

Op die feestavond van de Essense jeugd was ook burgemeester Herman Suykerbuyk aanwezig, die in een begeesterende toespraak de jeugd opriep om verder samen te werken. Een fel opgemerkte gast die avond was ook de nieuwe onderpastoor van de O.L. Vrouw-parochie, Jef Smets. Hij kreeg een daverend welkom en zou luttele maanden later starten met de 'Instuif', een directe concurrent voor de Jongereengemeenschap. Voor deze drie jeugddagen in Essen op amper vijf jaar tijd tekende telkens de KSA-leiding wat bezieling en organisatie betreft.

Jongereengemeenschap: "Ook Essen heeft haar avant-garde"

Op 16 april 1966 werd in Essen de Jongereengemeenschap opgericht onder impuls van de toenmalige KSA-leiding. Al sinds KSA in 1962 overgestapt was van een vakantiewerking naar een jaarwerking, zocht de leiding naar interessante activiteiten voor de oudsten uit de jeugdbeweging. Bondsleider Paul Bekkers zag die samenwerking liefst met de oudere groepen van de andere jeugdbewegingen uit Essen. De Chiro-meisjes van Essen-Statie reageerden onmiddellijk en boden tegelijk een lokaal aan. De plaatselijke pastoor van Essen-Statie, Thijs, bood het parochiecentrum aan voor de wekelijkse bijeenkomsten. De eerste jaren werd er vooral gevolksdanst. Het werd meteen de eerste gemengde jeugdvereniging in Essen.

Vrijwel de hele KSA-leiding, maar ook de Jonghernieuwers waren voor die activiteiten uitgenodigd. Vanuit de KSA-leiding waren Paul en Jef Bekkers zelf, maar ook Joos Janssens, Jos Van Bragt, Piet Baeten en Jef Van Zundert, Luc Peeters de eerste getrouwen. Van de Chiromeisjes van Essen-Statie waren vooral Maria Suykerbuyk, Betsy De Jongh, Marleen Suykerbuyk en Patricia Brown bijna op elke vergadering present. Al snel traden ook vertegenwoordigers van de Kajotters toe, zoals Elza Backx van Horendonk en Jos Nouwens van Essen. Vanuit de Chiromeisjes O.L.V.-Essen was Christine Bekkers, zuster van Paul, lid en ook Frans Schrauwen van de scouts trad toe. De Jongereengemeenschap werd snel opengesteld voor de niet-aangesloten jongeren van Essen. Dit bleek geen loze oproep. Lutgarde en Godelieve Janssens, zusters van leider Joos, Anny Terreur, Anne-Marie Meeusen, Suzanne Slembrouck, Tuur Cracy en Annie Vinck en Erna Janssens sloten snel aan.

Paul Bekkers bleef de groep bezielen en de activiteiten evolueerden van volksdans naar andere creatieve bezigheden, maar de volksdans bleef wel het wekelijkse hoogtepunt. Al snel werd een zeker professionalisme bereikt en ging men als groep optreden onder meer op trouwfeesten, in de Harmonie in Antwerpen, maar ook in Ekeren en in Stabroek. De volksdanskleding werd zelf gemaakt door een eigen naaclubje. Dat de hele groep het volksdansfestival in Schoten jaarlijks bezocht hoeft geen betoog. De groep hing nauw aan elkaar rond bezieler Paul Bekkers. Feit is alleszins dat naast de sterke groei van 10 tot 40 leden tijdens het eerste jaar er na 1969 nog weinig nieuwe jongeren tot de gemeenschap toetraden. Wel hebben zij die erbij waren een leuke tijd beleefd.

Paul Bekkers zag de werking als een heuse verlenging van de vroegere Hernieuwer- en Jonghernieuwerwerking van KSA. Voor de leiders onderling was dit hun enige plaats van samenkomen, naast de klassieke bondsstaf. Bekkers liet zelfs het eigen KSA-blad 'Wij Bouwen' opgaan in de Jongereengemeenschap onder de nieuwe naam 'Wij Bouwen Samen'. Wel waren het opnieuw vooral de KSA-leiders die ook het nieuwe blad van de Jongereengemeenschap moesten opstellen.

Paul Bekkers zag de organisatie van de jeugddagen in 1966 en in 1967 als een activiteit die vanuit de Jongereengemeenschap uitging. Hij was in dat eerste jaar tegelijk voorzitter van de Es-sense Jeugdraad. De leden van de Jongereengemeenschap zorgden voor de slotactiviteit van de jeugddag.

Engelse les

Maar de Jongereengemeenschap was op hooguit 4 tot 5 jaar dat ze heeft bestaan veel meer dan een pure volksdansgroep, waar buitenstaanders ze graag voor hielden. Creativiteit stond hoog in het vaandel. Choreografische stukjes werden geleerd en uitgevoerd tijdens gemeenschappelijke trefdagen in de 'Greef' in Kalmthout en dit in het eerste jaar van het bestaan van de club.

Vorming bleef eveneens hoog in aanzien. De club organiseerde Engelse les en koppelde daaraan later een uitstapje naar Engeland. Ook luisterspelen werden opgenomen. De club stuurde zijn leden ook op speciale ontmoetingsdagen, zoals in het Duitse Dattenberg. Ook daar ging de aandacht speciaal naar gemeenschapsgevoel met figuren als Phil Bosmans, die de jeugd toespraken. Toch had een dergelijk reisje met Betsy De Jongh, Maria Suykerbuyk, Erna Janssens, Frans Schrauwen en Guido Van den Broek uiteindelijk meer plezierige dan educatieve kanten.

Met Jos Nouwens stond fotografie hoog in aanzien bij de club en foto-ontwikkeling als hobbyclub kon dan ook niet ontbreken. Met Joos Janssens werden cursussen zeefdrukken georganiseerd en werd ook met email gewerkt. De club kocht zelfs een speciale oven om voorwerpen te email-leren. Door de muzikale interesse van zowel Paul Bekkers en Joos Janssens was de aandacht voor de Britse en Ierse volksmuziek buitenmatig hoog, een trend overigens in heel Europa. De club had al snel een eigen muziekgroep, de 'Rambling Railroad Rattlesnakes' genaamd.

Ook een bezoek aan de voorstelling 'Romeo en Julia' van Béjart in het sportpaleis te Antwerpen stond op het programma. Een sterk aandachtspunt voor de Jongereengemeenschap was de natuur. Wandelen en dan liefst in de Kalmthoutse Heide en op de Zwarte Heuvel werd een vast onderdeel op het programma. Mensen als Tuur Craey en echtgenote Anny Vinck waren in die tijd al zeer natuur- en milieubewust. Aandacht voor de natuur was in de sfeer van de Jongereengemeenschap als het ware mee ingebakken.

Dat Willy Myny, de toenmalige proost van KSA als geestelijke leider van de Jongereengemeenschap fungeerde werd door iedereen aanvaard, ook door pater Piet Van den Bogaert, die toen proost van de Chiromeisjes van Essen-Statie was en eveneens les gaf aan het College te Essen. Willy Myny was ook persoonlijk bevriend met de familie Bekkers, bovendien was zo'n eerste gemengde jeugdclub een kolfje naar zijn hand.

Toch is die bloeiende beweging met zo'n rijke culturele en menselijke bagage, geen lang leven beschoren geweest. Buitenstaanders verweten de Jongereengemeenschap een gesloten commune-sfeertje te onderhouden, waar derden niet welkom waren. Feit is alleszins dat de nieuwe generaties leiders van de jeugdbewegingen niet spontaan meer naar de Jongereengemeenschap kwamen op enkele uitzonderingen na als Jef Brosens, die toen bondsleider was van KSA. Het bleef teveel een club voor de eerste stichters. De meeste leiders van de Essense jeugdbewegingen zochten vanaf 1970 hun heil in de Thor, de jeugdclub uit de O.L.Vrouw-parochie, die door onderpastoor Jef Smets in 1967 boven de doopvont werd gehouden. Het betekende meteen het einde van de Jongereengemeenschap, maar ook Thor haalde het einde van de jaren '70 niet. In Essen konden de juiste bezieling en het massaal aantrekken van jongeren het nooit samen vinden.

Van schildenspel tot beekdaltocht

Spelen bij de jeugdbewegingen lijken traditioneel nogal sterk op elkaar of het nu bij de Chiro is, KSA, de scouts of welke jeugdgroep dan ook. Iedereen kent Dikke Bertha, tikkertje, zakdoek leggen, een dropping, een dorpspel, speurtochten met of zonder geheimschrift. Ze zijn van alle bewegingen en ook van alle tijden. Maar KSA, later KSJ van Essen kende enkele zeer specifieke spelen, die door de leiders destijds werden bedacht en die generaties lang zijn meegegaan. Enkele van die voor Essen memorabele spelen zijn het schildenspel, de zeepkistenraces, de beek-daltochten en de rode flik.

Het schildenspel

Het schildenspel dateert van begin de jaren '60 en het paste precies in het eigen idyllische kader van de Oude Pastorij, waar KSA omstreeks die tijd zijn intrek nam. De KSA-leiding doopte haar gebouw de Burcht en bij een burcht horen schilden. Mark Verdonck kocht de schilden bij de strafkolonie in Merksplas, waar ze door de gevangenen en landlopers waren gemaakt. Bij het schildenspel werd de groep in twee kampen opgedeeld, die ieder een eigen vlag bezaten. De spelers van de twee kampen waren uitgerust met ieder een schild en drie saaien ballen. De ballen werden zelf gemaakt met nylonkousen en daarin wat vodden. Het spel werd meestal door Knapen gespeeld en voor die jongens tussen de 12 en de 14 jaar was zo'n schild haast levensgroot of bedekte het ganze lichaam. De kunst bestond erin de vlag van de tegenstander te roven zonder geraakt te worden door zo'n bal op andere plaatsen dan het schild. In feite kwam het spel erop neer zoveel mogelijk tegenstanders uit te schakelen en dan met enkelen op veroveringstocht te trekken in vijandelijk gebied. Aan beide zijden stonden meestal zo'n 10 tot 15 spelers opgesteld. Het was telkens feest wanneer de leider bij de formatie aankondigde dat men het schildenspel ging doen. De schilden hebben vele jaren meegegaan, al dienden ze later vooral als toneelattribuut. De ballen moesten constant vernieuwd worden.

Zeepkistenraces

Bekend, uniek en bijzonder geliefd waren de zeepkistenraces. Het was andermaal een spel voor Knapen, dat dateert uit de tijd van bondsleider Paul Bekkers. Vooral de Knapenleiders Jos Van Bragt en Jef Bekkers hebben de zeepkistenraces geïntroduceerd. Het waren eigen gemaakte houten autootjes van een zeer wankel constructie, waarmee wedstrijden werden gehouden. Uiteraard zat er geen motor in. Ze werden geduwd door twee leiders. men sprak dan ook van een 2MK (mankracht) in plaats van een 2 PK (paardekracht). De activiteit heeft niet lang meegegaan, maar de herinnering bleef. In die tijd waren ook de schilden nog volledig intact, zodat de Knapenbannen eind de jaren '60 op zaterdag grandioze tijden hebben beleefd. De zeepkisten beleefden als het ware een reïncarnatie in de jaren '70 in de vorm van een 'vlot', die op de Vest rond de Oude Pastorij moest drijven .

Beekdaltochten

Uniek voor KSA was ook de jaarlijkse beekdaltocht. Het ging om een initiatief van Knapenleider Leon Schrauwen die vanaf het begin van de jaren '70 leider werd onder Jef Brosens. Voor de kinderen een hoogtepunt tijdens het gewone werkjaar, waren die beekdaltochten voor de ouders meestal een nachtmerrie. De Knapen tot soms zelfs de Leeuwkes toe trokken door de beek, de kleine Aa, toen ze nog niet was rechtgetrokken en erg lage waterstanden kende. Uiteraard is de bodem niet altijd gewoon zand en kwamen de kinderen meestal vol slijk terug, teveel om er voor de slotformatie nog even alles af te wassen. De gewoonte om jaarlijks met de Knapen -later ook met jongere bannen- doorheen de kleine Aa te stappen, is ook na Leon Schrauwen nog vele jaren meegegaan, al liet de vervuiling het soms nog nauwelijks toe. Op de vraag welke activiteit ze het liefst doen, kregen de leidsters en leiders ook in de jaren negentig nog stevast het antwoord... "beekdaltocht !"

Rode flik

KSA heeft jarenlang bekend gestaan om de levensechte nachtspelen, waarbij meestal een ontvoering werd geënceneerd, zo realistisch dat alle leden dachten dat het menens was. Niets was de leiders teveel om het zo echt mogelijk te laten overkomen. Op kamp in Grobbendonk in 1960 werden niet alleen de plaatselijke Chiroleiders, maar ook de politie zelf mee in het complot betrokken. Theo Matheusen was ontvoerd, zo bevestigde de politie op kamp. De drieste daders hadden zijn kleren in de mast gehangen. De KSA-ers trokken 's nachts de bossen in achter de daders aan. Gust Anthonissen had een engelse sleutel bij zich. Men kon ternauwernood beletten dat hij de daders daarmee neersloeg. De daders werden ook echt opgesloten in de plaatselijke politiecel. De dag nadien was iedereen er nog van overtuigd dat het allemaal echt was. Nadien werd dit spel vervangen door 'De Rode Flik', dat decennia lang heeft meegegaan en waarbij de leden eveneens 's nachts de bossen werden ingestuurd. De leiding was uitgerust met zaklampen en iedere leider had een nummer. Het was zaak in de juiste volgorde de leiders aan te tikken en de nummers in de juiste volgorde te krijgen. Maar tussen al die leiders was er één zonder nummers en met een rode zaklantaarn. Die persoon werd de rode flik genaamd. Wanneer die een lid aantikte moest hij al zijn groep de nummers afgeven en opnieuw beginnen. Het kwam er zo op aan de rode flik te mijden. Een eenvoudig spel, ware het niet dat de andere leiders met een gewone zaklamp en ook de rode flik niet verplicht waren hun lamp altijd te laten schijnen. Toen de groep te groot werd, organiseerde elke ban een verschillend nachtspel, maar toch dook hij nog herhaaldelijk op . . . De Rode Flik.

Van Instuif tot Thor

In 1967 kwam Jef Smets als nieuwe onderpastoor aan op de O.L.Vrouwparochie van Essen in opvolging van Jef Van der Aa. Hij stelde vast dat de activiteiten van de jeugdbewegingen voor de oudste leden niet op veel belangstelling konden rekenen en richtte nog in datzelfde jaar de Instuif op. Het werd vanaf het begin een gemengde werking. Smets zocht en vond zijn eerste leden bij de Kajotters zoals de gebroeders Jef en Piet Boom. Ook Gilberte Van Schoor trad toe en onafhankelijken zoals Fons Jaspers. Het initiatief was alleszins een tegenzet tegen de ruim één jaar eerder opgestarte Jongerengemeenschap onder impuls van KSA. Die groep hield zijn vergaderingen in het parochiecentrum van Essen-Statie. Jef Smets wilde de oudste leden van de jeugdbewegingen op zijn parochie ook in het centrum houden en hen meer gevarieerde activiteiten aanbieden dan enkel volksdans. Toch waren de eerste activiteiten van de Instuif vrij beperkt en was er nog geen sprake van wekelijkse dansavonden. Het eerste werkingsjaar telde de Instuif hooguit een 20-tal leden. Smets bleef zolang hij in Essen was ook de vertrouwensfiguur van de jeugdclub en hield streng de hand aan het sluitingsuur dat zich aanvankelijk rond 23.00u zaterdagavond situeerde.

De Instuif kreeg snel een officiële structuur als erkende jeugdclub. Frans Schrauwen, de huidige burgemeester van de gemeente, werd de eerste permanent verantwoordelijke op vraag van Smets. Gaandeweg sloten zich steeds meer leiders en ex-leiders van jeugdbewegingen bij de Instuif aan. Maar die wilden stilaan wel wat meer dan gezelschapsspelen, de sjotterbak en een potje tafeltennis.

Smets bleef hoofdverantwoordelijke van de Instuif en stelde haast elk jaar een nieuwe permanent verantwoordelijke aan. Na Frans Schrauwen met een scouts-achtergrond sprak hij Guido Van den Broek eind 1969 aan, die toen pas KSA had verlaten, om de Instuif te leiden. De Instuif kende gaandeweg meer succes en steeds meer 16-plussers sloten zich aan, afkomstig uit alle wijken van Essen. Voor velen begon de club een heuse thuis te worden, zoals voor Nicole Van Dorst (Horendonk) en Christiane Francken, Frans Hertoghs en Rita Andriessen. Ook voor Seppe Hertoghs (Statie) werd de club begin jaren '70 een tweede thuis. Met zo'n vaste kern getrouwen groeiden de activiteiten razendsnel. Op algemene vraag werd in '70 de wekelijkse dansavond op zaterdag geïntroduceerd, nadat dit voordien slechts zeer sporadisch gebeurde. De beslissingen werden genomen door de kernraad, voorgezeten door de permanent verantwoordelijke. Ook de naam Instuif voor een jeugdclub voldeed niet meer en werd in '70 veranderd in 'Thor', de god van donder en bliksem. De jeugdclub besloot meteen een eigen programmaboekje uit te geven, die dan toepasselijk de 'Thortel' werd gedoopt. Op dat blad prijkte de god Thor, een ontwerp van Joos Janssens. De kaften werden in zeefdruk gemaakt op het Jeugdheem zelf.

Vooral door de wekelijkse dansavonden groeide het succes van de Thor tot ver buiten de grenzen en steeg het ledenaantal tot zelfs 418 mensen in 1972. Het vroege sluitingsuur rond 23 uur 30' bleef wel een handicap. Toch kwamen jongeren uit Antwerpen naar Essen afgezakt om te dansen. De Thor trok ook veel mensen uit de omliggende gemeenten, vooral uit Kalmthout. Eén van de sleutels van dit succes was ongetwijfeld een uitstekende muziekinstallatie, bemand door het vermaarde disc-jockey-duo, Guido Hontelé en Robert Robberechts. De wekelijkse dansavonden begonnen stipt om 20 uur, en tientallen jongeren zaten toen klaar om die eerste dans, meestal een slow, mee te maken.

Dat Thor reeds in 1970 was uitgegroeid tot de toonaangevende jeugdclub in Essen, bewees ze door in haar kern vertegenwoordigers uit het socialistisch midden op te nemen, zoals Rudy Meeusen, om zo het pluralisme waar te maken. Smets keek oogluikend toe. De Thor organiseerde in '70 een ophefmakend debat tussen de opkomende partijen bij de gemeenteraadsverkiezingen. Daar werd de latere Volksunie, toen nog Gemeentebelangen voor het eerst door de Essense jeugd in het openbaar aan de tand gevoeld over hun echte politieke bedoelingen.

Kleinkunstenaars

Het aantal Thor-getrouwen dat niet alleen op zaterdag, maar ook op zondag en woensdag en vrijdagavond aanwezig was, steeg zienderogen. De organisatie begon zeer veel tijd te vragen en Smets stelde Wim Kuypers (Essen-statie) aan als nieuwe permanent verantwoordelijke, na ruim één jaar Van den Broek, die nog in de kernraad bleef, belast met externe relaties. Onder Kuypers bereikte de Thor een nooit gezien hoogtepunt inzake leden en activiteiten en groeide uit tot één van de sterkste jeugdclubs van Antwerpen. De culturele impuls van de Thor kwam vooral van Seppe Hertoghs, die bijna het hele scala Vlaamse kleinkunstenaars naar Essen heeft gehaald, te beginnen met Urbanus in zijn beste dagen, maar ook Miel Cools, Miek en Roel, Jules De Corte, Jan de Wilde, Ellie & Rikkert, Zjef Vanuytsel, Ivan Heylen, Dimitri Van Toren en noem maar op. Met de opbrengst van de dansavonden kon de Thor zich trouwens wat veroorloven. Maar er werden ook films gedraaid, meestal op zondag, door Louis Hontelé. Er werd een foto-werkgroep opgericht en zelfs een foto-wedstrijd uitgeschreven. De Thor organiseerde ook regelmatig debat- en praatavonden. Voor velen was dat niet noppig, want in de Thor had men een eigen 'zeverkot'. De club organiseerde een miss- en mister-verkiezing en zelfs een vistochtje in de Oosterschelde. Zelfs de BRT-radio kwam naar de Thor afgezakt voor opnamen over de jeugdwerking. In 1972 kon er zelfs een reisje naar Ierland af, voor velen beladen met onvergetelijke herinneringen.

KSA-secretaris Karel Meyvis startte in Thor ook met volksdans, zodat die activiteit niet langer meer het monopolie was van de Jongeregemeenschap. De KSA-leiders bleven die dansavonden op vrijdag begeleiden, zoals Jef Brosens en later de broers Guy en Raf Hereygers. De volksdansgroep Debka met eigen kledij verzorgde optredens in Essen tot in Antwerpen toe.

Tussen 1970 en 1974 was Thor ongetwijfeld het epicentrum van de Essense jeugd. Na de periode Kuypers stelde Jef Smets, Fons De Backer uit Wildert een sociaal assistent, als permanent verantwoordelijke aan. Maar het succes daalde, zeker bij de iets oudere jeugd. Werd voordien streng de hand gehouden aan de leeftijdsgrens om de lokalen te betreden, dan begonnen de 14- en 15-jarigen stilaan de hoofdmoot te vormen van de Thor-getrouwen. Dat de werking daaronder leed hoeft geen betoog. De parochie deed een laatste poging om de Thor nieuwe leven in te blazen door de aanstelling van een gesubsidieerde permanent verantwoordelijke buiten Essen, Bout Jacobs. Die kon het tij niet keren en werd moeilijk aanvaard door de Essense jeugd. Het prestigieuze gebouw aan het Jeugdheem achter de pastorie, dat in 1972 nog was uitgebreid met extra ruimte, stond er meer en meer verlaten bij. Inbraak en vandalisme ontsierden het gebouw nog meer. In 1978 werd Thor definitief gesloten en werden de gebouwen toegewezen aan de overige jeugdbewegingen en aan Actiegroep Z. Jef Smets was toen al weg uit Essen. Zijn bezielende leiding werd sterk gemist door de Essense jeugd.

Jeugd weet raad

Voor de Essense jeugd was 1963 een belangrijk jaar. De eerste jeugddag werd een groot succes, Jeugdheem Deken Verbist opende de deuren en op 6 november kondigden KSA, V.V.K.S., K.A.J., Chiro en B.J.B. de geboorte van de Jeugdraad aan. De werking verwaterde echter vrij snel. Ze steunde immers voornamelijk op de samenwerking tijdens de jeugddag. Daarin had KSA, met mensen als Mark Verdonck, Jo Suykerbuyk, Dirk Deboutte en later Paul Bekkers het voortouw genomen. Zoals bijna overal in Vlaanderen werd het verhaal van de Essense jeugdraad er één van vallen en opstaan. Meermaals moest opnieuw heropgestart worden. Dit gebeurde in de jaren 1966, 1969, 1971, 1979 en 1984. Sinds de laatste herstart kende de Jeugdraad een ononderbroken werking.

Doorheen heel haar geschiedenis heeft de Jeugdraad op een belangrijke inbreng kunnen rekenen vanuit het Heidebloempje. Dat blijkt ondermeer aan het aantal voorzitters met een KSA- of KSJ-verleden. Paul Bekkers heeft in de jaren zestig de voorzittershamer gehanteerd. Toen het logisch leek dat Jos Van Bragt hem in 1971 zou opvolgen kwam Jef Smets met een andere kandidaat. De latere burgemeester Frans Schrauwen werd zo begin jaren zeventig voorzitter en startte in 1973 met de Ronde van Essen. Die idee had Jef Smets vanuit Itegem meegebracht, waar de ronde was opgestart door de latere BRT-topman Cas Goossens en zijn broer. Tijdens de week van de jeugd werden in '71 en '72 debatten georganiseerd over respectievelijk drugs en milieu. Ludo Pockelé volgde Schrauwen op in de periode 1973-1975, nadat ondermeer Jef Brosens en Joke Hennekam kandidaat waren geweest. De Ronde van Essen werd geen eendagsvlug en zou uitgroeien tot een klassieker.

Toen kreeg opnieuw een KSA'er de kans om de Jeugdraad te leiden. Pol Van Doren deed dit van 1975 tot en met 1978. Verkeersveiligheid, een film over rassendiscriminatie en een bosopruiactie maakten deel uit van de Jeugdraadwerking. Van Doren werd van mei 1979 tot en met 1983 opgevolgd door Luc Dhooghe van de Jonge Natuurvrienden. Dhooghe was in zijn jonge jaren nog KSA-lid geweest. Eén van de grote discussies in die periode betrof de schutterspaal achter de Oude Pastorie: de Jeugdraad wilde die lever op een andere plaats of een andere manier ingeplant zien en pakte met een heus dossier uit. Op 7 augustus 1984 werd een vergadering gehouden met als doel de Jeugdraad nieuw leven in te blazen. Marc Claessens was er aanwezig namens KSJ en werd als enige kandidaat verkozen tot voorzitter. Een tiental maal per jaar kam men samen om

thema's als kampvervoer, subsidieverdeling en een uitgebreid onderzoek naar de aard van de speelpleinen te bespreken. Tevens werd in 1988 en 1989 verbreed met Essen-Oldenburg. In september 1988 nam Rudi Smout de voorzittershamer over. Gedurende de drie volgende werkjaren zou Smout een nieuw elan in de werking van de adviesraad brengen. Meerdere verenigingen vonden opnieuw de weg naar de Jeugdraad. De Ronde kreeg een aantal randactiviteiten en via een jeugdspel werd van 1988 tot 1992 aangesloten bij de gemeentelijke Guldensporenviering. Tevens werd terug aangeknoopt bij het verleden door het organiseren van een Dag van de Jeugd. Zij stonden in het teken van thema's als milieu en Europa. De algemene vergaderingen vonden vanaf nu tweemaandelijks plaats. Tijdens het werkjaar 1991-1992 nam Cis Somers, afkomstig uit K.L.J.-Hoek voor een jaartje het voorzitterschap op zich. Op 26 oktober '91 vond voor de eerste maal een badmintontornooi plaats, georganiseerd door het Jeugdraadbestuur en op ouderjaarsdag zou een chocomelkbedeling voor de nieuwjaarszangertjes volgen.

Het daaropvolgende jaar waren er twee kandidaten voor het voorzitterschap: Werner Janssens (van het Essense Jongerenkoor) en Wim Besters (KSJ). Na bemiddeling van schepen van jeugd Frans Schrauwen kwam men tot een compromis. Geert Vandekeybus, voormalig groepsleider van de Chirojongens van Statie, werd voorzitter. Janssens en Besters kregen de leiding van respectievelijk de werkgroepen 'organisatie' en 'advies en beleid' die binnen het bestuur werden opgericht. De continuïteit werd verzekerd en er kwam meer plaats om de adviserende taak van de Jeugdraad opnieuw op het voorplan te brengen. Het dagelijks bestuur werd serieus uitgebouwd, met uit KSJ-middens Carl Kerstens en later Peter Konings. Ook Tom Bevers maakte al onder Somers deel uit van het bestuur, maar hij zetelde formeel voor de VU-jongeren in de Jeugdraad. De Jeugdraad kreeg een nieuwe impuls. Roefel, de Dag van het kind, kwam ook in Essen van de grond en kende een overrompelend succes. Een jeugdambtenaar werd aangesteld, in de persoon van Josée Van Doren en een jeugdwerkbeleidsplan werd opgesteld.

Vandekeybus leidde twee jaar de Jeugdraad en werd opgevolgd door Wim Besters. Deze zou vanaf september 1994 de Jeugdraad voor twee jaar leiden. Er werd op hetzelfde elan verdergewerkt met de start van een Speelpleinwerking in de zomervakantie van 1995 en de aanplanting van een geboortebos. Stuurgroepen zoals 'Het Ei', het Essense Infoblad voor jongeren en 'Quetzal', werkend rond ontwikkelingssamenwerking, zagen het levenslicht. De Jeugddienst werd verder uitgebouwd met een infotheek. Leen Kerstens volgde in september 1996 Besters op. Met schepen van jeugd Imelda Schrauwen en jeugdambtenaar Van Doren kreeg Essen op die manier een vrouwelijk trio aan het hoofd van het jeugdleven.

Lijst kampplaatsen

- 1943: kampdag(en) Rouwmoer
- 1944: kamp Stappersven (nabij boerderij Claessens)
- 1945: kampdagen Horendonk (Boden) en kamp Oelegem
- 1946: kamp Westmalle
- 1947: geen kamp
- 1948: kamp Lichtaart
- 1949: kamp Sint-Joris-Weert
- 1950: kamp Langdorp
- 1951: kamp Haamstede
- 1952: kamp Dworp
- 1953: kamp Anseremme
- 1954: geen kamp
- 1955: kamp Zonhoven
- 1956: kamp Meerseldreef en fietskamp Ossogne
- 1957: kamp Zandhoven en fietskamp Hauset
- 1958: kamp Nonceveux
- 1959: kamp Mol
- 1960: kamp Grobbendonk
- 1961: kamp Tongerlo
- 1962: kamp Bouillon-Poupehan
- 1963: kamp Ternat
- 1964: kamp Opwijk en kamp Tirol
- 1965: kamp Opoeteren
- 1966: kamp Westouter
- 1967: kamp Houthalen
- 1968: kamp Zonhoven
- 1969: JH-kampdagen Monshau en kamp Kaulille
- 1970: kamp Leopoldsburg en kamp Tirol
- 1971: kamp Opoeteren
- 1972: kamp Koersel
- 1973: kamp Koersel
- 1974: kamp Faymonville
- 1975: kamp Grobbendonk

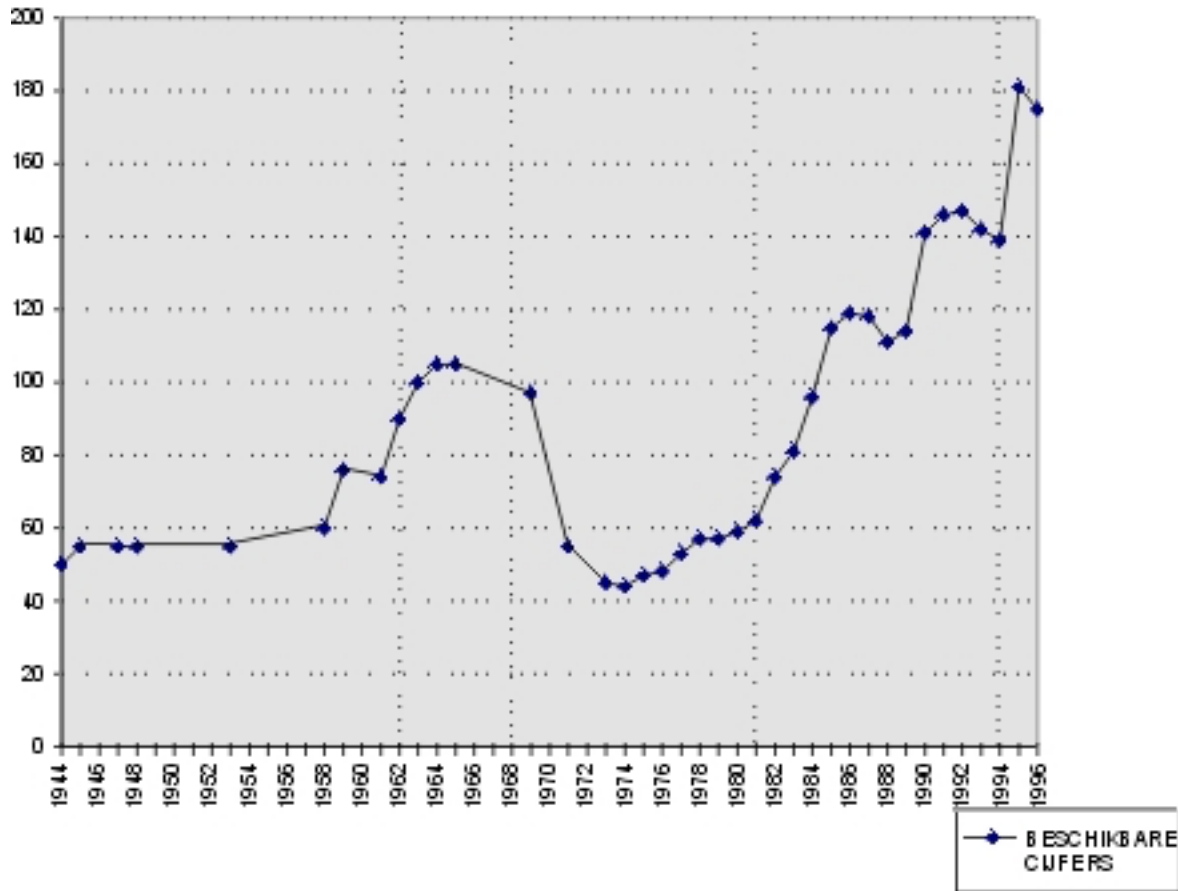
- 1976: kamp Wolfsdonk
- 1977: kamp Genk
- 1978: kamp Hechtel
- 1979: kamp Ligneuville
- 1980: kamp Opglabbeek
- 1981: kamp Meeuwen-Gruitrode
- 1982: kamp Oostham
- 1983: kamp As
- 1984: kamp Geraardsbergen
- 1985: kamp Sint-Martens-Voeren
- 1986: kamp Meeuwen-Gruitrode
- 1987: kamp Bütgenbach
- 1988: kamp Gierle
- 1989: kamp Kemzeke
- 1990: kamp Dürler
- 1991: kamp Genk
- 1992: kamp Koersel
- 1993: kamp Bütgenbach
- 1994: kamp Zichem
- 1995: kamp Ronse
- 1996: kamp Maredsous
- 1997: kamp Opglabbeek
- 1998: kamp Wezemaal
- 1999: kamp Gouvy
- 2000 : kamp Dessel
- 2001 : kamp Mol
- 2002 : kamp Leopoldsburg
- 2003 : kamp Lierneux

Ledenaantallen

De evolutie van het ledenaantal van het Heidebloempje reconstrueren is niet zo eenvoudig. Uit de tijd van de studentengilde zijn slechts zeer weinig gegevens overgeleverd. Ook voor de KSA in de periode van 1944 tot 1972 zijn lang niet voor elk jaar gegevens beschikbaar. Waar ze wel voorhanden zijn, is de interpretatie niet altijd eenvoudig. Een lijst met kampdeelnemers geeft bijvoorbeeld geen goed beeld, omdat niet elk lid mee op kamp gaat. Ook op een groepsfoto ontbreken meestal een aantal leden. Voor de onderstaande grafiek hebben we alleen gebruik gemaakt van de aantallen die we zelf hebben afgeleid uit volledige ledenlijsten of die door het Heidebloempje of in nationale of provinciale publicaties als het ledenaantal zijn vermeld. Dan nog geeft dit geen eenduidig beeld, omdat in het begin van een werkjaar het aantal ingeschreven leden lager ligt dan op het einde.

De ledenaantallen vanaf 1973 zijn allemaal afkomstig van de ledenadministratie van KSJ-KSA-VKSJ Nationaal. Ze geven telkens het aantal ingeschreven leden weer in de maand juni van het betreffende jaar en zijn dus onderling perfect vergelijkbaar.

Ledenaantallen KSA/KSJ

"Blauw je uniform !"

Het uniform heeft in de loop van de geschiedenis heel wat veranderingen ondergaan. Het teken van éénvormig naar buiten treden in het Heidebloempje was en is nog steeds een kind van haar tijd. Tijdens de studentenbondperiode was er nog geen sprake van een uniform. Als men naar de vergadering ging deed de student zijn gewone uitgangskledij aan. Zoals het in die tijd bij iedereen de gewoonte was om het goede kostuum aan te trekken als men op visite ging. De gouddag van 1938 vormde een uitzondering. Toen droegen alle leden een wit hemd met op de linkerborst een Vlaamse Leeuw genaaid.

Met de opkomst en de uitbouw van KSA vond ook het uniform ingang. "Blauw je uniform" was toen de kreet. Eenmaal geslaagd in de af te leggen proeven kreeg men dan ook het voorrecht het uniform te dragen. Dit bestond uit een blauw hemd met op de linkerborst een XP-teken. Tevens werd hierop een gele das gedragen. Met het invoeren van het echte jeugdbewegingsleven werd ook de korte broek meer en meer gepromoot, maar het duurde wel even vooraleer deze geheel geaccepteerd werd.

In de jaren vijftig was het blauwe hemd nog steeds in zwang. Er waren ondertussen wel epauletten op de schouders bijgekomen. De das was vervangen door een oranje foulard, welke bovenaan samengehouden werd met een dasring. Tevens werd rond de tippen van de foulard een gekleurde koord gewonden welke met het uiteinde naar de borstzak liep. De korte zwarte broek en vanaf 1956 ook de lederen riem met blauwvoet behoorden tot de mogelijke bijkomende opties. De stijlbeweging zat op haar hoogtepunt.

De daskoord had voor elke ban een eigen kleur en betekenis. De Knapen kregen een witte als symbool van reinheid en blijheid. De Hernieuwers en Leiding hadden een zwarte koord als teken van trouw. Verder waren er ook nog een groene voor de Jongknappen als zinnebeeld van jeugd en een blauwe koord voor de Jonghernieuwers ten teken van sterkte en kranigheid. Deze laatste twee kwamen pas later in voege bij het Heidebloempje omdat er pas later sprake was van deze bannen. Voor de Jongknappen was dat bijvoorbeeld augustus 1962. De meeste leden kochten hun uniform via het college waar ze school liepen en eveneens lid waren van de plaatselijke KSA-collegebond. Anderen kochten het of lieten het meebrengen via de gouw.

Vanaf 1962 is er sprake van een winkel in het eigen lokaal waar men de nodige KSA-attributen kon aanschaffen. Een volledig uniform (hemd, das, fluitkoord, dasring en hemdskenteken) kostte toen 225 Fr. De korte broek hoefde niet per se de blauwgeribde KSA-broek te zijn.

De leiding droeg op een bepaald moment (tweede helft jaren zestig) een dolk welke nuttige diensten kon bewijzen bij sjor- en kookactiviteiten.

In het werkjaar 1972-1973 werd een drastische verandering doorgevoerd als reactie tegen het militarisme. Een lichtblauw hemd uit tricostof met bovenaan links het KSA-insigne werd gelanceerd. De kwaliteit ervan was echter niet om over naar huis te schrijven en al snel schakelde men over. Het KSA T-shirt deed haar intrede als spelkledij. Hiermee verdween voor een groot stuk de elitaire uitstraling die men voorheen had naar de geschiedenisboeken. Het ruimteblauwe KSA T-shirt met vooraan in het groot het oranje KSA-embleem gedrukt werd het uniform van de jaren zeventig. Op het einde van dit decennium werd een nieuwe versie verkocht met nog steeds het oranje KSA-teken op de borst, maar het blauw verdonkerde tot marineblauw. Dit KSA T-shirt kon echter niet tippen aan de kwaliteit van haar voorganger, want door het vele wassen verbleekte al snel het KSA-teken.

Met het gemengd worden in 1981 en de naamsverandering diende uiteraard ook het uniform veranderd. Geleidelijk aan kwam een KSJ T-shirt in voege. Het was marineblauw van kleur en droeg vooraan op de borst een groot rood KSJ-teken. De kwaliteit liet echter opnieuw te wensen over en vele malen gebeurde een omruiloperatie. Om tijdens de wintermaanden niet te staan rillen van de kou was het dragen van een gewone donkerblauwe trui toegestaan. Via de Jodela werd tevens het eigenhandig breien van een KSJ-trui aangemoedigd, wat dikwijls in fraaie werkstukjes resulteerde.

Op het kamp van As in 1983 deden de sjaaltjes hun intrede. Leeuwkes en Knapen kregen een oranje exemplaar rond de hals, Jongknappen en Jonghernieuwers een lichtblauw. Deze werden door het Heidebloempje zelf aangekocht en werden na het kamp bijgehouden in het lokaal. De leiding was herkenbaar aan hun rode sjaaltje. Tevens zouden deze laatsten even later ook een lichtblauw hemd met een piepklein KSJ-teken op de linkerborstzak uit hun kleerkast halen bij KSJ-activiteiten. Tegen het daaropvolgende kamp in Geraardsbergen werd beslist dat alle leden voortaan naast hun KSJ T-shirt ook een oranje sjaaltje dienden te dragen als uniform.

Vanaf december 1986 komt de KSJ-sweater in de Essense KSJ-winkel te liggen. Hoewel niet verplicht kent ze veel succes bij de leden. Tevens werd een nieuwe versie van het KSJ T-shirt ontworpen. Het marineblauw bleef, het KSJ insigne kromp echter tot een lichtblauw teken op de linkerborst. De herkenbaarheid ging wat achteruit maar de kwaliteit van het stukje textiel met sprongen vooruit. Omdat men in Essen niet geheel tevreden was met het steeds maar minder herkenbare uniform leefde even het idee eigen T-shirts te ontwerpen naar het voorbeeld van andere bonden. Vanwege financiële redenen kwam het plan echter nooit van de grond.

Begin jaren negentig zou ook het regenjasje op de nodige interesse mogen rekenen van de leden. Ondertussen doet het KSJ T-shirt ruim tien jaar dienst en is op nationaal vlak de roep om meer herkenbaarheid doorgedrongen. Met het ontwerpen van een nieuwe vlag werd een bijhorend ludiek T-shirt ontworpen. Tegelijk zien we een terugkeer naar het blauw van de jaren vijftig en zestig, zoals KSA Noordzeegouw het altijd was blijven dragen.

De kernraad

Nadat in 1979 het Jeugdhuus Thor definitief werd gesloten, verkommerde Jeugdheem Deken Verbist stilaan. Vooral het lekkende dak van het Welpenlokaal van de scouts werd problematisch. Toen in 1984 Marc Jaspers als groepsleider van de scouts afzwaaide drong zijn opvolger Tony Dictus erop aan dat Jaspers dit probleem zou ter harte nemen. In 1984 benaderde Jaspers daarom enkele andere oud-leiders en oud-leidsters van scouts, Chiro en KSJ, in overleg met onderpastoor De Waele. Dat leidde tot de oprichting van de Kernraad, waarin KSJ werd vertegenwoordigd door Jef Brosens, Jef Maas, Willy Hereygers en Leo Van Gink, die in 1987 Marc Jaspers zou opvolgen als voorzitter. Naast KLJ, scouts en Chiro werden ook de gehandicaptenbeweging Actiegroep Z en KLJ bij de werking van de Kernraad betrokken. KLJ zou enkele jaren later echter alle activiteit stopzetten.

Om de renovatie van het Jeugdheem ter harte te kunnen nemen, moest de Kernraad uiteraard over de nodige financiële middelen beschikken. In 1985 vertrok daarom een brief naar de ouders van de leden van de jeugdbewegingen onder de titel "wij zitten in de rats". De Kernraad startte de verkoop van de stickers met als opschrift "Ik draag mijn steentje bij... jij ook?". De Kern ging nu voluit aan de slag. Reeds in 1986 werd een nieuwe toegangsweg naar het Jeugdheem voorzien, naast een nieuwe water- en elektriciteitsleiding. Aan de vernieuwing van de danken werd begonnen en een nieuw sanitair blok werd opgericht. Binnen het B.T.K.-project werd Jean Donckers aangeworven, die het volledige Jeugdheem herschilderde.

Er werd gezocht naar enkele vaste inkomstenbronnen. Op 16 februari 1986 organiseerde de Kernraad voor de eerste maal een Mosseldag in het Gildenhuis. Uiteraard kon men daarvoor op de leiding van de jeugdbewegingen rekenen, maar ook heel wat ouders en oud-leid(st)ers staken elk jaar een handje toe. Ook op de Handelsbeurs was het Jeugdheem present met een tombola, waarvoor de prijzen bij de Essense middenstanders werden opgehaald. Zowel de Mosseldag als de Paasactie zouden tot een vaste traditie uitgroeien.

De bouwwerken werden de volgende jaren in strak tempo verder gezet. Een aparte werkgroep elektriciteit zorgde ervoor dat nieuwe verwarming werd voorzien, er werd een buitenverlichting geplaatst en de houten barak, waar een aantal afdelingen van de Chiro onderdak vonden, werd van een nieuw dak voorzien.

In 1988 werd het 25-jarig bestaan van Jeugdheem Deken Verbist onder impuls van de Kernraad uitgebreid gevierd. Maar het jubilerend Jeugdheem werd te klein. In dat jaar kwamen de eerste plannen op tafel om een stenen gebouw op te trekken op de plaats van de voormalige KSA-barak, dat - naast aan de eigen jeugdbewegingen - in de zomer plaats zou bieden aan kampen. In de loop van de volgende jaren werden daartoe gesprekken gevoerd met aannemers, de kerkfabriek en het bisdom. De werken werden aangevangen op 12 maart 1991 en in januari 1992 kon de meiboom op het dak worden geplaatst. Het gebouw werd Bivakhuis Deken Verstraelen gedoopt. In de zomer van 1992 werd het voor het eerst als kamphuis verhuurd. De officiële opening van het nieuw Bivakhuis vond plaats in september 1993, bij de viering van het 30-jarig bestaan van het Jeugdheem.

Voor de realisatie van de nieuwbouw was bij het bisdom een lening aangegaan. De afbetaling daarvan vergde een constante stroom van inkomsten. Aan de jeugdbewegingen werd gevraagd het huurgeld (20.000 fr. per jaar) voor een vijftal jaren vooruit te betalen. Chiro en scouts betaalden met de glimlach, maar KSJ slaagde er niet in 100.000 fr. in één keer op te hoesten. De Kernraad bleef ook zelf aan inkomsten werken. De Mosseldag werd behouden, maar het verdwijnen van de Handelsbeurs maakte het noodzakelijk de Paasactie van aanschijn te veranderen. Vanaf 1993 verscheen de KLJ-reftertent tijdens de jaarmarkt op het kerkplein, waar door de mensen van de Kern en de leiding van de jeugdbewegingen eiergerechten en pannenkoeken werden geserveerd. Op de kerstmarkt op het Heuvelplein verkocht de Kernraad kerstbomen.

De bouwactiviteit werd ook na de realisatie van de nieuwbouw verder gezet. De noodzakelijke werken aan de oude gebouwen had men immers al enkele jaren uitgesteld. In 1995 werd de vernieuwing van de achterzijde van het Jeugdheem aangevat. Onder andere de KSJ-lokalen kregen nieuwe ramen. Marc Hoppenbrouwers, oud-leider van V.V.K.S., volgde op 1 september 1995 Leo Van Gink op als voorzitter. Van Gink bleef actief in de Kernraad, en verzorgde als lid van het Parochieteam de band tussen de jeugdbewegingen en de parochiewerking.

Vanuit de oud-KSA-leiding waren ondertussen ook Leon Schrauwen, Hubert Schots, Cor Van Doren en Fons Claessens tot de Kernraad toegetreden (deze laatste als vertegenwoordiger van Actiegroep Z). Jef Brosens en Jef Maas waren er in de loop der jaren uitgestapt. Al veroorzaakte de samenwerking met de jeugdbewegingen wel eens wat wrevel, het bestaan en de goede werking van de Kernraad zorgde ervoor dat de jeugdbewegingen van Essen-Centrum in vergelijking met zeer veel andere, ook Essense jeugdbewegingen, in ruime en degelijke lokalen gevestigd zijn, zonder er zelf een te groot deel van de energie en de financiën te moeten besteden.

Lijst bondsleiders

Werkjaar	Bondsleider
1940-1941	<i>Louis Bartelen</i>
1941-1942	<i>Etienne Vandevoorde</i>
1942-1943	<i>Leon Deckers</i>
1943-1944	<i>Leon Deckers</i>
1944-1945	<i>Leon Deckers</i>
1945-1946	<i>Leon Deckers</i>
1946-1947	<i>Jan Theuns</i>
1947-1948	<i>Adriaan Claessens</i>
1948-1949	<i>Guido Tireliren</i>
1949-1950	<i>Guido Tireliren</i>
1950-1951	<i>Guido Tireliren</i>
1951-1952	<i>Herman Suykerbuyk</i>
1952-1953	<i>Herman Suykerbuyk</i>

1953-1954	<i>Herman Suykerbuyk</i>
1954-1955	<i>Francis De Schepper</i> <i>kampleider Zonhoven</i> <i>Francis Schrooyen</i>
1955-1956	<i>Francis De Schepper</i> <i>kampleider Meerseldreef</i> <i>Francis Schrooyen</i> <i>kampleider Ossogne</i> <i>Francis De Schepper</i>
1956-1957	<i>Francis Schrooyen</i>
1957-1958	<i>Francis Schrooyen</i>
1958-1959	<i>Francis Schrooyen</i>
1959-1960	<i>Wim Schrooyen</i> <i>kampleider Grobbendonk</i> <i>Piet Andriessen</i>
1960-1961	<i>Piet Andriessen</i>
1961-1962	<i>Mark Verdonckt</i>
1962-1963	<i>Mark Verdonckt</i>
1963-1964	<i>Jo Suykerbuyk</i>
1964-1965	<i>Paul Bekkers</i>
1965-1966	<i>Paul Bekkers</i>
1966-1967	<i>Paul Bekkers</i>
1967-1968	<i>Jos Van Bragt</i>
1968-1969	<i>Jos Van Bragt</i>
1969-1970	<i>Jos Van Bragt</i>
1970-1971	<i>Jef Brosens</i>
1971-1972	<i>Jef Brosens</i>
1972-1973	<i>Jef Brosens</i>
1973-1974	<i>Leo Van Gink</i>
1974-1975	<i>Pol Van Doren</i>
1975-1976	<i>Leo Van Gink</i>
1976-1977	<i>Leo Van Gink</i>
1977-1978	<i>Hubert Schots</i>
1978-1979	<i>Hubert Schots</i>

1979-1980	<i>geen bondsleider</i>
1980-1981	<i>geen bondsleider</i>
1981-1982	<i>geen bondsleider</i>
1982-1983	<i>geen bondsleider</i>
1983-1984	<i>geen bondsleider</i>
1984-1985	<i>geen bondsleider</i>
1985-1986	<i>geen bondsleider</i>
1986-1987	<i>Patrick Suykerbuyk</i>
1987-1988	<i>Rudi Smout</i> <i>vice: Frank Vorsselmans</i>
1988-1989	<i>Rudi Smout</i> <i>vice: Jos Kamerling</i>
1989-1990	<i>Jos Kamerling</i> <i>vice: Wim Besters</i>
1990-1991	<i>Jos Kamerling</i> <i>vice: Wim Besters</i>
1991-1992	<i>Jos Kamerling</i> <i>vice: Wim Peeters</i>
1992-1993	<i>Jos Kamerling</i> <i>vice: Wim Peeters</i>
1993-1994	<i>Tom Bevers</i> <i>vice: Marc Schevelenbos</i>
1994-1995	<i>Tom Bevers</i> <i>vice: Wendy Verhulst</i>
1995-1996	<i>Tom Bevers</i> <i>vice: Wendy Verhulst</i>
1996-1997	<i>Roel Bevers</i> <i>vice: Danny Aerts</i>
1997-1998	<i>Roel Bevers</i> <i>vice: Danny Aerts</i>
1998-1999	<i>Roel Bevers</i>

	<i>vice: Werner Van Gink</i>
<i>1999-2000</i>	<i>Roel Bevers</i> <i>vice : Gitte Van Gink</i>
<i>2000-2001</i>	<i>Gitte Van Gink en Rob Herreygers</i>
<i>2001-2002</i>	<i>Gitte Van Gink</i> <i>vice : Steven Van den Broeck</i>
<i>2002-2003</i>	<i>Gitte Van Gink</i> <i>vice : Johnny Elst</i>
<i>2003-2004</i>	<i>Johnny Elst</i> <i>vice : Eveline Aerts</i>

Van WOL tot WOLK

Een georganiseerde oud-leidingwerking heeft het Heidebloempje nooit gekend. Pas in de jaren zeventig kwamen een aantal oudgedienden op informele wijze samen. Het was meer een vriendengroepje, ontsproten uit de hechte samenwerking bij het bouwen van de eigen barak en uit de daarop volgende beperkte Hernieuwerwerking. Zo zag de WOL, wat stond voor Werking Oud-Leiding in 1975 het levenslicht. De enkele activiteiten per jaar konden rekenen op een tiental geïnteresseerden. Men organiseerde een kaartavond, een theaterbezoek aan De Kring in Roosendaal, een dropping, een voetbalmatch. Maar omdat enkelen onder hen huwden en andere beslommeringen kenden, bloeide deze werking vlug dood. Al stonden op de ouderavond van 1978 wel een aantal oud-leiding op het podium.

Dan werd het een geruime tijd stil, al kwamen sommige oud-leiders nog wel eens op een KSA-zaterdagmiddag langs om voor de leden pannenkoeken te bakken, of om Sinterklaas en zijn zwarte helpers 'bij te staan'. Traditioneel bleven verder de contacten tussen leiding en oud-leiding beperkt tot de bezoekdag op het kamp, tijdens de ouderavond, tijdens het jaarlijkse zaalvoetbaltornooi en in café Den Block.

Vanaf 1990 namen een aantal oud-leiding opnieuw de draad op en nodigden gewezen collega's uit om samen te kwissen of te volleyballen. Een hulpmiddel was een beperkte adressenlijst van oud-leiding, een restant van het jubileumjaar. De naam WOL was in de geesten blijven voortleven, al was ze gewijzigd in WOLK (Werking Oud-Leiding KSA/KSJ). Het ging hier echter om een bevestiging van één of enkele personen, en zeker niet om een georganiseerde werking. Toch is er een poging geweest om een structuur op poten te zetten. Marc Nelen, Marc Claessens, Joris Vos, Frank Van Doren, Els Besters, May Peeters, Dirk Smout, Johan Theunis, Kathleen Pockelé en Rudi Smout kwamen op 9 november 1992 in café Den Block samen om een mogelijke organisatie van de WOLK te bekijken. In feite kwam er niet veel nieuws uit de bus. De WOLK besloot wel om zelf eens activiteiten te organiseren. Zo werd in samenwerking met KSJ een gezellige avond belegd op 11 december 1992, en werden er plannen gesmeed voor een WOLK-weekend. Het eerste WOLK-weekend te Sankt Vith in 1993 was een schot in de roos en mocht rekenen op 14 deelnemers. Even succesvol waren de weekends te Rochefort (1995) en te Oteppe (1996). Men schrok er zelfs niet voor terug om een oud-scout in de rangen te dulden ! De WOLK kon vooral rekenen op de generatie van de jaren tachtig, aangevuld met enkelen uit de zeventiger en negentiger jaren.

Een aantal WOLK-ers liepen enkele keren mee in de carnavalstoet, en behaalden tot hun grote verbazing met het 'Augusta-schandaal' een eerste plaats in 1994 ! De oud-leiding bracht tevens een gesmaakt optreden op de ouderavond van 1993, maar over hun prestatie twee jaar later kunnen we beter zwijgen. Het volleybaltornooi tijdens het KSJ-weekend bleef een vast onderdeel op de agenda. In 1995 werd zelfs de finale gespeeld tussen de jonge en de oude WOLK. Op voetbalvlak werd de leidingsploeg afgedroogd, maar de WOLK kreeg wat later van de VOS (Vereniging Oud-Scouts) van hetzelfde laken een broek. De Jodela kreeg vanaf oktober 1992 een onregelmatig verschijnende WOLK-rubriek. Els Besters ontwierp een eigen WOLK-logo en samen met Agnes Broos vervaardigde ze een eigen WOLK-vlag.

De WOLK zal naar de toekomst toe echter nood hebben aan een aantal geëngageerde individuen en een wat beter georganiseerde structuur wil haar werking niet langzaam doodbloeden. De viering van 100 jaar Heidebloempje kan hiervoor misschien een nieuwe start zijn.

Een burcht voor het Heidebloempje

Vanaf de stichting in 1897 heeft de studentenbond het Heidebloempje in heel wat lokalen en plaatsen in Essen en Kalmthout gehuist. Uiteraard mogen we het allereerste lokaal of de plaats waar de bond werd opgericht niet vergeten, namelijk 'De Graaf van Mansfeld' op de Nieuwmoer, een herberg die eigendom was van een schoolgenoot van de medeoprichters, Flor Vervoort. De eerste jaren was het voortdurend zoeken naar plaatsen waar de studenten ongestoord konden samenkomen. Soms was dat ten huize van de Essense gemeentesecretaris, Cit Van Meel op de Heuvel. Ook bestuurslid Jef Goossenaerts stelde bij familie in het Handelaar op Achterbroek een ruime kamer ter beschikking. Vlak na de eeuwwisseling staan diverse lokalen vermeldt waar vergaderd werd zoals in lokalen 'De Zoeten Inval' en wellicht zelfs in open lucht. Net voor de Eerste Wereldoorlog werd regelmatig te Kalmthout vergaderd. Veel had een bond, die vooral een vakantiewerking had, niet nodig. Voor de grote festiviteiten als toneel- en gespreksavonden werden telkens geschikte lokalen afgehuurd.

In de woelige jaren na de oorlog, toen in '22 besloten werd de Noordkempische bond te splitsen wegens groot succes, werd veel vergaderd. Maar uit de annalen blijkt niet dat het Heidebloempje een vaste standplaats had. De vergaderingen van de studentenbond in de jaren '20 gebeurde wellicht bij mensen thuis. Wel is er herhaaldelijk sprake van café 'Hotel van den Kerckhove', de plaats waar later hotel de Linden zou komen. De toneelopvoeringen voor de Eerste Wereldoorlog gebeurden in Essen waarschijnlijk in de zaal Patronage, op een plaats waar nadien de Melkerij werd opgericht. In 1923 werd in Essen het eerste Gildenhuis ingehuldigd, dat nadien jarenlang als vergaderlokaal dienst deed, eerst van de studentenbond en nadien van KSA, dit tot tijdens de Tweede Wereldoorlog. Een echt ingericht lokaal had KSA toen niet nodig, want er werd enkel tijdens de vakanties bijeengekomen. Het Gildenhuis had als bijkomend voordeel dat daar ook toneel kon gespeeld worden, want naast de kampen zou dat jarenlang één van de voornaamste activiteiten van KSA uitmaken.

Toen het Gildenhuis werd gebombardeerd in WO II week het KSA-toneel uit naar Marienberg. Toen de oorlog gedaan was vond KSA in 1945 onderdak in het Lazaret. Meubels ontbraken om het lokaal wat in te richten en men deed beroep op edelmoedigheid van allen. KSA deelde de lokalen met het Kinderheil. Na het Lazaret trok KSA opnieuw in het heropgebouwde Gildenhuis en gebruikte de speelplaats van de Broederschool, die er vlak naast lag. KSA bleef in de jaren '50 een kleine groep vrienden, die ook informeel dikwijls bijeenkwamen. Zo was KSA in de tweede helft van de jaren '50 thuis bij Jan Schrooyen, vader van Cis en Wim. Cis zou bijna vijf jaar KSA leiden en vele kampen en activiteiten werden bij Schrooyen thuis tot in detail besproken.

De Oude Pastorij

Voor KSA was het dan ook een omwenteling toen ze van het gemeentebestuur begin de jaren '60 een eigen lokaal toegewezen kreeg in de Oude Pastorij. KSA had lokalen nodig, omdat in 1962 met een jaarwerking werd gestart en er zo elke week moest vergaderd worden. De Oude Pastorij was in slechte staat en dat is nog een eufemisme. Maar Mark Verdonckt en Piet Andriessen begonnen met het enthousiasme de jeugd eigen aan de inrichting van de Burcht. Die inrichting, de verbouwing, de zorg voor het doorlekken zou minstens 10 jaar lang elke bondsleider en zijn ploeg bezig houden. Het lokaal heeft handen vol geld gekost en is eigenlijk nooit in goede staat geraakt. Door zijn uitstekende ligging, zijn historische achtergrond en zijn unieke architectuur voelden de KSA-ers dit gebouw toch aan als een gedroomd lokaal, hun eigen thuis, hun Burcht. Bovendien had de Oude Pastorij een eigen conciërge, Stanneke Arnouts, die ook de sleutels had voor de KSA-lokalen. Dit gaf de Burcht nog meer cachet. De KSA-leiding was aan Stanneke zeer verknocht en op Sinterklaasavond kwamen de leiders uiteraard in gepaste kledij bij hem langs met geschenken voor zijn kinderen.

De inrichting van de lokalen in de Oude Pastorij startte in 1961. Ongekleurde jute en denneschaliën, moesten de ergste schimmelplekken bedekken. Ook droogstoken was een beproefde tactiek. De schouw werd bijgewerkt en geschilderd. De Burcht was ruim genoeg voor meerdere lokalen, zeker toen ook de koepel als aparte ruimte werd ingericht. Op de bovenste verdieping bleef het bijzonder gevaarlijk, zodat die meestal enkel als opslagplaats werd gebruikt. KSA heeft 10 jaar lang instortingsgevaar getrotseerd, maar men heeft er geen minuut over gedacht die unieke plaats op te geven. Wel vroeg Mark Verdonckt aan het gemeentebestuur een langlopend contract omdat alle kosten en moeite anders voor niets zou zijn geweest. Omdat het instortingsgevaar bleef aanhouden heeft de gemeente later betonnen pilaren in de grote zaal geplaatst om de zoldering te stutten, symbolen van onveiligheid.

Naar het Jeugdheem

Toen Jef Brosens in 1970 als bondsleider aantrad werd hij door de gemeente aangemaand de Burcht te verlaten zonder dat de gemeente een alternatief lokaal voorstelde. KSA stond op straat en zag zich verplicht zijn heil te zoeken op het terrein van het Jeugdheem, waar ook de andere jeugdbewegingen van de O.L.Vrouw-parochie hun intrek hadden genomen. Met behulp van onderpastoor en tegelijk nieuwe proost Jef Smets vond de KSA-leiding een compromis in de vorm van een eigen barak op de terreinen van het Jeugdheem. Die barak werd in 1972 aangekocht en voor de opbouw stonden de ouders van een aantal leiders in. Het tweede deel van de barak werd uiteindelijk in 1976 afgewerkt. De waarschuwing van de gemeente bleek toch niet uit de lucht gegrepen, zo bleek in 1976, toen de Oude Pastorij ook effectief instortte. De bouw en de inrichting van de barak bleef al die jaren één van de hoofdactiviteiten van de werking van KSA, zeker voor de oudere bannen. De bouw van de barak is ook jarenlang het bindteken geweest tussen leiding en ouders. Door de eigen barak op het Jeugdheem behield KSA nog een zekere autonomie tegenover de andere jeugdbewegingen. Daarbij vergaderde KSA in tegenstelling tot de anderen op zaterdag, zodat ze de omliggende terreinen vrijwel alleen tot hun beschikking hadden.

In 1987 verliet KSJ de barak en nam zijn intrek in de stenen gebouwen van het Jeugdheem. De Kernraad verklaarde de barak bouwvallig en liet hem afbreken, hoewel hij nog lang dienst bleef doen in Kalmthout waar hij opnieuw was opgebouwd. De bouw van het Bivakhuis Deken Verstraelen zorgde ervoor dat de jeugdbewegingen extra ruimte kregen in het Jeugdheem, wat gezien de ledenaangroei voor KSJ alvast geen luxe was.

Kampanekdotes

Voor velen was het jaarlijkse kamp het hoogtepunt van het werkjaar. Elke kampdeelnemer kan zonder moeite wel één of meerdere kampanekdotes uit zijn of haar mouw schudden. Hoewel die verhalen soms in de loop der jaren wat aangedikt of veranderd werden, geven zij een unieke en mooie kijk op het kampleven. In deze kader willen we een aantal van deze anekdotes, die niet in de globale tekst verweven zijn, vermelden.

Voorbereiding

Soms waren er al problemen voor men op kamp was ! Zo ging in '78 een leidingsdelegatie met de auto van de ouders van Hubert Schots op zoek naar een geschikte kampplaats. Dirk Van Spaendonck mocht mee, als hij op tijd terug zou zijn om te studeren. Op de terugreis begon echter de motor te haperen, en een garagist kon niet onmiddellijk het euvel verhelpen. De auto kon alleen nog starten en in eerste versnelling rijden. Zo zijn ze tegen een maximale snelheid van 20 km per uur van Hechtel naar Essen gebold ! Dirk was uiteraard te laat, maar probeer maar eens om ouders met een dergelijk 'straf verhaal' van je onschuld te overtuigen !

Voor het eerste grote kamp buiten de eigen gemeente zat men met een leidingsprobleem. Knapenleider Adriaan Claessens kon niet mee op kamp naar Oelegem ('45) want zijn zus huwde. Destijds was het in boerenmiddens gebruikelijk dat een bruiloft drie dagen duurde. Slechts door bemiddeling van proost Louis Bartelen kon Janus, weliswaar een dag later dan de anderen, dan toch zijn kampkoffer maken.

Ook het vervoer was niet altijd zo eenvoudig. De oudste leden lieten veelal de bus links liggen en kwamen als echte 'flandriens' met de fiets. Voor het kamp te Nonceveux ('58) werd proost Ludo Matheusen in Leuven opgepikt. De proost gaf meteen stevig van katoen, maar na een tijd was zijn liedje uitgezongen. Hij spoorde terug naar Leuven, en nam... de brommer !

Kampplaats

Met kampeigenaars moest men geluk hebben: dikwijls zag men ze amper, of waren ze een helpende hand, andere jaren zag men ze liever niet. De kampeigenaar van 1965, die tevens bakker was, vroeg een ongehoorde prijs voor zijn brood. Voorts moest men het vlees van de erg dure beenhouwer 'Den Oeter' afnemen. Een beetje hetzelfde verhaal vinden we terug op het kamp te Geraardsbergen ('84). De eigenaar, de pastoor, en zijn meid, hebben de leiding op vele manieren het leven zuur gemaakt. Ook op financieel vlak. De pastoor vroeg schandalig veel geld voor de drank, dat alleen via hem besteld mocht worden. Voor de bezoekdag wilde hij de prijs van het bier nog opslaan, maar de ad rem repliek van kookvader André Lambregts weerhield hem hiervan.

In Ronse ('95) woonde de kampeigenaar in het midden van de kampplaats. De oud-militair hield niet van lawaai en stelde strenge regels. Achteraf bleek dat de man wel van zijn geldbeugel hield. Op de kampafrekening stonden zelfs kosten voor het verwijderen van suikerwater van de tafel. KSJ betaalde alleen het volgens haar rechtmatige bedrag .

Het comfort van de kampplaatsen is er ongetwijfeld sterk op vooruit gegaan, maar de verhalen over de toiletten blijven legio. Voor de eerste kampen bouwde men een eigen, primitieve WC welke 'hudo' werd genoemd, wat stond voor 'Houdt Uw Darmen Open'. Men had toen een ingenieus plan ontworpen opdat de leden toch maar geen bloot vlees te zien zouden krijgen. Aan de hudo werd een scheidsrechtersrfluitje opgehangen. Als iemand naar het toilet moest, diende hij een deuntje te fluiten. Zo kon men signaleren dat het toilet bezet was ! Op de bezoekdag te Koersel ('72) was een bezoeker op de hudo dan weer met het haar in een vliegevinger gesukkeld...

In Anseremme ('53) was de WC verstopt geraakt. Kampleider Herman Suykerbuyk klaarde eigenhandig de klus door de obstakels eruit te halen. Leon Schrauwen had een andere manier. Op het kamp te Kaulille ('69) dacht hij met een spuitslang snel het toilet proper te maken. Er zat echter zo veel druk op zodat de inhoud tegen het plafond spoot, en over Schrauwen !

Leidingwater was niet altijd voorhanden. In Ligneuville ('79) werd het op het kerkhof afgetapt en in Grobbendonk ('75) was water halen met bidons en kruiwagen doorheen het mulle heidezand, een vast karwei.

De platte rust was, zeker voor de leiding, soms van essentieel belang. Tijdens een siësta op het kamp te Gierle ('88) was de volledige Deugnietenleiding in dromenland. Alle leden, met uitzondering van Danny Robrechts, hadden hiervan geprofiteerd om even buiten wat te ravotten. Toen Robrechts uiteindelijk ook aanstalten maakte om het hazepad te kiezen, deed leider Wim Besters net een half oog open en riep: 'Danny: liggen jongen'. De Deugniet begreep er niets van !

Vlaggediefstal was bijna een vast element. In Opoeteren ('65) liet de leiding het uitschijnen dat de vlag gestolen zou zijn. In haar plaats hing een bad en emmer aan de vlaggemast. Na een lange speurtocht vonden de leden de vlag terug in een gescheurde knapzak. In Gierle ('88) verdween onder het niet zo waakzame oog van een deel van de leiding de vlag. Ondanks deze ooggetuigen werd de diefstal pas 's anderendaags vastgesteld. De vlag kwam niet meer boven water, tot de fietsers na het kamp aan het Heuvelplein aankwamen. Aan hun stamkroeg, Den Block, wapperde de vlag boven de voordeur. De daders werden in oud-leiderskringen gevonden.

Activiteiten

Op het kamp te Oelegem ('45) ging men in het kanaal. Maar omdat velen niet konden zwemmen had leider Leon Deckers een koord gespannen. Zo kon toch iedereen naar de overkant.

De Deugnieten kregen tijdens het kamp te Geraardsbergen ('84) een geleide dropping, eigenlijk meer een avondwandeling. Ze slaagden met eigen straffe verhalen erin om elkaar bang te maken bij een kerkhof. Even later kwam een oude man met slaapmuts door een raam (het was eigenlijk een opening, want er stond geen raam in) tieren dat er teveel straatlawaai was. In de schemerdonker was dat vrij angstaanjagend. Wat verder zag een lid het verkeersbord van doodlopende weg. De Deugnieten wilden langs deze weg naar de kampplaats wandelen. Om dat te verhinderen heeft de leiding het verkeersbord op haar eigengereide manier verklaard: "Een doodlopende weg is een weg, en als je daarin loopt, val je ineens dood". Men moest niemand meer overtuigen om deze weg niet te nemen!

In Houthalen '67 ontdekten de jongknapen een gewonde uil, die van de keuken naar de slaapkamer vloog. Ook in Meeuwen-Gruitrode ('81) zorgde uilen op de kampstaf voor de nodige commotie. In Koersel ('92) zorgden nog andere dieren voor commotie: naast de teken liet immers ook een kever zich opmerken. Na de kampstaf had men het beest immers tussen de papieren van bondsleider Jos Kamerling geplet. Deze keek 's morgens vreemd op toen hij de activiteiten wilde voorlezen.

Eten

Over het kampeten werd meestal niet geklaagd. Toch kon ook daar vanalles mislopen. Men was bijvoorbeeld verplicht te eten wat de pot schafte. Zo vertelde Leon Deckers dat hun foerier Germaine Van den Bulck, een beer van een kerel, geen melk lustte. Men heeft hem dan eens met een aantal mannen kunnen vastgrijpen, een trechter in zijn mond geduwd, en daar 'pap' ingegoten. Ondertussen gaf men een paar kloppen op zijn maag zodat hij wel moest slikken.

Vader Perneel werkte bij de 'Zwarte Kat' koffie en gaf voor het kamp te Wolfsdonk ('76) een hele partij mee. Toch was de koffie opgebraakt, en werd er van een ander merk ingekocht. Bij het ontbijt had niemand het verschil geproefd. Maar bij het afruimen van de tafels waren enkele suikerpotjes bij de identieke zoutpotjes gekapt. Toen de Leeuwkes deze mengeling van suiker en zout in hun kop deden, smaakte de koffie uiteraard niet. De zoon, Patrick Perneel, riep onmiddellijk: "Dat is geen Zwarte Kat koffie, dat is slechte koffie!". Toch moesten de Leeuwkes hun koffie uitdrinken, tot de leiding toch eens zelf ging proeven en de waarheid aan het licht kwam.

In Bütgenbach ('93) wist een lid de Deugnietenleiding te vertellen dat de hagelslag lekte. Er hing namelijk melk aan het doosje. Toen de leiding probeerde duidelijk te maken dat die melk niet uit de hagelslag kon komen, reageerde de Deugniet zeer verbaasd: "Maar er staat op het doosje toch dat het melkchocolade is."

Op het kamp te Oostham '82 werd het rijke assortiment van papsorten met 'soldatenpap' uitgebreid. De pap was lichtjes aangebrand, en om ze toch aan de leden te verkopen werd verteld dat deze pap normaal aan soldaten werd gegeven. Er werd goed gegeten en de pap werd ook de volgende jaren klaargemaakt. Achteraf kwam zelfs een ouder naar het recept van 'soldatenpap' vragen! Cecile Smout verklapte het in Jodela 100: een laagje zachtjes laten aanbranden en omroeren en dat blijven herhalen tot de pap een mooi lichtbruin kleurtje heeft.

Vanaf midden de jaren '80 kon de jeugdbeweging aan erg goedkope, gesubsidieerde melk komen. De EG wilde namelijk af van haar dure melkplassen. Toen Rudi Smout aan de kampstaf voorstelde om de leden de mogelijkheid te geven om deze goedkope en gezonde melk te drinken in plaats van koffie of thee, keerde bijna de ganse kampstaf zich tegen hem. De tegenargumenten klonken eigenaardig: "Wij hebben vroeger ook geen melk gekregen", "Ze moeten maar koffie leren drinken", en zelfs "Koffie is gezonder dan melk"! Toch haalde een jaar later de logica het.

Kampstaf

De kampstaf, en het nababbelen achteraf, heeft voor elke leider of leidster wel onuitwisbare belevenissen opgeleverd. Op het kamp van Hechel ('78) verloor na de kampstaf opnieuw Luc Van Nassau altijd bij het kaarten. Achter zijn rug hing namelijk de scheerspiegel van één van de kookvaders!

De kookouders maakten weliswaar geen deel uit van de kampstaf, maar ook zij ontkwamen niet altijd aan de grappen van de leiding. Zo werd aan de kookmoeders op het kamp te Genk ('77) beloofd dat ze ieder 1.000 fr. zouden ontvangen als de

leiders bij elk 2 eieren op het hoofd mocht stukslaan. De kookmoeders gingen op het aanbod in, het fototoestel werd bovengehaald, het eerste ei werd geklopt, en ... daar bleef het bij !

De jaren tachtig en negentig werden op het vlak van eigen begrippen berucht: Wally 's jagersaus, Superted, Piet (ja) Potloodgat, Pwwtt ... I love you, het zat konijn, encora encora (een kreet bij het nagelkloppen), de wielertuien naar analogie van de Ronde van Frankrijk, de 'schiero', de teken-taal, het 'h'aanblazen van de woorden, het achtervoegsel 'euh' bij alle woorden...

In de jaren zeventig dook de mythische figuur 'Jos Van Broeckhoven' op. Alles wat onverklaarbaar was werd verhaald op een zekere Jos Van Broeckhoven. Tijdens het kampvuur heeft Pol van Doren er eens een liedje over gezongen en inderdaad, Van Broeckhoven verscheen in de mistige, donkere verte.

Kampvuur

Het kampvuur was dikwijls het meest gevoelsgeladen kampmoment. Zang, voordrachten, sketches stonden steeds op het programma. Later kwam daar de overgang naar een oudere tak bij, en voor de leiding het afscheid van de beweging.

Pol van Doren omschreef zijn afscheid als volgt: "Mijn laatste kampvuur zal me eeuwig blijven. Tot slot zongen we :O Heer, d'avond is neergekomen'. We zaten met z'n allen hand in hand. Ik keek rond naar al die zingende gezichten. Ik besepte dat dit het einde van een KSA-er was. Ik bewoog m'n lippen maar er kwam geen geluid."

Aanvulling 2002

Inleiding

Na de publicatie van het jubileumboek "Honderd jaar Heidebloempje Essen Een Spiegel van Vlaanderen", leidde dat bij de auteurs -de "Stichting 100 jaar Heidebloempje"- tot tegenstrijdige gevoelens. Aan de ene kant waren we tevreden en een beetje trots, dat geven we graag toe -ook al omdat we de operatie financieel rond kregen, wat geen sinecure was. Anderzijds beseften we dat we een aantal kansen hadden gemist. Het gevoel 'dat nooit meer' kregen we dan weer als we terugdachten aan de uren die we doorbrachten, schrijvend of gebogen over teksten en foto's waar soms een figuurlijke dikke mist rondhing. Tenslotte was er onmiskenbaar ook de ambitie om aan die geschiedenis van het Heidebloempje verder te werken... ooit nog eens.

Dat we nu 'Aanvulling 2002' voorleggen, is mede het resultaat van die tegenstrijdigheid. De Stichting is er pas aan begonnen na een rustpauze van enkele jaren, om dan plots in een zevende versnelling te schieten. En ook de inhoud is de getuige van de lijn die we willen doortrekken en aan de andere kant van de koerscorrecties die we dachten aan te moeten brengen.

Deze aanvulling bestaat uit drie delen, en opent met een terugblik op het jubileumjaar 1996-1997. We willen er terug de sfeer mee oproepen van een historische, stijlvolle en vooral ook gezellige viering. Chronologisch herbeleven we in detail de verschillende festiviteiten die dat werkjaar plaatsvonden. Om de viering in goede banen te leiden werden structuren zoals de Stichting en het feestcomité opgezet. Daarnaast deden ook de KSJ-leden en -leiding, de ouders en vele sympathisanten meer dan hun duit in het zakje om er een goed gevuld jaar van te maken, wat best eens in de verf mag worden gezet.

Een verhaal zoals dat van het Heidebloempje is nooit helemaal 'af'. Het tweede deel werpt dan ook een nieuw licht op de periode van de Studentenbond (1897-1944). Bijkomende opzoekwerk bracht nieuwe feiten aan het licht, waardoor ook andere gegevens beter geïnterpreteerd konden worden. We vonden nieuw fotomateriaal, enkele archieven werden ondertussen geordend, en ook reacties van lezers maakten het mogelijk om dit stuk geschiedenis vanuit een andere invalshoek aan te pakken. We stellen het aan u voor volgens dezelfde structuur als het boek.

Als derde deel wordt de recente geschiedenis van KSJ Heidebloempje Essen in kaart gebracht. Omdat dit deel zich rechtstreeks inschrijft in de lijn van het boek, kreeg het de titel 'Hoofdstuk 16' mee. Het bleek niet vanzelfsprekend om over de periode 1996-2002 te schrijven. Wie de ambitie heeft om verder te gaan dan een loutere opsomming van de feiten, moet interpreteren, lijnen trekken. Die ambitie hadden we in het boek en we hebben ervoor gekozen om daarmee verder te gaan. Maar in een tekst over een periode die zo recent is, en zelfs niet eens is afgesloten, is het uiteraard niet zo eenvoudig om voldoende afstand te nemen. Deze tekst is dan ook niet meer dan een eerste synthese, een impressie. Het is uitdrukkelijk onze versie, zoals wij die nu op basis van onze bronnen hebben samengesteld. In de hoop dat het ooit, vanuit een bredere invalshoek, wordt overgedaan.

Zoals in het boek hebben we ook nu de tekst gekruid met kaderteksten die een thema uit de bredere geschiedenis van het Heidebloempje naar voren brengen, over verschillende tijdsvakken heen. Tenslotte vindt u achteraan naast een aanvulling van de bibliografie ook een beknopte lijst met errata.

We hopen u hiermee naast het boek een stukje extra leesplezier aan te bieden. En zoals we het vijf jaar geleden in de inleiding stelden : het eindoor-deel laten we aan u over.

Een wandeling doorheen het jubileumjaar 1996 - 1997

Na een aanloopperiode van bijna vier jaar was het dan zover : Op de kalender werd met het afscheuren van de maand augustus in alle huiskamers september 1996 tevoorschijn getoverd. Bij leden en oud-leden van het Heide-bloempje had dit iets ritueels. September 1996 betekende immers de start van een jubileumjaar. Een nieuw werkjaar waarin men een eeuweling in de (heide)bloemetjes zou zetten. Vele fantastische ideeën waren ontsproten uit de geestdrift van de leidingsploeg, de Stichting en het feestcomité. Sommige waren om uiteenlopende redenen niet haalbaar, andere dienden nog volop verder uitgewerkt te worden. Een enkele activiteit had reeds concreet vorm aangenomen. Eén ding stond echter als een paal boven water : het Heidebloempje zou er een memorabel werkjaar van maken.

'Licht op groen'

Net als alle andere jaren werd in september de aftrap gegeven voor een nieuw werkjaar. Vanuit KSJ-Nationaal deed men dit toepasselijk met het jaarthema 'Licht op groen'. De Jodela-redactie zag hierin meteen een opportuniteit om met een speciale rubriek ' Licht op Toen' uit te pakken. Maandelijks werd op chronologische wijze een uittreksel uit vroegere maandbladen gepubliceerd. Enkele verslagen uit 'Wij Bouwen' van 1945 passeerden als eerste de revue. Om het overzicht van het jubileumjaar 1996-1997 te bewaren werd tevens een jaarkalender afgedrukt op de achterkant van de frontpagina.

Op zaterdag 5 oktober haalde KSJ Heidebloempje letterlijk de lichten boven. De traditionele fuif begin oktober werd ditmaal iets anders aangepakt dan vorige jaren. Om ook de buitenwereld van de start van een jubileumjaar mee te laten genieten organiseerde men een 'Message Party' in een tent in het sportpark. Aanvankelijk was het voor de organisatoren een groot vraagteken in welke mate de plaatselijke jeugd zou inpikken op dit voor Essen nieuw initiatief. De onzekerheid werd de avond zelf omgezet in een lichte vorm van euforie. Deze 'berichtjesfuif' bezorgde immers een zeventhonderdtal jongeren een verlichtende avond... en was er dan al eens een electriciteitsstoring dan wisten de fuifgangers dit sfeervol op te vangen door het zingen van Vlaamse schlagers en in de lucht wiegende aanstekers.

Eens de feestelijkheden officieel ingezet, werd in de coulissen naarstig verdergewerkt. De teksten voor het in april uit te geven boek kregen stilaan vaste vorm. De schrijfsels ondergingen een uitvoerige uitwissel- en naleessessie, dit zowel binnen de Stichting 100 jaar Heidebloempje als daarbuiten. Om een zo breed mogelijk KSJ-geïnteresseerd publiek te bereiken zette men in november een uitgebreide zoektocht naar adressen op het getouw, waarbij vooral gefocust werd op oud-leiding. Ook het feestcomité, samengesteld uit leiding en oud-leiding, kreeg vaste vorm en bokste een definitief tijdschema in elkaar.

Een traditie uit de oude schoenendoos

Eenmaal Sinterklaas terug naar Spanje vertrokken, besloot het feestcomité ook iets uit de jute zak te toveren : een zaalvoetbaltornooi. Hulde brengend aan de voetbaltraditie, die in de loop van de KSA- en KSJ-geschiedenis toch een constante was, lag de nadruk op een gezellig potje voetballen tussen leiding en oud-leiding. Vier ploegen kwamen zaterdag 8 december aan de aftrap in de Heuvelhal: KSJ, WOLK I (met voornamelijk oud-leiding welke actief was in de KSA-periode), WOLK II (met iets recentere oud-leiding) en een gemengde ploeg om de verbroedering ten volle uit te spelen. De voorrondes met wedstrijden van telkens een half uur leverden uiteindelijk een finale WOLK I - gemengde ploeg op. Daarin toonden de eersten zich met een overtuigende 6 - 1 de sterksten van het hele lot. De winnende ploeg leverde trouwens ook de topscorer van het tornooi : Raf Hereygers met 8 doelpunten.

Ondertussen hadden Marc Nelen en Leon Schrauwen hun op kamp reeds vele malen geprezen kookkunsten nog eens bovengemaakt. In het Welpenlokaal op het Jeugdheem stonden de dampende schalen spaghetti reeds op de sportievelingen en hun supporters te wachten. Een veertigtal leiding en oud-leiding verorberden met smaak de pastamaaltijd. Begeleid door wijn en een achtergrondmuziekje werd het een sfeervolle avond.

In de marge werd ook besloten een T-shirt te ontwerpen met aan de voorzijde het embleem van de Stichting 100 jaar Heidebloempje (een ontwerp van Greet Anthonissen) en op de rugzijde het volledige jaarprogramma. Vanaf januari tooiden leden, leiding en oud-leiding zich in het marineblauwe T-shirt met witte opdruk. Bij KSJ Heidebloempje werden de leden er wel op attent gemaakt dat het niet als uniform mocht aanzien worden.

Jubileum op de planken

Na vele weken van repeteren en organiseren was het eindelijk zover. Op zaterdag 1 en zondag 2 februari organiseerde KSJ Heidebloempje haar tweejaarlijkse ouderfeest. De traditionele ouderavond werd ditmaal uitgesmeerd over twee uitvoeringen om alle ouders en sympathisanten de mogelijkheid te geven op een aangename manier de toneelstukjes van leden en leiding te kunnen volgen. Naast de toneelstukjes werd er tijdens het ouderfeest veel zorg besteed aan de gehele inkadering. 'Licht op groen' was, net als in de jaarwerking, het centrale thema. De toeschouwers werden reeds buiten het Gildenhuis ermee geconfronteerd : enkele straatvegers wezen hen vriendelijk de (proper geveegde) weg. Aan de inkom lag een verkleinde versie van de keerborstels op de gasten te wachten als presentje.

Na een spetterende opening, die getuigde van quasi professionele schmink- en danscapaciteiten binnen de leidingsploeg, mocht elke ban op beurt haar podiumcreatie ten tonele brengen. Elke opvoering, van Piepers tot Hernieuwers en leiding, kaderde in het centrale thema. Er werd hierbij optimaal gebruik gemaakt van het door Jos Kamerling en Peter Konings fijn afgewerkte decor, met vooruitspringende boom. Elk stukje kondigde de toneelmeester van dienst, Gert Konings, trouwens met veel overtuiging aan met behulp van een attriboot dat in de takken van de boom werd gehangen.

De jubileumshow werd al even sterk afgesloten als hij begon. De leiding vond haar inspiratie in de wortels van waaruit het Heidebloempje was gegroeid : opkomen en verzorgen van de eigen taalvaardigheden. Met 'Chemie, chérie' transformeerde de leidingsploeg zich tot een heus spreekkoor en zette het een prestatie neer om u tegen te zeggen. Het publiek had waar voor zijn geld gekregen en keerde voldaan terug huiswaarts. Dit was één van de sterkste, zo niet de sterkste, ouderfeesten van de laatste generaties.

Zo was ook het ganse jubileumjaar op kruissnelheid gekomen. Begin februari verscheen de aankondigingsfolder voor het boek 'Honderd jaar Heidebloempje - Een Spiegel van Vlaanderen.' De Stichting verzette ondertussen hemel en aarde om de opmaak van het boek in zijn definitieve plooiën te gieten. Om toch maar zeker op tijd rond te geraken met het project gaf zij zich onbewust twee extra dagen respijt, want in de folder werd gemeld dat men kon inschrijven op het boek tot ... 30 februari 1997. Dankzij sponsoring van ondermeer Ambiorex en enkele fraaie giften wist de Stichting de verkoopprijs democratisch laag te houden : 895 Belgische frank voor 236 bladzijden lees- en kijkplezier.

Het groepsblad Jodela besteedde ondertussen ruime aandacht aan de festiviteiten die er nog aan zaten te komen. Een jubileum vieren mag ook al eens op een ludieke manier gebeuren, dacht een deel van de leidingsploeg. Zij namen op zondag 9 februari (één week na het ouderfeest) deel aan de jaarlijkse karnavalstoet. Onder het motto 'Plakt er moar iet op' trokken ze als fanfare (van honger en dorst) door de Essense straten. Met z'n zevenen wisten ze getooïd in jubileum T-shirt en Schotse kilt een mooie derde plaats weg te kapen bij de eveneens jubilerende karnavalorganisatoren (33 jaar).

Terug naar de bron

Het grondige speurwerk van de Stichting 100 jaar Heidebloempje had inmiddels een aardige opsteker aan het licht gebracht. De stichtingsvergadering van het Heidebloempje in 1897 had plaatsgevonden in 'vrijdorp' Nieuwmoer, bij de familie Vervoort in herberg 'De Graaf van Mansfeld'. Na het gepaste terreinonderzoek ter plaatse bleek deze herberg nog steeds te bestaan, weliswaar onder een andere naam : Café-Taverne 'Den Engel.' Men nam contact op met uitbater Jos Willemsen en kreeg van hem de toestemming om een gedenksteen in de gevel van de taverne aan te brengen. Op zaterdag 22 maart, tijdens de Nieuwmoerse opendeurdagen, zetten Peter Konings en Wim Besters zich aan het werk om de gedenksteen in de gevel van Dorp nr. 45 aan te brengen.

Dinsdagavond 25 maart 1997 vond de officiële onthulling van de steen plaats. In een uitgebreide inleiding verklaarde Guy Van den Broek het hoe en waarom van deze avond. Tevens kon hij de aanwezigen verblijden met een eerste blik in het vers van de pers gerolde eeuwfeestboek. Vervolgens traden Guy Breugelmans en Etienne Vandevoorde naar voren als sprekers. Breugelmans, samensteller van het fotoboek over Nieuwmoer, schetste voor de aanwezigen het Nieuwmoerse dorpsleven van rond 1900. Tevens ging hij wat dieper in op het leven van Florimond Vervoort, één van de medestichters, en de evolutie van de 'Graaf van Mansfeld' tot 'Den Engel'.

Vandevoorde, voormalig KSA-bondsleider en -proost en tevens auteur van het bewegingslied, wist het gevolg daarna geboeid te doen luisteren naar zijn betoog over de toestanden in het kleinseminarie van Hoogstraten rond diezelfde periode. Met enthousiasme en gedrevenheid verwees hij naar de Vlaamse bezieling van de studenten-stichters en riep op om hun idealen te gedenken door ze te blijven beleven.

Vervolgens gaf bondsleider Roel Bevers het sein om samen buiten de gedenksteen te onthullen. Het waren Leeuwkes Jasper Van Landeghem en Jessica Van Loon die de gedenksteen van achter de fier klauwende Vlaamse Leeuw mochten tevoorschijn halen. Na luid applaus en het zingen van het Heidebloempje werd in het café de plechtigheid afgerond met een hapje en een drankje. Het jubileumboek ging ondertussen van hand tot hand.

Alle registers open : het KSJ-Weekend

Na ouderfeest en onthulling van de gedenksteen was men in en rond KSJ Heidebloempje klaar voor het volgende hoogtepunt van het jubileumjaar. Van vrijdag 4 tot zondag 6 april werd het elfde KSJ-Weekend georganiseerd.

Vrijdagavond werd in grote mate voorbehouden aan de officiële huldiging van 100 jaar Heidebloempje. Het gemeentebestuur verwelkomde ouders, leden, oud-leden en sympathisanten vanaf zeven uur in de raadszaal van het gemeentehuis. Burgemeester Frans Schrauwen nam als eerste het woord en belichtte na een welgemeend proficiat de steun die vanuit het gemeentebestuur aan het rijke Essense verenigingsleven wordt gegeven. Bondsleider Roel Bevers nam vervolgens plaats achter het spreekgestoelte en gaf de toehoorders een toelichting over de huidige KSJ-werking : "Vandaag de dag is KSJ Heidebloempje een kind van zijn tijd, een jeugdbeweging in de jaren negentig, op de drempel van de 21e eeuw. Vandaag probeert KSJ in een

sfeer van creativiteit gepaard aan plezier en in een sfeer van verantwoordelijkheid en zorg voor de 180 jongens en meisjes die KSJ momenteel rijk is, een levensechte jeugdbeweging te zijn". Toch had Bevers ook aandacht voor de banden die er nog steeds zijn met het verleden : de onafhankelijke werking, het durven ingaan tegen gevestigde instituten en dogma's, de tijdens activiteiten steeds getrouw op post zijnde Vlaamse vlag. Als afsluiter kregen de aanwezigen een drankje aangeboden in de benedenhal van het gemeentehuis.

Na de receptie trok het gevolg richting Moerkantsebaan voor de Academische zitting. De grote zaal van R.V.T. St-Michaël liep omstreeks half negen aardig vol met een honderdvijftigtal aanwezigen. Moderator Tom Bevers leidde op deskundige wijze de uiteenzettingen van Lionel Vandenberghe, Herman Suykerbuyk en Luc Labey in. Naast de reusachtige KSJ-vlag werd de zaal aangekleed met prachtig bloemschikwerk van moeder Bevers. Het embleem-werkstuk sierde nadien nog enkele jaren de KSJ-lokalen. Inhoudelijk werd de zitting een leerrijke en begeisterende ervaring.

Vandenberghe, voorzitter van het IJzerbedevaartcomité, beet de spits af. Na zijn eigen KSA-verleden in de verf te hebben gezet belichtte Vandenberghe uitgebreid de rol die de jongeren in de Vlaamse Beweging doorheen de jaren hebben gespeeld. Het begon bij Rodenbach die de oproep van Hugo Verriest "Dat volk moeten wij doen herleven..." tot antwoord diende. De Blauwvoeterie, 'De Groote Stoorringhe', het Algemeen Katholiek Vlaams Studentenverbond, de eerste wereldoorlog, de democratische en sociale oorsprong van de Vlaamse Beweging, de vanuit de katholieke overheid opgerichte Katholieke Actie, de dynamisering van de eerste IJzertoren en de daaruit gegroeide jeugdbedevaart voor eerherstel tot en met Leuven-Vlaams in de jaren zestig,... Alle belangrijke episoden voor de Vlaams geïnspireerde jeugd kwamen aan bod. Hij sloot af met een oproep voor een nieuw engagement : "Blijf niet aan de kant staan toezien, nu de eindmeet van het zelfbestuur in zicht is. (...) Het is onze opdracht te helpen bouwen aan een nieuw Vlaanderen waar het goed is om te wonen voor iedereen, waar de doelstellingen van het IJzertestament kunnen gerealiseerd worden. (...) Help mee bouwen aan de drie V's voor Vlaanderen : vrede, vrijheid, verdraagzaamheid".

Vervolgens kreeg Herman Suykerbuyk het genoegen plaats te nemen achter het spreekgestoelte. Hij werd niet zozeer aangekondigd als ondervoorzitter van het Vlaams Parlement of als de man die dertig jaar de burgemeestersjerp droeg in onze gemeente. De Stichting was fier hem te mogen aankondigen als één onzer oud-bondsleiders.

Suykerbuyk maakte eerst van de gelegenheid gebruik om Ria Goossenaerts, dochter van medestichter Jef Goossenaerts te verwelkomen. Verder wist hij met tevredenheid te melden dat met de uitgave van het jubileumboek dit jaar voor Etienne Vandevoorde en hemzelf een wensdroom, geuit in een artikel van de Spyccker in 1954, in vervulling ging.

In zijn redevoering besteedde Suykerbuyk in de eerste plaats aandacht aan de positie van studentenbond Heidebloempje binnen het verenigingsleven in de eerste helft van de twintigste eeuw. Als vakantiebond gegroeid uit de invloeden van het kleinseminarie van Hoogstraten kreeg deze een heel andere rol toebedeeld dan de andere verenigingen die wel dagdagelijkse contacten met hun heimat hadden. Voorts werden verschillende belangrijke namen uit de eigen bondsgeschiedenis onder de aandacht gebracht om alzo uit te komen bij de eerder op de avond door de bondsleider reeds aangehaalde zelfstandigheid van het Heidebloempje : "Elke studentengeneratie opnieuw heeft ook in deze gemeente het Heidebloempje zich ingespannen, aangepast, maar blijkbaar nooit de kant van de minste weestand gekozen. Hier past voor u fierheid en voor ons dankbaarheid. Het is het dagelijks gevecht, en velen haken daarbij af, om in Vlaanderen het AVV-VVK in haar wezenlijke betekenis te laten voortbestaan". Tot slot verwees Suykerbuyk naar het eigene van het Heidebloempje en hoe de woorden van het bewegingslied, waarvan de tekstschrijver in de zaal aanwezig was, vele generaties jonge lieden samenbracht in dezelfde mooie waarden, gedachten en herinneringen die het Heidebloempje als beweging wou verkondigen.

Na een streepje muziek, gebracht door een voor de gelegenheid uit KSJ-leden samengesteld kwintet, mocht Luc Labey het woord nemen. Als één van de twee voorzitters van de Nationale Raad van KSJ-KSA-VKSJ nam hij de recent geactualiseerde visietekst als uitgangspunt om de plaats van de hedendaagse jeugdbeweging in de maatschappij te duiden. "De drie peilers van KSJ-KSA-VKSJ : -het is een jeugdbeweging, christelijk geïnspireerd en maatschappijbetrokken- vormen samen de basiselementen van onze beweging," aldus Labey. De eerste peiler, ingevuld door sleutelwoorden als "spel, experiment" en draaiend rond "groep en inzet", vormt zo samen met de twee overige peilers de zes keuzes die men wil maken binnen onze jeugdbeweging.

De voorzitter verwoordde daarna de poëtische versie van deze visietekst. Hij maakte duidelijk dat KSJ nationaal de plaatselijke groepen wil helpen, niet zo zeer bij het bekend maken van die mooie principes, dan wel bij de praktische realisatie ervan. Dit steeds de factor "kwaliteit" hoog in het vaandel voerend. Labey eindigde zijn uiteenzetting met de functie en de kracht die de gewoonste anekdotes, ontstaan tijdens ons jeugd-in-beweging-zijn, blijven behouden in het latere leven : "Wij hielden van onze leden, eigenlijk waren het op zo'n kamp een beetje 'onze' kinderen. Ik denk dat dat in iedere goede begeleidingsploeg zo is. En ik denk ook dat kinderen dat voelen. Misschien beleven ze daar meer deugd aan dan aan om het even welke schitterende activiteit".

De academische zitting werd plechtig afgesloten met het zingen van het Heidebloempje. Het gezelschap trok vervolgens richting Kiekenhoeveschuur alwaar de tentoonstelling officieel werd geopend. De bezoekers kregen de gelegenheid chronologisch door de geschiedenis van het Heidebloempje te stappen.

De AKVS-periode van het Heidebloempje werd, gezien het beperkt aantal foto's uit die tijd, rijkelijk geïllustreerd met geschriften. Naast de bondsvlag was ook een affiche te bewonderen van een kunstavond georganiseerd door de Antwerpse gouvond in 1923 te Wuustwezel. Van de KSA-periode werden al heel wat meer foto's bewaard. Daarnaast vormden de gerestaureerde vlag van 1954, de laatste resten van het trommelkorps en filmfragmenten van kampen uit het midden van de jaren zeventig de blikvangers. Het KSJ-tijdperk was rijkelijk geïllustreerd met foto's, dia's en video-opnames. Ook de toenmalige KSJ-leden zelf hadden hun bijdrage geleverd onder de vorm van een per ban ineengestoken knutselwerk.

Verder werd getracht een overzicht te genereren van de verschillende uniformen, werd getoond hoe de groepsbladen evolueerden en kon men wegdromen bij een uitgebreid gamma Joepie- en jaarthema-affiches. Het decor van het ouderfeest vormde, samen met kamp- en jaarthemaliedjes, de verdere aankleding.

Naast het Heidebloempje zelf werden ook enkele organisaties en vere-nigingen belicht die mochten rekenen op de steun van het Heidebloempje of leden ervan. Zo kregen Vlaamse Beweging, Chirojongens Essen, Heidebrand, Jeugd-dagen, Jongerengemeenschap en Thor, Ambiorex, Jeugd-raad en Ronde van Essen ook hun hoekje in de Kiekenhoeveschuur. Tussen 4 en 20 april zouden enkele honderden een bezoekje brengen aan de tentoonstelling. Verschillende generaties van het Heidebloempje namen met van trots, blijdschap of ontroering stralende ogen een terugblik in hun jeugd.

De overige feestelijkheden rond het KSJ-Weekend vonden plaats op het Jeugdheem en volgden het vaste stramien van de laatste jaren. De fuif 's zaterdags werd aangekleed als een Top 100-fuif, waarbij elkeen die vooraf een persoonlijke top 5 binnenleverde gratis binnen mocht. De leiding kreeg uiteindelijk 450 formulieren te verwerken. De eucharistieviering op zondag werd voor een tweehonderdtal gelovigen geleid door de proost van KSJ-Limburg, Ignace De Wit. Hij kreeg steun van oud-leden Etienne Vandevoorde, Cor Anthonissen en Ludo Matheusen als concelebrerende priesters. Als extraatje plande het feestcomité voor de uitgaande jeugd zondagavond een optreden van Tony en de Hangmatten, met in het voorprogramma The Hobbit.

Leden aan het feest

Al vele activiteiten waren inmiddels gepasseerd. Stilaan werd het tijd ook de KSJ-leden, diegenen die het Heidebloempje draaiende houden, zelf eens expliciet in de bloemetjes te zetten. Zij hadden reeds uitvoerig meegeholpen het ouderfeest tot een succes te maken en mochten ook tijdens het KSJ-Weekend en de tentoonstelling al meeproeven van de feestelijkheden. Zaterdag 26 april 1997 was echter een dag helemaal voor hen alleen : het ledenfeest.

's Morgens om half elf werd verzamelen geblazen voor de ganse bond. Tijdens de voormiddag splitste men zich op in negen groepen die deel konden nemen aan een 15-tal werkwinkels, gaande van skippybalspringen tot brooddeegknutselen. Eens de maagjes begonnen te grommen, hadden enkele hulpvaardige ouders reeds een puntzak vol lekkere frietjes voor elk lid klaarstaan.

's Namiddags werd de bond terug verdeeld in bannen en was per leeftijdscategorie een gepast stuk amusement voorzien. Piepers en Leeuwkes kregen een spannend poppenspel voorgeschoteld. Deugnieten en Rakkers vielen, samen met hun leiding, van de ene verbazing in de andere bij het aanschouwen van de straffe trucs van goochelaar Duffy. Sjowers, Jonghernieuwers en Hernieuwers leefden zich uit op de tonen van rockgroep Henry V.

Als afsluiter trok men met z'n allen richting Vest. Daar had de leiding een brug gesjord over het water als symbolische stap naar de volgende 100 jaar. Een brug die tevens een verwijzing was naar de continuïteit tussen de verschillende generaties die steeds in het Heidebloempje geleefd heeft en hopelijk nog lang zou leven. Het aandenken (een frisbee) dat ieder lid, enkele weken later, mee naar huis kreeg bij aanwezigheid op eucharistieviering/groepsfoto, tentoonstelling en ledenfeest was alvast een stimulans om het Heidebloempje nog hoge vluchten te laten scheren.

Een geweldig slot

Na een druk voorjaar concentreerde KSJ Heidebloempje zich terug volledig op haar jaarwerking. Eens het milieubewuste kamp van Opglabbeek achter de rug konden alle zeilen weer bijgezet worden om het jubileumjaar waardig af te sluiten. De Jodelaredactie eindigde in augustus alvast eigengereid sterk haar 'Licht op Toen'-rubriek door de Jodela van de maand daarvoor te overlopen.

Zondag 31 augustus 1997, de allerlaatste dag van het allerlaatste weekend van het werkjaar, was de ideale dag om afscheid te nemen van de eerste eeuw Heidebloempje. Het feestcomité had alles in het werk gesteld om er een goed gevulde afsluitende feestdag van te maken, met voor elk wat wils.

Op het middaguur troeften KSJ-leden, oud-leden en sympathisanten samen op het Kerkeneind om zich op te stellen voor de optocht. Stipt om half één vertrok het hele gezelschap, met op kop het Trommelkorps van KSA Geraardsbergen, richting Jeugdheem. Onder begeleiding van tromgeroffel, de oude bondsvlag van 1954 en de huidige KSJ-vlag stapte het gevolg met

een ballon in de hand door de Nieuwstraat en over het Heuvelplein. Eenmaal aangekomen op het Jeugdheem werden na een korte plechtigheid de ballons met kaartje gelost.

Dat was het startsein voor een ouderwets gezellig volksfeest met Vlaamse Kermis, een kampioenschap buikschuiven, een foto-expositie over de geschiedenis van het Heidebloempje met mogelijkheid tot bijbestellen van foto's en nog veel meer. Het stralende zonnetje droeg goed bij tot de aangename sfeer zodat tapkraan en ijscofje constant in beweging bleven. Vanop het terras kon men optredens bewonderen van de Essense St-Sebastiaansgilde en het Trommelkorps van KSA-Geraardsbergen. Om half drie stond hoofdact Eddy Wally geprogrammeerd. Dankzij het mooie weer, de gratis inkom en het hoog meezinggehalte van de gebrachte nummers liep het plein voor de gebouwen van het Jeugdheem helemaal vol en werd er vrolijk meegezongen en gehost.

Toen de zingende marktkramer zijn optreden succesvol had afgerond, kreeg De Vliegende Kroket de gelegenheid de jongsten onder de aanwezigen te animeren met een voorstelling. In de late middag en tegen etenstijd fleurde volksmuziek het geheel op. Bij valavond was het de beurt aan het covergroepje Inside Out om het publiek terug aan het dansen te zetten.

Eens de zon achter de horizon verdwenen was het tijd om af te sluiten volgens aloude jeugdbewegingstraditie : Achter de Oude Pastorie werd een kampvuur ontstoken. Samen rond het vuur zittend werden onder begeleiding van oud-bondsleider Pol Van Doren nog enkele mooie intieme momenten beleefd. Het doek viel definitief over het jubileumjaar met het zingen van het 'O Heer'. Sterren stonden al teder... en zagen dat het goed was.

Het Heidebloempje was daarmee toegetreden tot het selecte clubje van eeuwelingen. Waaruit haar geheim bestond om na honderd jaar er nog zo jong en vitaal uit te zien werd ons tijdens de verschillende feestelijkheden duidelijk : een beweging maak je niet alleen en elkeen die er deel van uit maakte is daar nu nog altijd trots op.

Of zoals het ooit door één van de auteurs als aantekening in één van de bijna vierhonderd verkochte jubileumboeken is neergeschreven : "Vele lettertjes samen maken een boek, Vele mensen maken samen een beweging.

Een nieuwe kijk op de Studentenbond

Hoofdstuk 2 : Het Heidebloempje groeit 1904-1918 (blz. 23-30)

"Waar blijven de jonge scheuten?"

Voor het eerst krijgen we een tamelijk goed overzicht van de bondswerking van het Heide-bloempje voor de periode 1905-1912. In de eerste plaats kunnen we stellen dat de werking van de studentenbond gedurende deze jaren niet echt is stilgevallen. Bijna in elke vakantie was er een vergadering of activiteit, die soms om verschillende redenen wel diende uitgesteld te worden. Voorts valt een zekere evolutie in de bondswerking op.

Zoals in het boek reeds uitvoerig staat beschreven nam het Heidebloempje in 1904 'een nieuwe start.' Maar tot 1907 bleef de werking op een laag pitje draaien. Zowel het aantal vergaderingen als het aantal leden bleef beperkt: "de vergadering moest door verschillende omstandigheden verschoven worden" (paasvakantie 1906), "Het Heidebloempje ziet te weinig jongens aan 't woord komen" (zomer 1906), "weinig aanwezigen om dezelfde reden als elders; ... het sneeuwweer belette 't" (kerstvakantie 1906-1907).

Daarnaast was er wel een regelmatig contact met de studentenbond Vlaamsche Katholieke Polderzonen die op 4 januari 1904 te Stabroek het levenslicht zag. Deze bond van de Polder trok in haar beginjaren leden aan uit de wijde omgeving (Stabroek, Ekeren, Brasschaat, Wilmarsdonk, Oorderen, Kapellen, Kapellen-Putte, Berendrecht, Zandvliet en Merksem) zodat de relatief kleine groep studenten uit Essen en Kalmthout er af ten toe ook nog wel bij kon. Voor het Heidebloempje was het de gelegenheid om zich van een degelijke vergadering met grotere opkomst te verzekeren. In het halfjoestnummer 1905 van De Student lezen we: "De leden (=Heidebloempje) woonden ook de vergadering bij van het Polderland en omgekeerd. ... Gilde van godsdienstige leerlingen gevormd door Polder- en Esschenbond". Ongetwijfeld lag de school waar studenten uit verschillende gemeenten samen als internen verbleven mee aan de basis van deze vakantiecontacten. Zo waren bijvoorbeeld twee bepalende figuren, Jef Goossenaerts (Heidebloempje) en Theodoor Van Tichelen (Vlaamsche Katholieke Polderzonen) schoolkameraden in het kleinseminarie van Hoogstraten. Daar was trouwens een studentengilde die leerlingen van overal groepeerde. Veel weten we niet over die studentenbond van het kleinseminarie, maar we vonden wel het niet gedateerde opstel of voordracht 'Jan Van Heintjes' terug van 'Leeuwerik', de auteursnaam van "Leon Broos, Esschendonck 3 Esschen (Grens)".

Op de vergadering van de kerstvakantie 1905-1906 van de Polderzonen waren er onder de talrijke aanwezigen "ook eenige van 't Esschens Heidebloempje". In de paasvakantie van 1907 vergaderde men samen te Kapellen met als spreker E.H. Spaeninckx, de vlaamsgezinde leerkracht van datzelfde kleinseminarie (leerkracht 1896-1914), die begeistert sprak over 'Nederlandsche uitspraak'. Het jaar daarop, wederom te Kapellen, bracht Felix Collet namens het Heidebloempje "den broedergroet" aan de Polderzonen. Het zou ons dan ook niet verwonderen dat studenten van Essen en Kalmthout de nieuwe bondsvlag van de studenten uit de Polder mee hielpen inhuldigen op de goudvlag van 7 april 1910 te Ekeren. En, wie weet, deed men daar zelfs inspiratie op voor een eigen vaandel, want het ingehuldigde exemplaar was vervaardigd naar een ontwerp van Joe English?

Na deze enkele toch wel moeilijke jaren leek er voor de bond een kentering te komen in de jaren 1908 en 1909. Hoewel het ledenaantal klein bleef, en de bond voornamelijk op de oudere studenten bleef steunen, slaagde men erin om regelmatig en beter te vergaderen. Enkele citaten uit De Student: "De heer Collet brengt ons den broedergroet van het herlevende Heidebloempje. Wederom bloeit het op in vernieuwde jonge kracht, vol belofte voor de toekomst" (paasvakantie 1908); "Moed mannen, het Heidebloempje leeft stil maar taai! Waar blijven de jonge scheuten?" (paasvakantie 1909); "Heidebloempje hield twee puike vergaderingen. Er zit nieuw leven in 't Heidebloempje; moge 't weelderig bloeien zoals het belooft" (zomer 1909); "'t Heidebloempje werkt vlijtig met weinige maar ijverige lieden" (kerstvakantie 1909-1910). Misschien zoeken we het te ver, maar in de verslaggeving spreekt men voor de jaren van 1905 tot 1910 van "Esschenbond" en "Heidebloempje Esschen", wat er eventueel zou op kunnen wijzen dat voor die jaren het zwaartepunt van de bond in Essen lag, of dat men in Essen vergaderde. Of kunnen we het gewoon bestempelen als een onnauwkeurigheid? Vanaf 1911 worden Essen en Kalmthout wel beide vermeld.

De daarop volgende vakanties bleef de bondswerking die stijgende lijn aanhouden: meer jonge studenten namen verantwoordelijkheid op, terwijl de oudere leden de bond trouw bleven. De vergaderingen werden grootse momenten van romantische Vlaamse strijdbaarheid, en de studentengilde ontplooipte tal van nieuwe initiatieven: het organiseren van "een jaarlijkse vergadering voor Eereleden" (kerstvakantie 1910-1911), het spelen van toneel (1910 en 1913), het houden van een Hullebroeckavond (1912), het herwerken van de standregelen (1912), en het bekomen van een eigen vlag (1914). We noteerden ook nog de aanwezigheid van stichtend lid Jef Goossenaerts als een van de verslaggevers op de "jaarlijksche studentenlanddag" van 17 september 1911 te Antwerpen. Jammer genoeg, maakte naar alle waarschijnlijkheid de eerste wereldoorlog (1914-1918) een einde aan deze bloeiperiode van het Heidebloempje. In het verslagboek zijn tussen 1913 en 1919 geen verslagen gemaakt.

Dit hoeft niet noodzakelijk te betekenen dat alle werking stil viel. Misschien vergaderde men in het geheim, of maakte men uit voorzichtigheid geen verslag? Dit gebeurde zo bijvoorbeeld bij de Vlaamsche Katholieke Polderzonen. Voor de stand van zaken bij de andere studentenbonden uit de regio kunnen we uit de notities van Karel Peeters het volgende opmaken: Loenhout bleef gewoon verder werken, de werking van Brecht werd na enige tijd door "lokale toestanden" gefnuikt, terwijl Wuustwezel nagenoeg stil viel.

Maar we mogen zeker niet uitsluiten dat het Heidebloempje het lot van de bond van Meer-Meerle-Minderhout (als onderdeel van de Hoogstraatse studentenbond) heeft gedeeld. De geschiedschrijver van deze gilde beweerde dat het praktisch gezien onmogelijk was om te werken, omdat de Duitse bezetter dwars door het dorp een hoge, rechtlijnige en kunstmatige grens van elektrische draad met het neutrale Nederland had opgetrokken. Op deze manier werden de grensdorpen van de rest van bezet België afgesloten, zodat enerzijds studenten voor de vakanties niet meer naar huis konden, en anderzijds studenten hun studies moesten opgeven omdat zij niet op school geraakten! In ons grensdorp Essen liep die draad ook ...

Hoofdstuk 3 : In de ban van het Vlaams-nationalisme 1918-1924 (blz. 33-41)

Oudste groepsfoto

Na de oorlog nam de katholieke Vlaamse studentenbeweging de draad weer snel op. Zo ook in Essen en Kalmthout. Een bewijs hiervan kregen we na de jubileumtentoonstelling (1997) van Wim Kuyps in de vorm van een foto met tekst van het toneelstuk 'Neo' dat in 1922 zou opgevoerd zijn. Kuyps had deze foto gevonden in een archief dat hij had geërfd van zijn grootvader Jan Meeusen. Dit stuk had eerder al op het programma van het Heidebloempje gestaan in 1913.

Over het jaartal maakten we enig voorbehoud omdat Flor Besters, als schrijver van de bond, aan het AKVS meedeelde dat men in 1922 geen toneel had kunnen spelen omdat geen zaal beschikbaar was. Aan de hand van de optelsom van een aantal criteria konden we vermoeden dat de opvoering wel in de periode 1920-1924 moet plaats gehad hebben, maar waarschijnlijk voor 1922. Ondertussen vonden we de bevestiging voor onze hypothese: in het tijdschrift 'Ons Volk Ontwaakt' (6e jg. nr. 41 - 09/10/1920 p.521) prijkt dezelfde foto met volgend onderschrift: "Tooneelgroep van den Studentenbond van Esschen-Calmphout, die 'Neo' of 'De martelaar van de Catacomben opvoerde"! De studenten stonden met andere woorden al in de zomer van 1920 op de planken. De foto werd genomen achter zaal 'Patronaat' (huidige Melke-rijstraat) te Essen.

Voorafgaandelijke gewest-vergaderingen

Op regionaal vlak behoorden de plaatselijke studentenbonden tot een bepaald gewest. Zo maakte het Heidebloempje deel uit van het gewest Hoogstraten. We schreven in het boek dat hier de gewestwerking nogal laat op gang kwam, maar nu blijkt dat er al een soort van gewestelijke vergaderingen hadden plaats gevonden voor de goedkeuring van de definitieve gewestindeling op de goudag van Geel in 1922.

Studenten uit onze regio kwamen al samen in de paasvakantie 1920 te Hoogstraten, en de volgende twee jaren in dezelfde vakantie te Rijkevorsel. De opkomsten waren niet zo groot, en meestal waren er amper studenten van naburige bonden. Zo tellen we op een foto van die gewestdag 1920 te Hoogstraten slechts 65 studenten. Het Heidebloempje bleef trouwens afwezig op deze samenkomsten. Op de gewestvergadering te Meerle in de paasvakantie van 1923 was onze bond voor het eerst van de partij.

Radicalisme in de hoogste graad

Niet alleen plaatselijk begon het studentenleven te herleven, ook het Algemeen Katholiek Vlaams Studentenverbond (AKVS) begon zich snel opnieuw te organiseren, en wist een aantal studentenbijeenkomsten te beleggen per gewest en per gouw, en zelfs voor het hele Vlaamse land.

Op een foto van de tweede na-oorlogse landdag te Mechelen in augustus 1920 poseren de aanwezige studenten uit heel Vlaanderen met hun vlaggen. De aanwezigheid van de vlag van 't Heidebloempje impliceert meteen dat een bondsafvaardiging deze landelijke studentenbijeenkomst had bijgewoond (vergelijk met de duidelijke foto van de vlag op blz. 27 van het boek). Tijdens de optocht scandeerden onze studenten de voor zichzelf sprekende leuzen mee als: "Vliegt de Blauwvoet?", "In Vlaanderen? Zelfbestuur!", "Omver en erover!" en "Wij eisen Dosfel uit 't gevang!". Ook de feestvergadering valt samen te vatten onder de term 'radicalisme'. Men had het over Van den Reeck, men bracht hulde aan Vlaamse voormannen als Dosfel en Depla, en sprak stoere taal. In haar verslaggeving had Gazet Van Antwerpen het zelfs over "buitensporig radicalisme". Wat moeten dergelijke dagen een onuitwisbare indruk gemaakt hebben op de Essense en Kalmthoutse studenten!

De hand van Tireliren?

De eerste helft van de jaren twintig was voor de katholieke Vlaamse studentenbeweging een periode van ongekennde bloei. Het Heidebloempje functioneerde zo goed dat de bond zich in 1922 splitste in een afdeling Essen en een afdeling Kalmthout. De twee 'Heidebloempjes' beloofden elkaar wel elk jaar te ontmoeten op een broedervergadering. Die eerste broedervergadering, waarvan de foto op bladzijde 35 van het boek verscheen, ging door op 16 augustus 1922. Alfons Tireliren, oud-lid van het Heidebloempje, heeft in 1980 al de aanwezige studenten proberen te benoemen. We wisten dat hierbij vergissingen gemaakt werden, maar vonden nergens de correcties terug. Tot we onlangs in twee net ontsloten en geïnventariseerde dozen voor het KADOC op deze notities, wellicht van Tireliren zelf, stootten!

Ziehier de correcties:

Boven: F. Loos is Maurits Loos.

Gekniel: M. Loos is Leonce Loos.

Onderste rij, zittend in het gras: tussen Eugeen Verhoeven en Staf Van Hees

Hoofdstuk 4 : Studenten schuwen de confrontatie niet 1924-1931 (blz. 43-49)

Eed van Trouw'

Vele studenten negeerden het verbod van kardinaal Mercier, en gingen in 1925 wel naar de AKVS-landdag te Brugge. Deze studentendag maakte deel uit van de grootse 'Vlaggefeesten' omdat het tijdschrift 'De Vlaamsche Vlagge' haar 50e verjaardag vierde. We hadden in 1997 een sterk vermoeden (zie boek blz. 43), maar geen absolute zekerheid, dat enkele studenten van het Heidebloempje op deze zeer uitgesproken Vlaams-nationalistische manifestatie aanwezig waren. Die bevestiging kwam later omdat we op een niet al te scherpe foto onze bondsvlag mee in de optocht zagen defileren. Met dit feit in het achterhoofd mogen we uit de beperkte nota in het kasboek (zomer 1925) concluderen dat zeker Gustaaf Van Dijk en Flor Besters van de partij waren. Voor hun trip naar Brugge legde de bondskas voor elk immers 25 frank bij. Van het uitgebreide programma was de massale samenkomst op de Grote Markt van Brugge rond het standbeeld van Breydel en De Coninck een hoogtepunt, omdat duizenden jonge Vlaamse harten, onder leiding van Jef Van Hoof, hun 'Eed van Trouw' aflegden. Dit gedicht, dat C. Verschaeve speciaal voor de studentenbeweging had geschreven, klonk daar voor de eerste maal: "O land van roem en rouwe, van liefde en lijdensnood! Gij wordt weer vrij en groot! Wij zweren houwe trouwe U, Vlaanderen, totterdood". Besters en Van Dijk kregen van de sprekers de opdracht mee om hun vrienden van het Heidebloempje duidelijk te maken dat het AKVS voortaan ondubbelzinnig het Vlaams-nationalisme als grondprincipe zou aannemen.

Aloïs Konings als Guillemette Patelijn

Toneel bleef tijdens deze jaren een vaste waarde in het bondsgebeuren. In 1930 vonden de leden van de beide afdelingen elkaar terug op het podium voor de opvoering van 'De klucht van meester Patelijn' (C. Lindemans). Op de voorstelling van 17 augustus 1930 te Kalmthout (zie foto boek blz. 32) namen de thuisspelende studenten Aloïs Mariën, Albert Bussers en Jos Franssen respectievelijk de hoofdrol van meester Pieter Patelijn (advocaat), Tibald de herder en de rechter voor hun rekening. Aloïs Konings nam de vrouwenrol op zich, en bracht Guillemette, vrouw van meester Patelijn, tot leven, terwijl de andere Essenaar, Jan Van Loon, in de huid kroop van de lakenkoopman Willem Jousseume.

Hoofdstuk 5 :

Alles voor Vlaanderen - Vlaanderen voor Kristus 1931-1940 (blz. 51-64)

De Kempische studentenbonden 1935-1940

Voor de periode 1935-1940 mag er nog wat bijkomend wetenschappelijk onderzoek gebeuren naar de werking en organisatie van de Kempische studentenbonden. Misschien kunnen we op deze bladzijden hiertoe een bescheiden bijdrage leveren. Zoals we reeds in het boek stelden veranderde het AKVS halfweg de jaren dertig haar naam in AKDS en nog later in DJV, maar als organisatie had het amper invloed op de studentenbonden uit de provincie Antwerpen. Deze veelal Kempische bonden konden meestal bogen op een gedegen werking. Ze moesten wel verder zonder een overkoepelend orgaan, maar door regelmatige ontmoetingen op het voetbalveld, op gewestdagen, en bij toneelvoorstellingen waren er wel losse contacten tussen de naburige bonden. De meer dan 30 actieve studentenbonden in de Kempen stonden er m.a.w. niet helemaal alleen voor. Toch bleef de gedachte om zich in één verbond te organiseren leven. In 1935 kwam op de gewestdagen te Brecht en te Lier de oproep om zich opnieuw te organiseren volgens de principes 'romantisch-strijdend, volks en cultureel, Diets, maar niet anti-Belgisch'. Vanuit Leuven kwam er eind december 1936 een rondschriven met ondermeer het voorstel om de Katholieke Vlaamse Studentenbonden (K.V.S.) te hergroeperen in een 'Rodenbach-Verbond'. De oprichting van dit verbond werd besproken tijdens of na regionale studentendagen te 's Gravenwezel (1937), te Retie (1937) en te Kasterlee (1938), maar is er voor de oorlog niet gekomen.

De initiatiefnemers slaagden er wel in om twee 'algemeene studentendagen' te beleggen. Die eerste studentendag te Retie in 1937, in aanwezigheid van leden van onze bond, was een schot in de roos: meer dan 1.000 studenten namen er enthousiast aan deel. De tweede, en meteen de laatste algemene studentendag voor de oorlog, ging door op 30 augustus 1938 in ons eigen Essen. Dit is de bevestiging dat deze bijeenkomst van een 500-tal studenten, in het geografisch gezien afgelegen Essen, meer was dan een doorsnee gewestvergadering. Dat bewijst trouwens de opsomming van de aanwezige bonden in het gedenkboek. Deze lijst mogen we aanvullen met tenminste de studenten van Stabroek en van Retie ("met een hele troep"). De contacten met de Brabantse studentenbonden zou het werk kunnen geweest zijn van E.H. Jef Franken, proost van het Heidebloempje en vanaf 1927 verbonden aan het Onze-Lieve-Vrouwcollege te Vilvoorde als leraar algemene vakken, en vanaf 1936 tot 1949 ook als directeur ('bestuurder'). De derde 'algemeene studentendag' die op 29 augustus 1939 te Hoogstraten zou plaatsvinden werd volgens mede-organisator Herman Wagemans door oorlogsdreiging in laatste instantie afgelast.

Naast deze gewestdagen wisten de bonden van Retie, Arendonk, Meerhout, ... zich te organiseren in het gewestelijk verbond 'Oosterkempen', en slaagden zij er zelfs in om vijf nummers van het gewestblad 'Kaproen' uit te geven (periode 1937-1941).

Inspirerende leider

Twee namen komen bij de poging tot het stichten van een overkoepelend Rodenbachverbond, geleid vanuit Leuven, regelmatig terug: Herman Wagemans van de Hoogstraatse gilde Zoo Woord Zoo Daad (zie N.E.V.B. blz. 3661-3662), en E.H. Constant Roosens. De rol van Roosens willen we hier in het kort even toelichten, omdat we vermoeden dat over deze studentenleider nog niet veel gepubliceerd werd.

E.H. Constant Roosens (Merksem °18/09/1883), destijds in studentenmiddens ook bekend als 'de Max', lijkt voor de tijdspanne 1934-1937 zowat de geestelijke leider en bezieler van de katholieke studentenbeweging in onze streek te zijn geweest. Hij sprak op verscheidene gewestdagen (Brasschaat 1934 - Lier 1935 - Stabroek 1935 - 's Gravenwezel 1937 - K.V.S.-dag Retie 1937), en gaf voordrachten voor plaatselijke bonden. In het verslagboek van Kalmthout schreef men in de paasvakantie van 1935 dat hij "de ziel geworden is van onze studentenbeweging in 't gewest", en bedacht men hem met de titel van "eere-gewestproost" (zomer 1937). In Ekeren had men het in de zomer van 1937 over "onzen onvermoeibaren leider".

Verder blijkt dat Roosens eind jaren dertig ook nog betrokken was bij de organisatie van een wedstrijd voor studententoneel van het A.K.V.T. (Algemeene Katholieke Vlaamsche Tooneelcentrale). Roosens kwam trouwens zelf uit die studentenbeweging: in zijn jeugd was hij lid en schrijver geweest van de Vlaamsche Katholieke Polderzonen. Nadien gaf hij geschiedenisles aan het Sint-Jan Berchmanscollege aan de Meir te Antwerpen. Tussen 1937 en 1950 was hij pastoor te 's Gravenwezel. Constant Roosens overleed op 19 december 1964 te Merksem.

Verhouding met KSA

Uiteraard hadden de bonden af te rekenen met de door de geestelijke overheid gepromote KSA. Bij verschillende studentengilden ontstond er zo een K.A.-groep binnen of naast de bond. Studenten die tijdens het schooljaar in de KSA-bond van de school actief waren, namen dat ideeëngoed in de vakanties mee naar hun plaatselijke studentenbond. Dikwijls bracht dit binnen de bond de nodige nervositeit en discussie met zich mee. Vrijwel overal bleef de studentenbond evenwel de bovenhand houden. Een goed voorbeeld hiervan is onze eigen studentengilde.

Soms valt de scheidingslijn moeilijk te trekken. Men organiseerde bepaalde vergaderingen en uitstappen samen, men trok zowel naar bijeenkomsten van KSA als K.V.S., en soms hadden de bonden dezelfde proost en nagenoeg dezelfde leden. Zelfs op regionaal vlak was er samenwerking voor bijvoorbeeld de Mariavaart van 1936 te Ekeren, en op het einde van de jaren dertig voor de gewestelijke voetbalcompetitie in onze streek. Langs beide kanten werd regelmatig opgeroepen tot verbroedering en verzoening. Sommigen zagen even in het Jong Volksche Front de gedroomde gulden middenweg.

Toch werd af en toe de lijn duidelijk getrokken: bij de in juli 1938 herwerkte standregelen van de Vlaamsche Katholieke Polderzonen staat onderaan geschreven: "De leden van KSA kunnen niet meer tot bestuurslid gekozen worden" en "De bestuursleden worden onmiddellijk afgezet als ze overgaan tot KSA". Herman Wagemans zette in een schrijven aan de studentenbonden zijn standpunt uiteen over de verhouding met KSA: men mocht wel individueel lid worden van KSA, maar niet als bond.

Dan kwam de oorlog, en die gaf voor vele studentengilden de genadeslag: studentenbond Heidebloempje Essen (jaren 1941-1942), studentenbond Heidebloempje Kalmthout (vermoedelijk jaren 1939-1940), studentenbond Vlaamsche Katholieke Polderzonen Ekeren (1945), ... KSA zou, doorheen deze moeilijke jaren, langzaam maar zeker de wind in de zeilen krijgen.

Hoofdstuk 6 : KSA neemt de fakkel over 1940-1944 (blz. 65-71)

Mannen van 'den Uil'

De tijd ontbrak ons om het prachtig uitgegeven boek 'Van Hornick tot Horendonk' grondig te bestuderen. We spitsten ons toe op de mannelijke geestelijkheid. De bladzijdeverwijzingen slaan op dat boek.

Zo kwamen we te weten dat in deze oorlogsjaren, oud-lid en gewezen KSA-gewestleider Kamiel Elst, op 27 juli 1942 zijn eremis deed (blz. 107 en 348). Eén jaar later werd een ander oud-lid, Aloïs Peeters, in Mechelen tot priester gewijd (blz. 17, 47, 201 en 349). Dit werd later uitgebreid gevierd in aanwezigheid van zijn familie en van een aantal vrienden uit het Heidebloempje zoals Leon Deckers, Stan en Leon Van den Bergh, Kamiel Elst en Emiel Deckers.

Maar als we de lijst verder bekijken mogen we stellen dat de geestelijken van Horendonk bijna allen hun jeugd jaren in onze bond doorgebracht hebben: Jozef Ribbens (°1906 - blz. 347), Frans Peeters (°1911 - blz. 348), Jozef Deckers (°1919 - blz. 348), Frans Loos (°1921 - blz. 201, 202 en 349), Constant Gommeren (°1931 - blz. 350), Ludo Matheusen (°1932 - blz. 349, 393 en 410) en Jos Uytdewilligen (°1942 - blz. 350). Op sportief vlak noteren we dat in de oorlogsjaren op het Scham de B.J.B., K.A.J. en de studenten elkaar op het voetbalveld partij gaven. Deze vriendengroep verenigde zich in de club 'Nooit Verwacht', en was de voorloper van de huidige voetbalclub F.C. Horendonk.

Ook een studie van het fotoboek 'Den Hoek Essen-Kalmthout' moet door tijdsgebrek vooralsnog op stapel blijven staan. Tenslotte verwijzen we graag nog naar het uitgebreid overzicht van de Essense en Kalmthoutse geestelijkheid van de hand van Louis Vercammen dat in 1997 in het jaarboek van De Spycker verscheen.

KSJ gaat derde eeuw in 1996-2002

Na de start op het einde van de 19e eeuw bloeide het Heide-bloempje gedurende de hele 20e eeuw. Na het eigen eeuwfeest in 1997 maakte KSJ ook de sprong naar de 21e eeuw. Die eeuwwisseling was de achtergrond voor een zoveelste, maar ingrijpende generatiewissel. Die gebeurde stapsgewijs, maar liet daarom niet minder sporen na. Zoals voorheen stapte de nieuwe generatie in de beproefde sporen van de voorgangers, al was op een aantal vlakken een stukje afbouw nodig om nieuwe zuurstof vrij te maken.

16.1. Een andere versnelling

Roel Bevers had in september 1996 de bondsleidersrol van zijn broer Tom overgenomen, met Danny Aerts als vice-bondsleider. Een lange inrijperiode werd hen niet gegund, het jubileumjaar stond immers voor de deur. Tijdens het voorgaande werkjaar waren daarover afspraken gemaakt : de extra activiteiten mochten in geen geval ten koste gaan van de gewone werking. In de Jodela werd het door Bevers ook benadrukt : KSJ bracht wekelijks een gevarieerd en goed voorbereid activiteitsaanbod, en wilde dat absoluut zo houden. Vooral de inkleding van activiteiten kreeg veel aandacht. Telkens werd geprobeerd met één of ander thema te werken, waarbij de fantasie de leidingsploeg zelden in de steek liet.

Anderzijds gaf het jubileumjaar aan enkele oudgedienden in de leiding een impuls om het beste beentje nog eens voor te zetten en wat extra hooi op de vork te nemen. Omdat ook vanuit de oud-leiding ondersteuning kwam, werd het voor de doorsnee KSJ-leider toch geen overdreven druk werkjaar, al draaide ook de gewone werking op volle toeren, werd er een tweede sjorkot gebouwd, en ging KSJ in Opglabbeek met een recordaantal deelnemers op kamp : leden, leiding en kookouders waren samen met 125.

1996-1997 bleek wel de aanloop voor een eerste grondige generatiewissel in KSJ. Na het kamp haakten Jos Kamerling, Leen Baum, Greet Anthonissen, Tim Vinck, Luc Rossen, Betty Michielsen, Kim Raymakers, Kris Van Dorst, Hilde Van Aert en Perry Potters af. Rob Barrevoets had eerder tijdens het werkjaar de beweging al verlaten, en Bart Mertens die als 'interimleider' voor Opglabbeek gevraagd was, beperkte zijn KSJ-carrière ook tot dat ene kamp. De achtergelaten leegte werd opgevuld door Ann Mattheussen, Veerle Van Tilburg, Guy Anthonissen, Angel Bonroy, Wout Van Bavel, Gitte Van Gink, Rob Hereygers en Eef Aerts. Met uitzondering van Bonroy bleken ze allemaal voor minstens enkele werkjaren vertrokken.

Met deze nieuwe groep kon de bondsleiding ook stilaan werk beginnen maken van een aantal eigen accenten. De voorbije jaren had KSJ de lat voor zichzelf soms erg hoog gelegd, wat niet altijd voor iedereen even vanzelfsprekend was geweest en al eens mee tot conflicten had geleid, met een uitzonderlijk zware discussie over de keuze van een kampthema voor Maredsous als orgelpunt -het werd uiteindelijk 'Maak het bont onder de grond'- wat er toe leidde dat over het kampthema de daaropvolgende jaren telkens zeer snel en vlot zou worden beslist... Door Bevers en Aerts werd de sfeer in de leiding meer op de voorgrond geplaatst. Om sfeer te maken hadden zij trouwens niet veel nodig : wat discobolletjes (gekleurd suikersnoep) op een hamburger of in een glaasje jenever, een dansje op tafel of een niet zo voor de hand liggend stukje muziek volstonden dikwijls al.

Maar de wekelijkse activiteiten en de leden bleven vanzelfsprekend op de voorgrond staan. Onmiddellijk na de afsluitende feestdag van het jubileumjaar werd met de ledenwerving WEDO gestart. Er kwamen eigen affiches en KSJ trok, zoals dat de volgende jaren het geval zou blijven, naar vrijwel alle Essense kleuter- en lagere scholen. Met knotsgekke toneeltjes of een poppenkast werd geprobeerd zoveel mogelijk kinderen naar het Jeugdheem te lokken. Enkele klasvriendjes die ook naar KSJ komen volstaan immers veelal om de twijfelaars over de streep te trekken.

Al lukte het niet altijd om ook op kamp een voldoende grote Piepersban over te houden. De ouders van de kleuterklaskinderen zagen die lange afwezigheid niet allemaal zo goed zitten. Tijdens het kamp in Wezemaal besloot KSJ daarom om de banindeling te veranderen, zodat de leden vanaf nu twee jaar Pieper zouden zijn, en vervolgens ook telkens twee jaar Leeuwke, Deugniet, Rakker, Sjower en Jonghernieuwer. Er kwam wel wat psychologisch doorzicht aan te pas om de leden duidelijk te maken dat ze voor één keer het beklievende moment van de overgangen bij het kampvuur zouden moeten missen.

Nog in Wezemaal trokken Luc Besters, Tom Michielsen en Tom Bevers de KSJ-deur dicht. Traditioneel gebeurde dat door het kampvuur aan te steken, waarbij ze geholpen werden door Jurgen Boom. Ook die was immers van plan om de beweging te verlaten, maar enkele dagen na het kamp bedacht hij zich alsnog. Zodat een leidingsploeg van 19 het nieuwe werkjaar inzette, al snel aangevuld door Marijke Hermus die vanuit de Hernieuwersban overkwam. Omdat ook zijn broer nu gestopt was, kreeg Roel Bevers niet langer te maken met ex-bondsleiders in de beweging, iets waardoor hij zich zeker in het begin wat op de vingers gekeken had gevoeld. Danny Aerts werd als vice-bondsleider overigens opgevolgd door Werner Van Gink.

Omdat het weeral enkele jaren geleden was, trok KSJ in oktober 1998 nog eens op groepsreis, dit keer naar Bobbejaanland. Verder bleef de jaarkalender er ongeveer hetzelfde uitzien : Sinterklaas, het kerstfeestje en carnaval bleven vaste ankerpunten. Dat laatste feest bleef ook niet beperkt tot de leden : de leiding en de oud-leiding doken stevast op in de carnavalsstoet, meestal met haastig in elkaar gezette, maar desondanks soms goed geslaagde creaties. Ook de juni-uitstap naar het openluchtzwembad Bosbad bleef een KSJ-klassieker, één van die activiteiten die ook de wat minder trouwe leden

aantrekt. Naast de vele weekends natuurlijk. Elke ban probeerde er toch minstens één keer per werkjaar van vrijdag tot zondag op uit te trekken, de oudste bannen zelfs twee keer. De Leeuwkes en de Deugnieten deden dat nog altijd samen, een operatie die niet alleen door sommige leden als een 'klein kamp' werd aanzien.

Ook de leidingsploeg trok twee keer per jaar op weekend. Dat bleef het moment om inhoudelijke discussies uit te klaren -wat lichter aangepakt dan voordien- of om de jaarwerking of het kamp voor te bereiden. Daarnaast bleek het vooral een goede gelegenheid om plezier te maken. Dat begon al bij het wegrijden, waarbij men soms zo verkeerd reed dat de ene wagen de andere kruiste, of waarbij men via de verkeersinformatie te weten kwam dat Koen Hereygers met een klapband temidden van wegenwerken op de E313 gesukkeld was. Op weekend zelf paste de leiding zich aan de lokalen en terreinen aan. Als er een schuin dak voorhanden was, werd de bal daar beurtelings opgetrapt. In Opglabbeek lag het terrein vol zware balken, waarmee 'oorlogske' gespeeld werd. En in Merksem zorgden de aanwezige instrumenten voor muziek tot laat in de nacht. In de leidingsgroep was ondertussen nog een nieuwe traditie gegroeid : oudejaarsavond zou voortaan samen in het lokaal worden gevierd al werd nadien vanzelfsprekend telkens naar café Den Block afgezakt.

Het 'groot kamp' trok in 1999 naar Gouvy, waar de tweede fase van de generatiewissel werd rondgemaakt. Jurgen Boom stak opnieuw het kampvuur aan, dit keer bijgestaan door Peter Konings, Koen Hereygers, Sofie Anthonissen, Werner van Gink, Greet Van Dorst, Eef Aerts, Christophe Francken en Wendy Verhulst. Francken en Verhulst traden enkele weken na het kamp in het huwelijksbootje, wat door KSJ natuurlijk duchtig werd meegevierd. Met hen beiden verloor KSJ ook twee van de bepalende figuren uit de Jodelaredacties van de voorbije jaren. Francken zag daarin een goede manier om als leraar Nederlands in spe zijn taalcapaciteiten aan te scherpen en probeerde de typische Jodelastijl en kwaliteit waarvoor destijds door Rudi Smout en Wim Besters de basis was gelegd te behouden. De tweehonderdste Jodela, in februari 1998, was trouwens opnieuw iets speciaals geworden : de leden kregen allemaal een cassette in de brievenbus, zodat ze het KSJ-nieuws konden beluisteren.

De leidingsploeg werd vanuit de Hernieuwers opnieuw aangevuld met Ester van Gink, Steven Van den Broek, Els Van Linden en Dave Van Loon. De groep werd een stuk kleiner en jonger, en trok van buiten KSJ Tim Konings en Liesbeth Hermus aan. Voor Hermus bleek de combinatie met haar studies echter al snel iets te zwaar. Om de kleine groep over de verschillende bannen te verdelen, werd het beproefde systeem gebruikt : iedereen vult een briefje in waarin de bannen naar volgorde van voorkeur staan gerangschikt. Daarnaast worden de namen van de leid(st)ers waar men liever niet samen mee in de groep staat opgeschreven. Op basis van de papiertjes maakt de bondsleiding een voorstel, dat dan door de hele groep besproken wordt. Resultaat voor 1999-2000 was dat nog eens iemand alleen voor een ban kwam te staan : Roel Bevers werd de enige Jonghernieuwerleider. Als bondsleider kreeg hij voortaan vice-bondsleidster Gitte van Gink naast zich.

Dat meer leiding af en toe om studieredenen verstek moest laten gaan, bleek ook uit het activiteiten aanbod : verschuivingen naar de vrijdagavond kwamen regelmatig voor. Ondermeer daardoor bleef de bondsstaf op zaterdagavond doorgaan. Ook die was in de loop der jaren wat lichter geworden en duurde zelden langer dan een tweetal uren. Al stond de leidingsploeg op zijn democratisch beslissingsrecht en bleven dezelfde punten de agenda beheersen : de orde in het lokaal en in het materiaal -KSJ raakte 'zomaar' een patrouilletent kwijt- het organiseren van activiteiten... Omdat de donderdagavond tot het vaste tijdstip voor het opstellen van de activiteiten was geëvolueerd, bracht leiding regelmatig drie opeenvolgende avonden in het lokaal door.

16.2. De dochter van de proost

Het kamp in Dessel in 2000 betekende het afscheid van Veerle Van Tilburg, Ann Mattheussen, Guy Anthonissen en Danny Aerts. In de loop van het komende werkjaar volgde ook Tim Konings. Eveline Aerts, Johnny en Wim Elst, Matthias Schrauwen, Sarah Uytdewilligen, Gijs Van Bavel en Dries Van den Broek vulden de groep aan. Met Schrauwen, Rob Hereygers, de zussen Van Gink en de broers Van den Broek kregen de kinderen van vier oud-leiders Leon Schrauwen, Willy Hereygers, Leo van Gink en Guy Van den Broek een stevige vinger in de KSJ-pap. Omdat Roel Bevers het na vier werkjaren als bondsleider ook stilaan welletjes vond, werd er naar opvolging gezocht. Naar het voorbeeld van de beide buurbewegingen, Scouts en Chiro, werd besloten om een duo-bondsleiderschap in te stellen. Van Gink en Hereygers namen samen de uitdaging aan. Met een vrouw mee aan het roer werd zo na 20 jaar het gemengd maken van KSJ echt voltooid. Het duo kon rekenen op de steun van een gemotiveerde leiding. Aan het 'goed-voelen' van de leiding in de groep werd door de nieuwe bondsleiding trouwens bewust meer aandacht besteed.

In zijn afscheidwoordje in de Jodela schreef Bevers : “Kinderen opvoeden blijkt in de huidige tijdsgeest minder evident, waardoor meer opvoedende verantwoordelijkheden komen te liggen bij de opvangmoeders, de school en de jeugdbeweging.” KSJ was zich hiervan bewust, en bleef proberen om zijn leden een stuk groepsgevoel en verdraagzaamheid mee te geven, om rekening te leren houden met elkaar. Ontspanning bleef vooropstaan, maar dan wel een andere meer sociale en creatieve ontspanning dan de televisie of de spelcomputer. Al laat de moderne technologie KSJ natuurlijk ook niet onberoerd. Toen KSJ in 1998 het kamp van Wezemaal voorbereidde, werd er nog gediscussieerd of de groep één gsm zou meenemen. Maar de leiding besloot om het toestel als overbodige luxe thuis te laten. Enkele jaren later moest de Jodela alle leden al oproepen om hun “mobieltje” thuis te laten. Maar in de leidingsploeg zelf was de gsm ondertussen, samen met de e-mail om bijvoorbeeld bondsstafverslagen door te sturen, een onmisbaar communicatiemiddel.

De KSJ-leden van de 21e eeuw bleken niet immuun voor 'zapgedrag' : ze proberen allerlei vormen van vrijetijdsbesteding uit (verschillende jeugdbewegingen , sportverenigingen, ...) waarbij KSJ al eens naar een eigen plaatsje moest zoeken en het

ledenaantal wat zag dalen. Daar kwam bij dat sommige ouders de jeugdbeweging zagen als een (goedkope en toch plezierige en kwalitatieve) vorm van kinderopvang en daardoor van KSJ meer flexibiliteit in 'openingsuren' bijvoorbeeld verlangden dan de leiding wenste. Ook de leden stelden zich al eens wat assertiever op en stelden zo hun eigen eisen. Af en toe niet zo gemakkelijk voor de leidingsploeg, maar gelukkig bleef het plezier (en meestal ook het vuil) na elke activiteit van het gezicht van de KSJ-ers afdruppen !

De expliciete aandacht voor maatschappelijke thema's werd opnieuw op een lager pitje gezet. Het thema 'leefmilieu' uitte zich concreet in het sorteren van afval (enkele jaren voordien onder impuls van Christophe Francken en Koen Hereygers op gang gekomen). Toen het Zuid-Amerikaanse adoptiekindje een tiener geworden was, werd een Planckendaalse kangoeroe geadopteerd, die na enkele jaren opnieuw werd losgelaten. En de Vlaamse leeuw bleef de vlaggenmast en de uniformen sieren, daarmee vooral een stuk traditie verderzettend. Zoals dat ook gebeurde met de formaties en de uniformen. Al bleef het KSJ-uniform voor de leden ook nu beperkt tot een oranje sjaaltje en een marineblauwe trui of een KSJ-T-shirt, en was het vooral buiten het kamp soms moeilijk om de nodige discipline in de formaties te behouden. De kleinsten kregen de overgeleverde teksten daarom al eens in spelvorm aangeleerd.

Na het kamp van 2001 stopten Sarah Uytendewilligen en Roel Bevers. De duo-structuur in de bondsleiding werd opnieuw losgelaten. Alleen Gitte Van Gink bleef bondsleidster, en ze kreeg Steven Van den Broek als vice-bondsleider naast zich. De vader van Gitte, Leo Van Gink, was in september 2000 tot diaken gewijd, waarbij hem vanwege KSJ volgens het bondsstafverslag een "biermand met kerkelijke bieren" werd geschonken. In Mol ging hij voor het eerst mee als begeleider van de K-activiteiten, in opvolging van jeugdpastor Jos Daems; hij werd daarmee in zekere zin de proost van KSJ. In de jongensbeweging die KSA in de jaren 1970 was zou bondsleider Leo Van Gink wellicht geschokt zijn geweest als hij had geweten dat de dochter van de proost hem ooit zou opvolgen... O tijden, o zeden.

16.3. 'Message in a bottle'

De eerste zaterdag van oktober staat in de agenda's van de Essense jeugd al jaren aangekruist als de dag dat KSJ Essen een fuif organiseert. Zaal Rex was in het begin van de jaren 1990 stevast de uitverkoren pleisterplaats, al werd een enkele keer naar het Horendonkse 'Magazijn' uitgeweken. Toen de populariteit van zaal Rex bij de jongeren begon af te nemen en de al bij al niet echt aantrekkelijk ingerichte zaal ook alsmar dunder begon te worden, trok KSJ als eerste zijn conclusies : voortaan zou er in een tent gefuifd worden. Zaal Rex zou er jarenlang stil van worden.

Omwille van het jubileumjaar kon de leiding het gemeentebestuur overhalen in 1996 een terrein in het Sportpark ter beschikking te stellen. En zo werd Essen voor het eerst geconfronteerd met het fenomeen 'Message Party'. In de leidingsploeg waren vooral de studenten vertrouwd met fuiven waarop iedereen een nummer kreeg en je de hele avond berichtjes naar elkaar kon sturen. Meestal gebeurde dat met behulp van allerlei moderne technologie, maar met houten platen waarop fotorolletjes gevijsd werden, raakte KSJ Essen ook al een heel eind. Elke fuifganger kreeg bij het binnenkomen een nummer opgeplakt voor de vrijgezellen aangevuld met een uitnodigend hartje en werd voorzien van een pakje briefjes en een balpen. De fuif werd een succes, al lagen de kosten van een tentfuif een behoorlijk stuk hoger dan die van een fuif in een zaal. Ook de hoeveelheid extra werk die het fuiven in de tent meebracht, bleek niet te onderschatten. Toch schakelden nog andere Essense verenigingen in de volgende jaren naar een tent over.

De start was gemaakt en de 'Message Party' bleek een blijver. Wel werd er enkele keren van plaats veranderd. Het gemeentebestuur en de buurtbewoners vonden het Sportpark niet voor herhaling vatbaar, zodat eerst naar een terrein in de Oude Baan werd verhuisd en later naar het Spijker. KSJ kwam daarbij al eens voor onverwachte hindernissen te staan, ondermeer omdat burgemeester Schrauwen een nogal eigenzinnige kijk bleek te hebben op het toepassen van al dan niet bestaande reglementen, wat hem er eens toe bracht om twee dagen vooraf ten onrechte mee te delen dat de fuif niet kon doorgaan. Ook op dat punt bleek het jeugdbewegingsleven niet meer wat het geweest was : aan de klassieke Sabamaanvraag en de tapvergunning werden door de verschillende overheden allerlei bepalingen en reglementeringen toegevoegd.

De terreinen moesten telkens worden achtergelaten zoals KSJ ze gevonden had, geen sinecure nadat er soms tot duizend jongeren zich een avondje uitleefden. Om onnodig afval te vermijden en de opruim te vergemakkelijken werd er gedurende enkele jaren de drank ook niet langer in plastic bekertjes, maar rechtstreeks uit het flesje geserveerd . Op de flesjes werd een statiegeld aangerekend, wat sommige fuifgangers ertoe aanzette om hiermee te proberen een extra centje te verdienen. Dat centje wilde KSJ zelf ook wel, zodat iemand van de leiding als 'flesjesconcurrent' werd aan-geduid om zo zelf het statiegeld van rondslingerend leeggoed op te strijken.

De opeenvolgende KSJ-kassiers Wendy Verhulst, Sofie Anthonissen en Els Van Linden werden ondertussen overtuigde fans van de 'Message Party'. Waar in 1996 een opbrengst van ongeveer 800 euro werd genoteerd, werd in 2000 de kaap van de 2.500 euro overschreden. De 'Message Party' gaf ook een 'gezicht' aan KSJ en kon stilaan rustig naast bijvoorbeeld de Paviljoenfeesten (Scouts Heikant) worden geplaatst. Alleen het massaal bijgewoonde 'Pullenbal' (Scouts O.L.V.) dat telkens aan het begin van de zomervakantie werd georganiseerd, ging er meer en meer met kop en schouders bovenuit steken.

KSJ zat het op dat vlak al eens wat minder mee, en de 'Message Party' van 2000 dreigde dan ook wegens stormwind te moeten worden afgelast. Dat werd op het nippertje vermeden, maar bij de leiding groeide stilaan het besef dat een tentfuif in oktober

een zeker risico meebrengt. Voor de kleinere leidingsploeg werd het ook zwaar om elk jaar opnieuw zowel in oktober als voor het aprilse KSJ-Weekend bijna een volle week in de opbouw te steken. Er bewoog ondertussen nog meer op fuifvlak in Essen : het gemeentebestuur kwam onder stevige druk te staan om voor een gemeentelijke fuifzaal te zorgen en besloot na enige politieke heisa om zaal Rex aan te kopen.

Hoewel het dossier aansleepte, besliste KSJ om positief op de evolutie in te spelen en de zaal alvast te boeken. Na grote onduidelijkheid en een pingpongspel tussen jeugdschepen Dirk Konings en Rex-uitbater Martin Soeterbroek kon de KSJ-fuif in oktober 2001 doorgaan. Nadat KSJ vijf jaar voordien zowat als eerste de deur van Rex achter zich had toegetrokken, stonden ze nu als allereerste en met succes ook terug in de 'gemeentelijke Rex'. Het werd echter geen 'Message Party', want ondertussen werd beslist die naar het KSJ-Weekend te verplaatsen.

16.4. Minder en beter

Het KSJ-Weekend had ondertussen ook de nodige evolutie ondergaan. In de grote leidingsploeg van midden de jaren 1990 hadden soms grootse ambities geleefd, en het programma van het Weekend zag er dan ook steeds erg goed gevuld uit.

De vernieuwingen bleken echter zelden succesvol en ook de draagkracht van de leidingsploeg bleek niet onbeperkt. De kassier plaatste KSJ na het Weekend meestal ook stevig met de voeten op de grond, als de opbrengst weer eens niet in verhouding bleek te staan tot de geïnvesteerde tijd.

Na het wel relatief succesvolle jubileumweekend van 1997 (dat zowat 1.100 euro opbracht), zette bondsleider Roel Bevers in op een minder uitgebreid maar beter gestroomlijnd weekend. De vrijdagavond werd voortaan ingevuld met een 'sjotterkes- en darts-toernooi'. Op zaterdag bleef het volleybaltoernooi nog enkele jaren bestaan, om dan plaats te ruimen voor een minivoetbalcompetitie. Zaterdagavond bleef aan de fuivers voorbehouden.

Op zondag was er telkens een eucharistieviering in de fuiftent, al werd die in 2000 omwille van de 'schuimfuif' van de dag daarvoor voor één keer nog eens naar de O.L.V.-kerk verplaatst. Om na het KSJ-Weekend van 2001 helemaal te worden afgeschaft KSJ voorzag voortaan een eucharistie-viering in aansluiting met een activiteit tijdens het werkjaar.

Op zondagnamiddag kon men telkens in het restaurant terecht, maar hier werd aan het menu gesleuteld : nadat er enkele jaren frietjes en hamburgers of stoofvlees waren geserveerd, werd later de Italiaanse toer opgegaan. Achter het kookfornuis waren de soms licht panikerende leid(st)ers ondertussen ook vervangen door enkele ouders. De bodega bleef nog steeds doorlopend geopend, zodat het weekend daar op zondagavond (dat wil zeggen : maandagochtend) ook werd afgesloten.

Het KSJ-Weekend kende een wisselend succes, wat ook uit de financiële verslagen ervan tot uiting komt. Soms verheugde de Jodela zich achteraf in de ruime aanwezigheid van de ouders, maar het gebeurde ook dat ze het lieten afweten en dat het nogal kalm bleef in het restaurant. Dan stopte de leiding achteraf al eens een ontgoochelde brief in hun brievenbussen. De ouders bleken trouwens sowieso een publiek waarmee de KSJ-leiding niet altijd even gemakkelijk contact kreeg ook al omdat de KSJ-leden over de verschillende Essense wijken verspreid woonden. Daarom werd er geëxperimenteerd met het afgeven van de Jodela aan de deur, maar ook dat bleek moeilijk haalbaar.

De tweejaarlijkse ouderavond kende dan weer geen gebrek aan belangstelling. Slechts heel weinigen bleven weg wanneer hun dochter of zoon op de planken kwam. In 1997 en 1999 oordeelde de leiding zelfs dat het Gildenhuis te klein dreigde te worden, zodat de stukjes twee dagen na elkaar, nu onder de naam 'ouderfeest', werden opgevoerd. Dat bleek voor de leden dan weer net wat te zwaar, zodat in 2001 de zaal zo werd ingericht dat iedereen opnieuw binnenkon op zaterdagavond. De ruime publieke belangstelling voor de pretentieloze maar netjes afgewerkte en soms spitsvondige stukjes betekende voor de leiding telkens een schouderklopje. Ook de oud-leiding liet zich in 1999 en 2001 trouwens niet onbetuigd en stapte mee het podium op.

Dat deden ze trouwens niet alleen bij die gelegenheid. Op het jaarlijkse Kerstfeestje -een echte Heidebloempjetraditie- werd de video verbannen, en vervangen door een Kerstoneel dat door de WOLK in het zaaltje van Den Block werd gebracht. Om de leemte tussen twee ouderavonden op te vullen, ontvingen in de tussenjaren ook de ouders een uitnodiging voor die toneeltjes.

Zowel met het Kerstfeestje als met de ouderavond had de KSJ-leiding nooit echt financiële opbrengst nagestreefd. Hoewel het jubileumjaar voor een eenmalige opkikker had gezorgd, moest er regelmatig 'zaad in het bakje' blijven komen, vooral omdat de tijd van het gratis kunnen beschikken over allerlei zaken nu wel definitief voorbij leek te gaan. De reftertent werd nog steeds regelmatig verhuurd, maar de jaarlijkse kaartavond, al dan niet met een versneden varken als inzet, verdween van de kalender. In het najaar van 2001 schoot KSJ voor het eerst vijf jaar huur voor aan de Kernraad (2.500 euro), wat de beweging in een liquiditeitsprobleem bracht. Met een vlaaienslag, en een geslaagde 'Rex on the Beach'-fuif, werd het euvel echter al snel opnieuw verholpen.

Ook de verschillende bannen, vooral de oudste, probeerden ondertussen hun kas te vullen. De klassieke inkomstenbronnen bleven het Driekoningen-zingen, cakes verkopen, auto's wassen of een fuifje in zaal Den Block opzetten.

16.5. 'LAT'-relaties

Het Heidebloempje bleek doorheen de jaren een beweging met een open venster, en dat hield men ook in de periode rond de eeuwwisseling vol. De contacten met Scouts en Chiro, waarmee nog steeds het Jeugdheem werd gedeeld, werden in elk geval beter. De drie bewegingen hadden min of meer hun plaats in het geheel gevonden, en met het verdwijnen van het jaarlijkse parochiespel vanaf het najaar van 1996, onder impuls van KSJ, kwam er een kindertoneel voor alle kinderen van de parochie in de plaats en werden ze ook niet meer elk jaar gedwongen om in weerwil van een duidelijk verschillende pedagogische visie met elkaar samen te werken. Omdat de burens stilaan de weg naar café Den Block terug begonnen te vinden en ook wat meer de schouders mee onder de Ronde van Essen zetten, verbeterde ook het persoonlijke contact. Gezamenlijk realiseerden de drie bewegingen in september 2000 zelfs een 'Kom op tegen Kanker'-fuif. Ook de oud-leiding van V.V.K.S. en KSJ vond elkaar wat gemakkelijker, bijvoorbeeld in het zaalvoetbalteam Z.V.C. Den Block of via het volleybal in de E.V.L.

De interactie met de provinciale werking van KSJ Antwerpen/KSJ Brabant daarentegen nam wat af. Sommigen hadden de ruime aandacht voor vanuit het provinciale niveau aangereikte thema's en activiteiten de voorbije jaren ook als overdreven gevoeld. Toen promotor Jos Kamerling KSJ verlaten had, werd dan ook gedeeltelijk onbewust wat meer afstand genomen. Bij de activiteiten beperkte de Essense deelname zich tot de echte klassiekers : Joepie en Crazy-Tour voor de Jonghnieuwers, Trip-Trap voor de Hernieuwers. Vooral Peter Konings tekende regelmatig present als begeleider van de Essense deelnemers; zelfs nadat hij bij KSJ was gestopt, vroeg Jonghnieuwerleider Roel Bevers hem in 2001 om Joepie 20 mee te stappen.

Deze activiteiten bleken ook een belangrijke bron van contacten met andere KSJ-groepen : met KSJ Oostmalle op Joepie 17 (1997) bijvoorbeeld, of met KSJ Sint-Victor Turnhout twee jaar later op Joepie 18. Nog een bron van dergelijke contacten bleef de begeleidingscursus B.K.V. (animator), of de voortgezette cursus Wadieper (hoofdanimator), al namen niet altijd Essenaren deel, omdat de cursussen nogal eens samenvielen met de voorbereidingen van de ouderavond of het KSJ-Weekend.

In het nationale begeleidingstijdschrift Opkikker had KSJ Essen ooit gepleit voor een leidinginitiatief in het begin van het werkjaar, naar het voorbeeld van Krinkel (Chiro) of Herfstontmoeting (Scouts). Voor een uit provinciale werkkringen met een sterk verschillende achtergrond samengestelde beweging als KSJ-KSA-VKSJ was dit minder evident, maar toen in september 1996 de eerste 'Kikkering' dan toch werd georganiseerd, was Essen natuurlijk paraat. Ook de tweede uitgave in 1999, opgezet zonder de West-Vlaamse werkkringen, mocht op Essense aanwezigheid rekenen.

Op de provinciale en nationale activiteiten bleek KSJ Essen telkens opnieuw een gedisciplineerde en niet al te opvallende KSJ-groep, waar men op kon vertrouwen. Daarvan maakte KSJ-KSA-VKSJ Nationaal in 1998 ook gebruik. Het Sjo-kamp, een kamp voor 14- tot 16-jarige KSJ-ers en jongeren uit migrantenwerkingen, ging dat jaar door in Essen, in de Rouwmoershoeve. KSJ Essen zette de tenten op, maakte de begeleidingsploeg wat wegwijs in Essen en werkte ook een tocht mee uit. De contacten leidden ertoe dat, toen de V.R.T. aan KSJ Nationaal om een suggestie vroeg voor een nieuw tv-programma rond jeugdbewegingen, de gegevens van Essen werden doorgespeeld. Zo kwam het dat KSJ Essen op zondagavond in prime time de beeldbuis haalde en als enige KSJ-KSA-VKSJ groep deelnam aan 'Kamp '99'. Het programma was opgevat als een spelprogramma waarin twee teams het tegen elkaar opnamen tijdens een weekendje in de Ardennen. De Sjowers werden in twee groepen verdeeld en kregen elk een 'BV' als teamleider. Pascale Bal en judoka Harry Van Barnevelt mochten zo voor even leiding zijn in KSJ Essen, al keek die laatste wel even op toen Werner Van Gink hem "platte" noemde. Dat er tijdens hun verblijf heel wat Sjowers judogewijs tegen de Ardense vlakke gingen, spreekt natuurlijk ook voor zich.

Enkele Essense KSJ-ers bleven ondertussen de weg vinden naar de Antwerpse Provinciestraat, of zelfs naar het nationaal secretariaat in de Brusselse Gaucheretstraat. Jos Kamerling bleef op de begeleidingscursussen actief, als lesgever of in het animatieteam. Kamerling volgde ook de opleiding tot 'drugcoach'. Wim Besters hanteerde de pen bij het provinciale tijdschrift Trabant en bij Palaber van KSJ Nationaal. Zijn broer Luc draaide nog steeds mee in de werkgroep 'I.C.O.' (Internationale Contacten van KSJ Nationaal). Nadat hij KSJ Essen verliet, volgde ook Tom Bevers hun voorbeeld. Via de werkgroep 'Toering Groepenhulp' kwam hij in het provinciale beleidsorgaan 'Brantpunt' terecht, om dat in het werkjaar 2000-2001 ook voor te zitten. De provinciale voorzittershamer werd het jaar nadien voor een nationale ingewisseld, toen hij aan het hoofd kwam van de Beheerraad van KSJ-KSA-VKSJ. Een KSJ-secretariaat bleek voor KSJ Essen ook dienst te kunnen doen als slaapplek. Zowel tijdens het kamp in Wezemaal als in Mol gebruikte de oudste ban het KSJ-huis in Leuven, met blik op de gevangenis, als slaapplek tijdens de tweedaagse.

De in het verleden nogal turbulente verhouding van KSJ Essen met de Kernraad verbeterde. KSJ had wel vragen bij het schijnbaar gedaalde enthousiasme van de Kernwerking, bij de minder doortastende aanpak van voorzitter Hoppenbrouwers en het gebrek aan verjonging en vernieuwing, maar hield die toch vooral voor zich. Echte conflicten bleven uit, ook al omdat nogal wat mensen uit de leidingsploeg familiebanden met de Kernleden hadden. Al bleven de verwarming van het Jeugdheem en de bijhorende elektriciteitsrekeningen een pijnpunt.

Die Kern concentreerde zich ondertussen vooral op verbeteringswerken aan het Jeugdheem en bleef garant staan voor de financiering daarvan met het kampverhuur, het Mosselseest en de Paasactie op de Essense jaarmarkt waarbij de KSJ-tent telkens werd ingezet. Enkele jaren werden ook kerstbomen verkocht op de jaarlijkse Kerstmarkt.

In het verlengde van de Kernwerking lag de relatie met de Essense parochie. Met Jos Daems, eerst als stagiair en later als onderpastoor, kreeg de O.L.V.-parochie een jonge kracht die zich bijzonder op de jeugd kon richten. Daems bracht zijn joviale stijl mee naar de jeugdbewegingen en zette ondermeer het 'Jeugd-Parochie-Praatje' of J.P.P. op. Bij KSJ verzorgde hij enkele jaren de K-activiteiten op kamp. Nadat hij pastoor van Achterbroek werd, bleef hij als jeugdpastor voor het decanaat actief, al werd hij in de O.L.V.-parochie daarvoor bijgestaan door diaken Leo Van Gink. De J.P.P.'s werden door KSJ niet altijd als erg zinvol aanzien, zodat een bezoek van het parochieteam aan KSJ in het najaar van 2001 een welkome nieuwe impuls bleek. De 'K' werd door de meeste KSJ-ers vooral gezien als een element van traditie maar bleef ook symbool staan voor een stuk zingeving van het jeugdbeweginggebeuren. De K-activiteit op kamp bleef de gelegenheid om maatschappelijke thema's even in KSJ-verband aan te raken. Bij gelegenheid gebeurde dat ook in de Jodela; zo werd in januari 2001 de kritische Open Brief die KSJ Nationaal aan de Kerk stuurde erin overgenomen.

Nadat uit het Essense Jeugdraadbestuur de laatste KSJ-ers vertrokken waren, nam KSJ in de werking van die raad stilaan dezelfde plaats in als de andere Essense jeugdbewegingen. Enkelen bleven nog wel meedraaien in sommige werkgroepen of werkten mee aan het tijdschrift "Het EI". Het nieuwe jeugdhuis Sjoc, dat in het voormalige Broedershuis in de Stationsstraat werd gehuisvest, werd door Jos Kamerling mee op gang getrokken. Het beleefde een moeilijke start en moest verschillende keren opnieuw beginnen, om dan vervolgens na een korte periode van een intensieve en geslaagde werking, waar ook Koen Hereygers bij betrokken was, opnieuw vrijwel dood te bloeden. De Speelpleinwerking werd wel draaiende gehouden en ook daar zetten (toekomstige) KSJ-leid(st)ers zich regelmatig voor in.

De Jeugdraad zelf werd ondertussen ook wat minder actief en had moeite om nieuwe bestuursleden aan te trekken. In september 2001 kon zelfs geen nieuwe voorzitter worden gevonden. Van het verlanglijstje dat uit de eerste Jeugdwerkbeleidsplannen naar voor was gekomen, was met de aankoop van zaal Rex trouwens de hoofdbrok zondermeer ook gerealiseerd, zodat de nieuwe J.W.B.P.'s beperkt konden blijven tot het verleggen van accenten. Vanaf 2001 werd de Ronde van Essen tenslotte losgekoppeld van het Jeugdraadbestuur en in een afzonderlijke stuurgroep ondergebracht. Die Ronde was ondertussen altijd voor een belangrijk stuk op de inzet van KSJ-ers en oud-leiding blijven draaien en dat zou ook zo verdergezet worden, maar er kwam nu een wat duidelijker structuur in de zomerse zesdaagse.

Niet alleen in de Ronde kwam KSJ zijn oud-leiding, de WOLK, tegen. Naast de eigen activiteiten, zoals de jaarlijkse barbecue in de zomermaanden en het weekend in de lente, tekende de WOLK ook present op het volleybal- of voetbaltornooi van KSJ. Op het KSJ-Weekend werd bijgesprongen achter de tapkast of in de bodega, en in februari 2000 organiseerde de oud-leiding ook een activiteit voor de leidingsploeg. KSJ behield ondertussen de gewoonte om regelmatig een feestje voor de WOLK in te richten en de oudste ban organiseerde ook enkele WOLK-activiteiten, waarbij de oud-leiding de leden in de openingsformatie vervoegde om 's avonds af te sluiten met een Teerfeest. Eens KSJ-er, altijd WOLK.

16.6. Van ijsvlakte tot modderbad

Het invoeren van de Piepersban had ervoor gezorgd dat KSJ niet zomaar op eender welke kampplaats terecht kon. Naast de Leeuwkes wilde men immers ook voor de allerjongsten een slaapruijme in een gebouw voorzien, zodat de normen voor een geschikte kampplaats wat hoger kwamen te liggen. Ook een groot terrein, een degelijke keuken en een voldoende aantrekkelijke omgeving stonden op het KSJ-verlanglijstje. Maar daarmee kwam KSJ ook in een andere prijsklasse terecht, waarbij regelmatig meer dan 2.500 EUR aan de kampeigenaar moest worden overhandigd. De omvang van de groep die jaarlijks op kamp trok, zorgde er ook voor dat er heel wat bagage moest meegevoerd worden; naast de koffers van de leden werd jaarlijks ook vrijwel de hele inboedel van de KSJ-lokalen voor tien dagen verhuisd, waarbij omwille van het kampverhuur het jeugdheem zelf zoveel mogelijk moest vermeden worden. Het was daardoor niet altijd eenvoudig om aan de nodige geschikte vrachtwagens te geraken, en veelal moest er ook een behoorlijke prijs voor worden betaald. Ook het kampmenu was aan de tand des tijds onderhevig. Enkele minder aantrekkelijke, maar goedkopere, maaltijden werden vervangen door ondermeer een barbecue en een rijstmaaltijd. Zonder een luxekamp te worden, nam de zomerse tiendaagse een alsmear grotere hap uit het KSJ-budget.

Dat speelde natuurlijk nauwelijks mee in de gedachten van de KSJ-ers als ze in juli hun tenten opsloegen. In het jubileumjaar was de bestemming het Limburgse Opglabbeek, met het zelf uitgewerkte verhaal van 'Floppy en de Flipflappers' als leidraad. Naast de puntoren en een eigen Flipflaps taalje waarbij elk woord de beginletters 'fl' kreeg, werden de wezens vooral gekenmerkt door de trechter op hun hoofd. Al kon die ook niet volstaan toen op 30 juli een plaatselijke wolkbreuk de kampplaats in een oogwenk veranderde in een hagelvlakte. Gelukkig waren alle bannen op dat moment op de kampplaats om het kampvuur voor te bereiden, zodat de leiding de refterent min of meer hagelvrij kon houden en zo vermeed dat ze onder de druk zou zijn bezwaken. Na de bui verzamelde de leiding voor een kort overleg. Sommigen droegen nog altijd hun meest zomerse outfit, anderen stonden er met laarzen en wintertruien bij. Maar samen besloten ze dat het kampvuur toch zou doorgaan. Het weer klaarde trouwens al snel op, zodat er 's avonds rustig buiten kon worden nagepraat over de bui... met een drankje gekoeld in natuurijs.

In Opglabbeek raakte ook het fenomeen van de 'leidingskarweien' ingeburgerd. Op de kampstaf werd elke dag afgesproken wie zou instaan voor het vullen van de afwasbadjes, maar ook bijvoorbeeld wie de volgende dag de muziek tijdens het eten draaiende moest houden. De klassieke karweien bleven ondertussen aan de leden voorbehouden. Niet zo'n slechte zaak, want leider Tom Michielsen probeerde doodgemoederd een stevige kei te 'jassen', in plaats van de daarvoor meer geschikte aardappelen.

Het kamp van 1998 ging door in Wezemaal, een deelgemeente van Rotselaar. KSJ vond er een mooie kampplaats, al was het aanpalende perceel wel in gebruik als stort. Dat leidde ertoe dat Leeuwke Roy Elst op een dag kwam aandragen met de restanten van een gedenkbordje "rust zacht, lieve moeke." De leiding nam de nodige maatregelen en met een plastic lint werd het terrein tot ontoegankelijk verklaard. Maar toen het animatieteam in het kader van het thema 'Veel getater in het water' besliste het waterverbruik wat tegen te gaan door op een cruciaal ogenblik vlak na het avondeten de toiletten te 'bezetten', vonden sommigen toch opnieuw de weg naar de stortplaats.

Na het kamp werden ook dat jaar heel wat voorwerpen niet afgehaald. Herhaalde oproepen misten blijkbaar hun doel, zodat de Jodela in december een lijst publiceerde met alle overblijfselen, gaande van uniformsjaltjes tot een bril, één schoen, een sjaal...

Naar goede driejaarlijkse gewoonte trok KSJ in 1999 naar de Ardennen, meer bepaald naar Gouvy. Sjorkampioen Peter Konings maakte van de vlaggenmast het visitekaartje voor zijn nakende afscheid en maakte er een heus KSJ-logo van. Ongestoord op kamp gaan werd ondertussen alsnog moeilijker. In Opglabbeek hadden enkele tenten al ongenood bezoek gekregen, wat de leiding ertoe aanzette om tijdens de bondsdag om beurten de wacht te verzekeren. Maar in Gouvy werd er 's nachts vuurwerk afgestoken op de kampplaats, en Christophe Francken werd in zijn slaap zowaar opgeschrikt door een marcherende legergroep. Ook het kamp in Mol zou enkele jaren later nog met lastige jongeren uit de buurt te maken krijgen.

Een andere vorm van 'hinder' kwam zowaar van één van de eigen kookouders. Marc Claessens stond erom bekend dat zijn zware gesnurk ver in de omtrek te horen was en werd dus telkenmale naar de rand van de kampplaats verbannen. In de kookploeg bleef Marc Nelen ondertussen de vaste waarde die voor de nodige continuïteit zorgde. Rond hem waren er regelmatig wissels, waarbij nog enkele andere oud-leid(st)ers opnieuw opdoken, zoals Wim Besters, Agnes Broos en Carl Kerstens.

Het Kempische Dessel mocht in 2000 gastheer voor KSJ Essen spelen. Het kamphema, dit keer onder de titel 'Sterrenbasis 5°08' OL, 51°15' NB' (de coördinaten van de kampplaats) in het teken van het heelal geplaatst, werd naar goede gewoonte door het animatieteam in beeld gebracht, ondermeer door de leden elke dag op een originele manier wakker te maken. Een erg natte zomer leidde ertoe dat heel wat jeugdbewegingen dat jaar hun kamp voortijdig moesten opbreken. KSJ Essen paste zich aan door de tent die voor de kampstaf werd gebruikt meteen ook als droogruimte voor natte kleren in te zetten. En men had gelukkig een geheim wapen. Al enkele jaren zorgde Marc Nelen ervoor dat KSJ op laadpaletten monteerbare houten bakken van zijn werkgever Philips mee op kamp kon nemen. Met behulp van een heftruck werd het laden en lossen op de kampplaats op die manier sterk vergemakkelijkt. Maar in gedemonteerde toestand konden de houten schotten ook dienen om een loopbrug te construeren, en zo maakten ze de Desselse kampplaats nog net begaanbaar. De groep die na KSJ op dezelfde kampplaats terechtkwam, brak na twee dagen tot de knieën in de modder staan het kamp op.

Voor het kampvuur had KSJ Essen zijn oog laten vallen op een stevige boom. Die kon echter niet zo gemakkelijk vervoerd worden, zodat de auto van Roel Bevers werd ingezet. De grijze Honda was trouwens al eerder het lijdend voorwerp van KSJ geweest : bij een KSJ-Weekend raakte het onder de kalk omdat een voetbaltoernooi toch niet zonder lijnen kan. Die kalk kwam bovenop de confetti die het recente carnavalsfeestje in de radiator had achtergelaten... Het KSJ-materiaalhoek op wielen werd trouwens ook tijdens de Ronde van Essen als radiowagen en opslagplaats ingezet.

In 2001 zou KSJ naar Genk trekken en daarmee op dezelfde kampplaats als in 1991 terechtkomen. Maar toen in april 2001 nog eens werd geïnformeerd of alles in orde was, bleek plots dat het Genkse gemeentebestuur de kampplaats gesloten had. De kampeigenaar had verzuimd KSJ daarvan te verwittigen, zodat er niets anders opzat dan in allerijl op zoek te gaan naar een nieuwe kampplaats. Dat was niet echt evident : Vlaanderen heeft door de alsnog strenger wordende reglementeringen een tekort aan geschikte kampplaatsen gekregen, zodat drie jaar vooraf boeken al lang geen uitzondering meer is. Met de hulp van het internet slaagde KSJ er desondanks in om in minder dan 24 uur een nieuwe plaats te vinden, in Mol, buurgemeente van Dessel. En als toemaatje werd meteen een geschikte plaats voor 2002 gevonden : 'Kampidoe' in Leopoldsborg was nog volop in opbouw, en werd geboekt op basis van de bouwplannen...

Mol zal vooral in de herinnering blijven leven omwille van het nachtspel van de Deugnieten. Hun leiding had een soort van griezeltocht uitgewerkt die samen met de Jonghernieuwersploeg werd uitgevoerd. In de leidingsploeg besloten enkele anderen daarop om die Jonghernieuwers ondertussen zelf wat bang te gaan maken. De kookouders kregen hier lucht van en besloten op hun beurt om die leid(st)ers schrik te gaan aanjagen. Om de verveling te verdrijven, vonden enkelen van de overblijvers uit de leidingsploeg niet beter dan de kookouders bang te gaan maken. Zo werd het druk in de nachtelijke Molse bossen, al was het lang niet altijd meer duidelijk wie juist wie bang moest maken. En de Deugnieten merkten er niets van ! Met een klassiek metershoog kampvuur werd enkele dagen later de 'Sultan van Verwegistan' van het kamphema terug de woestijn ingestuurd.

Kaderteksten

Den Block als tweede thuis

Van De Linden tot Thor

Elke Essense vereniging heeft zo zijn stamlokaal. Onze bond kwam zelfs aan de toog tot stand. Maar vanaf de jaren vijftig kunnen we pas echt spreken van een stamcafé voor het Heidebloempje. De generaties van Herman Suykerbuyk (1951-1954) tot en met Wim Schrooyen en Piet Andriessen (1960) waren ongetwijfeld thuis in 'De Linden', met Leo Doggen achter de tapkast. Daar ontstond trouwens, met enige inbreng van onze bond, de studentenclub Heidebrand, die jarenlang vanuit De Linden opereerde.

De generatie jongeren sinds Mark Verdonckt (1961), zocht zijn heil minder in de kroeg. Door het herbekijken van de Hernieuwerwerking probeerde men de activiteiten meer op de nieuwe behoeften van de jongeren af te stemmen. Later heeft K.S.A. een vooraanstaande rol gespeeld bij de oprichting van de Jongeregemeenschap. Nadien kwam de 'Instuif', en het jeugdhuis Thor. De bloeiperiode van Thor liep tot 1974-1975, of tot de periode van bondsleider Leo Van Gink.

Piet en May

Toeval of niet, maar de teloorgang van Thor viel samen met de komst in 1975 van Piet Aerts als nieuwe uitbater van café Den Block. Piet nam het café over van zijn zus Marlies Aerts en Dennis Neelen. Verschillende KSA-ers hadden toen al de weg gevonden naar Den Block. De enkele uurtjes tussen het van huis weg mogen (19 uur) en het aankomen bij Thor (21 uur) werden opgevuld met een Block-bezoek. Het was de generatie van Leo van Gink, Willy Hereygers, Leon Schrauwen, Hugo en Guido Damen, Kris Vorrselemans, ..., die zoveel over de vloer kwamen als hun budget het toeliet.

De trek naar Den Block was niet meer te stoppen, zeker niet toen ook May Cools, de jonge vriendin en vanaf 1976 de echtgenote van Piet, achter de tapkast stond. Zo werd vanaf half de jaren zeventig de KSA-leiding haast elke week meer kind aan huis bij café Den Block. Voor de jeugd was die keuze niet zo moeilijk. Onder impuls van de uitbaters evolueerde Den Block tot een heus jeugdcafé. Jongeren zonder geld mochten gerust zonder bestelling van de sfeer meeproeven. Gedronken werd er toch genoeg, en nadien ook afgerekend. "Ik heb weinig KSJ-ers op de poef gehad", zegt May.

Het café lag vlak bij het lokaal en via de achteringang was die afstand zelfs nog enkele honderden meters korter. Hoeft het gezegd dat de leiding decennialang even na afloop van de zaterdagwerking langs die achterdeur binnenglipte om de ervaringen van de afgelopen dag nog eens grondig door te spoelen? Vele leiders hebben die sluipteg gevolgd tot op vandaag de dag. Ze kwamen niet enkel vlak na de activiteit, maar ook na het jaarlijkse kamp. De eerste jaren dat May achter de tapkast stond, organiseerde zij een pannenkoekenslag voor de vermoeide leiders. Dat ze hongerig waren bleek ondermeer uit de eetlust van Leon Schrauwen. Hij at liefst 11 pannenkoeken na elkaar, zo herinnert May zich nog.

Doorheen de jaren werd de band tussen leiding en uitbaters hechter. Het Heidebloempje maakte geregeld gebruik van het zaaltje voor kaartavonden, fuiven, en feestjes (sinterklaasgebeuren, kerstfeest, carnaval). Ook het materiaal van Piet was voor de leiding niet veilig. Zijn V.W.-busje, 'den Harry', heeft naast de tent heel wat materiaal vervoerd. Barkrukken, tafels, stoelen, de 'sjotterkeskas' en vooral de discobar verhuisden via de achteruitgang naar het jeugdheem. Ook de tire-fort werd jarenlang geleend voor de kampkabelbaan, tot deze op het kamp van 2001 gestolen werd.

Alle generaties leiding die Den Block regelmatig bezocht hebben is een onmogelijke, en met de huidige wet op de privacy, ook een weinig aanbevelingswaardige opgave. Dit geldt trouwens ook voor de tientallen anekdotes die het publiceren waard zijn. Een aantal kunnen wij U toch niet onthouden: het barkrukspringen, het fietsen-op-rollen op de biljarttafel, de competities nagelkloppen, de polonaises tot aan de Pomp, het systematisch afdrogen van tegenstanders aan de sjotterkeskas, het vogelpikken, het laten wiegen en ronddraaien van de tooglampen onder begeleiding van de kreet 'ambiance', het meezingen van Vlaamse slaggers, de 'geestrijke' gesprekken met broeder Bob, het in formatiehouding zingen van het Avondlied bij sluitingsuur, en ga zo maar door. Pol Van Doren stichtte en leidde meer dan 20 jaar volleybalclub Den Block. Een aantal leiders en leidsters beleefden er een romance, al zal het tekort aan vrouwelijk schoon er wellicht mee toe geleid hebben dat heel wat oud-KSJ-ers vrijgezellen gebleven zijn! Het café was dikwijls zowel de uitvalsbasis als het eindpunt bij het uitgaan.

Sinds 1998 werd het café overgenomen door Jos Quiryne en Riet Aerts, en enige tijd later door dochter Anneleen en vader Jos. De sfeer van Piet en May is gebleven, en KSJ blijft Den Block voor alles en nog wat gebruiken. Zodoende hebben Piet en May 24 jaar lang het café uitgebaat, en mochten ze nog net de tweede generatie verwelkomen, namelijk de kinderen van de gewezen leiders Van Gink, Hereygers, Schrauwen en Van den Broek. Piet beaamt: "Den Block is een café waar men van generatie op generatie naar toe gaat. Ze leren het van hun ouders".

'Gouden Ei'

Voor hun inzet schonk de jeugdraad hen in 1998 het 'Gouden Ei'. Jeugdambtenaar Josée Van Doren vond dat Den Block het etiket van jeugdcafé meer dan verdiend had, vooral als thuis van de jeugdbewegingen, maar ook door de eigen volleybal- en voetbalclub. Zo groeide het café voor de jeugd uit tot meer dan een drankgelegenheid alleen. Ook scoutsleden frequenteerden het café, hetzij wel in mindere mate. "Ieder had zijn tonnetje. De zogenaamde naijver tussen KSJ en Scouts heb ik zelden of nooit kunnen vaststellen", zegt Piet nu. "Het was één vriendenkring, hoewel ieder doorgaans bij de eigen beweging bleef, ruzie is er zeker nooit geweest", herhaalt Piet. Talloze leden van Pol Van Doren tot aan de jongste generaties getuigen: "Het café Den Block, en vooral Piet en May, waren voor ons een tweede thuis, nu al bijna 30 jaar lang".

De Verwilderting

Onafhankelijkheid

In tegenstelling tot de andere Essense jeugdbewegingen is het Heidebloempje nooit een parochiale vereniging geweest. In het kader van de katholieke Vlaamse studentenbeweging richtten Essense en Kalmthoutse jongeren in 1897 een eigen studentenbond op. Onafhankelijkheid stond hoog in het vaandel, ook ten aanzien van de clerus. Vlaams bewustzijn en de kerkelijke hiërarchie waren destijds niet elkaars synoniemen. Toch heeft wellicht geen andere jeugdbeweging in de Noorderkempen meer geestelijken voortgebracht dan precies het Heidebloempje.

Die onafhankelijke koers ten aanzien van de parochiale overheid wordt nu al 105 jaar gevolgd. Zo wisselde regelmatig de plaats waar het Heidebloempje thuis was. Tot 1960 werd op verschillende plaatsen binnen, en tijdens de periode van de studentenbond, zelfs buiten de gemeentegrenzen vergaderd. Ook de leden kwamen niet uit één parochie. Was de beweging aanvankelijk een studentenvereniging van zowel Essen als Kalmthout, dan werd ze sinds 19 april 1922 een louter Essense bond. Al sloot dit onderlinge contacten niet uit. De bond recruteerde sindsdien leden over het hele Essense grondgebied.

Ondanks die gemeentelijke roeping werd de laatste halve eeuw het Heidebloempje door velen als een beweging van Essen-centrum beschouwd. Wie de lijst van bondsleiders nagaat sinds 1940, merkt ook dat zij bijna allen van het centrum afkomstig waren. Slechts twee uitzonderingen: Leon Deckers (Horendonk) was bondsleider gedurende enkele oorlogsjaren en Adriaan Claessens (Hoek) stond aan het roer in 1947-1948.

Van 'den Uil' naar de Wildert

Dat de bondsleiders voornamelijk uit Essen-centrum kwamen is niet evident, want het ledenbestand was over al die jaren tamelijk heterogeen. Al in de periode van de studentenbond tot begin de jaren zeventig, stuurde de wijk Horendonk zijn zonen naar het Heidebloempje in Essen-centrum. Velen van hen waren studenten, maar zeker niet allemaal. Op Horendonk waren B.J.B. en K.A.J. actief, maar die trokken voornamelijk andere jongeren aan. En voor de Chirojongens was het wachten tot in september 1977. In de jaren '60 kwam zowat de helft van de leden van het Heidebloempje van over d'Aa. Bij de Knapen en de Jonghernieuwers waren er in de jaren '60 zelfs complete Horendonkse vendels. Opvallend is wel dat weinigen de stap naar het leiderschap gezet hebben.

Sinds de oprichting van Chiro JOHO, is het aantal jongeren dat van Horendonk naar de KSA, en later KSJ, afzakte stelselmatig gedaald, buiten een kleine opflakking half de jaren tachtig. In het werkjaar 2001-2002 telde K.S.J. Heidebloempje slechts enkele jongeren van 'den Uil', en die behoren tot de leiding: de broers Steven en Dries Van den Broek, en Matthias Schrauwen, niet toevallig zonen van oud-leiding.

Op dit ogenblik telt KSJ veel leden van Wildert, zeker bij de jongste bannen. De Katholieke Landelijke Jeugd (K.L.J.) bestaat er al vele jaren, maar die profileert zich meer als een jongerenbeweging. Daarom kiezen vele kinderen voor een jeugdbeweging buiten de eigen parochie: ofwel V.V.K.S.M. St. Norbertus van Heikant, ofwel KSJ Heidebloempje.

Wendy Verhulst was de eerste leidster van Wildert. Voor de periode 1994-1996 werd ze zelfs vice-bondsleidster onder Tom Bevers. Zij maakte KSJ mee populair in haar wijk. Immers vanaf 1996 begon de grote trek van Wildert naar het jeugdheem. Zo werd het rondbrengen van het maandblad Jodela van 1 naar 4 rondes uitgebreid. Bovendien kwamen Karen, Wim en Johnny Elst, en Els Van Linden de leidingsploeg vervoegen. Voor het werkjaar 2001-2002 kwam 52 procent, of 69 van de 133 leden, van Wildert !

Ook bij de kinderen van Essen-Hoek, waar ook enkel de jongerenbeweging K.L.J. een werking heeft, werd KSJ Heidebloempje alsmat populairder. Voor het werkjaar 2001-2002 ging het om enkele tientallen jongeren, zodat de jeugd uit het centrum nu duidelijk in de minderheid was. De leiding bleef evenwel de spelnamiddagen in het centrum van Essen organiseren op het domein van het jeugdheem, vlak bij de Oude Pastorij, waar de beweging al sinds 1960 is gehuisvest. Eerst in de Oude Pastorij zelf, vanaf 1972 in een eigen barak, en sinds 1987 in de stenen gebouwen van het jeugdheem. Ondanks die centrale ligging in de O.L. Vrouwparochie profileert het Heidebloempje zich nog altijd als een gemeentelijke jeugdbeweging, waar leden uit alle wijken en uit alle parochies welkom zijn.